Ι. [illegible]. ΙΟΡΔΑΝΙΔΙ

ΧΡΙΣΤΟΜΑΘΙΑ
ΓΙΑ ΤΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΣΚΟΛΙΟ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ»
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1936

Ι. Ι. ΙΟΡΔΑΝΙΔΙ

ΧΡΙΣΤΟΜΑΘΙΑ ΓΙΑ ΤΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(Με βάςι το ςταθεροπιιμένο ρύςικο)

ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΣΚΟΛΙΟ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ
ΤΕΤΑΡΤΙ ΤΑΚΣΙ

ΕΚΔΟΣΙ ΤΡΙΤΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ «ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ»
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1936

Παραμίθια

Ο «Μυζίκος κι ο αφέντις», ο «Γιάνις ο Κυτογιάνις» ο «Μυζίκος κι ο παπας» ίνε παραμίθια τις φτοχολογιας τυ χοριυ. Τα παραμίθια αφτα διμιυργίθικαν εδο κε πολα χρόνια απ' τυς φτοχυς χορικυς.

Στο παλιο χοριο, ός τιν Οχτοβριανι επανάστασι ίταν πολι λίγα ςχολια, κε βιβλία δεν ιπίρχαν καθόλυ. Ι τςαρικι κιβέρνιςι άφινε τυς χορικυς αγράματυς. Γι' αφτο ι καλιτεχνικι διμιυργία τις φτοχολογιας τυ χοριυ ίταν μονάχα προφορικι. Διμιυργιόνταν παραμίθια, λαικα τραγύδια, ενίγματα, παριμίες. Κε διαδίνονταν όχι με το βιβλίο, αλα προφορικα, απο στόμα σε στόμα.

Στα παραμίθια ι φτοχολογια τυ χοριυ φανέρονε το μίςος-τις ενάντια στυς καταπιεςτές-τις — τον αφέντι κε τον παπα — κε τιν ελπίδα-τις στι νίκι τυ φτοχυ ενάντια στον πλύςιο.

Στα παραμίθια αφτα περιπλέκονταν τα αλιθόφανα με τα φανταςτικα.

Ο μυζίκος κι ο αφέντις.

Στο πλύςιο κτίμα-τυ ζύςε μια φορα κ' έναν κερο ένας αφέντις. Κάποτε ίρθε στο κτίμα τυ αφέντι κάπιος μυζίκος ζιτόντας δυλια. Μόλις έκανε να ςιμόςι το ςπίτι, ορμα να τον κςεςκίςι το αγαπιμένο ςκιλι τυ αφέντι. Ο μυζίκος τρόμακςε. Μα για καλί-τυ τίχι στα χέρια κρατύςε ένα χοντρο ραβδι. Ετςι μόλις τόνε ζίγοςε ο ςκίλος, ςικόνι ο μυζίκος το ραβδι, τυ δίνι μια στο κεφάλι κε τον αφίνι στον τόπο. Τδ̆μαθε ο αφέντις. Μα κε ο μυζίκος δεν αρνίθικε καθόλυ τιν πράκςι-τυ· μονάχα πίγε κε τόνε ζίτιςε ςιχόρεςι. Ο αφέντις λιπίθικε πολι για το ςκοτομο τυ ςκιλιύ-τυ. Ιταν πιςτο το ςκιλι αφτο κε τυ φίλαγε άγριπνα το κτίμα. Ετςι ο αφέντις με κανένα τρόπο δεν ενούςε να ςιχορέςι το μυζίκο κε έφερε τιν ιπόθεςι ςτο δικαςτίριο.

Τιν άλι μέρα προςκαλεςτίκανε στο δικαςτίριο κε ι διό-τυς. Ι δικαςτες, πυ έτρεφαν μεγάλο ςεβαζμο στον αφέντι, ίταν αποφα-

σιζμένι να χρίνυν το μυζίκο έτσι, κατα πος ίθελε ο αφέντις. Τόνε ρωτυν λιπον:

— Τί θέλετε, αφέντι, να τον κάνυμε;

Κι ο αφέντις αποκρίθικε:

— Νά τι λέο εγο: το σκιλι αφτο ίταν για μένα ι σοτιρία-μυ. Ιταν πιστο, φίλαγε ολόκλιρο το χτίμα-μυ, φίλαγε κε μένα τον ίδιονε. Ζιτο λιπον, αφτος εδο ο μυζίκος, να κάνι τι δυλια πυ έκανε το πιστό-μυ το σκιλι. Να ζι, όπος εκίνο, στιν αβλί-μυ, να μι βγάνι ποτές-τυ ανθρόπινι λαλια, να γαβγίζι μέρα κε νίχτα σαν το σκιλι κε να φιλάι το χτίμα κ' εμένανε τον ίδιο. Κ' εγο θα τόνε ντίνο ζεστα κε θα διατάκσο να τόνε ταίζυν καλα έτσι, όπος τάιζαν το αγαπιμένο-μυ το σκιλι. Δεν πρέπι όμος να κιμάτε τις νίχτες, πρέπι όλιν τιν όρα να γαβγίζι κε να φιλάι το χτίμα-μυ.

Ι δικαστες μίνανε σίμφονι κε ο μυζίκος απο τιν ιμέρα κίνι δεν ετολμύσε πια να μιλίσι ανθρόπινα.

Ζύσε στιν αβλι τυ αφέντι κε γάβγιζε πάντα σα σκιλι. Ο μυζίκος γάβγιζε καλα κε γάβγιζε όλι τι νίχτα δίχος να κλίνι μάτι. Εφερνε τρεχάτος γίρο τιν αβλι κε σιχνα γάβγιζε δινατότερα κάτο απ' το παραθίρι τυ αφέντι. Ο αφέντις ίταν ενθυσιαζμένος με το «σκιλι». Κε πρόσταχσε:

— Ταίστε καλα το σκιλι!

Τι δυλια αφτι ο μυζίκος τιν έκανε μισο χρόνο κε κάτι παραπάνο. Σ' αφτο το μεταχσι όμος γνορίστικε με τυς κλέφτες κε κάποτε τυς ορμίνεπσε:

— Ελάτε μια σκοτινι νίχτα κε κλέπστε το βιος τυ αφέντι-μυ.

Εγο ο ίδιος θα σας διαλέχσο τα πιο ακριβα πράματα, πυ έχι, κε να μι φοβιθίτε αν εγο γαβγίσο δινατα. Μονάχα να τα μαζέπσετε γλίγορα κε να φίγετε αμέσος· το μερτικό-μυ — δε θα μ' αδικίσετε βέβεα — μυ το δίνετε αργότερα.

Ετσι κ' έγινε. Κε το σκιλι κίνι τι νίχτα γάβγιζε πιο δινατα. Ετρεχε πάνο-κάτο μέσα στιν αβλι κε με το γάβγιζμά-τυ έκανε τόσο χαχο, πυ ο αφέντις-τυ όλι τι νίχτα δεν μπόρεσε να κλίσι μάτι. Σκέφτικε τότε ο αφέντις: „Αχσιο σκιλι, κε το γάβγιζμά-τυ γίνετε όλο κε δινατότερο, όλο κε πιο ακύραστο. Πρέπι να διατάκσο να το ταίζυν καλίτερα".

Το πρωι όμος, ςαν κςίπνιςαν ι ιπιρέτες κε ίδαν τις αποθίκις τιν κλιδαρια ςπαζμένι κε το βιος κλεμένο, έτρεκςαν κε το μαρτίριςαν τυ αφέντι. Ο αφέντις αγαναχτιζμένος με το «ςκιλι», πυ δεν τυ φίλακςε το βιος, το κατάνκιλε ςτο δικαςτίριο.

Ι δικαςτες προςκάλεςαν τιν άλι μέρα κε τυς δio ςτο δικαςτίριο, τον αφέντι κε το „ςκιλι". Κε ο αφέντις πέρνοντας, ςαν κατίγορος, πρότος το λόγο, λέι:

— Νά, κίριι δικαςτες, το ςκιλι αφτο, πυ βλέπετε μπροςτάςας, αμέλιςε το χρέος-τυ κι άφιςε τυς κλέφτες να μπύνε ςτιν αβλί-μυ!

— Πός έτςι, αφέντι; Μίπος δε γάβγιζε τι νίχτα;

Κι ο αφέντις αποκρίθικε:

— Γάβγιζε κε γάβγιζε δινατα, το αθεόφοβο, τόςο πυ δε μ' άφιςε να κλίςο μάτι.

Λένε τότες ι δικαςτες:

— Οπος βλέπετε, αφέντι-μας, το ςκιλι έκανε το χρέος-τυ, με το παραπάνο μάλιςτα. Γάβγιζε δινατα όλι τι νίχτα. Χρέος δικό-ςας, αφέντι-μας, ίταν, — μια κε τυ ςκιλιυ τυ ίταν απαγορεμένο να μιλα ανθρόπινα,—να ςτίλετε ςτιν αβλι έναν απ' τυς ιπιρέτες-ςας, για να κςετάςι κε να ιδι, γιατί γάβγιζε τόςο δινατα!

Κε ι δικαςτες έβγαλαν τιν απόφαςι:

— Εχυμε τι γνόμι, πος το «ςκιλι» δεν ίνε ένοχο.

Ο αφέντις θίμοςε πολι με το μυζίκο. Κε ςίμφονα με τυς τοτεςινυς νόμυς μπορύςε, κε χορις το δικαςτίριο, να κλίςι το χορικο ςτι φιλακι. Το ίκςερε αφτο ο αφέντις κε τρίζοντας τα δόντια, ίπε μιλόντας με τον εαφτό-τυ:

— Θα τόνε κλίςο εγο ο ίδιος ςτι φιλακι, μια κε δε θέλιςαν να το κάνυν ι δικαςτες!

Πέρνι, λιπον, ο αφέντις το μυζίκο κε τραβάι. Ι φιλακι όμος ίταν μακρια, ός πενίντα βέρςτια. Ετςι νιχτόθικαν ςτο δρόμο κε

χριάστικε να περάςυν μέςα απο ένα σκοτινο δάςος. Το αμάκςι το οδιγύςε ο ίδιος ο αφέντις. Εκι πυ προχορύςαν, κάνι έτςι ο μυζίκος κε βλέπι εκι κάπυ ένα έλατο αναποδογιριζμένο απ' τον άνεμο κε με τις μεγάλες-τυ ρίζες προς τα πάνο. Μεμιας έλαμπςε στο νύ·τυ μια ιδέα, πυ ςίγυρα θα τὖβγενε ςε καλο. Αρπα κςαφνικα τα χαλινάρια απ' τα χέρια τυ αφέντι κε φονάζι:

— Τρυ, τρυ, τρυ!

Ο αφέντις τἄχαςε.

— Τί έγινε, τί τρέχι;

Λέι τότες με τρομαγμένι τάχα φονι ο μυζίκος:

— Αφέντι, προστάτι-μυ, καλέ-μυ αφέντι, για κίτα εκι: μια αρκύδα όρθια στα πιςινά-τις πόδια!

Κίταxςε ο αφέντις κε τρόμαxςε. Βιάζετε να φίγι.

— Κάνε πίςο! Πίςο, να φίγυμε!

— Οχι αφεντικο, δεν κάνι, δεν πρέπι να φίγυμε. Θα ιδι ι αρκύδα, πος φοβιθίκαμε κε θα μας πάρι το κατόπι, θα μας κςεςκίςι!

Λέι τότες ο αφέντις:

— Τί πρέπι, λιπον, να κάνυμε; Τί να κάνυμε;

Κε ο μυζίκος απαντάι:

— Ι αρκύδα φοβάτε πολι το γάβγιζμα τυ ςκίλυ, αφέντι.

— Γάβγιςε, λιπον, μπερμπαντάκο, τί περιμένις, — τυ λέι ο αφέντις.

— Δε μπορο, αφέντι-μυ, πιά να γαβγίςο, μυ κόβετε ι φονι στο λαρίνκι, δε μπορο! — Κ' εκςακολυθι να τον τρομάζι με τιν αρκύδα.

— Αφέντι, για κίτα, όλο κε ςιμόνι, όλο κε μας πλιςιάζι!

Ιδε παραίδε ο αφέντις, άρχιςε το γάβγίζμα, τί να κάνι.

— Πιο δινατα, όςο μπορις πιο δινατα.

Κε ο μυζίκος εκςακολυθι:

— Τα βλέπις, αφέντι, φοβίθικε ι αρκύδα κ' έκανε πίςο.

Ο αφέντις βραχνιαζμένος απ' το γάβγιζμα, γιρνα στο μυζίκο κε τυ λέι:

— Εγο κυράστικα, γάβγιςε τόρα κ' εςι.

— Αμ, αμ!

Μα γάβγιζμα δε βγένι.

— Αφέντι, ι αρκύδα κςαναγίριςε, έρχετε πάλι καταπάνο-μας! λέι, τρομαγμένος τάχα, ο μυζίκος.

Ετςι ο αφέντις ανανκάςτικε όλι τι νίχτα να γαβγίζι. Μα ι φονί-τυ άρχιςε να τυ κόβετε στο λαρίνκι, αδίνατο να βγάλι πια φονι.

Σ' αφτο το μεταχσι άρχιςε να φένχι, χε ο μυζίχος λέι πονιρα:

— Αφέντι, δεν ίταν αρχύδα.

— Αμ τί ίταν.

— Ελατο, πυ το αναποδογίριςε ο άνεμος χ' έφερε τις ρίζες-τυ προς τα πάνο. Εγο το ίχςερα, πος δεν ίταν αρχύδα.

Λέι τότες ο αφέντις:

— Αχ, διαβόλυ γιε! Τόρα ίνε πυ θα ςε διπλομανταλόςο μέςα ςτι ςχοτινι φιλαχι χε θα ςε χάνο να χορέπςις ςτο ταπςι.

— Κάνε ότι ςυ αρέςι αφέντι. Τόρα ςχίλος ίςε εςι, αφυ γάβγιζες όλι τι νίχτα!

Ο αφέντις έγινε εχςοφρενον απ' το θιμό-τυ. Ο μυζίχος όμος τυ χςαναλέι:

— Εγο θα μπορύςα να γαβγίςο πολι πιο χαλίτερα απο ςένα, δεν τὄχανα όμος. Ιθελα να γαβγίζις εςι όλι τι νίχτα. Κε τόρα θα βγο να το φονάχςο ς' όλον τον χόζμο, πος έβαλα τον αφέντι-μυ να γαβγίζι όλι τι νίχτα ςα ςχίλος!

Τόρα ο αφέντις ςχίλιαςε απο το θιμό-τυ. Κίνο πυ τον έχανε να λιςα ίταν ι απόφαςι τυ μυζίχυ να το πι, να το διαλαλίςι ς' όλον τον χόζμο, ότι ο αφέντις γάβγιζε ςα ςχιλι μια ολόχλιρι νίχτα! Οςο χι αν τόνε φοβέριζε το μυζίχο, χίνος το ςχοπό-τυ.

— Κάνε ότι θες, αφέντι, εγο μια θα το πο, θα το διαλαλίςο!

Σαν ίδε χι αποίδε ο αφέντις, γιρνα ςτο μυζίχο χε τυ λέι:

— Τί θέλις να ςυ δόςο, για να μιν τ' ομολογίςις ςε χανένανε;

Τυ λέι τότε ο μυζίχος:

— Θέλο να με ςιχορέςις, να μι με βάλις ςτι φιλαχι, χι αχόμα να μυ χαρίςις μιαν παχια γελάδα, διο ςαχια ςιτάρι, χε να μ'αφίςις να ζίςο λέφτερος ςτο ςπιτιχό-μυ. Ετςι θα ςυ το χροςτο χάρι, αφέντι-μυ, χε θα ςε πενέβο χε ς' όλο το ντυνια θα λέο: «Οχι, ποτες δεν εγάβγιςε ςα ςχιλι, ο αφέντις-μυ!»

Ροτίματα.

1. Απο πιές πράχςις τυ αφέντι φένετε ι ςχλιρότιτά-τυ; Πέςτε με διχά-ςας λόγια τα αντίςτιχα μέρι τυ παραμιθιυ.

2. Πός ζύςε ο χοριχος χοντα ςτον αφέντι, αν χρίνυμε απο χίνα, πυ μας λέι το παραμίθι αφτο;

3. Τί ζιτύςε ο αφέντις απ' το μυζίχο, χε τί ο μυζίχος απ' τον αφέντι; Πιός νίχιςε ςτα τελεφτέα;

4. Πιός λέτε να τὄγραπςε το παραμίθι αφτο, μυζίχος ί αφέντις; Αφτο μπορίτε να το χαταλάβετε απ' το περιεχόμενο τυ παραμιθιυ;

5. Σε πιό περιβάλο διμιουργίθικε το παραμίθι αφτο κε σε πιό περιβάλο το διιγιένταν· ςτο περιβάλο τον τςιφλικάδον ί τον χορικον; Τί έςτιμα γενα το παραμίθι αφτο μέςα ςτιν πςιχι εκίνυ πυ τ' ακύι;

Εργαςία πάνο ςε ςχέδιο.

Ιπότιτλι τον μερον τυ παραμιθιυ:
1. Ο μυζίκος ςκότοςε το ςκιλι τυ αφέντι.
2. Ο μυζίκος ιποχρεόνετε να κάνι το ςκίλο.
3. Ο μυζίκος αντικαταςτένι το ςκιλι.
4. Εκλεπςαν το βιος τυ αφέντι.
5. Ι απόφαςι τυ δικαςτίριυ: „το ςκιλι δεν ίνε ένοχο".
6. Ο μυζίκος τρόμαχςε τον αφέντι με τιν τάχατες αρκύδα.
7. Ο αφέντις γάβγιζε ςα ςκίλος.
8. Ο αφέντις ανανκάςτικε να εχςαγοράςι τι ςιοπι τυ μυζίκυ.

Πύ τελιόνι το καθένα απ' τα μέρι αφτα, πυ αναφέραμε;

Σε πιά μεγαλίτερα μέρι μπορύμε να περιλάβυμε τα μικρότερα; Κε ςε πόςα τέτια μεγάλα μέρι; Τί επιγραφι μπορύμε να δόςυμε ςτο καθένα απο τα μεγάλα αφτα μέρι.

Ο Γιάνις ο Κυτογιάνις.

Μια φορα κ' έναν κερο ζύςε ένας γέρος με τι γριά-τυ. Το αντρόγινο αφτο ίχε τρις γιυς: διο γνοςτικυς κ' έναν κυτο, το Γιάνι τον Κυτογιάνι, όπος τόνε λέγανε. Ι γνοςτικι έβοςχαν τα πρόβατα, ενο ο Κυτογιάνις δεν έκανε τίποτε: όλο τον κερο καθόταν πάνο ςτο πέτςκο κ' έχαφτε μίγες.

Κάποτε έπςιςε ι γρια τιγανίτες απο ςικαλίςιο αλέβρι. Θέλοντας, λιπον, να ςτίλι μερικες απ' αφτες ςτυς γνοςτικύς-τις γιυς, φονάζι τον Κυτογιάνι κε τυ λέι: — Γιάνι, έπαρε αφτο το τςυκάλι με τις τιγανίτες κε πάνε-το ςτα αδέλφια-ςυ. Κίταχςε όμος, να μι ςυ πέςυν ςτο δρόμο! Πίρε ο Κυτογιάνις προςεχτικα το πιάτο ςτα χέρια κε κςεκίνιςε. Ιταν μια μέρα ιλιόλυςτι, πυ αναγάλιαζε ι πςιχί-ςυ να τι βλέπις. Στο δρόμο ο Κυτογιάνις βλέπι άχςαφνα δίπλα-τυ τον ίςκιο-τυ. «Πιός νἄνε τάχα αφτος ο άνθροπος, πυ περπατι δίπλα-μυ. Υτε βίμα δε μνίςκι πίςο. Φένετε, πος θέλι τιγανίτες!» — ίπε απο μέςα-τυ, κι άρχιςε να ρίχνι τιγανίτες ςτον ίςκιο. Ερικςε, έρικςε, όςπυ δεν τὔμινε ύτε μια. Κε όμος ο ίςκιος εχςακολυθι να τόνε πέρνι το κατόπι. „Αχόρταγε!" — φόναχςε ο Κυτογιάνις κε τὔρικςε κε το τςυκάλι, πυ έςπαςε ςε χίλια κομάτια. Ιςτερα απο λίγι όρα έφταςε ο Κυτογιάνις ςτο μέρος, όπυ έβο-

ςκαν τ' αδέλφια-τυ τα πρόβατα, με χέρια αδιανα. Τόνε ροτάνε: «Τί γιρέβις εδο, κυτε;» — «Σας έφερα τιγανίτες». — «Κε πΰν-τες; Δός-τες γλίγορα! Εχυμε κερο να φάμε τιγανίτες! — «Βλέπετε, αδέλφια-μυ, μ' έτιχε κάπιος στο δρόμο, δεν κςέρο πος τόνε λέγανε κε μυ τις έφαγε όλες!» — «Σαν τί άνθροπος ίταν αφτος». — «Νάτος! κε τόρα ακόμα στέκετε δίπλα-μυ!» λέι ο Κυτογιάνις δίχνοντας τον ίςκιο-τυ. Τον έστροςαν τότε τ' αδέλφια-τυ στο κςίλο κε τΰδοςαν τις χρονιάς-τυ. Επιτα τον έβαλαν να φιλάι τα πρόβατα κε κίνι τράβικςαν για το χοριο να γιοματίςυν.

Ο Κυτογιάνις βγάζι τα πρόβατα ςτι βοςκι. Τα πρόβατα όμος, ανιπόταχτα, άρχιςαν να ςκορπυν πάνο στον κάμπο. «Ετςι ίςτε; τόρα θα ςας δίκςο εγο!», ςκέφτικε ο Κυτογιάνις. Κι άρχιςε να πιάνι ένα-ένα κε να τυς βγάζι τα μάτια. Σε λίγο όλο το κοπάδι ίταν στραβο κι αόματο. Ιςτερα μάζεπςε όλα τα πρόβατα ς'ένα μέρος κι ο ίδιος κάθιςε κςένια;τος πάνο ς'ένα λιθάρι· ίταν ςίγυρος, πος δε θα κςαναςκορπύςαν πια τα πρόβατα. Τ' αδέλφια-τυ γιομάτιςαν κε κςαναγίριςαν στο βοςκοτόπι. Σαν ίδαν τα πρόβατα έτςι τιφλα, ροτυν θιμομένα τον Κυτογιάνι: «Τί τάκανες μορε τα πρόβατα; Πός τιφλόθικε έτςι το κοπάδι;» — «Καλα, κε τί τα θέλανε τα μάτια; Ετςι μόνο για να ςκορπύνε στον κάμπο; Γιατι μόλις φίγατε, πίραν το δρόμο, το ένα απ' εδο κε τ' άλο απο κι, κε ςκόρπιςαν. Τρέχα τόρα εςι να τα γιρέβις! Ετρεκςα κ' εγο, τα μάζεπςα όλα εδο χάμο κε τυς έβγαλα τα μάτια. Να μάθυν άλι φορα να ςκορπύνε! Κε να κςέρετε, δεν κυράστικα λίγο, όςπυ να τα μαζέπςο». — «Οχι δεν κυράστικες όςο έπρεπε!» — ίπαν τ' αδέλφια κε τον κςανάστροςαν στις γροθιες. Τον έκαναν τύμπανο στο κςίλο!..

Ιςτερα απο κάμποςον κερον έστιλαν ι γέρι το Γιάνι τον Κυτογιάνι στιν πολιτία να πςονίςι για τι γιορτι. Εφταςε ο Κυτογιάνις στιν πολιτία κε πςόνιςε, όςα έπρεπε να πςονίςι. Πςόνιςε κε τραπέζι, πςόνιςε κε κυτάλια, πςόνιςε κε αλάτι. Ολόκλιρο αμάκςι γέμιςε με τα πςόνια ο Γιάνις. Κ'ίςτερα πίρε το δρόμο για το χοριο. Μα το άλογο, ένα αλογάκι αδίνατο, ςέρνι με μεγάλι διςκολία τα πόδια-τυ. «Ντεεε!» μα πὺ να καταλάβι. «Ντεεε!» χαμπάρι, το γέριμο. Τυ Γιάνι τα μάτια πέφτυν άκςαφνα στο τραπέζι. «Νά λιπον, πυ έχι κι αφτο τέςερα ποδάρια. Ετςι ςαν το άλογο. Θα μπορέςι, λιπον, να περπατίςι κι αφτο μοναχό-τυ. Πός περπατι το άλογο! Ιςος μάλιστα κε πιο γλίγορα απ'αφτο, γιατι ίνε κςεκύραστο». Αφτα ςκέφτικε ο Κυτογιάνις, κι αμέςος πέρνι το τραπέζι κε το στίνι πάνο στο δρόμο... Δρόμο πέρνι, δρόμο αφίνι ο Κυτογιάνις, όπυ καμια φορα βλέπι πάνο απ'το κεφάλι-τυ ςίνεφο τα κοράκια να πετυν κι όλο

να κράζουν. «Σίγουρα θεν να φαν, τ'αδέλφια, αφου φονάζουν έτσι δα», — ςκέφτικε ο κυτος. Κε δίχος να χάσι κερο, ο καλός-συ, στρόνι τα πιάτα πάνο στι γι, κενόνι μέςα τα πσυνιζμένα φαγια, κι αρχίζι να προςκαλι στο φαι τ'αδέλφια τα καιμένα! — Ορίςτε να φάτε, μι ντρέπεςτε! Κε κςακολυθι να προχορι. Ο δρόμος-τυ τον έφερε να περάσι μέςα απο ένα καπςαλιαζμένο δαςάκι· ο δρόμος γεμάτος καπςαλιαζμένα κύτςυρα. «Μπά, τα κακομίρικα τα πεδια, κςεςκύφοτα όλα-τυς!» ςκέφτικε. Κι άρχιςε να τα καπελόνι. Σε λίγο όλα ίταν καπελομένα με τα πινάκια κε με τα τςυκάλια, πυ ίχεν αγοράσι απ'τιν πολιτία. Κι όταν ίςτερ' απο λίγι όρα έφταςε στο ποτάμι, βάλθικε καλα κε ςόνι να ποτίςι το άλογο. Μα το άλογο δεν ίχε όρεκςι για νερο. «Θἄνε ανάλατο, φένετε, το νερο», κι αδιάζι μέςα στο ποτάμι ολόκλιρο το ςακι με το αλάτι. Το άλογο πάλι δεν πίνι. «Γιατί δεν πίνις, μορε; Μπα πυ να ςε φαν ι λίκι! Πάι λιπον στα χαμένα τόσο αλάτι!» Εκςοφρενον ο Κυτογιάνις αρπα μια μαγκύρα κε το καταφέρνι μια στο κεφάλι, πυ ίταν όλι δικί-τυ. Το άλογο ςοριάστικε χάμο νεκρο. Κίνο πυ τυ έμινε τόρα απ'τα πςόνια, ίταν ένα τςυβάλι κυτάλια. Το χτιπα ςτιν πλάτι κε δρόμο. Κι πυ περπατύςε, ακύι πίσο απο τι ράχι-τυ ένα: τα, τα, τα, τάτα, τάτα, τα· ίταν τα κυτάλια πυ χτιπύςαν μέςα στο τςυβάλι. Τυ φάνικε πος τυ φονάζυν «Για, Για, Για, Γιάνι κυτογια...» Αρπα το τςυβάλι απ'τον όμο-τυ, το βροντα χάμο κι αρχίζι να το τςαλαπατα: «Νά κι αφτι, νά κε κίνι! Γιάνι Κυτογιάνι, ε!! Αφτο ςας έλιπε, να με κοροιδέβετε κ'εςις, αχαίρεφτα!»

Οταν ίςτερα απο πολα έφταςε στο ςπίτι, λέι ςτ' αδέλφια-τυ: «Τα πςόνιςα όλα». — «Νἄςε καλα, κυτε, μα πύν-τα τα πςόνια». — «Το τραπέζι όπυ κιαν ίνε θἄρθι. Φένετε, πος έμινε λίγο πίςο· απ' τα πιάτα τρόνε ι αδελφύλες, με τα τςυκάλια κε τα πινάκια καπέλοςα τα κακόμιρα τα πεδια στο δάσος, με το αλάτι αλάτιςα το νερο για το άλογο, κε τα κυτάλια τἄδοςα να καταλάβυν, γιατι με κορόιδεβαν!». — «Βρε τον κυτο! Τρέχα, μορε, γλίγορα να τα μαζόκςις!» Πίγε ο Κυτογιάνις στο δάσος, πίρε απ' τα καπςάλια τα πινάκια, τα κςεπάτοςε, τα πέραςε όλα, μεγάλα κε μικρα, ντυζίνα ολάκερι, ς'ένα κοντάρι κε τἄφερε ςπίτι. Τ' αδέλφια-τυ αρπάκςαν απ' το χέρι-τυ το κοντάρι κε τὔδοςαν στι ράχι κε στα πλεβρα τις χρονιάς-τυ. Σικόθικαν ίςτερα κε τράβικςαν ατί-τυς για τιν πολιτία. Ιταν ανάνκι να πςονίςυν για τι γιορτι. Τον κυτο τον άφιςαν να φιλάι το ςπίτι. Κι πυ καθόταν κ'έτριβε τις μελανιες, πυ τυ αφίκαν ι κονταριες, ακύι άκςαφνα ένα ςύςυρο. Αφυνκράζετε: ίταν ι μπίρα πυ άφριζε· τυ φάνικε πος ςφίριζε για να τον πιράκςι.

«Πάπςε, μορι, τα ςφιρίγματα! Αςε το Γιάνι ίςιχο!», φονάζι θιμομένος ο Κυτογιάνις. Μα ι μπίρα το χαβά-τις. Ανίγι τότε τον πίρο τυ βαρελιυ κι αφίνι τι μπίρα να τρέχι. Ο ίδιος καβάλιςε τι ςκάφι κε πάι, με το νύ-τυ, καβάλα.

Σα γίρισαν τ' αδέλφια, έγιναν εκςοφρενον. Αρπάζυν, λιπον, τον Κυτογιάνι, τόνε βάζυν μέσα ς'ένα ςακι κε τον κυβαλύνε στο ποτάμι. Αφίκανε το ςακι ςτον όχτο κε προχόρισαν πάνο στο παγομένο ποτάμι ζιτόντας να βρυν τρίπα, για να τόνε ρίκςυν μέσα. Κίνι τι ςτιγμι περνύςε απ' το μέρος εκίνο ένας αφέντις με τ' αμάκςι-τυ, πυ τὄςερναν τρία ςταχτια άλογα. Ο Κυτογιάνις, μόλις τον ίδε, άρχιςε να φονάζι: «Θέλυν με το ςτανιο να με κάνυν βοεβόδα, να κρίνο κε να κυμαντάρο, μα εγο ύτε να κρίνο ύτε να κυμαντάρο μπορο!» — «Ενια-ςυ, κυτε, — λέι ο αφέντις — εγο μπορο κε να κρίνο κε να κυμαντάρο, έβγα λιπον απ' το ςακι να μπο εγο!» Βγένι ο Κυτογιάνις απ' το ςακι, ανεβένι ςτ' αμάκςι κε δρόμο. Σε λίγο έγινε άφαντος. Γίρισαν τ' αδέλφια-τυ, πίραν το ςακι κε το ρίχνυν ςτιν τρίπα, κάτο απ' τον πάγο. Ακύστικε ένα γυργυριτο παράκςενο: ςταμάτιςαν τ' αδέλφια για μια ςτιγμι κι αφυνκράςτικαν κ' ίςτερα γίρισαν ςπίτι, τρίβοντας τα χέρια απο εφχαρίςτιςι, πυ γλίτοςαν πια απ' τον κυτο. Μα δεν πρόφταςαν να χαρυν καλα-καλα, όταν βλέπυν απ' αντίκρι ένα αμάκςι με τρία ςταχτια άλογα κε πάνο-τυ κορδομένο τον Κυτογιάνι. «Τα βλέπετε» — τυς φονάζι περίφανος. «Βλέπετε τί άλογα βρίκα εγο μέσα κι ςτιν τρίπα! Κε πύ ίςτε ακόμα, το καλίτερο τἄφιςα κι κάτο. Δεν κατάφερα να το ανεβάςο!» Ζύλεπςαν τότε τ' αδέλφια-τυ κε τυ λένε: «Ελα τόρα κ' εςι να ράπςις εμας μέσα ςτο ςακι κε να μας ρίκςις ςτιν παγότριπα! Εμις ίμαςτε διο κε θα μπορέςυμε να το βγάλυμε!» Ο Κυτογιάνις φύνταρε τ' αδέλφια-τυ ςτιν παγότριπα, γίριςε ςπίτι κε πίνι μπίρα κε χορέβι κε τ' αδέλφια μνιμονέβι.

Στυ Κυτογιάνι τιν αβλι πιγάδι ίτανε βαθι κε πςάρια ίχε πλίθι... τελιον' το παραμίθι.

Ροτίματα.

1. Σε πιές πράκςις-τυ φένετε ι κυταμάρα τυ Γιάνι;

2. Απο πύ φένετε, πος τα μεγαλίτερα αδέλφια κι ο αφέντις έπερναν τον εαφτό-τυς για πιο γνοςτικο απ' το Γιάνι;

3. Πιί ςτο χοριο νόμιζαν τον εαφτό-τυς „ανότερο" απ' τυς άλυς; Σχετικα μ' αφτο πιόν μπορύμε να πύμε, πος αντιπροςόπεβαν τα μεγαλίτερα αδέλφια τυ Γιάνι;

4. Πός ο Γιάνις γέλαςε τον αφέντι κε τ' αδέλφια-τυ;

5. Πιά μερίδα τις αγροτιας ικανοπιι το τελεφτέο μέρος τυ παραμιθιυ;

Ο παπας κι ο μυξίκος.

Ζύσε μια φορα κ' έναν χερο ένας παπας. Νίκιασε κάποτε ο παπας αφτος ένα δυλεφτι κε τον έφερε σπίτι-τυ.

— Δύλεβε εσι καλα κ' εγο δε θα ς' αφίσο έτσι.

Ιστερα απο μια βδομάδα έπρεπε ο παπας να θερίσι το χόρτο-τυ.

— Λιπον, παλικάρι-μυ,—λέι ο παπας — να δόσι ο θεος να περάσυμε καλα τι νίχτα, κε προι-προι σικονόμαστε κε τραβύμε για το λιβάδι.

— Εσις κσέρετε, γέροντα. Ο λόγος-σας προσταγι για μένα.

Κσίπνισαν πολι προι. Λέι ο παπας στιν παπαδιά-τυ:

— Φέρε-μας, παπαδια, να κολατσίσυμε· σίμερα έχυμε να θερίσυμε το χόρτο.

Ι παπαδια έστροσε το τραπέζι. Στροθίκαν κ' ι διο στο φαι κε φάγανε, όσο σίκονε το στομάχι-τυς. Σαν τέλιοσε το κολατσιο, γιρνα ο παπας κε λέι τυ δυλεφτι:

— Τί λες λεβέντι, μια κε βρισκόμαστε στο τραπέζι, δε γιοματίζυμε κιόλας; Ετσι θα θερίσυμε γραμι κε δίχος καμια διακοπι ός το διλινο.

— Εσις κσέρετε, γέροντα. Ας γένι το θέλιμά-σας.

— Φέρε-μας, παπαδια, κε το γιόμα, — προστάζι ο παπας.

Τυς έφερε κε το γιόμα ι παπαδια κ' εκίνι κσαναστροθίκανε στο φαι, σαν να μιν ίχαν βάλι μπυκια στο στόμα-τυς.

Σαν τέλιοσε κε το γιόμα κε τα πιάτα έγιναν γιαλι, κσαναλέι ο παπας στο δυλεφτι:

— Εγο λέο, να διλινιάσυμε κιόλας, έτσι θα μπορέσυμε να θερίσυμε γραμι ός τιν όρα τυ δίπνυ. Εσι τί λες;

— Οπος αγαπάτε, γέροντα, θέλετε να διλινιάσυμε, διλινιάζυμε.

Ι παπαδια έφερε ότι ίχε να τυς φέρι για το διλινο, κ' εκίνι το καταβρόχθισαν, σαν νάταν νιστικι εδο κε δέκα μερόνιχτα

— Κσέρις τί λέο εγο, μάτια-μυ, λέι κσανα ο παπας, μια κι αρχίσαμε, να τελιόνυμε κιόλας. Τί θα μας κοστίσι να πάρυμε τόρα μονοκοπανια κε το βραδινό-μας. Διπνίζυμε κε κσενιχτύμε στο θέρισμα. Κε προι-προι κσαναπιάνυμε πάλι τι δυλια.

— Με τιν εφκί-σας, γέροντα, μια κε το θέλετε εσις.

Ι παπαδια έφερε κε το δίπνο. Σε λίγα λεπτα τα πιάτα έγιναν κσανα γιαλι.

Σικόθικαν απ' το τραπέζι κι ο δυλεφτις πίρε το παλτό-τυ κ' ετιμάστικε να φίγι.

— Για πύ, λεβέντι; — ροτα ο παπας.

— Πός για πύ, γέροντά-μυ. Πάο για ίπνο. Κ' εσις ο ίδιος χςέρετε, πος ίςτερα απ' το δίπνο ίνε ανάνκι να κιμάτε ο άνθροπος.

Πίγε ο δυλεφτις στο ςαράι κε τὄςτροςε ςτον ίπνο. Κιμίθικε ός το προι.

Απο τότε όμος ο παπας έπαπςε πια να φιλέβι το δυλεφτι μονοκοπανια: κολατςιο, γιόμα, απογεματινο κε δίπνο.

Ροτίματα.

1. Πιά ίνε τα ςιμία τυ παραμιθιυ, απ' όπυ φένετε ι αχορταγια τυ παπα;

2. Πός περιγράφετε ςτο παραμίθι ο δυλεφτις;

3. Πιός τα διμιύργιςε κε πιός τ' ανιςτορύςε τα παραμίθια για τυς αχόρταγυς παπάδες. Μπορίτε ν' απαντίςετε έχοντας μπροςτά-ςας το παραμίθι αφτο;

I. A. Κριλοφ

(1768—1844)

Ο Ιβαν Αντρέεβιτς Κριλοφ κατάγετε απο όχι πλύσια ντβοριάνικι ικογένια. Ι Κριλοφ δικά-τυς τσιφλίκια δεν ίχανε. Ο πατέρας-τυ παρατίθικε απο άκσιοματικος κε δύλεπσε για χρόνια κρατικος μικροιπάλιλος. Ιστερα απ' το θάνατο τυ πατέρα ι ικογένια πέρασε μεγάλες ικονομικες στενοχόριες. Απο δέκα χρονο πεδι ο μελύμενος μιθογράφος ανανκάστικε, για να βγάζι το πσομί-τυ, να δυλέβι αντιγράφοντας διάφορα ένγραφα. Σε ιλικία 15 χρονο άρχισε να δυλέβι ιπάλιλος. Ο Κριλοφ ποτέ-τυ δεν πάτισε σε σχολιο. Το πρότο-τυ έργο (κομοδία) τὄγραπσε όταν ίταν 15 χρονο.

Στα πρότα-τυ έργα ο Κριλοφ κοροιδέβι τι ντβοριάνικι κινονία.

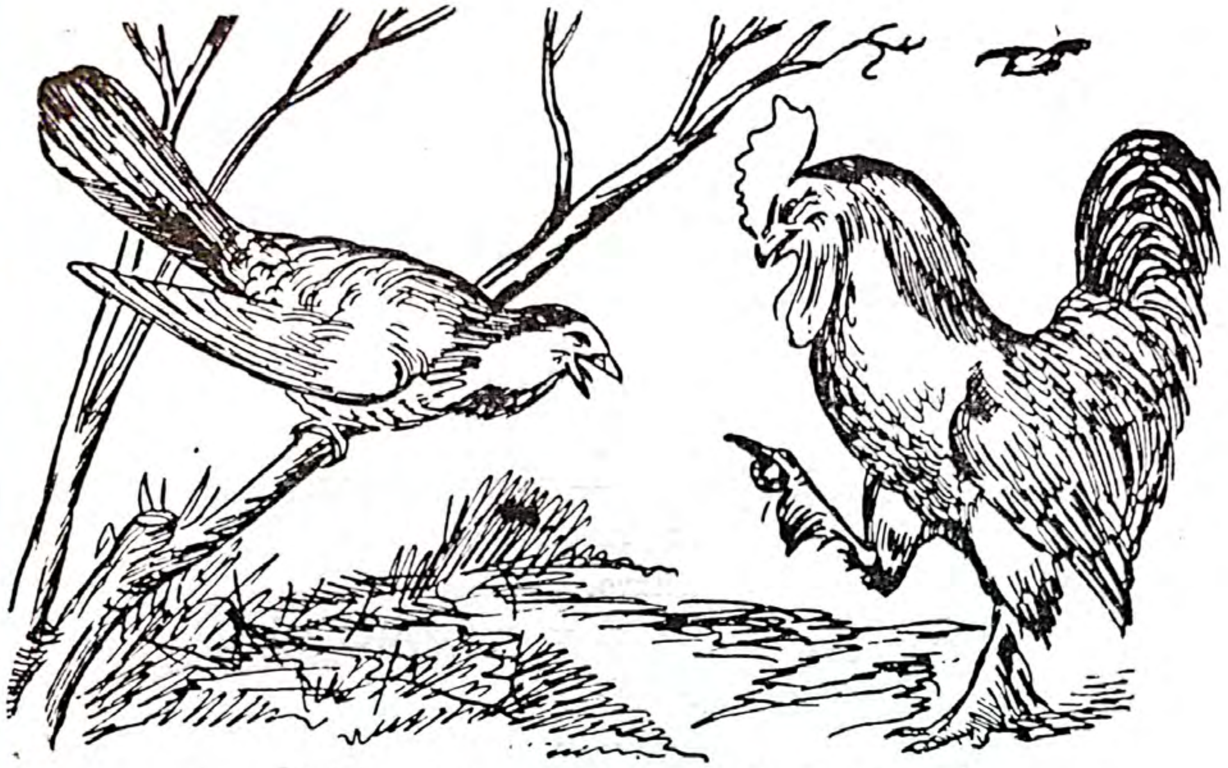
Ο Κριλοφ, όπος κε πολι άλι σινγραφέι τις εποχίς-τυ, ενοχλιόταν πολι σιχνα απο τιν αστινομία, γι' αφτο ανανκάστικε για κάμποσον κερο να παρατίσι τι σινγραφικι δυλια.

Απ' το 1806 ο Κριλοφ ίνε πια γνοστος σα μιθογράφος. Στυς μίθυς-τυ παρυσιάζι τις ανθρόπινες αδιναμίες κε τα ελατόματα: τιν αχορταγια, τιν κολακία, τιν πενεσια, τιν πσεφτια, τιν αχαριστία κ. ά. Δρόντα πρόσοπα στυς μίθυς-τυ ίνε κιρίος ζόα: λίκι, αλεπύδες, σκιλια, μαιμύδες κ.τ.λ.

Ο Κριλοφ έγραπσε πάνο απο 200 μίθυς. Ι περισότερι απ' αφτυς ίνε γνοστι σ' όλον τον κόσμο.

Ο κύκος κε ο κόκορας.

— Ομορφα αλίθια τραγυδας, λεβέντι κόκορά-μυ.
— Κε σι, λεβέντι κύκο-μυ, δεν πέφτις παρακάτο.
Τί απαλόσιρτι φονι, γεμάτι κε χρυστι,
ποτες εγο δεν άκυσα τέτιον τραγυδιστι.

— Εςένα, κυμπαράκο-μυ, αχόρταγα ς' ακύο,
λιγόνετε ι καρδύλα-μυ με τι γλικια φονί-ςυ.
— Αχ! κύκο-μυ, ς' ορκίζομε, πος μόλις πάπςις να λαλις
να κςαναρχίςις λαχταρο, πίςτεπς'-το να χαρις.
Πὔθε τιν πέρνις τι φονι,
έτςι καθάρια, λιγερι;
Θᾶν' χάριζμα τις ράτςας-ςας, αφυ κι αφτο τ' αιδόνι
με το γλικο τραγύδι-ςας,
τ' άμιρο μαραζόνι.
— Νᾶςε καλα, κυμπάρε-μυ! Μα ςαν κ' εςε κανις,
ύτε το παραδίςιο μπορι να κελαιδίςι,
το λέι όλος ο ντυνιας ς' ανατολι κε δίςι.
Κι ο κόρακας πυ τ' άκυςε, τα λόγια αφτα τυς λέι:
— Σιντρόφι-μυ,
Γιατί κςελαρινκίζεςτε, γιατί καλε, κςεςκιέςτε,
ν' αλιλοκαμαρόνεςτε κε ν' αλιλοπενιέςτε.

Οςα κι αν κοπανίςετε
ποτε δε θ' ακρνίςετε
τιν άςκιμι φονί-ςας
κε τιν κακι πςιχρί-ςας!

Γιατί, λιπον, ο κύκος πενα τον πετινο;
το κρίμα δε φοβάτε;
Γιατί κι αφτος πενάι τον κύκο τον τρανο
κ' έτςι ίςιχος κιμάτε.

Ροτίματα.

1. Γιατί πενάι ο κὺκος τον κόκορα;

2. Πός πραγματικα τραγυδυν ο κύκος κε ο κόκορας; Μπορύμε να τα λογαριάςυμε για ιλικρινα τα αλιλοπενέματά-τυς;

3. Κςέρετε κανένα άλο μίθο, πυ να παρυςιάζι κι αφτος κόλακα;

4. Διο απο ςας να διαβάςυν φοναχτα το μίθο: Ο ένας να πάρι το ρόλο τυ κύκυ κι ο άλος τυ κὸκορα.

Διο βαρέλια.

Εκιλὺςαν διο βαρέλια — τὄνα με κρασι γεμάτο
κε το άλο
αδιανο.
Πάι αθόριβα το πρότο κι αργοκὺνιτο κιλάι,
μα το άλο
βιαςτικο.
Κάνι θόριβο μεγάλο, ςαματα κε φαςαρία
κε ςικόνι κυρνιαχτο.
Ι διαβάτες τρομαγμένι, κάνυν τόπο να περάςι,
ςαν το βλέπυν βιαςτικο.
Μα όςο θόριβο κι αν κάνι το βαρέλι αφτο,
δίχος όφελος διαβένι,
μόνο πυ μας κςεκυφένι
κε ςε τίποτε δε μιάζι με το άλο,
το ςεμνο.

Οπυ ακυς φονες κε βρόντυς κε μεγάλι κλαλα
κςέρε-το κε μιν προςμένις ύτε ςτάλα προκοπι.

Ροτίματα.

1. Τί λέι ο μίθος για το αδιανο βαρέλι;

2. Πιά εντίποςι κάνι το βαρέλι αφτο ςτυς διαβάτες; Πέςτε-το με τα λόγια τυ μίθυ.

3. Πιόν ίθελε να κοροιδέπςι ο Κριλοφ με το άδιο βαρέλι.

4. Πιά ίνε ι ομιότιτα τυ αδιανυ βαρελιυ με το „Βάτραχο ταξιδεφτι“ — (το διίγιμα αφτο ίνε διμοςιεμένο ςτι Χριςτομάθια τις Γ' τάκςις).

Αςκιςι.

Γράπςτε με δικά-ςας λόγια τι βαςικι ιδέα το μίθυ.

Δ. Εριςτέας

(Γενίθικε ςτα 1887)

Ι αλεπυ κε το κοράκι.

(Μίθος τυ Εςόπυ).

Μια φορα κ' έναν κερο
πα ςε δέντρο απςιλο,
ιπερίφανο καθόταν το κοράκι κορδομένο
με το ράμφος-τυ κρατόντας έναν κόματο τιρι,
πυ θα τὄχε απο κάπυ, το καλόμας, αρπαγμένο.
Μα έτςι τὄφερε ι κατάρα κι απο κάτο απ' το δεντρι
μια αλεπυ ςιλογιζμένι
επερνύςε, ι καιμένι!
Εχι μέρες, πυ ι κιλιά-τις πέζι ταμπυρα
κι ύτε δίναμι τις μένι να κυνίςι τιν υρα.
Περνα κάτο απο το δέντρο κε γιρίζι, τί να ιδι!
Το κοράκι να κρατάι με το ράμφος-τυ τιρι!
Το κιτα, τα ςάλια τρέχυν, μα να κάνι τί μπορι!
Αφτο απςιλα, κ' εκίνι να πετάκςι δε μπορι.

Κε εχι πυ ςιλογιόταν, «α! το βρίχα», λέι, «τόρα,
του μπαμπά-μυ τιν ορμίνια να εφαρμόσο ίνε όρα».
Κε με λόγια τριφερα
να μιλάι, ι χαλί-μας, στο χοράχι αρχινα:
Ο, αρχοντιχο πυλί-μυ με τι μάθρι φορεςια,
πυ τα μάτια-ςυ αςτράφτυν ςαν αςτέρια λαμπερα,
πυ ςε βλέπι το γεράχι χε το πιάνι ταραχι,
χε τι δίναμί-ςυ τρέμυν χε ζιλέβυν ι αιτι,
ένα μοναχα αν ίχες, αιδονίςια τι λαλια,
δίχος άλο βαςιλιά-τυς θα ςε χάναν τα πυλια!"
Ιπε αφτι, χε το χοράχι, πυ τι γνόςι ίχε λίγι,
Χαπ! το ςτόμα-τυ ανίγι.
„Κρα-χρα-χρα!" τα γίρο όλα αντιλάλιςαν βαρια
απο τι βραχνι λαλια.
Κι απο τ' ανιχτο το ςτόμα
πέφτι το τιρι στο χόμα,
Το αρπάζι ι αλεπυ
χε το μυςιχο ςτα χρία τον αφίνι τυ λυτρυ.

Ροτίματα.

1. Γιατί ι αλεπυ πενάι χε χολαχέβι τον χόραχα;
2. Πιές λέχςις διαλέγι ι αλεπυ για να πενεςι τον χόραχα;
3. Ινε αλιθινα ο χόραχας τόςο αρχοντιχος χε τόςο χαλίφονος, όπος τόνε λέι ι αλεπυ;
4. Τα χατάφερε ι αλεπυ να γελάςι τον χόραχα; Κε τί πέτιχε με τιν χολαχία-τις;
5. Πιύς ανθρόπυς μπορύμε να παραβάλυμε με τιν αλεπυ χε πιύς με τον χόραχα;

Αςχίςις.

Αντιχαταςτίςτε τις αχόλυθες φράςις με λόγια τυ μίθυ χε γράπςτε-τα

α) Ι αλεπυ λαχταρύςε το τιρι.
β) Ι αλεπυ πενάι χε χολαχέβι τον χόραχα.
γ) Ι αλεπυ πενάι χε το τραγύδι τυ χοράχυ.

Αντρέας Λασκαράτος

(1811—1901)

Ελινας πιιτις απο το Λιxςύρι τις Κεφαλονιας. Πνέμα ελέφτερο ο Λαςκαράτος, χτίπιςε αλίπιτα κε αντρίκια τις προλίπςις τις εποχίς-τυ, τις πςεφτιες τις μπυρζυάδικις κινονίας, τις πατριδοκαπιλίες τον τςαρλατάνον κε περιςότερο τις πςεφτιες κε τι ςαπίλα τον παπάδον. Γι' αφτο κε τον αφόριςε ι Ιερα Σίνοδος, μα αφτος περιφρονόντας τον αφοριζμο τυς απάντιςε με ςκλιρι ιρονία.

Ο Λαςκαράτος έγραπςε ανάμεςα ςτ' άλα κε μίθυς. Εναν απ' αφτυς δίνυμε παρακάτο.

Τζίτζικας κε Γρίλος.

Ιπε μια νίχτα ο Τζίτζικας τυ Γρίλυ·
δεν πας κε ςι καιμένε να ιςιχάςις,
πυ όλι κιμύντε, κ' ίςε ςι μονάχος
όπυ περνας τι νίχτα τραγυδόντας;
Αςοτε, αςότυ τέκνο, πυ αςοτέβις
έναν πολίτιμο κερο, πυ μπόριες
να τον ικονομας για να κιμάςε;

Νε, λέι ο Γρίλος, ίςια κυβεντιάζις.
Λες τιν αλίθια· κε θαμάζο μόνο
πος, Τζίτζικας εςι, μιλας για γνόςι,
για ικονομια κερυ κε για ιςιχία!
Δεν ίςε ςι πυ ολιμερις ςτον ίςκιο
ενος πράςινυ δέντρυ τριζονίζις
τραγύδια βαρετα κε δίχος τέλος;
Κε κυφένις τυς κάμπυς; κι αλαλιάζις
τυς εργάτες, πυ κάνυν τι δυλιά-τυς;
Κ' εςπατάλιςες πάντα τον κερό-ςυ
τραγυδόντας αμέριμνα όλι μέρα;

Πος ίρθες τάχα απάνυ απ' το χλαρί-συ
να διδάχσις εμας σιοπι, ισιχία,
ιχονομία χερυ, φρόνισι, γνόσι;

Ο Τζίτζιχά-μυ! χε σιμπάθισέ-με,
σιμπάθισέ-με στο λέο πάλι, μα...
Θέλις νάχις διχέομα να ορμινέβις;
Κάνε σι πρότος όσα σιμβυλέβις.

Ιπε ο γάδαρος τον πετινο χεφάλα.

(Λαιχι παριμία).

Ροτίματα.

1. Πιί πέρνυν μέρος στο μίθο;

2. Τί σιβυλέβι ο τζίτζιχας στο γρίλο; Κάνι ο ίδιος χίνα πυ σιβυλέβι;

3. Πιά παριμία λέμε για τυς ανθρόπυς, πυ δίνυν στυς άλυς σιβυλες, δίχος να τις χρατάνε ι ίδιι;

Εςοπος

Μιςοθριλιχος μιθογράφος τις αρχέας Ελάδας, ο πατέρας τις μιθογραφίας. Πατρίδα-τυ ίχε τι Φριγία κ' έζιςε, όπος το θέλι ι παράδοςι, 500 κάπυ χρόνια πριν απ' τι χρονολογία-μας. Επίςις ι παράδοςι τον θέλι αςκιμομύρι κε κυφο δύλο ςτι Σάμο. Αργότερα, ςα λεφτερόθικε, έζιςε ςτο παλάτι τυ Κρίςυ, βαςιλέα τις Λιδίας. Πολι απ' τυς κατοπινυς μιθογράφυς μιμίθικαν τον Εςοπο ί δανίςτικαν απ' αφτον τα θέματά-τυ.

Ο Τζίτζικας κε το Μερμίνκι.

(Κατα τον Εςοπο).

Καλοκέρι κι άνικςι
όταν ίταν τα λυλύδια,
ο τρελος ο Τζίτζικας
τιν περνύςε με τραγύδια.

Τα τραγύδια πέραςαν
ίρθαν χιόνια, ίρθαν πάγι,
κε πινα ο Τζίτζικας
κε δεν έχι τί να φάγι.

Ερχετε ςτο γίτονα,
το προβλεφτικο μερμίνκι,
τυ ζιτα βοίθια
ένα ςπόρο ί ςκυλίκι.

Το μερμίνκι απόριςε
κε μ' εβγένια ροτα:
— Τί έκανες το καλοκέρι;
Το Τζιτζίκι απαντα:

— Τραγυδύςα φίλε-μυ
όλι μέρα κι όλιν όρα...
— Τραγυδύςες; μπράβο-ςυ,
χοροπίδα λιπον τόρα.

Τί ο μίθος πάι να πι
ο καθένας-μας το βλέπι:
«μάζονε με τον κερο
για να έχις όταν πρέπι».

Ροτίματα.

1. Πιύς κτιπάι με το μίθο τύτονε ο Εςοπος κε πιύς κοροιδέβι;
2. Τί απάντιςι δίνι το μερμίνκι ςτο τζίτζικα. Πέςτε-το με τα λόγια τυ μίθυ.

Στέφανος Γρανίτσας

(1880 — 1915)

Γενίθικε στι Γρανίτσα τις Εβριτανίας. Εκανε το διμοσιογράφο, το φεγιετονίστα κε τον ιθογράφο για πολα χρόνια γράφοντας σε εφιμερίδες κε περιοδικα. Εγραπσε κε αγροτικα πίματα, περιγραφες κε λαικες παραδόσις για τα ζόα τις πατρίδας-τυ με τον τίτλο: «Τυ βυνυ κε τυ λόνκυ». Απ' τι σιλογί-τυ αφτι ίνε παρμένος «Ο τριποφράχτις».

Ο τριποφράχτις.

(Παράδοσι).

Κάποτε, τον παλιο κερο, μαζέφτικαν όλα τα πυλια κι αποφάσισαν, για πρότι φορα, να κάμυν δικό-τυς βασίλιο κε να εκλέξυν κε το βασιλια.

Ο τριποφράχτις, πυ όλο φλιαρύσε στι σινέλεφσι τον πυλιον, ζίτισε να γίνι αφτος βασιλιας.

Μεγάλος θόριβος σικόθικε ανάμεσα στα πυλια.

Ο τριποφράχτις ίνε τόσο μικρος, πυ σε μερικυς τόπυς τον λένε τριποκάριδο. Αφτος όμος έδιχνε μεγάλι επιμονι κε στο τέλος ανάνκασε τ' άλα τα πυλια να τον παραδεχτυν για το καλίτερο παλικάρι.

Κ' έτσι ένα πρωι ο τριποφράχτις κάθισε στο βασιλικο θρόνο.

Ι ιστορία δε γράφι, αν έμινε πολιν κερο βασιλιας κε πός κιβέρνισε. Μας λέι όμος, πός έχασε το θρόνο-τυ.

Μια μέρα ι αστινομία τον πυλιον ιδοπιίθικε, ότι στα σίνορα τυ βασιλίυ φάνικε ένα πελόριο πυλι, άγνοστο στον τόπο. Ιταν ο ξακυσμένος αετος. Οσα πυλια τον ίδαν, τόσο τρόμαξαν, πυ δεν μπορύσαν να διιγιθυν στο βασιλιά-τυς, τί λογις ίταν αφτο το κενύργιο πυλι.

Ο τριποφράχτις θίμοσε για τι διλία-τυς, τα μάλοσε πολι κε, για να ισιχάσι το λαό-τυ, ίπε:

— Μι φοβάςτε! Εδο ίμ' εγο, κι όπιος ίνε μεγαλίτερος απο μένα, ας κοπιάςι!

— Τί λες; τυ ίπαν τα πυλια, πυ ίχαν ιδι τον αετο. Κςέρις, πόςο μεγάλος ίνε;

Ο τριποφράχτις τέντοςε τι δεκςιά-τυ φτερύγα κε ρότιςε:

— Ινε τόςος;

— Τί λες; Ινε μεγάλος!.. φόνακςαν πάλι τα πυλια.

Ο τριποφράχτις τέντοςε περιςότερο τιν ίδια τι φτερύγα κε ρότιςε με περιφρόνιςι:

— Μίπος ίνε κε τόςος;

— Ινε μεγάλος! Ινε πολι μεγάλος!

Ο τριποφράχτις άποφάςιςε ν' ανίκςι όλι τι φτερύγα-τυ κε να ροτίςι:

— Εχι γύςτο να μυ πίτε, πος ίνε κε τόςος!..

Αλα κςαφνικα, ένας ίςκιος, ςα ςίνεφο, πέραςε μπροςτά-τυ.

— Νά-τος! Αφτος ίνε! φόνακςαν τα πυλια τρομαγμένα.

— Αφτος ίνε; ίπε ο τριποφράχτις βλέποντας τον ίςκιο.

— Τόρα θα τυ ριχτι ο βαςιλιάς-μας! ίπαν τα πυλια ςιναμετακςί-τυς, κςέροντας πος ο αρχιγός-τυς δεν παραδεχόταν κανέναν άλονε για αντριότερο κι όλο κίταζε άγρια τον ίςκιο τυ αετυ.

— Κςέρετε καλα, αφτος ίνε; κςαναρότιςε.

— Αφτος! αφτος ο ίδιος ίνε!

Ο τριποφράχτις χίμικςε απο το θρόνο-τυ προς τα κάτο.

— Τί μεγάλο φονικο θα γίνι ςίμερα! ίπαν τα πυλια. Ο θεος να βάλι το χέρι-τυ!..

Μερικα ίδαν, πος ο βαςιλιάς-τυς πίρε τον ίςκιο για αετο κε τυ φόνακςαν:

— Οχι ς' αφτον!.. Αφτος ίνε ο ίςκιος-τυ... ο αετος ίνε απάνο!..

— Μι με κρατάτε! μι μ' εμποδίζετε με τα λόγια-ςας! φόνακςε ο τριποφράχτις.

Στο μετακςι έφταςε ςτο φράχτι ενος χοραφιυ.

— Εδο ιν' ακόμι, ρότιςε;

— Εδο... νά-τος!.. ςτριφογιρίζι απο πάνο-μας.

— Ε! τότε φράχτις-ςας κε φράχτις-μυ κι όπιος γλιτόςι!

Κε χόθικε βαθια ςτο φράχτι. Κι απο τότε ο φράχτις ίνε το παλάτι-τυ.

Ροτίματα.

1. Πιύς θέλι να ιρονεφτι ο μίθος;

2. Πός τυς λεν τυς ανθρόπυς αφτυς, πυ μιάζυν με τον τριποφράχτι;

3. Πός ετιμάςτικε να αντικρίςι τον αετο κε τί έκανε, ςαν τυ ίπαν, πος ο αετος ςτριφογιρίζι απο πάνο-τυς; Πέςτε-τα με τα λόγια τυ μίθυ.

Παριμίες.

— Πάνο ςτι γλόςα μέλι, κάτ' απ' τι γλόςα πάγο.
— Σαν πετινος κορδόνετε, ςαν όρνιθα το ςτρίβι.
— Δάςκαλε πυ δίδαςκες κε νόμο δεν κρατύςες.
— Πιός πενα τι νίφι-τις, ι τςιμπλυ ι μάνα-τις.
— Ιπε ο γάδαρος τον πετινο κεφάλα.

Αςκιςι.

Πέςτε ςε πιό μίθο τεριάζι ι κάθε παριμία;

Π. Χαρίςις

(Φιλολογικο πςεβδόνιμο τυ Ι. Ι. Ιορδανίδι).

(*Γενίθικε ςτα 1887*)

«Ι χριςόμαλι προβια», ςίμφονα με τον αρχέο ελινικο μίθο ίταν ι προβια τυ φτεροτυ χριαριυ, πυ πάνο ς' αφτο πέταχςε για τιν Κολχίδα—τι ςιμερινι Γρύζια — το βαςιλόπυλο Φρίχςος, για να γλιτόςι απ' τις καταδιόχςις τον εχθρόνε-τυ. Ο Φρίχςος μόλις πάτιςε τι ςτερια τις Κολχίδας, εφχαριςτόντας το θεο για τι ςοτιρίατυ, θιςίαςε ς' αφτον το χριςόμαλο χριάρι. Τιν πολίτιμι προβιά-τυ απο τιν ιμέρα κίνι τίνε φίλαγε ένας ακίμιτος δράκοντας. Για να πάρυν πίςο ςτιν Ελάδα τιν προβιαν αφτι, οργανόθικε αργότερα ι «Αργοναφτικι εκςτρατία» απο ίροες με επικεφαλις τον Ιάςονα. Ο θρίλος αφτος ίνε μια αναπαράςταςι τον ςχέςεον, πυ ίχαν ι θαλαςοπόρι αρχέι έλινες με τυς λαυς τον παραλίον τις Μάβρις θάλαςας, κε όπυ έρχονταν ζιτόντας πλύςιες απικίες.

Ι χριςόμαλι προβια.

Μια μέρα λέι ο Πελίας ο βαςιλιας τις Ιολκος ςτον ανιπςιότυ τον Ιάςονα:

— Άκυ, ανιπςιέ-μυ, ςτιν Κολχίδα, ς' έναν τόπο πυ βρίςκετε πολι μακρια απο δο κε πυ για να πάι κανις εκι πρέπι να περάςι θάλαςες μεγάλες κε περάματα, βρίςκετε μια ολόχριςι προβια. Κρέμετε απ' τα κλαδια μιας χιλιόχρονις βελανιδιας κε τι φιλάι νιχτοίμερα ένας ακίμιτος δράκος.

— Τιν κςέρο, ίνε ι χριςόμαλι προβια, απάντιςε ο Ιάςονας.

— Τι θέλο διχί-μυ, Ιάςονα, τυ θρόνυ μυ ςτολίδι. Θα πας να μυ τι φέρις. Σαν έρθις πίςο με τιν προβια, θάςε τυ θρόνυ-μυ ο κλιρονόμος. Αν όχι, το κεφάλι-ςυ ίνε διχό-μυ, κε θα προςτάχςο να ςυ το κόψςυν!

— Ι προςταγί-ςυ, βαςιλιά-μυ, θα γίνι, ίπε κ' έςκιψςε βαθια το παλικάρι. Εγο θα ςυ τι φέρο τι χριςόμαλι προβια!

Εςτιλε τότε ο Ιάςονας τυς λοτόμυς να κόψυν απ' τα δαςα βυνα τα πιο ψιλα έλατα. Ιςτερα ζίτιςε κε βρίκε τον πιο άκςιο καραβομαρανκο.

— Κ' εςι, τόρα πὄχυμε τα κςίλα, θα μυ φτιάκςις το πιο γερο, το πιο γοργο, το πιο όμορφο καράβι τυ κόζμυ, πρόςτακςε ο Ιάςονας.

Μέρες κε μίνες δύλεβαν ι μαρανκι γίρο απ' τα ςκαρια, κάτο απ'το άγριπνο μάτι τυ Ιάςονα. Κε το καράβι τέλιοςε κε τ' όνομά-τυ τὄβγαλαν «Αργο».

Σαν ετιμάςτικε ολότελα ι Αργο, έςτιλε ο Ιάςονας κε κάλεςε απ' όλες τις μεριες τις Ελάδας τα πιο καλα, τα πιο γενέα παλικάρια, όςα θἄθελαν να τον ακολυθίςυν ςτο μακρινό-τυ ταξίδι.

Πενίντα παλικάρια δέχτικαν το κάλεζμα. Ολα-τυς ένα κ' ένα.

Εφταςε κιόλας ι μέρα τυ ταξιδιυ. Κόζμος πολις μαζέφτικε ςτυς μόλυς κε ςτις ακρογιαλιες τις Ιολκος, για ν' αποχερετίςι τυς ίροες, πυ πίγεναν να παλέψυν με τα κίματα κε τυς ανέμυς, με τα θερια τις θάλαςας κε με τυς άγριυς βράχυς.

Κε ι Αργο, περίφανι, ορθόπλορι, γοργι, κςεκίνιςε κρατόντας ςτις ανκάλες-τις τα πιο διαλεχτα παλικάρια τις Ελάδας.

Μέρες κε μίνες έςκιζε ι Αργο τα κίματα κε αψιφύςε τυς ανέμυς. Τρικιμίες κε κεραβνι ςτάθικαν ανίκανι να τι ςταματίςυν ςτο γοργό-τις πέραζμα...

Ενα πρωι έφταςαν ςτ' ακρογιάλια τις Κολχίδας. Βαςιλιας τυ τόπυ ίταν ο Είτις, ένας άνθροπος αψις κε αράθιμος.

Σαν έμαθε πος ίρθαν να τυ πάρυν τι χριςόμαλι προβια, κάλεςε τον Ιάςονα κε τυ ίπε με φονι αφςτιρι κε με φρίδια ςυφρομένα:

— Συ πέραςε απ' το νυ, Ιάςονα, πος θα ς' αφίςο έτςι να πάρις τον καλίτερό-μυ θιςαβρο; Πρέπι πρότα να μυ δίκςις, πος ίςε άκςιος για ένα τέτιο πράμα... Εχο διο τάβρυς άγριυς, πυ ποτέ-τυς δε δέχτικαν να μπυν ςτο ζιγο. Τα πόδια τυς ίνε απο μπρύντζο κε τα ρυθύνια-τυς βγάζυν φλόγες. Θέλο να μυ τα ζέψεις ςτο αλέτρι μοναχός-ςυ κε να οργόςις μ' αφτυς ένα χέρςο χοράφι πυ θα ςυ κςεχορίςο. Στ' αβλάκια πυ θ' ανίκςις θα ςπίρις τα δόντια τυ δράκοντα, πυ ςκότοςα μια φορα. Απ' το κάθε δόντι θα φιτρόςι κ' ένας δράκοντας αρματομένος απ' τιν κορφι ος τα νίχια. Δικί-ςυ πια δυλια ίνε να τυς κςεκάνις όλυς. Θ' αρχίςις απο τιν αβγι κι όςπυ να βαςιλέψι ο ίλιος, πρέπι να τἄχις όλα τελιομένα. Αν τα καταφέρις, θα ςυ δόςο τιν άδια να προχορίςις ός τι γέρικι βελανιδια, πυ κρέμετε ι χριςόμαλι προβια...

Ι ςίντροφι τυ Ιάςονα, ςαν τα έμαθαν αφτα, ζίτιςαν με κάθε

τρόπο να τον εμποδίςυν. Μα κίνος δεν ίθελε να τυς ακύςι.

— Εγο θα πάο, ίπε, κι ας γίνι ότι γίνι.

Ο Είτις ίχε μια κόρι, πυ τιν έλεγαν Μίδια. Κριμένι πίςο απ' τι βαρια κυρτίνα τι μέρα κίνι ι Μίδια άκυςε όλι τιν κυβέντα τυ πατέρα-τις με τον Ιάςονα. Σινκινίθικε απο τι λεβεντια κε το κυράγιο τυ κςένυ. Μ' όλες τις διςκολίες, πυ τΰφερε ο πατέρας-τις, αφτος το ςκοπό-τυ. Ύτε ςτιγμι δε δίλιαςε.

Ι Μίδια εςτάνθικε μεγάλι ςινπόνια για το αντρίο παλικάρι κι αποφάςιςε να το βοιθίςι. Αλιος, όςο δινατος κι αν ίταν ο Ιάςονας, θα πίγενε χαμένος. Κι αν κατόρθονε ακόμα να ζέπςι τυς τάβρυς μοναχός-τυ, πράμα πολι δίςκολο, πός θα τάβγαζε πέρα με τυς δράκυς! Ύτε λόγος! Επρεπε λιπον να τον βοιθίςι κι αφτι. Σα μάγιςα πυ ίταν, ίκςερε κε τον τρόπο.

Βγένι λιπον κίνι τι νίχτα κριφα απ' το παλάτι τυ πατέρα-τις κε πάι κε βρίςκι τον Ιάςονα. Τυ δίνι γνοριμία κε τυ λέι:

— Εγο θέλο το καλό-ςυ· πάρε αφτο το μπάλςαμο, κε προτυ ζέπςις τυς τάβρυς, τρίψε μ' αφτο καλα-καλα όλο-ςυ το κορμι κε τα μπράτςα-ςυ. Ετςι θα γίνις ανίκιτος. Ι τάβρι θα ςκίψυν το κεφάλι, μόλις ςε ιδυν κε θα δεχτυν το ζιγο ιπάκυι. Οςο για τυς δράκοντες, άμα τυς ιδις να κςεφιτρόνυν γίρο-ςυ, πάρε μια πέτρα κε ρίκςε-τιν ανάμεςά-τυς. Αφτι θα ριχτυν ςα λιςαζμένα ςκιλια, πιός να τιν προταρπάκςι. Τότε ςι αρπάζις το τςεκύρι κε τυς αποτελιόνις!.. Κε τόρα φέβγο...

Τιν ιμέρα, πυ ίταν να ζέπςι ο Ιάςονας τυς τάβρυς, όλος ο κάμπος ίχε γεμίςι απο περίεργυς, πυ έτρεχςαν να ιδυν τιν τρομερι πάλι. Ολι τον ίχαν για χαμένο τον Ιάςονα. Κυνύςαν με λίπι το κεφάλι κ' έλεγαν:

— Κρίμα, κρίμα ςτο παλικάρι!

Κανις δε μπορύςε να πιςτέπςι, πος ο κςένος θα έβγενε νικιτις...

Ο Ιάςονας προχόριςε ατάραχος. Ι τάβρι μόλις τον ίδαν, όρμιςαν καταπάνο-τυ, βγάζοντας απο τα ρυθύνια-τυς κόκινες φλόγες. Δίχος να χάςι κερο κι αφτος ορμα κι ορθόνετε μπροςτά-τυς ςα βράχος κε τυς κόβι τι φόρα. Τα ζόα ςταμάτιςαν ςα ζαλιζμένα. Τ' αρπάζι τότε ένα-ένα απ' τα κέρατα κε τα βάζι ςτο ζιγο.

Ο κόζμος άρχιςε να φονάζι απ' τι χαρά-τυ κε να χτιπα παλαμάκια.

— Νέ, μα τόρα θα ιδύμε, πός θα τα βγάλι πέρα με τυς δράκοντες!

— Αφτι θα τον κοματιάςυν!

— Δε χορατέβυν ι δράκοντες!

Ετσι σιζιτύσε ο κόζμος ίςτερα απ' τι νίκι τυ Ιάσονα, κε περίμενε με αγονία τι στιγμι, πυ θα κσεφίτροναν απο τι γι τα τρομερα τέρατα.

Ι δράκοντες δεν άργισαν να κσεφιτρόσυν, μα κι αφτυς τυς κατάφερε ο Ιάσονας, κάνοντας κίνο πυ τυ ίχε παρανκίλι ι Μίδια. Υτε ένας-τυς δε γλίτοσε απ' τι σφαγι!

Λισαζμένος απο το θιμό-τυ ο βασιλιας, μα πιστος στιν ιπόσχεσί-τυ, άφισε τον κσένο να εκσακολυθίσι το δρόμο-τυ για το δάσος τις χρισόμαλις προβιας.

Ι κόρι-τυ όμος, ι Μίδια, πυ φοβίθικε μίπος ο πατέρας-τις μάθι μια μέρα, πος αφτι βοίθισε τον κσένο, αποφάσισε να φίγι κριφα κε να πάι μαζί-τυ.

Οπος το σκέφτικε έτσι κε τὄκανε...

Σε λίγο ο Ιάσονας με τυς δικύς-τυ κε τι Μίδια έφτασαν στο πικνο δάσος, όπυ ίταν φιλαγμένος ο θισαβρος.

Μια νίχτα σκοτινι κι αφένκαρι πίραν τα μονοπάτια με τι Μίδια κ' έφτασαν στιν κύρνι τυ δράκυ.

Ο δράκος τιν όρα κίνι κιμόταν. Ακυσε όμος τις περπατισιες κε κσίπνισε ανίσιχος. Ι Μίδια τυ άπλοσε τότε απαλα το χέρι χαμογελόντας, τυ πσιθίρισε μερικες μαγικες λέκσις, κε το τέρας κσανάπεσε στι νάρκι-τυ...

Ι προβια λαμποκοπύσε στο σκοτάδι τις νίχτας κρεμαζμένι απ' το κλαδι τις χιλιόχρονις βελανιδιας.

Ο Ιάσονας τιν κσεκρέμασε κε τιν έκριπσε κάτο απ' τιν πλατιά-τυ χλαμίδα.

Τα χαράματα ι Αργο άφινε τ' ακρογιάλια τις Κολχίδας...

Ι Μίδια στιν πρίμι τις Αργος, με τα μάτια βυρκομένα, έβλεπε για τελεφτέα φορα τα βυνα τις πατρίδας-τις, πυ χάνονταν ολοένα στον ορίζοντα...

Ο θάνατος τυ νάφτι.

(Λαικο).

Ο νάφτις ο βαριόμιρος, ο κακοπαθιμένος,
αν γιοματίζι, δε διπνα, κι αν στρόζι, δεν κιμάτε.
Κρίμα στο νιο, τον άροστο, στυ καραβιυ τιν πλόρι!
Μάνα δεν έχι να τον δι, κίρι να τον λιπάτε,
ύτ' αδερφο ύτ' αδερφι, κανένα μες τον κόζμο.
Μόνο τυ λέι ο νάφκλιρος με τον καραβοκίρι:
— Ε, ζίκο απάνο νάφτι-μας κε καλογνοριστί-μας,
να κομπαζάρις τον κερο, νάμπυμε ζε λιμάνι.
— Εγο ζας λέο «δε μπορο», κε ζις μυ λέτε: «ζίκο».
Για πιάστε-με να ζικοθο, βάλτε-με να καθίσο,
ζφίκσετε το κεφάλι-μυ με διο, με τρία μαντίλια
κε φέρτε-μυ τι χάρτα-μυ τιν παντεριμαζμένι.
Βλέπετε κίνο το βυνο το πέρα κε το δόθε,
πὄχι ανταρύλα στιν κορφι κε καταχνια στι ρίζα;
Πάγετ' εκι ν' αράκσετε, έχι βαθι λιμάνι.
Προς τα δεκσια τα ζίδερα, ζερβα τα παλαμάρια,
κε τι μεγάλι άνκιρα ρίκσετε προς το νότο.
Τυς ζίντροφυς παρακαλο, τ' αδέρφια-μυ στο μόχτο
να μι με θάπσυν ζ' εκλισια μίτε ζε μοναστίρι,
μόνο στιν άκρι τυ γιαλυ, στον άμο απο κάτο.
Εκι κ' ι νάφτες νἄρχυντε ν' ακύο τι φονί-τυς.
Εχετε γιά, ζιντρόφι-μυ κε ζι καλί-μυ μάνα,
κε ζι «έγια λέσα» μυ γλικο, γλικότερο «εγια-μόλα».
Ελιοζαν τα ματάκια-μυ, έλιοζαν κε δε βλέπο.

Ροτίματα.

1. Απο τί φένετε ι απονια τυ καπετάνιυ προς το δυλεφτι νάφτι;
2. Πύ ζιτα ο νάφτις να τόνε θάπσυν κε γιατί; Πέστε-το με τα λόγια το πιίματος.
3. Σε πιύς αφίνι γιά ο ετιμοθάνατος νάφτις; Πέστε-τα με τα λόγια το πιίματος.

Κ. Καρθέος
(Γενίθικε ςτα 1878)

Για μια πατρίδα.

Στον χάμπο, όπυ βροντύςε το χανόνι,
μια πράςινι γαλίνι τόρα απλόνι
με μίρια ολόδροςα άνθι πλυμιζμένι.
Εχι πυ πολεμιύνταν άγρια τότες
τον εχτρον χ' ι διχί-μας ι ςτρατιότες
τίποτε πια απ' τιν έχτριτα δε μένι.
Αδελφομένι
χιμύντε ι μαχιτες ι τιμιμένι
για τιν πατρίδα!

Για τιν πατρίδα! Στιν χαρδιά-μυ νιόθο
ςαν τριχιμίας φοβέρα χε ςαν πόθο,
πυ θε νάρθι χι ότι έβρι θα τα πάρι.
Κυφοβροντα, θαμποφοτα απο πέρα,
χε μια φονι γιρίζι ςτον αέρα,
τυς λαυς να ςιχόςι ςτο ποδάρι:
Αδερφομένι
ςτ' άρματα ι μαχιτες ι τιμιμένι
για τιν πατρίδα!

Για τιν πατρίδα, χε ο! για ΜΙΑ πατρίδα
τιν παλια ας ςπάςυμε αλιςίδα!
Σαν ένας ας ζοςτύμε ι ςχλαβομένι
τ' άρματα! Μια φορα ας λυςτύμε αχόμα
ςίντροφι ςτι φοτια, πςιχι χε ςόμα!
Σαλπίςτε να τραντάχςι ι ιχυμένι:
Αδερφομένι
χινύνε ι μαχιτες ι τιμιμένι
για ΜΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ.

Ροτίματα.

1. Για πιά πατρίδα ςκοτόθικαν ι στρατιότες;

2. Ινε πραγματικα εχτρι αφτι, πυ ςκοτόνυν ο ένας τον άλονε. Κε γιατί γίνετε αφτο το κακο;

3. Για πιάν πατρίδα καλι ο πιιτις τυς λαυς να κςεςικοθυν κε να πολεμίςυν;

Γιόργις Δροςίνις

(Γενίθικε στα 1859)

Ο Γ. Δροςίνις ίνε απο τυς λίγυς έλινες πιιτες, πυ ίςτερα απ' το 1880 άρχιςαν να πέρνυν τα θέματά-τυς απ'τιν ελινικι ζοι

χε τι φίςι, απ' το ελινικο φολκλορ. Ο Δροςίνις, μπορι να πι χανις, πος ίνε πριχιζμένος με ιδιχι έςθιςι τις φίςις. Ι ιχόνες τον πιιμάτον-τυ ίνε πλαςτικες, γλιπτικες, έντονες χε με αφςτιρο περίγραμα. έτςι πυ προδίνυν καλιτέχνι με μάτι πιιτιχο, αλα χε επιςτιμονιχο. Γιος πλύςιας ιχογένιας ίχε όλιν τιν άνεςι να μελετίςι τιν αγροτιχι χε τι θαλαςινι ζοι. Αφτο όμος τον έχανε χιόλας να βλέπι μέςα στι φίςι χε τι ζοι τιν ελινιχι μόνο το όμορφο. Πυθενα δε θα βρίτε, στα πίιματά-τυ τον πόνο χε τι φτόχια τυ έλινα αγρότι ί τυ νάφτι. Παντυ ομορφια χ' εφτιχία.

Ι πςαρόβαρχα.

Ερχετ' ι πςαρόβαρχα, έρχετ' ολοίςια
Περ' απ' τον Αςπρόβραχο χι απ' 'τα Πετρονίςια.
Σα νεράιδ' αφρόπλαςτι, νίφι φτεροτι,
Τι χαιδέβι ο μπάτις.
Μίρια πλύτι ατίμιτα στιν ποδια χρατι
Ζιλεφτα πριχιά-τις!

Ερχετ' ι πςαρόβαρχα χριςοςτολιζμένι,
Ερχετ' αςιμόζοςτι χε ροδοντιμένι,
Τυ πελάυ αρχόντιςα βεργολιγερι,
Με πολα χαμάρια.
Πλύτι χε στολίδια-τις έχι χε φορι
Τυ γιαλυ τα πςάρια!

Ροτίματα.

1. Με τί παρομιάζι τιν πςαρόβαρχα ο πιιτις;
2. Πιά ίνε τα πλύτι χε τα στολίδια τις πςαρόβαρχας;

Ι χίνα ι πυπυλόφτερι.

Ι χίνα ι πυπυλόφτερι ςτις χόρες τυ βορια
διαλέγι μια αποθάλαςι κι απόκριφι μερια·
μαδα τα πυπυλόφτερα απ' τα ςτίθια-τις ςα χιόνι
κε, τι φολιά-τις χτίζοντας, ζεςτα, απαλα τι ςτρόνι.
Αλίμονο! έρχετε ο πςαρας ςτιν έρμι ακρογιαλια
κι απλόνι το καμάκι-τυ κε πέρνι τι φολια!
Μα απ' τιν ανθρόπινι απονια ι αγάπι πιο μεγάλι
τις χίνας, άλα πύπυλα μαδα κε ςτρόνι πάλι.

Κι αν τις τ' αρπάκςι αχόρταγο το χέρι τυ πςαρα,
τα μαδιμένα ςτίθια-τις μαδα τρίτι φορα.
Μα αν έβρι κε τιν ίςτερι φολιά-τις χαλαζμένι,
με ςτίθια εματοςτάλαχτα, μια νίχτα ανταριαζμένι
τυ απριλομάι ανίγοντας τα διο φτερα πλατια,
ς' άλο ακρογιάλι ιλιόφοτο πετα προς τι νοτια.

Ροτίματα.

1. Πιό ίνε κίνο πυ κάνι τι χίνα να μαδα τα πυπυλόφτερά-τις;
2. Πόςες φορες τα μαδα κε τί κάνι, όταν βρι κε για τρίτι φορα τι φολιά-τις χαλαζμένι;

Νίχτα καλοκερινι.

Ινε νίχτα — καλοχέρι,
Δίχνι ι Πύλια μεςονίχτι,
Λάμπυν τ' άςτρα φοτερα...
Τρεχ' ι βάρκα να μας φέρι
Ν' αναςίρυμε το δίχτι
Στα τριςκότινα νερα.

Τ' ακρογιάλια ιλιοδαρμένα
Κένε, αχνίζυν ςαν καμίνια,
Κςαναμένα, φλογερα...
Σα ςτιχια λαχανιαζμένα
Παραδέρνυν τα δελφίνια
Στα τριςκότινα νερα.

Απ' τιν αμυδια ςτο βράχο,
Κι απο το βορια ςτο νότο,
Θάλαςα θευ χαρα...
Τις ςτεριας φιςα μονάχο,
Μοςκομίριςτο το χνότο,
Στα τριςκότινα νερα.

Διο ναφτόπυλα μας φέρνυν
Με τ' αχύραςτά-τυς χέρια·
Κάνι ι βάρκα-μας φτερα...
Τα γοργα κυπιά-τυς ςπέρνυν
Χίλιες πύλιες, μίρια αςτέρια,
Στα τριςκότινα νερα.

Αςκιςι.

Αντιγράπςτε το πίιμα „Νίχτα καλοκερινι„. Στο τέλος πιὸν ςτίχον ιπάρχι ομιοκαταλιxςία (ρίμα);

Ινε νίχτα καλοκέρι
δίχνι ι πύλια μεςονίχτι,
λάμπυν τἄςτρα φοτερα...
Τρέχι ι βάρκα να μας φέρι,
ν' αναςίρυμε το δίχτι
ςτα τριςκότινα νερα.

Αντιγράφοντας το πίιμα, ιπογραμίςτε τις λὲκςις, πυ έχυνε τιν ίδια ομιοκαταλιxςία.

Ι Φοτια.

Κςάςτερι νίχτα καλοκεριανι.
Στα ταπινά-τυς ςπίτια ςφαλιζμένι
ίπνο βαθι κιμύντε ι χοριανι
απο το μεροδύλι αποςταμένι.

Κςάφνυ κςιπνυν, πετιύντε τρομαγμένι.
Σαν τί κακο μεγάλο έχι γένι;
Γιατί ι καμπάνα τυ χοριυ ςιμένι
κε ζμίγι με τυ νκιόνι τι φονι;

Πεδια, γινέκες, γέρι, παλικάρια,
με λίχνυς, με δαβλυς κε με φανάρια,
μιςόγιμνι, μ' ολότρεμι ματια,

όλι θορυν κατα το δάςος πέρα
μάβρο καπνο κε φλόγες ςτον αέρα
κε κράζυν μίρια ςτόματα: φοτια!

Ροτίματα.

1. Πός πέρνυν ι χοριανι ίδιςι, ότι το δάςος πίρε φοτια;
2 Πός αντικρίζυν ι χοριανι τιν πιρκαγια κε τί κάνυν; Με πιά λόγια τα περιγράφι αφτα ο πιιτις;

Κόςτας Βάρναλις

(*Γενίθικε ςτα 1883*)

Ο Βάρναλις ίνε ςίμερα ι πιο κςεχοριςτι λογοτεχνικι φιςιογνομία κε ένας απο τυς λιγοςτυς έλινες διανούμενυς, πυ βαδίζοντας απο κερο ςτο πλεβρο τον καταπιεζομένον, πέρνι με τι ςιμερινί-τυ ςτάςι θέςι κςεκάθαρι ιπερ τυ αγονιζόμενυ ελινικυ προλεταριάτυ. Γενίθικε ςτι Βάρνα, ςπύδαςε ςτο πανεπιςτίμιο τις Αθίνας κε ςτι Σορβόνι τυ Παριςιυ. Το 1926, όντας καθιγιτις ςτιν πεδαγογικι Ακαδιμία τον Αθινον πάφτικε απ' τι μπυρζυάζικι κιβέρνιςι, γιατί ανακαλίφτικε, ότι ο Δίμος Τανάλιας, ο πιιτις τυ „Φός πυ κέι" ίταν ο ίδιος ο Βάρναλις.

Το πίιμα «Ι όρα φτάνι» το έγραπςε ο Βάρναλις ςτο νιςι τις εκςορίας-τυ, τον άι-Στράτι, όπυ τον έςτιλε αλιςόδετο ο ελινικος φαςιζμος. Το πίιμα αφτο διμοςιέφτικε ςτιν πανιγιρικι έκδοςι τυ «Ριζοςπάςτι» — επίςιμυ όργανυ τυ Κομυνιςτικυ Κόματος τις Ελάδας — πυ έβγαλαν ςτο ίδιο νιςι ι εκςόριςτι ςιντάχτες-τυ αφιερομένο ςτιν επέτιο τις Οχτοβριανις επανάςταςις.

Ι όρα φτάνι.

Αφυ μας εςκοτόναν με το ζόρι
ςτα μακελιά-τυς χρόνια τόρα ι μπαζαδόρι
κι αφυ μας εςκοτόνανε πιο φίνα
ςτα χρόνια τις ιρίνις με τιν πίνα.

Αφυ μας τιραγνύςαν έτςι εόνες
ι Μαςκαράδες κ' ι Απατεόνες,
τυ γδικιομυ, ςιντρόφι, ι όρα φτάνι.
Αρπάχτε το ςφιρι κε το δρεπάνι.

Τελιόςανε τα λόγια κε τ' αςτία.
Ολύθε τρίζι ι ςάπια πολιτία.
Κάνι νερα κε γέρνι το καράβι,
δεν το ςόζυν τυ φαςιζμυ ι μπράβι.

Ολι μαζι με τα γερά μας μπράτςα
τον λιςτον να ςαρόςυμε τι ράτςα!
Απ' τα μπυντρύμια κι απ' τιν εκςορία
νέα τυ κόζμυ κςεκινα ι Ιςτορία.

Ροτίματα.

1. Πος περιγράφι τιν καταπίεςι ο πιιτις;
2. Τί ενοι λέγοντας: „αρπάχτε το ςφιρι κε το δρεπάνι";
3. Σε πιό ςίνθιμα καταλίγι ο πιιτις;
4. Πιά ίνε ι νέα ιςτορία, πυ κςεκινα απο τιν εκςορία κε τα μπυντρύμια;

Στ. Κανονίδις

(Γενίθικε ςτα 1891)

Το τραγύδι τυ ςιδερα.

Τί ίν' ι ζοι; Δεν ένιοςα!
Ενια χρονο πεδι
με προτοδέχτικεν εδο
τ' αμόνι, το ςφιρι.

Κερύς κε χρόνια τόρα
δεν ίδα μια άςπρι μέρα.
Δεν κςέρο, αν όπος ςτα παλεα
ανθύνε τα βυνα.

Χτιπο ςιγα, χτιπο βαρια
τ' αμόνι το τραχι
κ' έχο νιχτια παντοτινι
εδο ςτι φιλακι.

Τυ ίλιυ το φος ίταν γλικι
κ' εγο πεδι τρελο
μες' ςτο λιβάδι το πλατι,
μα το πςομι πικρο...

Κε τόρα νίχτα μπένο
κε νίχτα πάλι βγένο.
Εδο προζμένι το ςφιρι
κ' εχι ζιτυν πςομι.

Βαρια κι αργα ςφιροκοπο
τα πόδια-μυ λιγυν·
να ιδο τον ίλιο δε μπορο
τα χρόνια-μυ περνυν.

Πιός κςέρι αν δε θα δέςι
εμένα ί το πεδί-μυ,
ι μάβρι αλιςίδα αφτι
πυ πλάθι το ςφιρι...

Μυ λιόνι κ' ι καρδιά-μυ
κε ζβίνι το μιαλό-μυ
μιν ίμε ςίδερο κ' εγυ;
Πονο, πονο, πονο.

Ροτίματα.

1. Κάτο απο πιές ςινθίκες ζι κε δυλέβι ο ςιδερας εργάτις;
2. Πιά ιποπςία τυ περνα απ' το νυ τιν όρα πυ ςφιροκοπυςε τιν αλιςίδα;
3. Δίχνι ο πιιτις το δρόμο, πυ έπρεπε ν'ακολυθίςι ο ςιδερας, για να λιτροθι μια μέρα κι αφτος, μα κε τ' αδέρφια-τυ ςτον πόνο απ' τι μάβρι αφτι ζοι;

Π. Δ. Παναγόπυλος

(*Γενίθικε το 1875*)

Επιθεοριτις τον διμοτικον ςχολιον κε διιγιματογράφος, έγραπςε ιθογραφικα κε χιυμοριςτικα διιγίματα απο τι ζοι τις αγροτιας. Στο διίγιμά-τυ «Ι ακρίδα» ο Παναγόπυλος καφτιριάζι με λεπτο χιύμορ τις θριςκεφτικες προλίπςις, πυ εκςακολυθυν κε ςίμερα ακόμα να ιπάρχυν ςτις πιο καθιςτεριμένες επαρχίες τις Ελάδας.

Ι ακρίδα.

I

Ολα τα κακα τυ κόζμυ ίχαν πέςι κίνι τι χρονια ςτο χοριόμας. Εβρεχε, ςαν ίταν ι ςταφίδες ςτ' αλόνια κ' έπςιν' ο ίλιος τι γι, ςαν ίταν να ςπίρυμε. Σκυλίκια, περονόςπορος, τοκογλίφι, φτόχια, νκρίνια, όλα ίχαν δόςι ςινέντεφκςι ςτο χοριό-μας. Κε ςτο τέλος, για να μι μας λίπςι τίποτε, μας ίρθε κ' ι ακρίδα! Διλαδι, δε μας ίρθε, αλα τιν εγένιςε ο τόπος. Ιταν ντόπια. Το περαζμένο καλοκέρι μας ίχαν έρθι λίγες κι όταν με το πρότο κρίο κςεπάγιαςαν, μας άφιςαν κλιρονομια τ' αβγά-τυς, πυ απ' αφτα γέμιςε τιν άνικςι ο τόπος ακρίδες. Κ' έπρεπε να τις κςεπαςτρέπςυμε όςο ίταν μικρες, αλιος θα μας έβγαζαν τα μάτια. Το πράμα δεν ίταν ακατόρθοτο. Με λίγο ακάθαρτο πετρέλεο δε θάμενε ύτε μια.

Τιν κιριακι, λιπον, ςα ςχόλαςε ι εκλιςια κε καθόμαςτε όλι έκςο ςτο πεζύλι κε κυβεντιάζαμε, ίπα ςτυς γεροντότερυς:

— Δεν πρέπι να ςταβρόςυμε τα χέρια, πρέπι να πολεμίςυμε το κακο, πυ μας ίβρε. Πρέπι να μαζέπςυμε απ' όλο το χοριο χρί-

ματα — δε χριάζοντε κε πολα — ν' αγοράςυμε ακάθαρτο πετρέλεο, να τις κςεκάνυμε τόρα, πυ ίνε μικρες. Αλιότικα, ςα μεγαλόςυν, τρέχα να τις κινιγας.

— Μορ' τί πετρέλεο κε κυρυφέκςαλα μας τςαμπυνας! φόνακςε ο γέρο-Ζλατάνις, άνθροπος θεοφοβύμενος. Φέρνυμε μεθάβριο τα λίπςανα τυ άι-Γιάνι τυ Καλιβίτι απ' το μοναςτίρι τ' άι-Βλάςι κε τις ςτέλνυμε κατανέμυ.

— Καλα κε άγια τα κόκαλα τυ άι-Γιάνι, τυ ίπα, μα... ςαν πιο καλίτερο μυ φένετε το πετρέλεο.

— Βέβεα! μ' αποπίρε με θιμο ο γέρο-Ζλατάνις — έτςι ίςτε εςις ι γραματιζμένι! Τετραδοπαράςκεβο δεν κρατάτε, ςτιν εκλιςία δεν πατίτε. Γι' αφτο κι ο θεος μας ςτέλνι κατα διαόλυ!

Τί να τυ απαντίςο; Ι μέρες περνύςαν κ' ι ακρίδα όλο κε μεγάλονε. Ελιπόμυν κοντα ςτα δικά-μυ τα χτίματα κε τον άλονε. Στο τέλος ςαν ίδα κι αποίδα, αποφάςιςα να φέρο τα λίπςανα τυ άι-Γιάνι, όχι βέβεα για να κςολοθρέπςυν τις ακρίδες, μα για ν' αποδιχτι ι πλάνι-τυς. Κε τότες θέλοντας κε μι, θ' ανανκάζονταν να καταφίγυν ςτο πετρέλεο.

II

Το μαναςτίρι τ'άι-Βλάςι ίταν ςχεδον κατάκορφα ςτο βυνο. Ενα πρωι, λιπον, καβάλιςα το μυλάρι-μας κι αφυ πέραςα βυνα, λανκάδια, δάςι, έφταςα το κατάβραδο ςτο μοναςτίρι. Καμια δεκαρια καλόγερι, καλοθρεμένι, γερι ςαν τα πέφκα, πυ ίταν γίρο, γλεντύςαν τον όμορφο κίνον τόπο. Εκι λιπον επέραςα τι νίχτα-μυ κ' έμαθα, πος τιν ερχόμενι κιριακι θα βγυν τα λίπςανα τ'άι-Γιάνι τυ Καλιβίτι ςτι διμοπραςία κι ο καλόγερος, πυ θα τα πάρι, τιν τρίτι-τετράδι θάνε ςτο χοριό-μας.

— Μα γιατί θα βγύνε ςτι διμοπραςία; ρότιςα. Μίπος ίνε καταςχεμένα;

— Οχι, μυ απολογίθικε ο ιγύμενος· τα βγάζυμε ςτι διμοπραςία για όφελος τυ μοναςτιριυ. Οπιος καλόγερος δόςι τα περιςότερα, πέρνι τα λίπςανα όλο το χρόνο για λογαριαζμό-τυ κε τα γιρίζι ςτα χορια. Οςα βγάλι, ίνε δικό-τυ κέρδος.

— Ε! κε βγένι τίποτα κέρδος απ' αφτα;

— Χμμ!.. κατα τιν περίςταςι. Αν ίνε τιχερος κε πέςυν αρόςτιες ςτον τόπο, ακρίδα ί κςιραςίες, τότε κάνι χριςες δυλιες. Τόρα μάλιςτα, πυ φάνικε κενύργια αρόςτια ςτ' αμπέλια, ο περονόςπορος, τα κέρδι θα ίνε περιςότερα, αλα κε ο ςιναγονιζμος μεγαλίτερος!

— Κε δε μυ λες, άγιε πάτερ, έχετε πολα λίψανα εδο;

— Για τις μεγάλες ασθένιες, για τιν αναβροχια, για τις αχρίδες, για τα σκυλίκια, ίνε τα διο μερια τυ άι-Γιάνι τυ Καλιβίτι — μεγάλι ι χάρι-τυ — κε ι κάρα τυ αγίυ Τρίφονος — βοϊθιά-σας. Για το μάτιαζμα ίνε το μικρο δάχτιλο τυ αγίυ Παχυμίυ. Για το αμπόδεμα έχομε απο τα γένια τυ οσίυ πατρος ιμον Ονυφρίυ, κε για τα κρασια — να μιν ξινίζυν — διο χάντρες απο το κομπολόι τυ οσίυ πατρος ιμον Παφνυτίυ.

III

Τιν άλι μέρα το πρωι αποχερέτισα τυς άγιυς πατέρες, έδοκα δέκα δραχμες καπάρο για τα άγια λίψανα κ' εγίρισα στο χοριο. Τιν κιριακι ο παπα Μελέτις, σαν ετελίοσε το βανκέλιο, ίπε για το ταξίδι-μυ κε πος τιν τρίτι ί τιν τετάρτι, άμα ακύσυν τιν καμπάνα, να τρέξυν όλι στιν εκλισια, γιατι θα γίνι ι λιτανία. Δεν ίνε ανάνκι να σας πο, ότι ι προθιμία-μυ αφτι εφχαρίστισε παραπολι το χοριο κι αν ίμυν φιλόδοξος, θα μπορύσα να γίνο κε πάρεδρος.

Τιν τετάρτι το απόγεμα κάτι αγριοκαμπανιες ετάραξαν τι νεκρικι ισιχία τυ χοριυ. Κατάλαβα, πος ίχεν αριβάρι ο καλόγερος με τα άγια λίψανα. Σαν έφτασα στιν εκλισια, ίταν εκι μαζομένι όλι ι χοριάτες σινγινεξι κε τέκνις κι αμέσος ξεκινίσαμε για τι λιτανία. Εμπρος επίγενεν ο καλόγερος κι ο παπα-Μελέτις μυρμυρίζοντας, κι απο πίσο ξεσκύφοτι ακολυθύσαμε κ' εμις. Κι όταν πια φτάσαμε στον κάμπο, τον κατάμαβρο απο τις αχρίδες, ο καλόγερος διάβασε τυς πιο δινατυς ξορκιζμυς κε σκόρπισε δεξια κι αριστερα αγιαζμο. Επιτα έφερε γίρο κε τον απαρέτιτο δίσκο κε τα μονόδραχμα έπεφταν βροχι.

— Αγιε πάτερ, — τυ ίπα σαν εφτάσαμε πάλι στο χοριο — σε παρακαλο πολι να μι φίγις απόψε, να μίνις ος άβριο το πρωι, ίσος γίνι ανάνκι να κάνις αγιαζμο για τίποτες άλο.

Ιχα το σκοπό-μυ εγο.

— Μετα χαρας, μετα χαρας! μυ ίπε, γιατι μιρίστικε κι άλα μονόδραχμα.

Τιν άλι μέρα το πρωι, χορις να πάο στον κάμπο να κιτάξο, ίμυν βέβεος, πος ύτε μια αχρίδα δεν επσόφισε. Ιταν τόρα ι δικί-μυ σιρα να κτιπίσο τιν καμπάνα. Ετρεξα λιπον στιν εκλισια κε με θιμο μα κε χαρα άρχισα να κτιπο τιν καμπάνα. Στι στιγμι όλι ίταν εκι κε ο παπα-Μελέτις με τον καλόγερο.

— Βλέπις, άγιε πάτερ, τυ ίπα, ότι ι αχρίδα ίνε στι θέσι-τις. Πός δεν τίνε ξολόθρεψαν τα άγια λίψανά-συ;

— Εχις δίκεον, τέκνον-μυ! μυ ίπε. Αλα ιxσέβρετε, τί ςιμβένι; Στο διπλανο χοριο ίνε ο πάτερ-Αρτέμις με τιν χάρα τυ αγίυ Τρίφονος—βοίθιά-ςας—κε χθες εδιάβαςε κ' εκίνος παράκλιςι για τιν ακρίδα· φένετε λιπον πος ι δικί-ςας ακρίδα έφιγεν, αλα ίλθεν εδο ι ακρίδα το άλυ χοριυ.

Απιρες ι πονιριες τον καλόγερον.

IV

Τότε μια ςατανικι ιδέα μυ πέραςεν απ' το νυ. «Βρομοκαλόγερε, ίπα απο μέςα-μυ, δε θα το φας έτςι. Ενια-ςυ κε θα σε ςάκςο εγο».

— Ακύςατε, ίπα στυς χοριάτες, ο πάτερ-Αρςένιος έχι δίκιο. Πρέπι το απόγεμα να κάνομε άλι λιτανία κε να φανύμε πιο γενεόδορι, να τα χριςόςυμε τ' άγια λίψανα κε τότες να ίςτε βέβει, πος ύτε πόδι δε θα μίνι!..

— Βέβεα, βέβεα! ίπεν ο καλόγερος. Ι χάρις τυ αγίυ-Ιοάνυ ίνε μεγάλι.

Κε έτριβε τα χέρια-τυ απο εφχαρίςτιςι.

Το απόγεμα, λιπον, δεφτέροςε ι λιτανία κι ο δίςκος γίριςε πιο βαρις στον καλόγερο. Σαν εγιρίςαμε στο χοριο, πλιςίαςα τον καλόγερο κε τυ ίπα:

— Πάτερ-Αρςένιε, ςε παρακαλο πολι να μας τιμίςις απόψε κε στο φτοχικό-μας. Ι χαρά-μυ θα ίνε μεγάλι, πυ θα μας εβλογίςις το δίπνο.

— Πολι εφχαρίςτος, τέκνον μυ.

Αφυ, λιπον, απομάκρινα απο το ςπίτι κάθε θιλικο κε υδέτερο, πίγα στο ςπίτι τυ παπα-Μελέτι κε παράλαβα τον πάτερ-Αρςένιο. Διο κοτόπυλα στο φύρνο, τιρι φέτα κε ζεςτο ψομι ίταν το δίπνο-μας.

Κ' επιδι στο ςπίτι-μας δεν ίταν κανις μπεκρις, βριςκόταν κραςι τεςάρο κε πέντε χρονο. Απ' αφτο, λιπον, έβαλα στο τραπέζι, πυ με το πρότο ποτίρι παρ' τον κάτο, όπιος κι αν ίταν, έςτο κε καλόγερος.

— Εβλόγιςον, πάτερ!

— Φάγοντε πένιτες κε εφρανθίςοντε[1].

Εκαμα κ' εγο το σταβρό-μυ κε παρακάλεςα το διάβολο να με ςιχορέςι, πυ έτρογα με καλόγερο.

[1] Θα φαν ι φτοχι κε θα εφχαριςτιθυν — φράςι βιβλικι.

— Κε ίνος εφφρένι καρδίαν ανθρόπυ, πάτερ άγιε[1]! Εβίβα! τυ ίπα κε τυ έδοκα τιν πρότι δόςι.

— Μα αφτο ίνε νέκταρ! — ίπε κε το κατέβαςε μονορύφι.

— Το φιλάο επίτιδες, πάτερ, για τυς καλυς μυςαφιρέυς.

Κε τυ το χςαναγέμιςα.

Με το τρίτο ποτίρι τα μάτια τυ καλόγερυ άρχιςαν να λάμπυν επικίντινα, ι γενιάδα-τυ να κιματίζι.

Επρεπε να τον αποτελιόςο. Τυ έδοκα κε το τέταρτο. «Κε τότε κλίνας τιν κεφαλιν, παρέδοκε το πνέβμα».

Τον αναςίκοςα με κόπο κε κρατόντας-τον απ' τις μαςχάλες, τον έφερα ςτο διπλανο δομάτιο, όπυ βαρις ςοριάςτικε ςτο κρεβάτι. Σε λιγάκι μέςα ςτο δομάτιο ακυόταν ένα γυργύριζμα απο το ροχαλιτό-τυ, ςα να τραβύςαν αλιςίδες πάνο ςε καράβι.

Τον εζίγοςα με θάρος, κςεκύμποςα το ράςο-τυ, τυ έβγαλα απο τιν τςέπι το πορτοφόλι κε μέτριςα 286 δραχμες. Τόςο μας κόςτιςαν ι διο λιτανίες. Εβαλα τις δραχμες αφτες ςτι δικί-μυ τιν τςέπι κε ςτο πορτοφόλι τυ καλόγερυ τιν παρακάτο ςιμίοςι:

«Αγιε, πάτερ-Αρςένι!

Χρόνια τόρα, πυ με τι βοίθια τον δικόνε-μυ ιερον λιπςάνον καταςτρέφετε τις ακρίδες, «θεραπέβετε πάςαν νόςον κε πάςαν μαλακίαν», μεταβάλετε τυς φιςικυς νόμυς κε παχένετε το ζβέρκο-ςας με τυς δικύς-μυ τυς κόπυς. Ος τα τόρα για κςαγορα ςτις τόςες-μυ ιπιρεςίες μυ προςφέρνατε ανύςιες πςαλμοδίες, μερικες ςταλαματιες λάδι, λιγνύλικα κεράκια κε καπνυς απ' το λιβάνι. Να ςυ πο τιν αλίθια, βαρέθικα πια να ζο ςτιν έριμο κε να μαβροζο με ακρίδες κε μέλι άγριο κε να ντίνυμε με φόρεμα απο καμιλίςιες τρίχες. Αποφάςιςα κ' εγο να μπο ςτιν κοζμικι ζοι, όπυ καθος μαθένο γίνυντε πολα πράματα, πυ εμις ςτον κερό-μας δεν τα κςέραμε κε πυ τα γέβεςτε κ' εςις ακόμα ι καλόγερι. Για τι δυλια όμος τύτι μυ χριάζυντε έκςοδα κι όχι λίγα, για να μπορέςο να παρυςιαςτο καλοντιμένος κ' εφπρόςοπος. Κ' εςι θα το κςέρις ςίγυρα, πος απ' τις ιςπράκςις μιας κομοδίας πέρνι ποςοςτα κι ο ςινγραφέας. Εχο, λι πον, τιν ιδέα, πος τα ποςοςτα απο τις τόςες κομοδίες, πυ έπεκςες ςε βάρος-μυ, δε θάνε λιγότερα απ' τις 286 δραχμες, πυ πίρα ςίμερα απ' το πορτοφόλι-ςυ με το χέρι-μυ. Κάθε διαμαρτίριςι απο μέρος-ςυ, πάτερ-μυ, ίνε περιτι, γιατι ενοο να εκςαςκίςο τα δικεόματά-μυ. Κι αν αποταθις ςτιν αςτινομία —

[1] Κε το κραςι εφχαριςτι τιν καρδια τυ ανθρόπυ — φράςι βιβλικι.

πράμα, πυ δε θέλο να το πιςτέπςο — απο ςίμερα κιόλας ςικόνοτι θαματυργι δίναμι απ' τα λίπςανά-μυ κε τίνε παραχορο ςτιν χάρα τ' άι-Τρίφονα.

Μακάρι, τέκνο-μυ, ι χάρι τυ Κιρίυ κε ςοτίρα-μας Ιιςυ Χριςτυ νἄνε μαζί-ςας.

Παράδιςος 12 τυ Μάι 1908

+ Ο ΑΙ-ΓΙΑΝΙΣ Ο ΚΑΛΙΒΙΤΙΣ»

V

Τιν άλι μέρα το προι ο πάτερ-Αρςένιος με ςκιμένο το κεφάλι κε ντροπιαζμένος μ' αποχερέτιςε. Τυ φίλιςα το χέρι κ' επίγεςτο καλο. Με τις 286 εκίνες δραχμες αγοράςαμε ακάθαρτο πετρέλεο κ' έτςι ο άγιος-Ιοάνις ο Καλιβίτις έκανε το... θάμα-τυ...

Απο τις ακρίδες δεν έμινε ύτε φτερο...

Ροτίματα.

1. Τί ενοι ο ςινγραφέας βάζοντας δίπλα ςτα ςκυλίκια κε τον περονόςπορο τυς τοκογλίφυς;
2. Γιατί δεν καταπίςτικαν ι χορικι ν' αγοράςυν πετρέλεο για να καταςτρέπςυν τις ακρίδες;
3. Σε πιά μέρι τυ διιγίματος φένοντε πιο χτιπιτα ι πςεφτιες κε ι αγιρτίες τον καλόγερον;
4. Πιός γλίτοςε τον τόπο απ'τις ακρίδες ςτο τέλος: ι λιτανία ί το πετρέλεο;

Αςκίςις

1. Βάλτε ςε κάθε κομάτι τυ διιγίματος επικεφαλίδα.
2. Διιγιθίτε όλο το δίγιμα με δικά-ςας λόγια.

Α. Π. Τςέχοφ

(1860—1904)

Ο Αντον Πάβλοβιτς Τςέχοφ γενίθικε ςτο Ταγανρονκ το 1860. Ο πατέρας-τυ ίταν μικρομπακάλις.

«Τα πεδικά-μυ χρόνια για μένα πεδικα δεν ίταν», λέι ςτις αναμνίςις-τυ ο Τςέχοφ. Ι ζοι ςτιν ικογένια τυ πατέρα-τυ ίταν γι'αφτον βαρια, ανανκαζότανε να δυλέβι ςτο μαγαζι τυ πατέρα-τυ.

Το λογοτεχνικό-τυ ταλέντο φάνικε, όταν ακόμα ίταν μαθιτις τυ γιμναςίυ. Αργότερα, φιτιτις ςτο πανεπιςτίμιο, ζύςε κε ςπύδαζε γράφοντας διιγίματα. Στα διιγίματά-τυ ο Τσέχοφ παρυςιάζι τις διάφορες κινονικες ομάδες κε τάξςις, τυς ιπαλίλυς με τις δοροδοκίες κε τι δυλικι ιποταγι ςτυς προιςτάμενύς-τυς, τι φτοχολογια τυ κάμπυ, τυς κυλάκυς κε τυς τςιφλικάδες. Εγραπςε πεδικα διιγίματα κε διιγίματα πυ περιγράφυν τι ζοι τον πεδιον.

Στο διίγιμα «Ο Βάνκας» ο Τσέχοφ δίχνι ένα πεδι απο φτοχι αγροτικι ικογένια, πυ ανανκάςτικε πολι μικρο ακόμα να κατεβι ςτιν πόλι για δυλια.

Στα έργα-τυ ο Τσέχοφ αγονίζετε ενάντια ςτιν καθιςτέριςι, τιν αμορφοςια κε τιν καταπίεςι.

Ο Τσέχοφ πέθανε απο φθίςι ςτο 1904.

Ο Βάνκας.

Ενια χρονο πεδι ο Βάνκας Ζύκοφ ίνε τρις μίνες τόρα, πυ το έδοσαν παραγιο στο τσανκαράδικο τυ Αλιάχιν. Τι νίχτα τις παραμονις τον χριστυγένον δεν πίγε να πλαγιάσι. Μόλις τ'αφεντικα κ' ι καλφάδες πίγαν για τον όρθρο, σικόθικε ο Βάνκας, πίρε απ'το ντυλάπι τυ αφεντικύ-τυ το μπυκαλάκι με το μελάνι, έναν κοντιλοφόρο με σκυριαζμένι πένα κι απλόνοντας μπροστά-τυ ένα τσαλακομένο φίλο χαρτι, άρχισε να γράφι. Προτυ όμος χαράκσι το πρότο γράμα, γίρισε κάμποσες φορες φοβιζμένα κατα τιν πόρτα κε το παράθιρο, έριχσε μια λοχσι ματια στι μάβρι ικόνα, πυ απ'τις διό-τις μεριες απλόνονταν ράφια με καλαπόδια κε αναστέναχσε. Πάνο στο σκαμνι βρισκόταν το χαρτι, μπροστα σ'αφτο το σκαμνι καθόταν γονατιστος κε ο Βάνκας.

«Αγαπιμένε-μυ παπύλι, Κονσταντιν Μακάριτς», — έγραπσε. «Νά, συ γράφο γράμα. Σας έφχομε εφτιχιζμένα χριστύγενα κε ότι επιθιμίτε να σας το δόσι ο θεος. Δεν έχο πατέρα, ύτε μανύλα, εσι μονάχα μυ έμινες στον κόζμο».

Γίρισε τα ματάκια-τυ ο Βάνκας προς το σκοτινο παράθιρο, όπυ θαμπόφενκε το κερι κε με τιν πεδικί-τυ φαντασία αντίκρισε ολοζόντανο τον παπύλι-τυ, τον Κονσταντιν Μακάριτς, πυ ιπιρετύσε νιχτοφίλακας στυς κίριυς Ζιβάρεφ. Ιταν ένα κοντυλο, αδίνατο, μα πολι ζβέλτο γεροντάκι ός 65 χρονο, με πρόσοπο πρόσχαρο κε μάτια μεθιζμένα. Τιν ιμέρα κιμάτε στιν κυζίνα τις ιπιρεσίας ί χορατέβι με τις μαγέρισες κε τι νίχτα κυκυλομένος με μιαν πλατια τυλύπα, φέρνι βόλτες γίρο απ'το ιποστατικο χτιπόντας βαρια τι μανκύρα-τυ. Με γερμένο το κεφάλι τον ακολυθα ι γρια Καστάνκα κε το Χέλι, το μικρο σκιλάκι, πυ το βγάλαν έτσι, γιατι ίχε μάβρο χρόμα κε κορμι μακρυλο σαν τυ χελιυ. Χαδιάρικο κε δυλόπρεπο το Χέλι αντίκριζε το ίδιο χαρύμενα δικυς κε κσένυς κι οστόσο τυ έχυν εμπιστοσίνι. Κανις δε μπορι να παραβγι μαζί-τυ στιν επιδεκσιοσίνι, όταν αδράχνοντας τιν εφκερία, αρπάζι κανέναν απ'το πόδι, ορμα στο πσιγίο ί κλέβι κανένα 'ρνίθι απ'τυς χορικυς. Πόσες κε πόσες φορες τυ τσακίσαν τα πισινά-τυ πόδια απ'το κσίλο. Διο φορες τον κρεμάσανε, διο φορες τι βδομάδα τον αφίνανε μισοπεθαμένο απ'τις μπαστυνιες κι οστόσο πάντα ζοντάνεβε.

Κε τόρα, δίχος άλο, ο παπυς, στέκετε μπροστα στιν αβλόπορτα, μισοκλίι τα μάτια κιτάζοντας τα βαθικόκινα παράθιρα τις εκλισιας τυ χοριυ κε βαριπατόντας με τις χοντρες βάλενκες φλιαρι με τα δυλικα. Ι μανκύρα-τυ κρέμετε δεμένι απ' τι ζόνι-τυ. Χτιπα τα χέρια κε ζαρόνι απ' το κρίο.

— Δεν πέρνετε μια πρέζα ταμπάκο — λέι, απλόνοντας τιν ταμπακέρα-τυ στις γινέκες.

Ρυφυν ι γινέκες κε φτερνίζοντε. Κι ο παπυς πετόντας απο χαρα φονάζι.

— Σκυπίσυ γλίγορα, θα παγόσις.

Δίνυν κε στα ςκιλια ταμπάκο. Φτερνίζετε ι Καςτάνκα, τινάζι το μυςύδι-τις κε φέβγι προςβλιμένι. Το Χέλι όμος απο ςεβαςμο δε φτερνίζετε, μονάχα κυνάι τιν υρά-τυ. Κε ο κερος ίνε θάμα. Ιςιχι, διάφανι κε ολοκάθαρι ι ατμόσφερα. Ι νίχτα ίνε ςκοτινι κε οςτόςο μπορι κανις να κςεχορίςι το χοριο ολόκλιρο με τις άςπρες-τυ στέγες κε τυς κιματιςτυς καπνυς, πυ έβγεναν αργα απ' τις καπνοδόχες, τα αςιμια απ' τιν πάχνι δέντρα, τις στίβες τα χιόνια. Ο υρανος ίνε ςπαρμένος απο άςτρα, πυ τρεμοςβίνυν κε ο Αχερόδρομος — ο Γαλακςίας διλαδι — φένετε τόςο καθαρα, πυ νομίζις πος πριν απ' τι γιορτι τόνε λύςανε κε αφτόνα κε τον έτριπςαν με χιόνι... αναστέναχςε ο Βάνκας, βύτιχςε τιν πένα χ' εκςακολύθιςε το γράπςιμο.

«Χτες ίχαμε ταβατύρι. Το αφεντικο με άρπαχςε απ' τα μαλια, μ' έβγαλε όκςο στιν αβλι κε μύδοκε με το ζονάρι-τυ κςίλο τις χρονιάς-μυ, γιατι, λέι, κυνόντας το μορο αποκιμίθικα. Κε μια βδομάδα νορίτερα με πρόςταχςε ι γινέκα τυ αφεντικυ να καθαρίςο μια θρίςα· εγο άρχιςα να τιν καθαρίζο απ' τιν υρα. Αρπάζι τότε τι θρίςα απ' τιν υρα κε με τι μύρι τυ πςαριυ με χτιπα στο κεφάλι. Ι καλφάδες με περιγελυν, με στέλνυν στο καπελιο για βότκα κε με βάζυν να κλέβο απ' τ' αφεντικα ανκυράκια κε το αφεντικο με χτιπάι μ' ότι τυ λάχι στο χέρι. Το φαι ελεινο. Το πρωι μυ δίνυν πςομι, το γιόμα λαπα, το βράδι κςανα πςομι, όςο για τςάι κε για μπορς, πύ να τα ιδο στα μάτια — αφτα τα τρόνε μοναχά-τυς τ' αφεντικα. Με διατάζυν να κιμύμε στο διάδρομο κι όταν κλέι το πεδί-τυς, καθόλυ δε μπορο να κιμύμε, κυνο τιν κύνια τυ πεδιύ-τυς. Αγαπιμένε μυ παπύλι, κάνε-μυ τι χάρι κε πάρε-με απ' αφτο το ςπίτι πίςο στο χοριο, δε μπορο πια να βαςτάκςο... Πέφτο στα πόδια-ςυ κε πάντα θα παρακαλο για ςένα το θεο, πάρε-με απο δο πέρα, αλιος θα πεθάνο»...

Σύφροςε ο Βάνκας το στόμα-τυ, έτριπςε με τι λερι γροθιά τυ τα μάτια κε αναστέναχςε βαθια.

«Θα ςυ τρίβο τον καπνο — εκςακολύθιςε — θα κάνο τιν προςεφκί-μυ στο θεο, κι αν κάνο τίποτα δίρε-με έτςι, όπος το κατςίκι τυ Σίντοροφ. Κε ςα νομίζις πος δεν κςέρο καμια δυλια, ςε βεβεόνο πος μπορο να κάνο όπια δυλια κι αν ίνε, ακόμα κε να λυ-

στρόνο παπύτσια κε να κάνο το τσοπανόπυλο στο πόδι τυ Φέντκα. Ακριβέ-μυ παπυ, δεν ίνε πια ζοι αφτι εδο, ίνε θάνατος. Με τα πόδια ίθελα νἄρθο στο χοριο, μα ποδίματα δεν έχο κε φοβύμε τιν παγονια. Κι όταν γίνο μεγάλος, τότε ο ίδιος θα σε θρέβο, κανένα δε θ' αφίνο να σε πιράκσι, κε σαν πεθάνις θα κάνο κάθε μέρα τιν προσεφχί-μυ για να βρι ι πσιχί-συ ανάπαπσι έτσι, όπος το κάνο για τι μάνα-μυ, τιν Πελαγία.

Ι Μόσχα ίνε μεγάλι πολιτία. Τα σπίτια-τις όλα ίνε αφεντόσπιτα, άλογα πολα. Πρόβατα μονάχα δεν έχι κε τα σκιλια ίνε κακα. Για κάλαντα τα πεδια στυς δρόμυς δε βγένυν, κανένα πεδι δεν αφίνυν για κανονάρχι κοντα στυς πσαλτάδες κε μια φορα ίδα σ' ένα μαγαζι, στο παράθιρο, ανκίστρια, τα πυλύνε με τα κίλατυς μαζι για το κάθε πσάρι, ίνε πολι δινατα κε μάλιστα έχι ένα τέτιο ανκίστρι, πυ μπορι να σικόσι κε λαβράκι ός ένα πύτι. Κε ίδα κε τέτια μαγαζια, όπυ πυλύνε κάθε ίδος όπλα, σαν τον αφεντάδον, πυ το καθένα-τυς κάνι ός εκατο ρύμπλια... Κε στα χασάπικα τσαλαπετινι κε λαγι, πύ όμος τυς κινιγυν σε κανένα δεν το λένε.

Αγαπιμένε-μυ παπύλι, όταν τ' αφεντικα θἄχυν το χριστυγενιάτικο δέντρο με τα δόρα, πάρε για μένα χρισομένο καρίδι κε κρίπστο στο πράσινό-συ το σεντύκι. Ζίτισε απ' τι δεσπινίδα τιν Ολγα Ιγνάτεβνα, πές-τις πος ίνε για το Βάνκα».

Αναστέναχσε με σπαζμυς ο Βάνκας κε κσαναστίλοσε τα μάτια-τυ στο παράθιρο.

Θιμίθικε, πος όσες φορες ο παπυς πίγενε στο δάσος για να κόπσι έλατο για τ' αφεντικα, έπερνε πάντα μαζί-τυ κε τον ένκονό-τυ. Τί χρόνια όμορφα ίταν εκίνα. Εσκυζε ο παπυς, έσκυζε ι παγονια κε κιτόντας-τυς ο Βάνκας έσκυζε κε κίνος. Πολες φορες ο παπυς προτυ κόπσι το έλατο, κάπνιζε, τραβύσε ταμπάκο, γελύσε με το Βανιύσκα, πυ τυρτύριζε απ' το κρίο... Τα νέα έλατα, τιλιγμένα με πάχνι, στέκονταν ακίνιτα κε περίμεναν, πιό απ' αφτα θα πεθάνι. Αχσαφνα, νά-συ, απ' τις στίβες τα χιόνια κσεπετιόνταν σα ζβόλος ένας λαγος... Δεν κρατιέτε ο παπυς κε φονάζι.

— Πιάς'-τον, πιάς'-τον. Μπα διάβολε!

Ο παπυς έσερνε στο αρχοντικο τον αφεντάδον το κομένο έλατο κ' εκι τὄστιναν κε το στόλιζαν... Πιότερο απ' όλυς φρόντιζε για το στόλιζμα ι δεσπινίδα Ολγα Ιγνάτεβνα, ι αγαπιμένι τυ Βάνκα. Τον κερο πυ ζύσε ακόμα ι μανύλα τυ Βάνκα, ι Πελαγία, κ' εργαζότανε καμαριέρα κοντα στ' αφεντικα, ι Ολγα Ιγνάτεβνα έδινε στο Βάνκα λογιο-λογιο ζαχαροτα, κ' επιδις δεν ίχε τίποτε να κάνι,

μάθενε το Βάνκα να διαβάζι, να γράφι, να λογαριάζι ός τα 100 κι ακόμα να χορέβι καντρίλιες. Κι όταν πια πέθανε ι Πελαγία, φέρανε το Βάνκα στον παπύ-τυ, στιν κυζίνα τις ιπιρεςίας κι απο κι στι Μόςχα στο τςανκαράδικο τυ Αλιάχιν.

„Ελα αγαπιμένε-μυ παπύλι — εκςακολύθιςε ο Βάνκας, — για τ' όνομα τυ θευ έλα κε πάρε-με απο δο. Λιπίςυ-με το κακόμιρο το ορφανο, όλι εδοπέρα με χτιπύνε, να τρόγο θέλο, στενοχοριέμε πολι, τον πόνο-μυ ςε κανένα να πο δε μπορο, όλο κλέο. Κε αν τίχι κε το νιόςι ο νικοκίρις, χάθικα. Προχτες με χτίπιςε με το καλαπόδι στο κεφάλι έτςι, πυ έπεςα κε δίςκολα ίρθα στον εαφτό-μυ. Χαμένι ι ζοί-μυ, χιρότερι κι απ' τυ ςκιλιυ... Χερέτα ακόμα τιν Ελένα, τον καμπύρι τον Εγόρκα, τον αμακςα κε τιν αρμόνικά-μυ μιν τι δίνις ςε κανένα... Διατελο ο ένκονός-ςυ Ιβαν Ζύκοφ, αγαπιμένε-μυ παπυ, έλα, ςε περιμένο".

Δίπλοςε ο Βάνκας ςε τέςερα το γραμένο χαρτι κε το έβαλε στο φάκελο, πυ ίχε αγοράςι για ένα καπίκι τιν περαζμένι μέρα... Αφυ ςκέφτικε λιγάκι, βύτικςε τιν πένα κ' έγραπςε τι διέφθινςι.

Στο χοριο, στον παπύ-μυ.

Ιςτερα έκςιςε το κεφάλι, ςκέφτικε κε πρόςτεςε: „Στον Κονςταντιν Μακάριτς". Εφχαριςτιμένος, πυ κανένας δεν τον εμπόδιςε στο γράπςιμο, φόρεςε το καπέλο-τυ κε χορις να ρίκςι το πανοφόρι στον όμο-τυ, έτρεκςε με το πυκάμιςο στο δρόμο.

Απ' τυς χαςάπιδες έμαθε, πος τα γράματα τα ρίχνυν στα γραματοκιβότια κι απο κι με τα ταχιδρομικα αμάκςια, τα κυβαλυν ς' όλα τα μέρι τις γις. Ετρεκςε ο Βάνκας στο πρότο γραματοκιβότιο κ' έρικςε απ' τι χαραμάδα το πολίτιμο γράμα...

Νανυριζμένος απο γλικες ελπίδες ςε μια όρα αποκιμίθικε... Ιδε στον ίπνο-τυ τι θερμάστρα τις κυζίνας. Πάνο στι θερμάστρα καθόταν ο παπυς με κρεμαζμένα τα γιμνά-τυ πόδια κε διάβαζε το γράμα στις μαγέριςες... Δίπλα στι θερμάστρα στεκόταν το Χέλι κε κυνύςε τιν υρά-τυ.

Ροτίματα.

1 Μπορύςε ο παπυς να πάρι πίςο στο χοριο το Βάνκα;

2. Πός φαντάζετε το χοριο ο Βάνκας; Πιές ικόνες απ' το χοριο τΰρχοντε στο νυ;

3. Γιατί ο Βάνκας θιμάτε τις καλες μονάχα μέρες, πυ πέραςε στο χοριο; Μίπος όλα στο χοριο ίταν μέλι-γάλα;

4. Πός ο Τςέχοφ περιγράφι μέσα στο γράμα τυ Βάνκα τι ζοι το

πεδιυ κοντα ςτο αφεντικο—τςανκάρι; Σε πιές εκφράςις-τυ μιλα γι'αφτο ο Βάνκας;

5. Πὸς τυ φένετε τυ χοριατόπεδυ ι μεγάλι πολιτία; Πιό ίνε κίνο, πυ προκαλι το θαμαζμό-τυ κε γιατί;

6. Δίχνι ο Τςέχοφ ςτο διίγιμα αφτο τι διέκςοδο απ' τιν τρομερι κατάςταςι, πυ ς' αφτι βρίςκετε ο Βὰνκας κε ι ομιί-τυ;

Β. Μ. Γάρςιν

(*1855 — 1888*)

Το ςινιάλο.

I

Ο Σεμιον Ιβάνοφ ιπιρετύςε φίλαχας στι ςιδεροδρομικι γραμι. Το φιλάκιό-τυ βριςκόταν ανάμεςα σε διο ςταθμυς. Δόδεκα βέρςτια μακρια απο τον έναν κε δέκα απο τον άλονε. Σε απόςταςι τέςερα βέρςτια απ' το φιλάκιο ίχαν χτίςι τιν περαζμένι χρονια ένα κλοςτίριο. Πςιλα, πίςο απ' το δάςος, μαβρολογύςε ι απςιλί-τυ καμινάδα. Εκςον απ' τα γιτονικα φιλάκια, καμια άλι κατικία δεν έβλεπες κοντα ςτο φιλάκιο τυ Σεμιον.

Καλοκέρι κερος· ι δυλια δεν ίταν βαρια· χιόνι, πυ θα έπρεπε να καθαριςτι, δεν ιπίρχε. Μα εκςον απ' αφτο τα τρένα σε κίνι τι γραμι δεν ίταν τόςο ςιχνα. Ο Σεμιον κάνι διο φορες το μερόνιχτο το βέρςτι-τυ, δοκιμάζι μερικα παξιμάδια, τα ςφίνκι κι αν ιδι μίπος έχυν μποςκάρι, ιςάζι τα χαλίκια, εκςετάζι τυς νεροςολίνες κε γιρνα πίςο στο νικοκιριό-τυ. Το νικοκιριο ίταν γι' αφτον ςκοτύρα μεγάλι· για ότι ςκεφτόταν να κάνι, έπρεπε πρότα να ροτίςι τον εργοδιγο τυ ςιδεροδρόμυ κ' εκίνος ν' αναφερθι στον προιςτάμενο τυ τομέα. Ετςι περνα κερος, όςπυ να γίνι δεχτι ι παράκλιςί-τυ. Αφτο, φιςικα, στενοχορύςε το Σεμιον κε τι γινέκα-τυ.

Πέραςαν κάπυ διο μίνες απ' τιν ιμέρα, πυ ανάλαβε ιπιρεςία στο φιλάκιο αφτο ο Σεμιον. Αρχιςε κιόλας να γνορίζετε με τυς γιτόνυς-φίλακες. Ενας απ' αφτυς ίταν πολι γέρος· όλο κ' έλεγαν να τον αντικαταςτίςυν, γιατι με τα γεράματα μόλις κατόρθονε να δραςκελα το κατόφλι τυ φιλακίυ. Τι δυλιά-τυ τιν έκανε καθαφτο ι γινέκα-τυ. Ενας άλος πάλι, πυ το φιλάκιό-τυ ίταν κοντα στο ςταθμο, ίταν νέος, μα πολι αδίνατος, κςερανκιανος. Ανταμόθικαν για πρότι φορα στι ςιδεροδρομικι γραμι, κάνοντας τι ςινιθιζμένι επιθεόριςι ανάμεςα στα διο φιλάκια. Ο Σεμιον έβγαλε το καπέλο κε τόνε χερέτιςε.

— Καλιμέρα, γίτονα.

Ο γίτονας τυ έριξε μια λοξι ματια.

— Καλιμέρα — απαντα.

Του γίριςε όμος τις πλάτες κ' έφιγε. Αργότερα ανταμόθικαν ι γινέκες-τυς. Ι Σεμιόνοβα Αρίνα χερέτιςε τι γιτόνιςά-τις, χερέτιςε κ' εκίνι κ' έφιγε δίχος ν' ανίκςι κυδέντα μαζί-τις.

Κάποτε τι ςινάντιςε κι ο ίδιος ο Σεμιον.

— Τί έχι ο άντρας-ςυ; δεν ίνε καθόλυ ομιλιτικος, — τις λέι.

Ι γινέκα άργιςε κάπος ν' απαντίςι, ίςτερα όμος ίπε:

— Κε για πιό πράμα ίθελες να κυβεντιάςι; Ο καθένας έχι τα δικά-τυ...

Πέραςε ακόμα ένας μίνας. Στο τέλος τυ δέφτερυ μίνα ίχανε γνοριςτι πια ι γιτόνι. Ανταμόνυνε ςιχνα, ο Σεμιον με το Βαςίλι, κάθυντε ςε μιαν άκρι, βγάζυν τις καπνοςακύλες-τυς κε καπνίζοντας τα τςιγάρα-τυς διιγέτε ο ένας ςτον άλονε διάφορα περιςτατικα απο τι ζοι κε τι δυλιά-τυ. Λιγόλογος ο Βαςίλις, τον περιςότερο κερο ςοπα, ο Σεμιον όμος πιο πλύςιος ςε λόγια, όλο κε κάτι βρίςκι ν' ανιςτορίςι για το χοριό-τυ, για τα ςύρτα-φέρτα τυ ςτιν ιπιρεςία.

— Δεν ίνε δα κε λίγες ι πίκρες πυ δοκίμαςα ςτι ζοί-μυ, — λέι ο Σεμιον — πυ ο θεος μονάχα κςέρι πόςες ίνε. Ετςι λιπον πυ λες, αδερφύλι-μυ, Βαςίλι.

Τινάζι τιν πίπα-τυ πάνο ςτι ράγια ο Βαςίλις κε τυ απαντα παραπονιάρικα.

— Χρόνια κε χρόνια μας πεδέβυν. Αγριότερο θεριο απ' τον άνθροπο δε γένιςε ι πλάςι. Ο λίκος λίκο δεν τρόι κι οςτόςο ο άνθροπος μπορι να καταπιι τον άνθροπο ζοντανο.

— Οχι αδερφάκι-μυ, δεν ίνε έτςι, πυ το λες. Κι ο λίκος τρόι λίκο.

— Ο λόγος τὄφερε κε το ίπα. Κι οςτόςο δεν ιπάρχι θεριο αγριύτερο απ' τον άνθροπο. Αν έλιπε ι κακία κε ι αχορταγια τυ ανθρόπυ, θα μπορύςε κανις να ζίςι. Ο ένας προςπαθι να εκμεταλεφτι τον άλονε κε να τυ αρπάκςι ότι μπορέςι.

— Δεν κςέρο. Μπορι νἄνε κ' έτςι πυ το λες, — απάντιςε ςιλογιζμένα ο Σεμιον.

— Κε αφυ ίνε έτςι — λέι ο Βαςίλις — περιτο κε να κυβεντιάζυμε. Τα ίπε κε γιρνόντας-τυ τις πλάτες έφιγε, δίχος καν να τυ πι αντίο.

— Ε, γίτονα· γιατί θιμόνις τάχα; — τυ φόνακςε απο πίςο ο Σεμιον, πυ ς' αφτο το μετακςι ίχε ςικοθι κιόλας απ' τι θέςι-τυ.

Ο άλος ύτε γίριςε να τον ιδι. Μόνο τραβύςε το δρόμο-τυ. Ο Σεμιον παρακολυθύςε με το μάτι το γίτονά-τυ, ός τι ςτιγμι πυ έςτριψε το καντύνι κε χάθικε. Ιςτερά γίριςε κι ο Σεμιον ςπίτι-τυ κε λέι τις γινέκας-τυ:

— Μορε γίτονα πυ τον έχυμε, Αρίνα. Ι μίτι-τυ στάζι φαρμάκι.

Κε να μιν πις πος τα χάλαςχν. Μπα, αντάμοναν ςιχνα, όπος κε πρότα κι όλο τα ίδια κοπανύςανε.

— Αδερφάκι, αν δεν ίταν αφτι ι άνθροπι... εμις δε θα καθόμασταν τόρα μέςα ςε τύτα δο τα φιλάκια, — έλεγε κίνι τι μέρα ο Βαςίλις.

— Κε τί μ' αφτο... δε μπορι τάχα κανις να ζίςι στο φιλάκιο;

— Να ζίςι μπορι, μπορι να ζίςι... Εεχ, αδερφάκι-μυ. Πολι ζι κανις, λίγα κερδίζι, πολα βλέπι, λίγα προςέχι. Ζοι ίν' αφτι, ι ζοι τυ φτοχυ, ίτε στο φιλάκιο μέςα, ίτε όπυ αλυ θέλις. Μας γδέρνυν ι λαογδάρτες αφτι, μας βιζένυν το έμα ός τιν τελεφτέα σταλαματια κε ςα γεράςυμε μας πετυν, όπος πετυν τι ζμίχα στα γυρύνια. Δε μυ λες, τί μιςτο πέρνις;

— Λίγα βέβεα, Βαςίλι Στεπάνιτς. Δόδεκα ρύμπλια όλο-όλο.

— Κ' εγο δεκατριάμιςι. Θα μυ επιτρέπςις να ςε ροτίςο, γιατί; Σίμφονα με τον κανονιζμο θα έπρεπε να πέρνυμε το μίνα δεκαπέντε αςιμένια ρύμπλια, θέρμανςι κε φοτιζμο. Πιός λιπον ίνε αφτος, πυ όριςε το μιςτό-μας ςε δόδεκα ί δεκατριάμιςι ρύμπλια; Σε ροτο λιπον, πιός; Κ' έπιτα μυ λες, πος κανις μπορι να ζίςι. Ο λόγος δεν ίνε για το ενάμιςι ί τα τρία ρύμπλια. Εστο κι αν μας πλερόνανε δεκαπέντε. Τον περαζμένο μίνα ίμυνα στο σταθμο. Περνύςε απο κι πέρα ο διεφθιντις ο ίδιος, τον ίδα. Ελαβα τιν τιμιν αφτι. Ιρθε με ιδιέτερο βαγόνι, βγίκε στιν πλατφόρμα κε στάθικε... Νε, δε μπορο πια να μένο εδο· θα πάρο τα μάτια-μυ κε θα φίγο κι όπυ με βγάλι ο δρόμος.

— Κε πύ θα πας Στεπάνιτς. Παντυ το ίδιο ίνε. Επιτα εδο κε το σπιτάκι-ςυ έχις κε το χοραφάκι-ςυ. Κε ι γινέκα-ςυ δυλέφτρα...

— Χοραφάκι λες. Επρεπε να το ιδις. Δεν έχι κόμπο νερο, για να ποτίζο τα φιτα. Φίτεπςα κάποτε λάχανα. Ετιχε να περάςι απο κι ο εργοδιγος. „Τί ίν' αφτο; — μυ λέι — πός φίτεπςες δίχος άδια; Να τα κςεριζόςις, τόρα κιόλας!" Ιταν πυ λες, μεθιζμένος. Αλιος δε θάλεγε τίποτε. Τότε όμος τα μάτια-τυ θόλοςαν κε... «Τρία ρύμπλια πρόστιμο»...

Ο Βαςίλις ςόπαςε, για να ρυφίκςι βαθια τιν πίπα-τυ, ίςτερα όμος εκςακολύθιςε με φονι ςιγανι.

— Λίγο ακόμα κε θα τυ έδινα τις χρονιάς-τυ.

— Τί να ςυ πο, πολι απςι έμα έχις, γίτονα, — ίπε ο Σεμιον.

— Δεν ίνε το έμα, όχι. Εγο λέο πάντα τιν αλίθια. Μα ας έχι να πέρνι ο κοκινομύρις. Θα τόνε κατανκίλο ςτον ίδιο τον προιςτάμενο τυ τομέα. Θα ιδύμε.

Το ίπε ο Βαςίλις κε τὄκανε.

II

Ιρθε μια μέρα ο προιςτάμενος τυ τομέα να εκςετάςι το δρόμο. Ιςτερα απο τρις μέρες θα περνύςαν για επιθεόριςι απ' το Πετερμπυργ κάπια ςπυδέα προςόπατα, γι' αφτο έπρεπε όλα να μπυν ςε τάκςι. Εριχςαν χαλίκι, το ιςοπέδοςαν, εκςέταςαν τις τραβέρςες, τις ςτερεόςανε, ςφίκςανε τα πακςιμάδια, βάπςανε τυς ςτίλυς, διάταχςαν να ρίκςυν ςτα περάζματα κίτρινο άμο. Ι γρια γιτόνιςα, πυ φίλαγε τι γραμι, έςτιλε το γέρο-τις να κςεριζόςι τα χόρτα. Ολόκλιρι βδομάδα δύλεβε ο Σεμιον· τα ταχτοπίιςε όλα, μπάλοςε το καφτάνι-τυ, το καθάριςε, γιάλιςε κε το χαλκοματένιο νύμερό-τυ τρίβοντάς-το με τύβλο. Δύλεβε κε ο Βαςίλις. Ιρθε ο προιςτάμενος τυ τομέα με τι ντρεζίνα, τέςερις εργάτες γιρίζυν τα χερύλια κε κίνι, φτεροπόδαρι λες, περνα κάνοντας ός ίκοςι βέρςτια τιν όρα. Ι ντρεζίνα με τον προιςτάμενο έφταςε ςτο φιλάκιο τυ Σεμιον. Ο φίλαχας πίδικςε όκςο απ' το φιλάκιό-τυ κε ςε ςτάςι προςοχις έδοςε ςτον προιςτάμενο τιν αναφορά-τυ.

Ολα τα βρίκαν εντάκςι.

— Πόςον κερο δυλέβις εδο; — ρότιςε ο προιςτάμενος.

— Απ' τις 2 τυ Μάι, εντιμότατε.

— Ορέα, εφχαριςτο. Κε πιός ίνε ςτο φιλάκιο 64;

— Ο εργοδιγος, πυ ςινόδεβε τον προιςτάμενο,απάντιςε.

— Ο Βαςίλις Σπιριντόνοφ.

— Σπιριντόνοφ... Σπιριντόνοφ... Αφτος πυ τον κάναμε πέριςι παρατίριςι;

— Νε αφτος ίνε.

— Καλα, πάμε λιπον να τον ιδύμε το Βαςίλι Σπιριντόνοφ. Εμπρος. Αδραχςαν ι εργάτες τα χερύλια κε ι ντρεζίνα πίρε δρόμο. Βλέπι ο Σεμιον τι ντρεζίνα να φέβγι κε λέι μιλόντας με τον εαφτό-τυ: „Μπελάδες θἄχι ο γίτονας μαζί-τυς“.

Ιςτερα απο διο όρες βγίκε ο Σεμιον ςτιν ταχτικί-τυ επιθεόριςι. Βλέπι κάπιος έρχετε απο μακρια, με κάτι άςπρο ςτο κεφάλι. Καλοκίταχςε — ίταν ο Βαςίλις· κρατύςε ένα μεγάλο ραβδι, ςτυς όμυς-τυ ένα μικρο μπογαλάκι κ' ίχε τα μάγυλα δεμένα με άςπρι μαγυλίκα.

— Για πύ γίτονα; — ροτα ο Σεμιον.

Ο Βαςίλις ς' αφτο το μεταχςι ίχε πλιςιάςι το Σεμιον. Κάνι ο Σεμιον έτςι χε τί να ιδι. Το πρόςοπο τυ γιτόνυ-τυ άςπρο ςαν χιμολία, τα μάτια-τυ αγριεμένα· έχανε να μιλίςι χε ι φονί-τυ χοβότανε.

— Στιν πολιτία... ςτι Μόςχα... ςτι διέφθινςι, λέι.

— Στι διέφθινςι... έτςι, ε... για να πις το παράπονό-ςυ δίχος άλο. Δεν τα παρατας, χαιμένε Βαςίλι Στεπάνιτς, χςέχαςέ-τα.

— Πός να τα χςεχάςο, αδερφέ-μυ. Ινε αργα πια για χςεχάζματα. Δε βλέπις το πρόςοπό-μυ, πυ τρέχι αβλάχια το έμα. Οςο εςτάνομε τον εαφτό-μυ ζοντανο, δε θα τιν αφίςο έτςι τι δυλια.

Ο Σεμιον τον πίρε απο το χέρι.

— Ας-τα Στεπάνιτς. Αχυςε αφτο πυ ςυ λέο. Καμια χαλιτέρεπςι δε θα φέρις.

— Καλιτέρεπςι. Χμ, χςέρο χαλα πος για τον εαφτό-μυ χαμια χαλιτέρεπςι δε θα φέρο. Ιςος να χιροτερέπςυν χιόλας τα πράματα για μένα. Πρέπι όμος να πολεμίςυμε για το δίχιο.

— Δε μυ λες, πός έγινε ι δυλια αφτι;

— Πός έγινε... Τα χςέταςε όλα, ίρθε χε ςτο φιλάχιο. Ιχςερα πος τα ροτίματά-τυ θα ίταν αφςτιρα. Ολα, όλα τα ίχα φροντίςι, όπος έπρεπε. Μόλις έχανε να φίγι, εγο αμέςος άρχιςα τα παράπονα. Αφτος μπίγι τις φονες. „Εδο — λέι — έχυμε χιβερνιτιχι εχςέλενχςι χ' εςι ζιτας να μυ χάνις παράπονα για το πςοροπεριβόλι-ςυ, μπερμπάντι, μαςχαρα. Εδο περνάνε χοτζά-μυ μιςτιχοςίμβυλι χ' εςι χάθεςε χε μυ χαλέβις για τα λάχανά-ςυ". Δε βάςταχςα πια, πέταχςα μια φράςι, πυ δεν ίταν δα χε τόςο βαρια, μα χίνος τιν πίρε για προζβολι. Μυ χατεβάζι μια... χ' εγο χάθιςα έτςι ςάμπος να μυ άχςιζε. Σαν έφιγαν, ίρθα ςτον εαφτό-μυ, έπλινα το πρόςοπό-μυ χε πίρα το δρόμο.

— Κε το φιλάχιο;

— Στο φιλάκιο έμινε ι γινέκα-μυ. Εκίνι θἄχι το νύ-τις, μα δεν πάνε στο διάολο κι αφτι κε ο δρόμος-τυς.

Κ' έκανε ο Βαςίλις να φίγι.

— Γιά-ςυ, Ιβάνιτς. Για να δύμε, πὺ θα μπορέσο να βρο το δίκιο-μυ.

— Τί, πεζος θα πας;

— Στο σταθμο θα τυς παρακαλέσο να με πάρυν με κανένα φορτ.γο τρένο. Λβριο θἄμε στι Μόςχα. Αποχερετίςτικαν ι γιτόνι· έφιγε ο Βαςίλις κε για πολιν κερο δεν ακύςτικε. Στο πόδι-τυ δύλεβε ι γινέκα-τυ νίχτα κε μέρα. Δεν έκλινε μάτι. Εκςαντλίθικε ι άμιρι προζμένοντας τον άντρα-τις. Τιν τρίτι μέρα φάνικε ι επιτροπι. Ο Βαςίλις ακόμι να φανι. Τιν τέταρτι μέρα ίδε ο Σεμιον τι γιτόνιςα· το πρόςοπό-τις ίταν πριζμένο απ' τα δάκρια, τα μάτια-τις κόκινα.

— Γίριςε ο άντρας-ςυ, γιτόνιςα; — τιν αροτα.

Εκίνι έκανε μια χιρονομία, πυ έλεγε όχι, κ' έφιγε, δίχος να πι λέκςι.

III

Οταν ακόμα ίταν πεδι ο Σεμιον, έμαθε να φτιάνι ςυράβλια απο ιτιόκλαδα. Επερνε το κλαδι, έβγαζε απο μέσα τιν πςίχα, άνιγε, όπυ έπρεπε, τρίπες, χάραζε στο μπροςτινο μέρος ένα στομαtάκι κε τὄφτιανε έτςι, πυ μπορύςε να πέκςι ότι ίθελες. Στις όρες τις ςκόλις-τυ έκανε ένα ςορο ςυράβλια, πυ τἄςτελνε μ' ένα γνοςτό-τυ ςινοδο βαγονιυ ςτιν πολιτία, στιν αγορα. Πυλιόνταν διο καπίκια το κομάτι. Τιν τρίτι μέρα απ' τον ερχομο τις επιτροπις άφιςε ο Σεμιον τι γινέκα-τυ για το βραδινο τρένο κε κίνος πίρε το ςυγιάτυ κε τράβικςε για το δάςος να κόπςι κλαδια. Εφταςε στο μέρος όπυ τέλιονε ι περιοχί-τυ — εδο ο δρόμος έκαμνε μιαν απότομι καμπι — κατέβικε απ' το πίχομα κε τράβικςε προς τα ριζα τυ βυνυ περνόντας μέσα απ' το δάςος. Σε απόςταςι μιςο βέρςτι ίταν ένα μεγάλο βαλτοτόπι κε γίρο απ' αφτο ιτιες με κλαδια κατάλιλα για ςυράβλια. Εκοπςε μιαν ανκαλια κλαδια κε πίρε το δρόμο πίσο για το ςπίτι. Τόρα περνύςε μέσα απ' το δάςος· ο ίλιος ίχε χαμιλόςι αρκετα· παντυ βαςίλεβε ςιγαλια, μονάχα το τςιτςίριζμα τον πυλιον ακυγόταν κε τα φρίγανα, πυ έτριζαν κάτο απο τα πόδια-τυ. Ιχε λίγα βίματα ακόμα, για να φτάςι στι ςιδεροδρομικι γραμι. Κίνι τι στιγμι τυ φάνικε, πος κάτι άκυςε· ςα να χτιπύςε ςίδερο με ςίδερο. Γλιγόρεπςε το βίμα. Κίνο τον κερο επιδιόρθοςι στις γραμες δε γινόταν. „Τί νἄταν άραγε ο ίχος αφτος“; — αναροτίθικε. Ιςτερα απο λίγο

φτάνι στιν άχρι τυ δάσυς κε μπροστά-τυ απλόνετε όλι ι σιδεροδρομιχι γραμι, όςπυ έφτανε το μάτι. Κάνι έτςι κε τί να ιδι· πάνο στι σιδεροδρομιχι γραμι κάθετε κάπιος κε κάτι κάνι. Πλισιάζι πάνο στα νίχια τον ποδιόν τυ. Τυ πέρασε ι ιδέα, πος κάπιος προςπαθύςε να κλέπςι τα πακςιμάδια. Στέκ-τε κε κιτάζι. Ο άνθροπος μ' ένα λοςτο στο χέρι σικόνετε ορθος, βάζι το λοςτο κάτο απ' τι ράγια κε τι λιγα προς τιν πάντα. Τα μάτια τυ Σεμιον σκοτίνιαςαν· θέλι να φονάκςι, μα δε μπορι. Βλέπι, ίταν ο Βαςίλις. Ο Σεμιον τρέχι βιαςτικα προς τι γραμι, ενο ο Βαςίλις με το λοςτο κε το κλιδι[1] στα χέρια τρέχι βιαςτικα απ' το άλο μέρος τις γραμις.

— Βαςίλι Στεπάνιτς, καλέ-μυ άνθροπε, γίρνα πίςο. Δός-μυ το λοςτο! Να κςαναβάλο στον τόπο-τις τι ράγια κ' ένια-συ, δε θα το πο κανενος. Γίρνα πίςο, σόςε τιν πςιχί-συ απ' τιν αμαρτία.

Οςτόςο ο Βαςίλις δε γίριςε, μόνο έτρεκςε κε κρίφτικε στο δάςος.

Τόρα στέκετε ο Σεμιον μπρος στι λιγιζμένι ράγια. Τα κλαδια, πυ κρατύςε, τάφιςε να πέςυν χάμο. Ινε ι όρα πυ θάρθι το τρένο, όχι φορτιγο, επιβατικο. Να το σταματίςι τυ ίνε αδίνατο. Σιμέα δεν κρατι. Αδίνατο κε να βάλι τι ράγια στι θέςι-τις. Λοςτο δεν έχι κε με γιμνα χέρια δε γίνετε τίποτε. Πρέπι να τρέκςι, να τρέκςι πίςο στο φιλάκιο, για να πάρι κάτι, πυ θα τυ χριςίμεβε στιν περίςταςι.

Τρέχι ο Σεμιον, τρέχι λαχανιαζμένος για το φιλάκιο κε με τιν πςιχι στο στόμα· τα πόδια-τυ λιγυν, νά νά, όπυ κι αν ίνε θα πέςι. Κι οςτόςο δεν πέφτι. Βγίκε απ' το δάςος. Ος το φιλάκιο τυ έμεναν ακόμα ός εκατο πάνο-κάτο σάζνες, όπυ ακύι τι σιρίνα τις φάμπρικας. Εκςι ι όρα. Εκςι κε δίο λεπτα περνα το τρένο. Για μια στιγμι περνυν απ' τι φανταςία τυ Σεμιον ένα σορο τρομερες ικόνες: ο τροχος τις ατμομιχανις πιάνετε απ' τι λιγιζμένι ράγια, τραντάζετε, γέρνι κε πάι να κςεχόςι τις τραβέρςες, θα λοκςοδρομίςι, θα βγι έκςο απ' το πίχομα κε θα νκρεμιςτι σε βάθος ός έντεκα σάζνες... κε ι τρίτι θέςι φίςκα γεμάτι με επιβάτες, μικρα πεδια... κι οςτόςο κάθυντε όλι ίςιχι κε ύτε μπορυν να φανταςτυν τί τυς περιμένι...»

«Οχι, δεν προκάνις να πας στο φιλάκιο κε να κςαναγιρίςις...» Ετςι, γιρνα πίςο ο Σεμιον κε τρέχι τόρα μ' όλα-τυ τα δινατα. Τρέχι προς τι λιγιζμένι ράγια· τα κλαδιά-τυ εκι σκόρπια· σκίφτι, πέρνι ένα απ' αφτα κε χορις να κςέρι γιατ', προχορι... Τυ φάνικε,

[1] Εδο κλιδι ίνε το εργαλίο, πυ κςεβιδόνι τα πακςιμάδια.

πος το τρένο φτάνι κιόλας. Ακύι σφίριγμα μακρινο, ακύι τις ράγιες να τρίζυν ςιγα, ριθμικα. Να τρέκςι δεν τυ μένι πια δίναμι. Σταματα, λιπον, κι αφτος ος εκατο ςάζνες μακρια απ' το φοβερο μέρος. Βγάζι το καπέλο-τυ κε τραβα απο μέσα τι μπαμπακερι μαντίλα, ίςτερα τραβα κε το μαχέρι απ' το πόδιμά-τυ κε μπίγι το κοφτερο λεπίδι ςτ' αριςτερό-τυ μπράτςο, λίγο πιο πάνο απο τον άνκονα.

Ζεςτο κε με ορμι ανάβριςε το έμα απ' τι μαχερια· μέσα ςτο έμα τύτο μυςκέβι τι μαντίλα-τυ, τιν τινάζι για ν' ανίκςι κε τι δένι ςτιν άκρι τυ κλαδιυ· τόρα πια ςικόνι πςιλα τιν κόκινι ςιμέα-τυ.

Τιν κυνάι με λαχτάρα κε νά το τρένο πυ φάνικε. Σίγυρα, δε θα τον ιδι ο μιχανοδιγος κε θα εκςακολυθίςι το δρόμο-τυ, κι άμα πια φτάςι κοντά-τυ θα ίνε αδίνατο να ςταματίςι το βαρι τρένο ςε απόςταςι εκατο ςάζνες. Κε το έμα τρέχι, όλο τρέχι. Προςπαθι ο Σεμιον να ςφίκςι τιν πλιγι πάνο ςτο πλεβρό-τυ, για να ςταματίςι το έμα, τυ κάκυ όμος. Το έμα δε ςταματα. Ι πλιγι, όπος φένετε, ίνε βαθια. Στο κεφάλι-τυ εςτάνετε ζαλάδα. Μπροςτα απ' τα μάτια-τυ περνυν κάτι, ςα μάβρες μίγες. Αργότερα ςκοτίνιαςαν ολότελα. Υτε τρένο βλέπι, ύτε θόριβο ακύι. Μονάχα μια ςκέπςι κιριέβι το μιαλό-τυ: «Δε θα βαςτάκςο, θα πέςο, θα πέςι κ' ι ςιμέα, το τρένο θα περάςι απο πάνο-μυ». Τα μάτια-τυ ςκοτίνιαςαν, το μιαλό-τυ ςταμάτιςε, ι ςιμέα έπεςε απ' το χέρι-τυ.

Μα δεν πρόφτασε να πέσι στι γι ι κόχινι σιμέα· κάπιο χέρι τιν έπιασε, τι σίχοσε πσιλα, αντίκρι στο τρένο, πυ πλισίαζε. Ο μιχανοδιγος τιν ίδε κε σταμάτισε το τρένο.

Πίδιχσαν ι άνθροπι απ' τα βαγόνια κ' έκαναν κίκλο γίρο απ' το φίλακα, πυ κσαπλομένος χάμο, ανέσθιτος κολιμπύσε στο έμα-τυ. Ενας άλος στεκόταν δίπλα-τυ μ' ένα ματομένο πανι κρεμαζμένο απο ένα κλαδι. Ιταν ο Βασίλις.

Γίρισε, τυς κίταχσε όλυς με τι σιρα κ' ίστερα έγιρε το κεφάλι λέγοντας.

— Δέστε-με, εγο ίμε κίνος πυ λίγισε τι ράγια.

Ροτίματα.

1. Τί έκανε ο Βασίλις;
2. Τί ο Σεμιον;
3. Τί ίταν κίνο, πυ έσπροχσε το Βασίλι να κάνι ένα τέτιο πράμα; Κάτο απο πιές σινθίκες ζύσαν ι φίλακες; Πός τυς φέρνονταν ι προιστάμενί-τυς;
4. Πός αντικρίζι το φέρσιμο αφτο ο Σεμιον; Πός ο Βασίλις;
5. Πιόν ίχε ιπόπσι-τυ ο Βασίλις, όταν έλεγε: „Ο λίκος λίκο δεν τρόγι, κι οστόσο ο άνθροπος μπορι να καταπιι τον άνθροπο ζοντανο“;
6. Ιταν σοστος ο δρόμος τυ αγόνα, πυ διάλεχσε ο Βασίλις;
7. Με πιὺς τρόπυς έπρεπε ο Βασίλις ν' αγονίζετε ενάντια στιν καταπίεσι τον τσαρικον ιπαλίλον;

Ασκίσις.

1. Βάλτε επικεφαλίδες σε κάθε τμίμα τυ διιγίματος. Διιγιθίτε το διίγιμα σίμφονα με το δικό-σας σχέδιο.

2. Καταστρόστε το διίγιμα σίμφονα με το παρακάτο σχέδιο: Στι σιδεροδρομικι γραμι ιπιρετι ένας κλιδύχος. Ο γιός-τυ ίνε πιονιέρος. Το πεδι κσέρι όλυς τυς κανονιζμυς τις σιδεροδρομικις ιπιρεσίας. Το πεδι περνόντας απ' τι γραμι βλέπι κάπια λιγιζμένι ράγια. Σταματα το τρένο με τιν κόχινι γραβάτα-τυ.

Βάλτε επικεφαλίδα στο διίγιμά-σας.

Ζ. Λ. Παπαντονίυ

(Γενίθικε το 1877)

Πιιτις, διιγιματογράφος κε τεχνοκρίτις απο τυς πιο λεπτυς, σίμερα διεφθιντις τις εθνικις πινακοθίκις στιν Αθίνα. Τα διιγίματά-τυ τα χαραχτιρίζι μια λεπτι έςθιςι τις πραγματικότιτας κε τα τραγύδια, πυ έγραπςε για τα πεδια, θεορύντε απο τα πιο πετιχιμένα. Στο διίγιμά-τυ «Το άλογο» περιγράφι με ζοντάνια κε απλότιτα τι στοργι τυ γέρυ καροτςέρι για το άλογό-τυ, τι θερμι φροντίδα για τιν ικογένιά-τυ, καθος κε το ςινκρατιμένο πόνο-τυ, τιν όρα πυ έρχετε ι επιςτράτεπςι να τυ πάρι το αγαπιμένο-τυ άλογο, το μόνο πόρο τις ζοίς-τυ κε να τον αφίςι μοναχο κε έριμο.

Το άλογο.

Ενα κάρο ανέβενε απο τα ςφαγία. Μέςα έφερνε ένα βόδι ςφαγμένο με τα πόδια στον υρανο. Απάνο στο ςφαχτο καθόταν ο καροτςέρις, ένας άνθροπος μελαχρινος, με πςαρα γένια κε το πεδί-τυ. Το κάρο κιλιόταν αργα, νοθρα, μέςα στι γαλίνι.

Ιταν Απρίλις, ίχε πέςι το βράδι κι άναβαν τα φότα. Απο το καμυτςίκι, ένα μαδιμένο ςκινι, μπορύςε να καταλάβι κανις, πος ο καροτςέρις τ' αγαπύςε τ' άλογο. Το καμυτςίκι έπεφτε στα καπύλια πολι ελαφρα, ςαν πεχνίδι. Κε ς' όλο τον ανίφορο απο τα ςφαγία ίςαμε τιν πόλι, αφτο τ' άλογο δεν άκυςε βριςια, μίτε προςταγι παρα φονι: «Ελα Κίρκο, άιντε Κίρκο». Ετςι μ' αφτο το χάιδι, ανέβενε ςέρνοντας το κάρο, ένα ςφαχτο κε διο ανθρόπυς.

— Πυ λες, — ίπεν ο γέρος καροτςέρις, ο Κίρκος έχι φιλότιμο. Να τ' ακυς εςι, πυ κάποτε το χτιπας. Δεν τα δέρνυν τα

ζόα. Το ζο ίνε άνθροπος. Κε τέτιο άλογο, πύ το βρίςκις; Σαν τύτο! Μας τρέφι όλυς, πυ λες. Δίνι πσομι εμένα, εσένα κε τις μάνας-ςυ, τον αδελφιόν-ςυ, τυ σπιτιυ. Ενα ζο να θρέβι οχτο ανθρόπυς!.. Θα πις, εγο δυλέβο. Αμ' αφτο δυλέβι πρότα κ' ίστερα γο. Γιατι αφτο ίνε δυλεφτις, πυ δε βρίςκετε. Ιν' απο τι Σερβία. Χρεοθίκαμε να το πάρομε, δεν τα κςέρις εςι.

Πέραςε κάμποςι όρα ςιοπις.

Το πεδι έπεζε με τιν υρα τυ βοδιυ. Ο γέρος έφτινε τον καπνο λέγοντας πότε-πότε: Φτυ φαρμάκι. Επιτα κςανάρχιςε:

— Πυ λες... πόσες αραμπαδιες έφερε ο Κίρκος απ' τα νταμάρια... Κανένα άλογο δεν κυβάλεςε τόςι πέτρα, τόςο λιθάρι. Δόδεκα δραχμες τιν ιμέρα. Μας έςοςε. Κι απ' τιν Πεντέλι, πριν πάρομε κάρο δικό-μας, ίχε ζεφτι κε τράβαγε μάρμαρο κε κακο. Νά μάρμαρο! θεόρατο, για τ' αγάλματα, πυ λες. Κε να πις, πος δεν ίταν άγριο! Ιταν, όμος άκυγε κιόλας. Εδο στο Λικαβιτο μπορύςε, αν ίταν άλος καροτςέρις, να βρι το διάολό-τυ στον κατίφορο. Ομος εγο τυ μιλο. «Κίρκο», να τυ πις, ακύι αφτος. Γιατι το ζο καταλαβένι. Τα βάσανά-μας, τι φτόχια... όλα. Κε πος εγο ίμε άροςτος, το κςέρι κι αφτο.

Το κάρο πίγενε βαρια. Ι ρόδες βροντύσαν με το ριθμό-τυς, εκίνο το ριθμο, πυ κςέρετε, πυ τον ακύετε κάποτε τι νίχτα μόνο αφτον, μέσα στιν πόλι. Κςανάρχιςε ο γέρος:

— Ακυ: Αβριο τ' άλογο κε το κάρο κε τι δυλια θα τιν πάρις εςι. Εγο δε μπορο. Κςέρις, πυ ι μέςι-μυ πονι. Νά, θα πέςο. Μΰπε ο γιατρος να μι δυλέβο. Κε τί να κάμις, έλα ντε. Ζίςε χορις δυλια μια φαμίλια οχτο στόματα. Ε! πύ καταντίςαμε. Να κυβαλύμε απ' τα ςφαγία διόμιςι δραχμες τιν ιμέρα. Τί να κάμις, πός ν' ανεβις ςε νταμάρι, άροςτο κορμι; Κ' ι αδελφί-ςυ κίτρινι, ςε κακο χάλι! Νε, ι Βγενιο, τιν ίδες πός ίνε;

Αφτα θέλυν γιατρυς, παράδες... Ιμαστε διςτιχιζμένι, άκυ πεδί-μυ. Κίτα να δυλέπςις... Να πάρις τον Κίρκο, να τον κςαναπας στα νταμάρια, να βγάλυμε πσομι. Να γιατρεφτο κ' εγο. Κ' ι μάνα-ςυ να μι κςενοπλένι, κ' ι Βγενιο να κάνι κρόμα, πυ βίχι το κορίτςι... Βίχι, τ' ακυς; Νά-το λιπον. Πιάςε τα λυρια. Κατέβα κάτο κε πιάςε τον Κίρκο. Να τον βγάλις εδο στον ανίφορο! Ελα ςιγα! κάιδεβέ-τον στο λεμο. Αιντε Κίρκο...

Το πεδι πίδικςε κάτο, έπιαςε τ' άλογο κε τραβύςε. Ο γέρος έβλεπε με ανάπαπςι τι λιγερι ςκια τυ πεδιυ, το τολμιρό-τυ κέρι, πυ κρατύςε τα λυρια, έβλεπε τι ςινέχιά-τυ. Αφτο το πεδι θα γίνι καλος καροτςέρις.

Περπατι κι όλο σιλογιέτε. Αροστος, σακατεμένος κι οστόσο δε σιλογιέτε καθόλυ για τον εαφτό-τυ: «Αχ νάπαβε ο βίχας τυ κοριτσιυ, τις Βγενύλας-τυ! Αχ κε να κατάφερνε τύτο δο το πεδι, να πάρι στα χέρια-τυ το χάρο με τον Κίρχο. Εγο πια γέρασα, λίγες ίνε ι μέρες-μυ».

Επιτα σιλογίστιχε το σπίτι-τυ, ένα άθλιο χάλαζμα στυς Αέριδες[1], κε μέσα τα πεδιά-τυ πυ φόναζαν, ι γινέκα-τυ πάνο σε μια σκάφι, το κορίτσι-τυ πάνο ς' ένα κρεβάτι μ' εκίνο το βίχα, πυ δε μπορις να τον ακυς, κι ο γιατρος νάρχετε να λέι «φάρμακα, αέρας, λυτρα», όλα τα πράματα, πυ δε γίνοντε. Τα σιλογίστικε όλα.

***

Το χάρο ίχε προχορίσι πολι μέσα στιν πόλι, όταν άκυσε μια φονι:

— Αλτ!

Ι φονι ερχόταν απο μακρια κε δεν κατάλαβε, πος ίταν γι' αφτον. Ομος το «Αλτ!» κσανακύστικε. Το χάρο σταμάτισε. Τρις στρατιότες τυ πιροβολικυ κ' ένας δεκανέας, με τα όπλα στον όμο πλισίασαν.

— Ελα, κατέβα κάτο, — ίπε ο δεκανέας.

— Σε μένα το λες;

— Αιντε γιά-συ, κατέβα να μι χάνυμε κερο.

— Κε γιατί;

— Κυβέντα θέλις, πατριότι; Το χάρο θα το πάμε στο στρατόνα. Επιστρατία έχυμε. Τόρα το μαθένις;

— Επιστρατία...

— Νε γιά-συ. Ανανκαστικι ισφορα. Πιάστε απο κι να κσεφορτόσυμε... Αιντε γιά-συ. Τί έχις μέσα...

— Κοτζαμ βόδι!

— Να το ρίκσις κάτο.

— Ετσι μες' στο δρόμο; Για στάσυ, βρε πεδι, τ' ίνε τύτα; Θα το πάο στιν αγορα. Εχο δυλια, έχο μεροκάματο.

— Το μεροκάματο κιτας, καιμένε, ί πυ φέβγι απόπσε το σίνταγμα; Χορατέβις;

— Για κσίγα-μυ, παλικάρι-μυ... Για πές-μυ... πός πέρνις έτσι τ' άλογο τ' αλυνυ απ' το δρόμο... Ετσι το λέι ο νὸμος;

— Τόρα θα συ κσιγίσο κε το νόμο; Εμπρος βοιθάτε απο δο. Σίντομα.

---

[1] Μια λαικι σινικία τις Αθίνας.

Ιπεν ο δεκανέας, κ' ι στρατιότες ανέβικαν στις ρόδες. Πιάνοντας κ' ι τρις έςιραν το βόδι προς τα όκςο. Το μάβρο ςφαχτο έπεςε με βρόντο βαρι κάτο στο πεζοδρόμιο.

— Ελα μαρς! Ιπε ο δεκανέας. Κόπιαςε κοντα, πατριότι.

— Πύ κοντα;

— Στο ςτρατόνα να πάρις τον αριθμό-ςυ. Κ' ίςτερα απ'τον πόλεμο, αν γίνι πόλεμος, ίςτερα απ' τιν επιςτρατία τέλος πάντον, νἄρθις να πάρις τ' άλογό-ςυ κε το κάρο, ί να πλιροθις απ' το διμόσιο, αν ςκοτοθι το ζο.

Ο γέρος γίριςε κε κίτακςε το βόδι, πυ ίταν πεζμένο στο δρόμο. Ιπε στο πεδί-τυ: Κάτςε αφτυ, όςπυ νἄρθο. Το πεδι έπεςε απάνο στο βόδι κε κςεκυραζόταν. Ο γέρος ακολυθύςε το κάρο. Δεν έλεγε τίποτα. Ενας στρατιότις, εκι πυ πίγεναν χορις καμια κυβέντα, γίριςε κε τυ ίπε:

— Αμ ότι έχυμε κε δεν έχυμε, πατριότι, θα το δόςυμε για τιν πατρίδα.

Ο γέρος μετα κάμποςι όρα τυ απάντιςε:

— Πιός λέι όχι. Για τιν πατρίδα ίν' όλα. Μα ο θεος δίνι ςε κάπιυς, βλέπις, έκςι πεδια. Κ' ετύτ' ι δόλια χαρδια, πυ έχυμε, ςάμπος μπορις να τιν κάμις, όποτε θέλις, πέτρα στο νταμάρι; Για να μιν ακύι; Παντα καρδια ίνε.

— Καραβάςις! φόνακςε ο δεκανέας στο στρατιότι, πυ έςερνε τ' άλογο. Τράβα γλίγορα.

Φτάςανε στο στρατόνα κ' έμπαςαν το κάρο στιν αβλι φονάζοντας «Ε! Ο! ιπ!». Το ςίνταγμα ετιμαζόταν. Θἄφεβγε τα μεςάνιχτα. Ο γέρος στάθικε κι άκυγε το θόριβο τις αβλις. Ι έφεδρι χόρεβαν, πιδύςαν, τάραζαν τον κόζμο απο τις φονες. Τα τραγύδια, τα λιανοτράγυδα, τα λιζμονιμένα, τα παλια, ιχύςαν τόςο χαροπα, ςε τόνο πυ ποτε δεν τυς έδοκε το κραςι, ποτε τα πανιγίρια. Τύτο το μεθίςι κι ο χάρος κεραςτις, πρότι φορα τὄβλεπεν ο γέρος. Εβλεπε τυ χορυ τυς τρελυς γίρυς, το χορεφτι, πὔτρεμε το κορμί-τυ στον αέρα, το πιλίκιο, πυ ςφεντονιζότανε πςιλα... Το τραγύδι χινόταν δινατο απο στόματα, πυ γελύςαν.

Μέςα στο ςάλαγο ςκιες, δίο-δίο, γλιςτρύςαν κοντα στον τίχο, στο ςκοτάδι, χέρια έπεφταν απάνο ςε όμυς απελπιζμένα. Τα λόγια γίνονταν ςιντρίματα μέςα στα δάκρια, κ' ένιοθες τυς μεγάλυς χοριζμυς, πυ έχυν τι ςιοπι κε τιν επιςιμότιτα τυ θανάτυ. Χέρια ζαρομένα έςφινκαν τα ζοντανα κορμια τον εφέδρον...

Ο γέρος ίταν μόνος ς' αφτο το πανιγίρι. Κανένα δεν ίκςερε, κε δεν τον ίκςερε κανένας. Ομος προχόριςε στο βάθος, εκι πυ ίταν αραδιαζμένα κάμποςα κάρα κε το δικό-τυ μαζι.

Ο Κίρκος σίκοσε το κεφάλι προς αφτόνε κε φίσικσε με τα πλατιά-τυ ρυθόνια. Ο γέρος άπλοσε τα χέρια κε τον έπιασε απ' το λεμο.

Κ' εκι στι γονια παράμερα, ένας άνθροπος μιλύσε μ' ένα άλογο:

— Δε θα σε κσαναιδο... Ε, δυλεφτι... Ε, παλικάρι... Κε στο σπίτι δεν κσέρυν τίποτα. Μίτε ι κιρά-συ. Μίτε ι Βγενιο, κατάλαβες. Μια φαμίλια σε χάνι... Ιμυν άροστος, βρε Κίρκο, μα τόρα ίμε πεθαμένος. Πας στο καλο. Κι ότι θα ς' έδινα στο γιόμυ, κατάλαβες... Στα νταμάρια ν' ανεβις... Να κατεβάσις αραμπαδιες. Δυλεφτι, έ δυλεφτι... Θα σε πάρυνε... κε πιός κσέρι, πὺ θα πεθάνις... Κε πός... στρατιότις... Κίρκο... βρε... Ε, Κίρκο, πύ μας αφίνις!

Ενας στρατιότις πλισιάζι πσάχνοντας στο σκοτάδι:

— Αιντε καιμένε γέρο! τι δυλιά-συ θἄχυμε; Αιντε να πάρις τον αριθμο.

Ο γέρος μπίκε ς' ένα γραφίο, πίρε κάπιο χαρτι, τὄβαλε στον κόρφο. Επιτα βρέθικε στο δρόμο. Πίγενε αργα, με το κεφάλι κάτυ, προς το μέρος, πυ άφισε το σφαχτο με το πεδι.

Πολι γίριζαν απ' το στρατόνα μοναχι, μα μέσα ς' αφτυς ο χαροτσέρις ο πεζος, ο γέρος, ίταν ο πιο μονάχος!

Ροτίματα.

1. Γιατί αγαπύσε ο γερο-χαροτσέρις τόσο πολι τ' άλογό-τυ; Απο πύ φένετε ι αγάπι-τυ;
2. Πός ζόσε ι ικογένια τυ χαροτσέρι; Πός τιν περιγράφι ο σινγραφέας;
3. Γιατί πίραν τ' άλογο τυ χαροτσέρι; Σε πιά χόρα γίνετε αφτο, πυ περιγράφι το διίγιμα;

Αργίρις Εφταλιότις

(*1849—1933*)

Ινε το φιλολογικο πσεβδόνιμο του Κλεάνθι Μιχαιλίδι, μεγαλέμπορα στις Ιντίες κε λογοτέχνι. Ο Εφταλιότις μαζι με τον Πάλι στάθικε ένας απ' τυς στενότερυς σιναγονιστες του Πσιχάρι στον αγόνα για τιν επικράτισι τις διμοτικις γλόσας.

Εγραπσε με μεγάλι μαστορια κε επίγνοσι τι γλόσα έτσι, πυ τα γραφτά-τυ μπορυν να θεοριθυν απ' τα καλίτερα ιποδίγματα τις διμοτικις γλόσας.

Εγραπσε διιγίματα, τακσιδιοτικες εντιπόσις, ιστορικα σιμιόματα κε μετάφρασε αριστοτεχνικα τιν Οδίσια του Ομίρου. Τα διιγίματά-τυ τα χαραχτιρίζι κάποτε ένας γερος ρεαλιζμος. Στο πρότο-τυ διίγιμα, πυ δίνομε παρακάτο «Ο μπαρμπα-Γιάνις κι ο γάδαρός-τυ», δίνι αριστοτεχνικα το τραγικο τέλος διο ιπάρκσεον, ενος ανθρόπυ κε ενος ζόυ, πυ πεθένυν σε προχοριμένι ιλικία κ' ι διο μαζι πάνο στι σκλιρι δυλια, πυ τυς ένοσε για όλι-τυς τι ζοι. Ετσι ο Εφταλιότις, χορις να το θέλι βέβεα, δίνι ένα μάβρο κομάτι τις ζοις έτσι, όπος τι διαμόρφοσε ι προνομιύχα τάκσι-τυ. Στο δέφτερο δίνι μια σπαρταριστι περιγραφι ενος κοματιυ τις ζοις τον μερμινκιον, πυ ανακάλιπσε κάτο απο μια πέτρα.

Ο μπαρμπα-Γιάνις κι ο γάδαρός-τυ.

Αν έχι ιστορία ο μπαρμπα-Γιάνις, τι χροστάι στο γάδαρό-τυ. Επιδι ο γάδαρός-τυ — Πσαρο τον έλεγε, ας τον πύμε κε μις Πσαρο, — δύλεβε καλα στι ζοί-τυ, απο τιν όρα, πυ σίκοσε σαμάρι ι ράχι-τυ. Επιδι στάθικε καλότιχος γάδαρος ο Πσαρος, μ' όλι-τυ τι βαρια δυλια πυ έκαμε στι ζοί-τυ. Επιδι ίτανε γάδαρος με χαραχτίρα ο Πσαρος, κε τον έδικσε το χαραχτίρα-τυ τότες, πυ τον ίχε ο μπαρμπα-Γιάνις έκσι μίνες δεμένο στο μανκανοπίγαδό-τυ, έκσι ζεστυς, καλοκερινυς μίνες, πυ μπορύσαν κε λιοντάρι να δαμάσυν. Κι οστό-

ςο ο Πςαρος μίτε τι δίναμί-τυ έχαςε στο ζιγο εκίνο, μίτε τι μεγάλι-τυ φονι, μίτε τι ζβελτάδα-τυ, όταν απο χερο ςε χερο τον άφινε ο αφέντις στο χοράφι να πάρι λιγάκι αέρα, να δροςιςτι με χορτάρι χλορο.

Οταν ο μπαρμπα-Γιάνις έχαςε το περιβόλι-τυ, άλο δεν τυ έμενε παρα ο Πςαρος. Αφτος ίταν ο φίλος-τυ, ι ςερμαγιά-τυ, το στίριγμά-τυ. Μ' αφτόνα δύλεβε, μ' αφτόνα μιλύςε.

Ανεβοκατέβενε το βυναλάκι τυ χοριύ-τυ με τον Πςαρο, κε δεν ίταν πραμάτια, δεν ίταν λαχανικα, ποριχα, κςίλο, πυ δεν περνύςαν απο τυ Πςαρυ τι σταβροτι ράχι, πρι νάρθυνε στυ μπαρμπα-Γιάνι τι γιτονια.

Κατάντιςε μπαρμπα-Γιάνις κε Πςαρος να ίνε ένα πράμα.

Μαζι τρόγανε, μαζι περπατύςανε, μαζι κιμύνταν. Εκςο-έκςο, στιν άκρι τυ χοριυ, ο μπαρμπα-Γιάνις στο καλίβι ολομόναχος, ο Πςαρος στιν αβλι. Εβγενε ο μπαρμπα-Γιάνις στιν πόρτα-τυ προιπροι, κ' ι πρότι-τυ καλιμέρα ίτανε στον Πςαρο.

Γίριζε τότες ο Πςαρος το κεφάλι-τυ κατα τον αφέντι-τυ, ςάλεβε τ' αφτιά-τυ με λαχτάρα κε αγάπι, κε τον κίταζε με μάτια πανόρια, μάτια πυ μπορύςε κ' ι πιο μαβρομάτα κοπέλα να τα ζυλέπςι.

Αλοτε πάλι, στι δυλια απάνο, αν ίτανε μεγάλι ι ζέστι, παραπολι βαρι το γομάρι, κε τίχενε κι ο Πςαρος να ίνε κακοδιάθετος ί παρακυραζμένος, κε δεν ανέβενε τον ανίφορο με μεγάλι προθιμία, έχανε τιν ιπομονί-τυ ο μπαρμπα-Γιάνις κε τυ μιλύςε ςε γλόςα, πυ άνθροπος να τιν ιποφέρι ίταν αδίνατο. Κι οςτόςο ο Πςαρος τιν ιπόφερνε κ' έκανε τα καλά-τυ μάλιστα, επιδι το γνόριζε πος έχι κε κςίλο, αν κε το κςίλο ο μπαρμπα-Γιάνις δεν τυ τόδινε παρα ςαν έβλεπε, πος δεν περνύςαν τα λόγια...

Ιροικος γάδαρος ο Πςαρος, διακριτικος αφέντις ο μπαρμπα-Γιάνις. Γι' αφτο έζιςε κι ο Πςαρος χρόνια πολα, κε τον οφέλιςε τον αφέντι-τυ, όςο γάδαρος άνθροπο ποτες δεν οφέλιςε.

Μα όλα τα πράματα αφτυνυ τυ κόζμυ έχυν ένα τέλος κ' ίχε κε τυ μπαρμπα-Γιάνι κε τυ Πςαρυ ι αχόριςτι φιλία το τέλος-τις.

Ανέβενε τ' αγαπιμένο ζεβγάρι απο τον κάμπο, μέρα μεςιμέρι. Αβγυςτο μίνα με γομάρι σταφίλια. Ιταν τριγιτος, κερο δεν ίχανε να χάνυν, κε τα σταφίλια περίμεναν στ' αμπέλι κομένα, να κυβαλιθύνε, να ζυλιχτύνε, να γίνυν πετμέζι, μύςτος, κραςι. Ιταν το τρίτο ταξίδι τύτο. Επρεπε να γίνυν άλα τρία ταξίδια, κε μίτε να σταθύνε στο μιςο δρόμο να κςεκυραςτύνε δεν ίχαν κερο. Ιταν τόρα γέρος ο μπαρμπα-Γιάνις μα κι ο Πςαρος ακόμα πιο γέρος. Δεν ίχε πια ο Πςαρος τιν πρότι ζβελτάδα-τυ.

— Τρέχα, κακόμιρε, τυ έλεγε ο μπαρμπα-Γιάνις βραχνα,

τρέχα, γιατι έχυμε άλα τρία. Κε τότε πια θάχις χιμονικόφλυδα απόπςε στο φαγί-συ. Αιντε κε φτάςαμε, κακορίζικε!

Κ' έκανε ο Πςαρος να τρέκςι γλιγορότερα, μα τα πόδια-τυ έτρεμαν, ίταν κατεβαζμένα τ' αφτιά-τυ κε βονκύςε. Εκι πυ βονκύςε, κοντοςτέκετε, λιγίζυν τα γόνατά-τυ, πέφτι κάτο, ι άςπρι κιλιάτυ ςτον ίλιο, τα πόδια τυ ςτον αέρα, τα κοφίνια με τα σταφίλια απο πίςο-τυ.

Ετρεκςε ο μπαρμπα Γιάνις κατατρομαγμένος· πρότι φορα πυ πάθενε τέτιο πράμα ο Πςαρος. Αρχιςε να κςελίνι τυ ςαμαριυ το λυρι, πυ τυ παράςφινκε τιν κιλια τυ Πςαρυ κε τΰκοβε τιν αναπνοι. Τΰςκιςε το λυρι με το μαχέρι-τυ, παραμέριςε το ςαμάρι όςο μπορύςε, ίςτερα πέρνι το καπίςτρι κε τραβάι τον Πςαρο να τόνε ςικόςι.

— Ελα γέρο-μυ, ςίκο καιμένε, ςίκο χ' έχυμε τρία ταξίδια ακόμα. Σίκο κε θάχις κε κριθάρι απόπςε. Σ'ακςίζι, καιμένε. Σίκο, Πςαρέ-μυ!

Μα πύ να ςικοθι ο Πςαρος!

Σκίβι ο μπαρμπα-Γιάνις κε χαιδέβι τι ράχι-τυ, το λεμό τυ, το μέτοπό-τυ, τραβάι έπιτα πάλι, τυ κάκυ! Δε ςικόνετε ο Πςαρος!

Τυ πέραςε τότες απο το νύ-τυ ςαν αςτραπι ο φόβος, μίπος έπαθε τίποτες ο Πςαρος, μίπος — κε ο φόβος μονάχα τον έκανε να καθίςι, ν' ακυμπίςι κάπυ, να ςινεφέρι, να πάρι δίναμι για να μπορέςι να κιτάκςι τα μάτια-τυ, να προςέκςι τιν αναπνοί-τυ, να καταλάβι αν ζι ο Πςαρός-τυ.

Κάθιςε λαχανιαζμένος, αφανιζμένος απο τιν κύραςι, απο τι βιάςι-τυ να κςελίςι το ςαμάρι, να παραμερίςι τα κοφίνια, απο το τράβα-τράβα το καπίςτρι να ςικοθι ο Πςαρος, απο τον ίλιο το φοβερο, πυ τον έδερνε καθος έπεφτε ςτιν κορφί-τυ.

Κάθιςε κε ςικομο πια δεν ίχε. Μόνο εγιρε ς' ένα βράχο πλαγινο, ςτο μιςο το δρόμο τυ βυνυ, πυ πςιχι δε φένονταν απο πυθενα, νάρθι κε να τυ χίςι μια ςτάλα νερο να τόνε ςινεφέρι.

Κςαναςιλογίςτικε άκςαφνα το δόλιο τον Πςαρο, κε πάςκιςε να ςιρθι κατακι πυ ίταν πλαγιαζμένος, να τόνε χαιδέπςι, να τόνε κάμι να ςικοθι, να τον καβαλικέπςι έπιτα κε να πάι ςτο καλίβι-τυ, να ιςιχάςυν κ' ι δίο-τυς, κι ας πάνε ςτο καλο τα σταφίλια.

Μα πύ να ςικοθι πια ο μπαρμπα-Γιάνις! Οςο το ςιλογιότανε να ςικοθι, άλο τόςο βύλιαζε μέςα ςτι λιγοθιμια πυ τον πίρε, βύλιαζε, όλο βύλιαζε, κε τόρα πια άλο δεν έμενε μέςα ςτο νύ-τυ παρα να μπορέςι ν' απλόςι το χέρι-τυ απάνο ςτον Πςαρο, να τυ δόςι να καταλάβι πος ίνε κοντά-τυ, πος παρακυράςτικε κι αφτος, κε θα μίνι πλαγιαζμένος, όςπυ να ςινεφέρι.

Μάζεπςε τι ςτερνί-τυ δίναμι, κι άπλοςε ο γέρος το χέρι-τυ. Επεςε βαρια το χέρι απάνο ςτον άπςιχο λεμο τυ Πςαρυ. Εμι-

νε καθος έπεςε το χέρι, έμινε κι ο γέρος αςάλεφτος, αμίλιτος, ακςίπνιτος. Τίποτες δεν έφενκε πια μέςα στο ζβιζμένο το νύ-τυ, κε μίτε τα μερμίνκια κ' ι μίγες, μίτ' αφτα δεν τον πίραζαν πια. Μόνο τον έδερνε ο ίλιος, κι αφτος κιμύνταν τον εόνιο τον ίπνο, κοντα στον Πςαρό-τυ, τον ίροα τον Πςαρο, πυ πέθανε στι δυλιά-τυ απάνο, ςαν πολεμιςτις απάνο στο κάςτρο-τυ.

Τιν άλι μέρα ςε κίνο το μέρος τίποτες άλο δεν έβλεπες παρα μερικες ρόγες ςκόρπιες εδο κε κι. Ο μπαρμπα-Γιάνις ίτανε θαμένος στιν άγια Μαρίνα λίγο παραπάνο, ο δίςτιχος ο Πςαρος ίταν νκρεμιζμένος μέςα ςε χαράδρα βαθια παρακάτυ.

Δεν τον έθαπςαν τον Πςαρο, κι ας δύλεβε ς' όλι-τυ τι ζοι. Τόνε λιπίθικαν όμος τα όρνια, κε τυ κςεγίμνοςαν τ' άςπρα τα κόκαλά-τυ, κε τυ τα ζέςτεν' ο ίλιος, κε τυ τάπλεναν ι βροχες, όςπυ αφανίςτικαν κε κίνα, κι άλο τόρα δεν τυ μένι τυ κακόμιρυ τυ Πςαρυ παρ' αφτι ι μικρι ιςτορία.

Ροτίματα.

1. Πός περιγράφι ο ςινγραφέας το γάδαρο τυ μπαρμπα-Γιάνι;
2. Σε πιά μέρι τυ διιγίματος φένετε ι μεγάλι αγάπι τυ μπαρμπα-Γιάνι προς το γάδαρό-τυ;
3. Κάτο απο πιές ςινθίκες δύλεβαν για να ζίςυν ο μπαρμπα-Γιάνις κε ο γάδαρός-τυ.
4. Τί ίταν εκίνο, πυ γλιγόρεπςε το θάνατο τυ μπαρμπα-Γιάνι;

Αςκίςις.

1. Σχιματίςτε πλάνο τυ διιγίματος. Χορίςτε-το ςε κομάτια κε βάλτε επιγραφες
2. Ι μιςι μαθιτες να γράπςυν με δικά-τυς λόγια το ένα κομάτι τυ διιγίματος κε ι άλι μιςι το άλο.

Ι Μερμινκοφολια.

Βαρεμένος απο κόζμο κε απο ενκόζμια βγένο απο τιν πόλι ένα καλοκερινο βράδι, κε τραβο κατα το ίπςομα, πυ στέκι πλάγι-τις...

Ανέβικα κε κάθιςα απο τιν άλι μερια, για να βλέπο τι θάλαςα κε τυ ίλιυ το ςιγανο το κατέβαζμα. Κάθιςα στο χορτάρι κε κίταζα. Κε κιτάζοντας ςιλογιόμυν πος... μοναχός-ςυ πάλι να κάθεςε απάνο ςε βυνο ςαν τον κύκο... Οςο μεγάλες κι αν ίνε ι ομορφιες γίρο, πάλι ςίντροφο θα γιρέβις να τυ τις πις. Κ' έλεγα, γιατί να μι μπορι ο άνθροπος να κυβεντιάζι κε με τα ζόα (κε βόςκανε ςιμά-μυ διο-τρία ; Μόνο μ' έβλεπε ι αγελάδα εκίνι ι μεγαλομάτα κε δε χόρτενε, κι οςτόςο να μυ πι το τί στοχαζόταν λογιάζοντάς-με, τρόπο δεν ίχε.

Κε τί μυ λες αγελάδες! ίπα στον εαφτό-μυ, κυνόντας ςιλογιζμένα το κεφάλι. Αν ίνε γίρο-μυ διο-τρία μεγάλα τετράποδα, πρέπι νάχι χιλιάδες μικρα εκςάποδα κε παρεκςάποδα, μίγες, ακριδάκια, μερμίνκια.

—Α μερμίνκια! ίπα μεγαλόφονα τότες. Νά, μια κςιπνι φιλι, πυ με τα κινίματά-τις μονάχα ςυ μιλι. Θα πις, τα δικά-τις μόνο θα ςυ λέι κι όχι άλα. Καλα, τα δικά-τις λιπον ας λέι· τις ομορφιες ας τις τραγυδυν τα πυλια εκι πάνο. Εγο μερμίνκια τόρα θα βρο να τα βάλο να μυ διιγιθυν τιν ιςτορία-τυς.

Κι αμέσος ςικόθικα. Δεν περπάτιςα δέκα βίματα, κε βρίςκο μια πέτρα, ος ένα καλο καρπύζι μεγάλι. Ιταν ι μιςι χομένι στι γι κε γίρο-τις χορταράκια. Σκίβο, βάζο τα διο χέρια, κε δίχος κόπο αναποδογιρίζο τιν πέτρα. Αναποδογιρίζο τιν πέτρα κε τί να δο! Ετιχε να δίτε ποτε ςε μεγάλι φοτια μαζεμένο κόζμο αμέτριτο, κε να τρέχυν όλι απο δο κι απο κι, κυβαλόντας ςακύλια, ρόχα κε λογις πράματα, να τα γλιτόςυν απ' τις φλόγες; Ετςι έτρεχαν τ' αμέτριτα μερμίνκια, πυ ιςίχαζαν κάτο απ' τεν πέτρα, κε φίλαγαν τ' αβγά-τυς. Τα ίχαν ανεβαζμένα απ' τα βάθι κοντίτερα στυ ίλιυ τι ζέστι, κε τόρα βρέθικαν άκςαφνα στις άςπρις μέρας το φος κε μέςα στο φίςιμα τ' αγέρα. Ορμύςαν απο παντυ ςα δεμονιζμένα, το καθένα τραβόντας απο ένα αβγο με τα διό-τυ δόντια. Ελεγες κε τρόμακςαν τ' αθόα τ' αβγα με τον άγριο τρόπο, πυ τα τραβύςαν. Στο χόμα, κάτο απο τα μερμίνκια, ίταν ος δέκα-δόδεκα τρίπες. Πέντε κε περιςότερα μαζι πολεμύςαν απο μια πόρτα να περάςυν. Αν ίταν άνθροπι, θα έςκαζαν όλι.

Πίγεναν κ' έρχονταν, ανέβεναν κε κατέβεναν, τὄνα πάνο ςτ' άλο, ςε μια τρίπα δέκα, ς' άλιν ίκοςι, ς' άλιν κανένα. Απελπιςια μ' έπιαςε κε βαθια στενοχόρια, πυ τάκςι κε μέθοδο αφτα τα ζόα δεν έχυν, λογικο δεν έχυν να προζμένυν, κε να κατεβένυν ένα-ένα με τι ςιρά-τυς. Ετςι πυ κάνυν μιάζυν κι αφτα τυς ανθρόπυς, όταν μπένυν ί βγένυν απο βαπόρι ί θέατρο ί κε φέβγυν απο μεγάλο κακο.

Εκι πυ τα ςιλογιζόμυν αφτα δίχος να πολικςετάςο κε το τί γίνυνταν, καλοκιτάζο πάλι, κι ό τυ θάματος, χάθικαν όλα τ' αβγα απο μπρός-μυ! Κε μαζί-τυς χάθικαν κε τα περιςότερα απο τα μερμίνκια.

Τα θάμαζα τα μερμίνκια, κε τρόπο δεν ίχα να πο στυς λίγυς εργάτες, πυ έμιναν απάνο κι ακόμα κόβανε γλίγορες βόλτες, πος ίνε μεγάλι τεχνίτες κε μίτ' ένα τρόμαγμα, ςαν κι αφτο πυ τυς έδοςα, δεν τυς έκαμε να ςαστίςυν. Κε μι μπορόντας να τυς μιλίςο στι γλόςα-τυς, ςιλογίστικα να τυς φιλέπςο τυς ιροές-μυ

Πιγένο λιπον ς' άλι μικρότερι πέτρα κε τιν ανασικόνο κε βρίςκο μεγαλύτςικι πςαλίδα κε παχυλι. Με το ραβδι τι ςκυντο κε τι φέρνο ός τι φολια. Επρεπε όμος να κάνο πράκςι άπονι κε ςκλιρι, έπρεπε να τι ςκοτόςο τι φτοχι τιν πςαλίδα. Σιλογίςτικα το λιπον πος ίμυν άνθροπος, φαντάςτικα κε πος ίμυν χαςάπις, κε πος έςφαζα βόδι για τα μερμίνκια. Κε ςαν τι ςκότοςα, τιν απόθεςα κοντα ςε μιαν απο τις τρίπες. Κε κίταζα να δο, τί θα γίνι.

Ερχετε τότε ένα μερμίνκι, τι μιρίζι τιν πςαλίδα ςπαζμοδικα κε τρεμυλιαςτα κε φέβγι ςα ςπίθα. Αλο ένα μιρίζι κε φέβγι κι αφτο. Ερχετε τρίτο μερμίνκι, αφτο δε φέβγι, μόνο μιρίζι, κςαναμιρίζι, τριγιρνα, πιδάι απάνο ςτο βόδι, κατεβένι, κάνι ακόμα μερικυς ολόγιρυς, κε τέλος αποφαςίζι να τιν καθίςι μια καλι δοντια τις πςαλίδας. Σ' αφτο το διάςτιμα βρέθικαν άλι πεντ' έκςι μέρμινκι, πυ ςταθίκανε κι αφτι κ' έχοςαν τα δόντια-τυς μέςα-τις. Κε δανκάνοντας κε ςπρόχνοντας με τα πόδια-τυς καθος ι βαρκάριδες, ςε λίγι όρα τιν ίχαν ςτις τρίπας τα πρόθιρα.

Φάνικαν τόρα διο-τρις μεγαλοκέφαλι ςιντρόφι απο μέςα, κ' έχοςαν κι αφτι τα δόντια-τυς κε τραβύςαν μέςα. Κε τραβόντας αφτι απο μέςα κε ςκυντόντας ι άλι απ' έκςο ςάλεβε λίγο-λίγο το μεγάλο ζόο κ' έμπενε μέςα ςτιν τρίπα, καθος ςαλέβι ςιγανα κενυργιοκάμοτο καράβι, όταν το προτοςέρνυν ςτο γιαλο.

Φάνικε για μια ςτιγμι ςα να μάνκοςε ι πςαλίδα ςτι ςτενι τιν τρίπα, ςα να μι μπορύςε να τραβιχτι παραμέςα. Πρέπι όμος ν' ανέβικαν κι άλι λεβέντες απο κάτο κε να βοίθιςαν, επιδι κι πυ ςτεκόταν μανκομένο, κατρακίλιςε κε χάθικε το ςφαγμένο βόδι ςτα ςκοτινα τις φολιας βάθι.

Πίρα τότες τιν πέτρα κε τιν κςανάβαλα ςτι θέςι-τις, απαράλαχτα καθος ίταν, κε τυς αφίκα τυς μέρμινκες να κατεβυν όλι ςτα κάτο πατόματά-τυς, τόρα πυ βράδιαζε κιόλας, κε να διιγύντε τι μεγάλι τρομάρα πυ τυς ίρθε, τρόγοντας τ' ορεχτικό-τυς πςιτο.

Ροτίματα.

1. Πός περιγράφι ο ςινγραφέας τι φιγι τον μερμινκιον ίςτερα απ' το ανακίκομα τις πέτρας;

2. Το κυβάλιμα τον αβγον απ' τα μερμίνκια γινόταν οργανομένα ί με πανικο; Πός βγένι απ' το διίγιμα.

Αςκιςι.

Βρέςτε τις καλιτεχνικες παραβολες μέςα ςτο διίγιμα κε αντιγράπςτε-τες.

Κώστας Δ. Κριστάλις

(1868 — 1894)

Ενας απ' τυς γλικίτερυς κε πιο πιγέυς πιιτες-τραγυδιστες τις νεότερις Ελάδας. Πέθανε φθισικος κε μέσα σε ανίποτες κακυχίες, μακρια απ' τιν πατρίδα-τυ τιν Ιπιρο, απ' όπυ τον ίχε διόκςι ι τύρκικι φευδαρχικι τιρανία. Δύλεπςε διο χρόνια εργάτις τιπογράφος κι αλα διο μικροιπάλιλος τις ετερίας σιδεροδρόμον στιν Αθίνα. Ολα-τυ σχεδον τα πιίματα ίνε ένας ίμνος τις ορινις φίσις τις πατρίδας-τυ κε τον βοςκόν-τις, τις ορινις φίσις πυ τίνε νοςτάλγισε άπραγα, μέσα στι σκλιρί-τυ βιοπάλι.

Το ιλιοβασίλεμα.

Πίσο απο μακρινες κορφες ο ίλιος βασιλέβι
κε τ' ορανυ τα σίνεφα χίλιες βαφες αλάζυν.
Πράσινες, κόκινες, κςανθες, ολόχρισες, γαλάζιες,
κι ανάμεσά-τυς σκάι λαμπρος, λαμπρος ο Αποσπερίτις.
Τιν πίρα τυ καλοκεριυ τι ζβι γλικο αεράκι,
πυ κατεβάζυν τα βυνα, πυ φέρνυν τ' ακρογιάλια.
Ανάρια τα κλονάρια-τυ κυνάι ο γέρο-πέφκος,
κε πίνι κε ρυφάι δροσια κι αχολογάι κε τρίζι.
Ι βρίσι ι χορταρόστροτι δροσίζι τα λυλύδια
κε μ' αλαφρο μυρμυριτο γλικα τα νανυρίζι.
Θολόνι πέρα ι θάλασα, τα ριζοβύνια ισκιόνυν,
τα ζάλονκα μαβρολογυν, σκίβυν τα φρίδια ι βράχι
κ' ι κάμπι γίρο ι απλοτι πράσινο πέλαγο μιάζυν.

. . . .

Απ' όκςο απ' τα οργόματα, γιρνυν ι ζεβγολάτες
ιλιοκαμένι, κςέκοπι, βυβι, αποκαρομένι
με τυς ζιγυς, με τα βαρια τ' αλέτρια φορτομένι,
κε σαλαγυν απο μπροστα τα διο καματερά-τυς,
τρανα στεφανοκέρατα, κιλάτα, τραχιλάτα,
«Οό!» φονάζοντας, «Οό!» Μελισινε, Λαμπίρι!

χε αργα τα βόδια περπατυν χε πυ χε πυ μυγκρίζυν.

. . . .

Τυ χάμπυ τ' άγρια τα πυλια γιρνυν απ' τις βοςκές-τυς
χε μ' άμετρυς χελαιδιζμυς, μες' τα δεντρα χυρνιάζυν.
Κ' ι νιχτερίδα ι μάγιςα ςκίζι τα ςκότι απάνυ
χε με τα ολόχαρα πεδια τυ ζεβγολάτι πέζι.

Κόστας Παροριτις

(*1875 — 1931*)

Ινε το φιλολογικο πσεβδόνιμο τυ Λεονίδα Συρέα, καθιγιτι στι μέσι εκπέδεπσι κε σινγραφέα, πυ έγραπσε διιγίματα κε ρομάντζα με κινονικο περιεχόμενο. Στα έργα-τυ ο Παροριτις περιγράφι κιρίος τι βασανιζμένι ζοι τον μικροαστον διανούμενον, πυ δε βρίσκυν καμια ιποστίριχσι μέσα στο μπυρζυάδικο καθεστος, μα κε τον αγροτον κε τον άλον γενικα δυλεφτάδον, πυ κι αφτι δεν περνυν καλίτερα. Στο διίγιμά-τυ, το «Κσίπνιμα» δίνι τον ιρινικο ικογενιάρχι αγρότι, πυ αναγκάζετε, πνιγμένος απ' τιν αδικία, να γίνι φονιας.

Το κσίπνιμα.

I

Ι γινέκα-τυ βονκολογάι, κυβαριαζμένι δίπλα στο παραγόνι. Ενα χοντρο κύτσυρο κυφοκέι ακόμα καπνίζοντας πάνο στι στάχτι κι ο καπνος πνιγερος, άλος σκορπιέτε μέσα στιν κάμαρα, άλος κάνι να βγι απο το μικρο φενγίτι θολόνοντας τον αέρα. Ριχτες χάμο στι γις κάμποσες τάβλες χοροπιδύνε στο κάθε πάτιμα.

Ενα πσομι κριθαρένιο, μάβρο, ακυμπάι πάνο στιν τάβλα, πυ κρέμετε απο το νταβάνι.

— Βασίλι, μυρμυρίζι ι άροστι με τα μάτια σφαλιστα, ενο ι κάπσα τις πιπιλίζι το μιαλο. Ι γλόσα-τις κέι.

Σκιφτος εκίνος όκσο στον κίπο, βοτανίζι με μιαν άσπρι πυκαμίσα δεμένι στι μέσι-τυ, κσεστίθιαστος, με τις άντσες γιμνες, μπρύντσινες. Ο ίλιος φυντομένος, κσεφρενιαμένος χίνι αλίπιτα το κάμα-τυ στι διπσαζμένι γις, ρυφόντας κάθε στάλα δροσιας απο τα σοθικά-τις τα πιρομένα. Τ' αραποσίτια πσιλόγιμνα γέρνυν λιπιμένα,

λιγοθιμόντας τα φτοχα για λίγο νεράκι. Διο τρία πεδάκια, μισόγιμνα, κσιπόλιτα, αχτένιστα, κιλιύντε στο χόμα το καφτερο.

— Πατέρα κάτι άνθροπι, — φονάζι ι μικρί-τυ κόρι, ι Κατερίνα, ός οχτο χρονόνε με κάτι γαμπίτσες σαν καλάμια, με μάτια γαλανα κε μαλια κίτρινα, χρισόκσανθα σαν όριμα στάχια.

Βγένι απο τον κίπο μ' ένα κακο προέστιμα. Τί θέλυνε κσένι άνθροπι στο σπίτι-τυ; Αφτος πυθενα δεν πάι κε κανις δεν τυ πατάι.

Σοβαρι, αμίλιτι ζιγόνυν ι κσένι. Φορτομένος χαρτια ο ένας τιλίγι στο μανίκι-τυ μιαν ασπρογάλαζι κορδέλα, πσιθιρίζι κάτι παράκσενα, ακατανόιτα λόγια κι αρχίζι να γράφι ακυμπόντας το χαρτι πάνο στιν πεζύλα τυ πιγαδιυ. Ι άλι διο σιγοκυβεντιάζυνε. Ο Βασίλις χάσκι. Τα πεδια μαζόνυντε δίπλα-τυ φοβιζμένα, σαν κλοσοπύλια, πυ βλέπυνε να περνάι απσιλα το μάβρο γεράκι, κιτάζοντας με απορία τυς κσένυς.

Ο άνθροπος με τιν κορδέλα όλο κε γράφι. Ι άλι διο ζιγόνυνε το Βασίλι κε ζιτάνε να τυ πιάσυνε κυβέντα. Κίνος τυς κιτάζι κατάματα, σα να μι νιόθι τί τυ λένε.

— Ιγία νἄνε, μυρμυρίζι ο ένας.

— Ετσι ίνε ο κόζμος, προσθέτι ο άλος.

Τριμένα τα λόγια-τυς, κινα. Πιός ίπε πος έτσι ίνε ο κόζμος; Κε γιατί νἄνε έτσι; Κε γιατί να μιν ίνε για όλυς;...

Ο άνθροπος με τιν κορδέλα τέλιοσε το γράπσιμο κάποτε. Διο αγελάδες στέκοντε παραπέρα σιλογιζμένες, ενο κάμποσες κότες τσιμπύνε τις κοπριες πίσο-τυς. Το γυρύνι χόνετε ακόμα βαθίτερα στο λάκο με το βύρκο μυνκρίζοντας.

Ο Βασίλις τα βλέπι όλα, όλα τα νιόθι, μα δεν έχι κυράγιο ν' ανίκσι το στόμα-τυ, λες κε τυ δέθικε ι γλόσα. Ενας άνθροπος ζιγόνι στις αγελάδες, τις περνάι κε το διονον ένα σχινι στο λεμο κι αρχίζι να τις τραβάι στο δρόμο.

— Εχε για, Βασίλι.

— Πομονι κε για νἄνε, κσαναλέι πάλε ο άλος ιλίθια.

Μυ υ-υ;... Μυκανίζυνε λιπιτερα ι αγελάδες γιρίζοντας πίσο τα κεφάλια-τυς με μάτια βυρκομένα, λες κε δε θέλυνε να φίγυνε. Στιλόνυνε χάμο τα πόδια-τυς, τινάζυνε τις υρές-τυς, μυκανίζυνε, σα να λένε: «Βασίλι, πύ μας αφίνις;»

Κίνος κιτάζι με μάτια γυρλομένα, ιλίθια.

— Καλε πατέρα, δε βλέπις; Μας πέρνυνε τιν Κανέλα-μας κε τιν Κσανθί-μας, φονάζι ο Θίμιος, ένα αγοράκι πέντε χρονον κε πέρνοντας απο χάμο πετρίτσες, αρχίζι να τυς πετροβολα τυς κσέ-

νυς, τυς κλέφτες, με μάτια γεμάτα απορία, γιατι ο πατέρας-τυ δεν χυνιέτε ςε μια τόςο φοβερι κλεπςια.

— Πατέρα, μας τις πίρανε, πάι—φονάζι δινατα, ςα να θέλι με τις φονές-τυ να τόνε ςινεφέρι απο τον ίπνο, πυ φένετε βιθιζμένος.

Ο ςχίλος γαβγίζι κε φτάνοντας γοργος δανκάνι τιν υρα τις Κανέλας κε ςτιλόνετε ςτα πιςινα πόδια-τυ, ςα να λέι: «Οχι, δε θα ς' αφίςο να ςε πάρυνε». Τα πεδια αρχινάνε τα κλάματα, ι κότες κςαφνιαζμένες κακαρίζυνε. Σα να βγάζυνε κανένα λίπςανο απο το ςπίτι.

Τόρα πια ι αγελάδες δε φένυντε. Απο μακρια μόνο κάποτε φτάνυνε ζβιςτα τα μυκανιτά-τυς.

— Θα μας τις φέρυνε πάλε πίςο, καλε!—ροτάι ο Θίμιος, πυ ςπάζι το κεφαλάκι-τυ για να κςιγίςι το φέρςιμο τυ πατέρα-τυ.

Ο Βαςίλις ζαρόνι τα χίλια τυ. Δεν τυ πάι να πι πςέματα.

— Γιατί μας τις πίρανε πατέρα;—ροτάι ι Κατερίνα ςοβαρεμένι, κάτι ςπυδέο βάζοντας μέςα ςτο κςανθο κεφαλάκι-τις.

— Γιατί χροςτάμε πεδί-μυ, μυρμυρίζι ο Βαςίλις, ςαν κιμιζμένος.

Γυρλόνι τα μάτια-τυ ο Θίμιος, για να κςιγίςι τιν προτάκυςτι λέκςι με τιν ιδέα, πος γίνετε έτςι ςοφότερος.

Ο Βαςίλις μπένι ςτο ςπίτι.

— Τί κάνυν ι αγελάδες!—ροτάι ι άροςτι κάτο απο τι χοντρι βελέντςα, πυ τις ανκιλόνι τα μάγυλα, δίχος να βγάλι όκςο τι μίτι-τις.

— Οκςο βόςκυνε, αποκρίνετε κίνος ςιγαλα.

Νιχτόνι.

— Σίρε, Βαςίλι, ν' αρμέκςις τις αγελάδες κε φέρε-μυ μια κύπα γάλα να δροςιςτο, μυρμυράι ι άροςτι.

Βγένι ο Βαςίλις ςτιν αβλι, φονάζι τιν Κατερίνα, τις δίνι τιν κύπα, τις βάζι κε μερικες δεκάρες ςτι χύφτα.

— Γρίγορα να ρθις — τις φονάζι, ενο κίνι φέβγι τρέχοντας. Ο ςχίλος τίνε πέρνι απο πίςο για ςιντροφια.

II

Νίχτα βαθια. Σιγαλια. Ολι μέςα κιμύντε.

Ο Βαςίλις κάθετε καταμόναχος, ςιλογιζμένος.

Ι γις αχνίζι ακόμα, το χόμα κέι.

Το φενκάρι περνάι απο πάνο-τυ αργα, θλιμένο. Κάπιο τριζόνι τραγυδάι μέςα ςτο βάλτο.

— Σα ςιχοθι κε δε βρι τα ζοντανά-τις, τί θα πι: Τί ζοι ίνε πια αφτι; Σα ςκλάβος δυλέβο χρόνια τύτι τι γις. Πΰνε τα χέρια-μυ, πΰνε τα κόπια-μυ; Αναθεμάτινε τέτια ζοι! Να ίμαςτε δίκει, μας ίπε τις προάλες ο Δεςπότις ςτιν εκλιςια. Δε βαριέςε, Δέςποτά-μυ;

Αναςτέναχςε κε ςκύπιςε απο το κύτελό-τυ το πςιμένο τον ίδροτα με τι χΰφτα-τυ τι ροζάρικι. Γίριςε το κεφάλι-τυ, κίταχςε περα. Το νερο έτρεχε μέςα ςτ' αβλάκι ποτίζοντας τ'αραποςίτια τυ γίτονά-τυ, τυ άρχοντα. «Με τις όρες το νερο. Ορες ποτίζι ο γίτονας κςένιαςτα, ςα να μιν έχι ςκοπο να το κόπςι». Τόνε βλέπι απο μακρια μια να ςικόνετε, μια να ςκίβι πάνο ςτα πςιλα αραποςίτια-τυ. Κάμπος ατέλιοτος!

Τ' αςτέρια κατεβίκανε. Ο πετινος λάλιςε.

— Ε, γίτονα, θέλυμε κε μις να ποτίςυμε, βάζι μια φονι μέςα ςτι ςιγαλια τις νίχτας.

Καμια απόκριςι. Το νερο γοργοκιλάι χαρύμενο κ' ι μονότονι μυςικι τυ αβλακιυ αντιςκόβι τι ςιγαλια. Κιτάζι τ'αραποςίτια-τυ. Διπςάνε τα έριμα, τα καιμένα. Ι όρα πέραςε, τιν έφαγε όλι ο γίτονας. Πότε να ποτίςι αφτος, πυ περιμένι ο παρακατιανός-τυ να πάρι το νερο; Φορτόνετε το τςαπι, καθος το κρατύςε ςτα χέρια, πιδάι το φράχτι. Το ςκιλι τυ γίτονα αρχίζι ν' αλιχτάι.

— Τί ζιτας εδο τέτια όρα; ροτάι ο γίτονας φοβιζμένος.

— Τις αγελάδες-μυ τις πίρες, γιατι ςυ χρόςταγα· αμ το νερο γιατί μυ το κόβις; Δε θέλυμε να φάμε κε μις πςομι; ροτάι πνιγμένος απο το θιμό-τυ.

Σοπένυνε κάμποςο.

— Πίγενε απο δο. Οτι μ' αρέςι θα κάνο ςτο χτίμα-μυ, λόγο δε θα ςυ δόςο.

— Το νερο, ςε ροτάο, γιατί μυ το κόβις; κςαναροτάι.

Το έμα-τυ ανέβικε τόρα ςτο κεφάλι.

— Συ ίπα πίγενε απο δο, πςοριάρι...

Σίκοςε το τςαπι κε τυ το κατέβαςε ςτο κεφάλι. Τα έματα κατεβίκανε ςτα μύτρα-τυ, μύνκριςε κ' έπεςε χάμο, μέςα ςτ' αραποςίτια-τυ.

— Φονια, μύνκριςε.

— Κλέφτι, πςιθίριςε κίνος, ςα νάβγενε κάπιο βάρος απο πάνο-τυ.

Το φενκάρι κίταζε περίεργο.

Νόμιςε πος τον κςέκανε.

Εφιγε, τρέχοντας πίδιςε το φράχτι.

Το πρωι ι στρατιότες πυ πςάχνανε, τόνε βρίκανε μέςα στον αχιρόνα κάτο απο κάτι δέματα ςανο.

—Σκότοσες κοτςαμ νικοκίρι, τΰπε ένας στρατιότις.

III

— Πάι ο πατέρας! πςιθίριςε ο Θίμιος, βλέποντας τον πατέρα-τυ να τον πιγένυνε δεμένο πιςτάνκονα.

Τα μικρά-τυ ματάκια αςτράφτυν απο τιν οργι, πυ πλιμιρίζι το μικρό-τυ ςτίθος τι ςτιγμι εκίνι.

Σφίνκι τι γροθιά-τυ, κιτάζι, κε κάτι παράκςενες ςκέψις τυ ανεβένυνε για πρότι φορα στο κεφάλι...

Κάτι κςιπνάι μέςα-τυ...

— Βαςίλι, Βαςίλι! Μα δεν ακυς πια, φονάζι μέςα απο τα ρύχα ι άροςτι...

Ροτίματα.

1. Πιί ίςαν αφτι, πυ πίραν τις αγελάδες τυ Βαςίλι; Πιός ίταν εκίνος με τι γαλανόλεφκι κορδέλα στο χέρι; Πιανον ςιμφέροντα εκςιπιρετύςαν;

2. Πός θεορΰςε τιν πράκςι αφτι κε ι Κατίνα κι ο μικρος Θίμιος; Σιμφονΰςε μαζί-τυς ο πατέρας-τυς κε γιατί τότε αφίκε να τυ πάρυν τις αγελάδες-τυ;

3. Πιός ίταν ο έτιος τις διςτιχίας τυ Βαςίλι;

4. Σοςτος ίταν ο δρόμος, πυ διάλεκςε ο Βαςίλις; Πός μπορυν ι φτοχι χορικι στα καπιταλιςτικα κράτι να γλιτόςυν απ' τι ςκλαβια τον εκμεταλεφτόν-τυς;

5. Τί κάνυν ς' εμας ι φτοχι χορικι για να καλιτερέψυν τι ζοί-τυς;

Κ. Παπύλιας

Ο Παπύλιας ίνε νέος εργάτις, μέλος τις Κομυνιστικις Νεολέας τις Ελάδας. Τα πρότα-τυ έργα διμοσιεφτίκανε στι „Νεολέα“. Ι περιγραφί-τυ „Θαμένι ζοντανι“ διμοσιέφτικε αργότερα στυς „Νέυς Προτοπόρυς“, μινιάτικο περιοδικο τον αριστερον διανούμενον τις Ελάδας. Σε ιδιέτερο βιβλίο „Καφτο μολίβι“ ο Παπύλιας διμοσίεπσε πέντε απ' τα διιγίματά-τυ, παρμένα απ' τι ζοι τυ προλεταριάτυ τις Ελάδας, απ' τον αγόνα-τυ ενάντια στο μπυρζυαζικο καθεστος.

Στιν περιγραφι «Θαμένι ζοντανι» μας περιγράφι τι ζοι τον φιλακιζμένον αγονιστον τυ προλεταριάτυ στο Ιτζεδιν, στο ζοντανο τάφο, ζοι πυ τιν έζισε κι ο ίδιος. Μας δίχνι τα μέσα, πυ μεταχιρίζετε το αστικο καθεστος, για να εκσοντόσι τυς επαναστάτες, κι απ' τ' άλο μέρος τον ιροικο επαναστατικο αγόνα τον πολιτικον κατάδικον κε τιν ακράδαντι πίστι-τυς στο μεγάλο έργο τις απελεφτέροσις τον εργαζόμενον.

Θαμένι ζοντανι.

Ο ίλιος αργος κε μαχμυρλις απο το νιχτερινό-τυ ίπνο, πρόβαλε μέσα απ' το Κριτικο πέλαγο...

Μέρες κε μέρες κλιζμένι στο τμίμα τον μεταγογον στα Χανια[1] ίχαμε να τον δύμε...

Μέσα στ' αφτοκίνιτο δεμένι ο ένας με τον άλο καμια ικοσαρια, δόσαμε τις πλάτες-μας μ' εφχαρίστισι στις αχτίδες-τυ...

Ο δρόμος για ένα μεγάλο διάστιμα ίταν γεμάτος απο δο κι απο κι με πικροδάφνες, πυ άνιγαν τα ροζ μπυμπύκια-τυς στον ίλιο...

Στο πέραζμα τ' αφτοκίνιτυ πετύνε τα πυλια.

Ο νοματάρχις, ένας πσιλος κε γεμάτος, με μυστάκια ος εκι πέρα, θέλι να κάνι πνέβμα.

— Για ιδιες, μπρ' σι Μανόλι! Αφτι! Αφτι... Αφτι... Να θέλυν να γίνυν τσιβερνίτες... Μορ' σις κοπέλια, δεν κάθιστε καλα! Τόρα εδο πυ σας πάνε, θα τα κσεχάσετε όλα...

Τ' αφτοκίνιτο έστριβε τον τελεφτέο λόφο... Μακρια φάνταζε,

---

[1] Χανια — προτέβυσα τις Κρίτις.

ςα ςορος απο ριγμένες πέτρες, ένας μάβρος όνκος, πυ γίρο στα χοντρα θεμέλια-τυ ίχαν φιτρόςι θάμνι κε δεντράκια...

— Νά, εκι κάτο ίνε ι φιλακι.

Ολονον τα μάτια γιρίςανε στο μέρος, πυ έδιχνε ο χοροφίλακας...

Ο μάβρος όνκος τυ φρύριυ κςεχόριζε ανάμεςα στι γαλάζια θάλαςα τις Σύδας[1] κε το γαλάζιο υρανο... Τα μάτια-μας αχόρταγα κιτύςαν τον ίλιο... Κε όλι ρυφύςαμε τον καθαρο αγέρα... Α! αν ίταν δινατο να πάρυμε μπόλικο αγέρα καθαρο... Να δόςυμε κε στυς άλυς ςιντρόφυς-μας, πυ μίνες κε μίνες αναςένυν το μυχλιαζμένο αγέρα τυ φρύριυ... Νάταν δινατο να πάρυμε κάμποςες αχτίδες τυ ίλιυ μαζί-μας κε να ζεςτάνυμε μ' αφτες τυς παγομένυς θαλάμυς...

Το αφτοκίνιτο σταμάτιςε όκςο απ' τι μεγάλι πόρτα τυ φρύριυ, κ' εμις διο-διο κατεβένυμε. Ι ςιδερένια πόρτα άνικςε στρινκλίζοντας. Ενα μεγάλο περιβόλι, ςπαρμένο λαχανικα, κε απάνο ς' αφτο ένας πελόριος όνκος με καμια δεκαρια πορτύλες ςιδερένιες.. Μια πλάκα με μεγάλα χοντρα γράματα, ςαν επιγραφι κάπιυ τάφυ: «Ενκλιματικε φιλακε Καλαμιον» (Ιτζεδιν). Ανικςε μια απ' τις πορτύλες κε ςερνάμενι με τιν κιλια για να μιν τρακάρυμε στο νταβάνι τυ θόλυ μπέναμε ένας-ένας...

Πίςο απ' τον τελεφτέο έκλιςε ι πόρτα μ' ένα πένθιμο κρότο. Ο κόζμος έζβιςε... Μια νεκρικι ςιγι απλονόταν· λες κ' ίχαμε μπι ανάμεςα ςε πεθαμένυς... Στα μύτρα-μας φίςικςε ο μυχλιαζμένος αγέρας... Ενας κενύργιος κόζμος παρυςιάζετε μπροστα στα μάτια-μας. Στο μπάνκο μας καθίζυν στι ςιρα κι ο κυρέας, λες κε κυρέβι άλογα, δός-τυ κε κόβι τα μαλια, βοιθόντας τι μιχανι με τα διό-τυ χέρια... Κ' ι μιχανι μαζι με τα μαλια τραβα κάπυ-κάπυ κι απο λίγο πετςι. Ενας χοντρος κε κιλαρας μας κάνι ςιςτάςις:

«Εδο πυ πορίςατε να καθόςτε φρόνιμα. Ζατι εδο έχυμε διαταγι, ότι ίςαςτε νύμερα». Ι φίλακες πςάχνυν, πςάχνυν... Ραφες... Παπύτςια... Σόβρακα. Κι όταν το χέρι-τυς ςκαλόςι ςε χαρτάκι, το κρατυν, λες κε βρίκανε κανένα ςχεδιάγραμα... τις ανατροπις τυ καθεςτότος.

Μέχρι το μεςιμέρι ίχαν τελιόςι όλες ι διατιπόςις. Μας πίγαν στον Α θάλαμο κι άλυς μέςα στο θόλο.

Νά, ο Μιχάλις, ένας απ' τυς ςιντρόφυς, μας περιμένι. Το

---

[1] Σ ύ δ α — λιμάνι τις Κρίτις.

πρόςοπό-τυ ίταν χλομο, κε όταν μας μίλιςε, ένας βίχας, που του κυδύνιζε τα πλεμόνια, έδιχνε πος ίταν άροστος.

Ο θάλαμος, χομένος βαθια μέςα στι γι, κάνι νερα. Κε μες στο ςκοτάδι γιαλίζυν απο μαχρια τα νερα, κε ι μπόχα τις ιγραςίας χτιπάι τρομερα στα ρυθύνια. Ι ιγράςία τριπανίζι τα κόκαλα.

Ενας ένας μαζέφτικαν ι ςίντροφι στο βάθος του θαλάμυ...

Μας περίμεναν απο μέρες να μάθυν νέα.

Ενας ροτάι απο δο, άλος απο κι, όλι ροτυν...

Κι ακύνε... ακύνε... Εχυνε κάμποσο κερο να μάθυνε νέα. Κςαπλομένι πάνο στο ιγρο τςιμέντο, ροτύμε κε μις με τι ςιρά-μας...

— Βιβλία θάχετε μπόλικα, ε;

— Βιβλία; Να κςέρατε πόςες φορες ζιτίςαμε, μα πάντα μας τ' αρνιθίκανε· κε το ταχιδρομίο αργα κε που το επιτρέπυνε...

Ινε ι ζοί-μας χορις φο; μας ίπε ο Μιχάλις.

— Κι αν πίτε για φαι! Φακες κε ρίζι. Κε ρίζι με φαςόλια. Πριν απο λίγες μέρες, ένας ςίντροφος έκατςε δέκα μέρες στο μπουντρύμι, γιατι μίλιςε για φαι... Ιμαςτε μακρια απ' τον κόζμο κε ίνε πςιλα τα κάςτρα κε βαθια στι γις ο θάλαμός-μας κε δεν ακύγετε ι φονί-μας.

— Θαμένι ζοντανι, πες, — ςιμπλίροςε ένας ςίντροφος.

Κε ίνε ςτ' αλίθια μάβρι ι ζοι εχι μέςα· μέρα μεςιμέρι κε να μι βλέπι ο ένας τον άλονε...

Το βράδι απο πολι νορις μας κλίνυν. Ι λάμπα τςακίζετε να δίνι λίγο φος, μα δεν τα καταφέρνι. Πάνο απ' τον τάφο-μας ςκύζυν κάθε τέταρτο ςαν τρομαγμένα νιχτοπύλια ι χοροφίλακες κε μας ταράζυν τον ίπνο. Διόχνυν τις κυκυβάγιες... κε ςα να εκδιλόνυν το φόβο τις ετιμοθάνατις τάκςις, κςεχίνυν στο ανιχτο πέλαγος τις Κρίτις σπαραχτικες κραβγες...

— Φίλακες γριγορίτεεε!

Προι-προι ανίγι ο θάλαμος κε μπένι ο αρχιφίλακας με τι στριμένι-του μυςτάκα, ςαν κενύργιος Κάιζερ. Μας θέλι ςε προςοχι. Κι οπόταν τυς γυςτάρι, κάνυν άνο-κάτο το θάλαμο... Τίποτα ςιμιόςις... Ολο κάτι να βρύνε για να τραβίκςυν μερικυς στον Αράπι — έναν τάφο μέςα στον τάφο-μας!

Μα εμις μέςα στον τάφο-μας φροντίζυμε να πέρνυμε κε ζοι...να πέρνυμε φος... Κάπυ-κάπυ κανένα μάθιμα. Κ' έχι ι κολεχτίβα ςιντρόφυς, που μπορυν να κάνυν μαθίματα.

Θα πις μας έχι στιχίςι ίκοςι μέρες μπουντρύμι κι όταν βγίκαμε αποκι, μιρίζαμε χοματίλα... Προχτες πάλι ίχαμε ανακρίςις. Ο

ςίντροφος Παναγιότις βάλθικε να μάθι στενογραφία. Κι όταν τυ ςτίλανε τα βιβλία... φονες, κακο ο διεφθιντις! Στο τέλος μίλιςε για «απόπιρα ιςαγογις κομυνιςτικον εντίπον!»

Πάντα μας ζβίνυν το φος. . . Πάντα μας πέρνυν τι ζοι! Θαμένι όπος ίμαςτε τόςον κερο, λιόνυμε, χανόμαςτε λίγο-λίγο... Ρέβυμε κ' ίνε πέντε έκςι ανάμεςά-μας, πυ βίχυν κε φτίνυν... φτίνυν κόκινα φλέματα... Μέρα με τι μέρα λιόνυν, χάνοντε. Εμις δε μπορύμε να τυς βοιθίςυμε. Γιατι λίπι, λίπι, κε τί δε μας λίπι μέςα ςτι φιλακι!

Ο ςίντροφος Εκςαδάκις κάθε προι πέρνι τα διόμιςι τςιγάρα κε τα κόβι ςαν το ςαλάμι, για να περάςι όλι τι μέρα. Στο ςτενο προάβλιο, πυ απ' το κςάνιγμά-τυ περνάι βιαςτικα ο ίλιος, λες κε φοβάτε μιν τόνε ςταματίςυν εκι για πολιν κερο, κάνυμε ατέλιοτες κυβέντες.

Κυβεντιάζυμε, μαζομένι ςε μια γονια τυ προάβλιυ, κε ο φίλακας απο κοντα. Κςάφνυ, νά κι ο διεφθιντις. Σκύζι ςα λιςαζμένος.

— Σταθίτε! Μιν κυνιθι κανις! Σινομοςία μυ κάνετε. Τόρα θα ςας δίκςο εγο!

Κε αφρίζι:

— Κ' εςι! Εςι τί τυς φιλας; Να μυ φέρις ςτο γραφίο-μυ τυς τρις αρχιγυς. Α! Σχέδια, ε;... Σχέδια! Νά κε τα χαρτια, πυ τα ςκίςατε, μόλις μ' ίδατε! Εδο μέςα κομυνιςτες ίνε μονάχα τρις κε παραςέρνυν κε τυς άλυς!

— Ολι ίμαςτε! Ολι ίμαςτε κομυνιςτες! Οκςο μαντρόςκιλο! — φονάκςαμε όλι μαζι, κ' έφιγε ο διεφθιντις, χορις να τολμίςι να ςιλάβι ύτε έναν! Ιμαςταν πάντα ενομένι, μα πάντα βρίςκανε τρόπυς να τραβαν ςιντρόφυς ςτο γραφίο. Πότε μια επιταγι... Ενα γράμα ςιςτιμένο. Κ' ίςτερα ίκοςι μέρες μπυντρύμι. Πέραςαν τρις μίνες μέςα ς' αφτόνε τον τάφο, όταν ένα προι μας πίρανε κε μας πετάκςανε όκςο απ' τον τάφο-μας.

Τα χέρια τον ςιντρόφον απλόνυντε πίςο απ' τα κάνκελα, κ' ενο μας αποχερετυν, μιάζυν ςα να ζιτυν βοίθια. Μιάζυν ςα να μας φονάζυν: «Σόςτε-μας, ςίντροφι, γιατι μας έχυν θάπςι ζοντανυς!»

Ροτίματα.

1. Τί ενοι ο διιγιματογράφος με τιν επιγραφι πυ βάζι: „Θαμένι ζοντανι";
2. Πός περιγράφι τις φιλακες;
3. Πιά ίνε ι ζοι τον πολιτικον κατάδικον μέςα ςτις φιλακες αφτες

4. Πός εποφελιέντε τι διαμονί-τυς στι φιλακι ι πολιτικι κατάδικι
5. Πιές θα λεφτερόσι το προλεταριάτο απ' τιν κατάςτασι αφτι τον φιλακίςεον, καταδιόκςεον κ. τ. λ;

Σ ι μ ί ο ς ι. Το Ιτζεδιν βρίςκετε ςτιν Κρίτι, δέκα χιλιόμετρα όκςο απ'τα Χανια. Ινε παλιο κάςτρο, πυ το χτίςανε ςτο μεςὲονα ι φευδάλι βενετςάνι κε πυ ςίμερα ι μπυρζυαζικι Ελάδα το μετάβαλε ςε φιλακες. Αλοτε ςτέλνανε εδο τυς βαριπινίτες, διλαδι εκίνυς, πυ ίταν καταδικαζμένι για πολα χρόνια. Σίμερα ςτέλνυν εκι τυς πολιτικυς κατάδικυς, διλαδι τυς επαναςτάτες, τυς προτοπόρυς τις εργατικις τάκςις. Λίγι ίνε πο βγένυν αποκι ζοντανι, κι απ' αφτυς ι περιςότερι ςακαταμένι πια κι άροςτι. Γι'αφτο ι Κριτικια, όταν μάθι, πος ο φιλακιζμένος γιός-τις μεταφέρθικε ςτο Ιτζεδιν, αρχίζι το μιρολόγι, θεορόντας βέβεο το χαμο το γιό-τις:

Στι φιλακι ςε βάλανε, ςτο άτιμο Καλάμι,
ζίγοςε, γιέ-μυ, να ςε δο, να ςε φιλίςο πάλι.

Βίκτορ Υνκο

(1802 — 1885)

Ο Βίκτορ Υνκο ίνε γάλος σινγραφέας. Στα έργα-τυ ο Υνκο περιγράφι με μεγάλι σιμπόνια τι φτοχολογια, τυς ζιτιάνυς κε τυς αλίτες.

Στο διίγιμα ο «Γαβριας» περιγράφι τιν ιστορία ενος απροστάτεφτυ πεδιυ τυ Παρισιυ. Εδο δίνομε μονάχα το τέλος τυ διιγίματος: ο Γαβριας στα οδοφράγματα, όπυ περιγράφοντε ι μάχες τον δρόμον πυ έγιναν στο διάστιμα τις γαλικις επανάστασις κε πυ ς'αφτες πέρνι μέρος ο Γαβριας κε σκοτόνετε.

Ο Γαβριας.

Στα βυλεβάρτα κε στα προάστια τυ Παρισιυ περιπλανιόταν πάντα ένα πεδι έντεκα ός δόδεκα χρονο. Ι σίντροφί-τυ τὄλεγαν Γαβρια. Το πεδι αφτο ίταν πάντα γελαστο κε κσένιας.ο κι οστόσο ι ζοί-τυ ίταν μάβρι κι άραχλι. Το ντίσιμό-τυ σὔφερνε γέλια: φορύσε παντελόνι αντρίκιο κε μπλύζα γινέκια. Το παντελόνι δεν τυ το χάρισε ο πατέρας-τυ κε ύτε τι μπλύζα ι μάνα-τυ. Κσένι άνθροπι το λιπίθικαν κε τὔδοσαν τα παλιά-τυς. Κε πατέρα ίχε κε μάνα, αφτι όμος δε φρόντιζαν καθόλυ για το πεδί-τυς.

Κε τυ πεδιυ αφτυ προτιμότερι τυ φενόταν ι ζοι τυ δρόμυ.

Ι γονιί-τυ το πέτακσαν με μια κλοτσια στο δρόμο.

Κε ο Γαβριας έφιγε μακριά-τυς.

Ο Γαβριας αγαπύσε να πιράζι τον κόζμο. Ιταν πεδι, πυ αγαπύσε το θόριβο, χλομο, ζβέλτο, γενέο με αροστιάρικο μαζι κε ζοιρο πρόσοπο. Γιρνύσε στυς δρόμυς τραγυδόντας, πέζοντας κε σκαλίζοντας τις στίβες τα σκυπίδια. Κσεκαρδιζόταν στα γέλια, σαν άκυε να τόνε λένε πεδι τυ δρόμυ, τυ κακοφενόταν όμος πολι όταν τόνε χαραχτίριζαν για αλίτι. Δεν ίχε ύτε σπίτι, ύτε πσομι, ύτε ζεστασια· κανις δεν τον αγαπύσε. Μα πάντα ίταν χαρύμενος, γιατι ίταν λέφτερος.

Οσο κι αν ζύσε μοναχό-τυ κε κσεχαζμένο απ' όλυς το πεδι

αφτο, οςτόςο μια φορα στυς διο ί τρις μίνες τυ ερχόταν ι σκέπςι: «Ινε κερος να ιδο τι μάνα-μυ». Αφινε τότε τα μεγάλα βυλεβάρτα, κατέβενε στιν προκιμέα, περνύςε τις γέφιρες κ'έφτανε στο προάςτιο, στο χαμόςπιτο πυ ζύςαν ι δικί-τυ. Ερχόταν κ'έβριςκε κι τι ζιτιανια. Κ'εκίνο πυ τον έκανε να λιπάτε πιότερο ίταν, πος κανις δεν τον ιποδεχόταν με χαμόγελο, όλι τόνε δεχότανε πςιχρα έτςι, όπος πςιχρι κε άχαρι ίταν ι γονιά-τυς.

Οταν περνύςε το κατόφλι τυ χαμόςπιτυ τόνε ροτύςαν:

— Απο πύ κςεφίτροςες πάλι;

— Απ' το δρόμο, — απαντύςε.

Κι όταν πάλι έφεβγε τόνε ροτύςαν.

— Πύ πας;

— Στο δρόμο, — έλεγε.

Τυ πεδιυ αφτυ τυ έλιπε ι θέρμι τις αγάπις, έτςι όπος τυ χλομυ χόρτυ, πυ φιτρόνι στο ιπόγιο, τυ λίπυν ι θερμες αχτίνες τυ ίλιυ.

II

Τί γινόταν κίνον τον κερο στο Παρίςι;

Ι ατμόςφερα ς'όλι τι Γαλία ίταν απιλιτικι. Ο λαος διςτιχύςε, ι εργάτες ίταν δίχος πςομι, στο Παρίςι εμφίλιος πόλεμος, στι Λιον εκςέγερςι τυ προλεταριάτυ.

Να λίπςι ι φτόχια, να σταματίςι ι άδικι εκμετάλεπςι τυ αδίνατυ απ'το δινατο· να οριςτι το μεροκάματο ανάλογα με τι δυλια· να δοθι ιποχρεοτικι κε δορεαν μόρφοςι στα πεδια, να τονοθι ι πνεματικι ανάπτικςι, δίχος όμος να μένυν άπραγα κε τα χέρια. Νά τι ζιτύςε ο σοςιαλιζμος.

Στις ταβέρνες ςιζιτύςαν ανιχτα το ζίτιμα: «να πάρυμε τα όπλα ί να περιμένυμε»; Ι εργάτες ορκίζονταν, ότι θα χιθυν στυς δρόμυς με το πρότο ςίνθιμα. Στα ιπόγια διάβαζαν προκιρίκςις. Ι αναφορες τις αςτινομίας έλεγαν, πος στις προκιρίκςις αφτες «έβριζαν τιν κιβέρνιςι».

Ενας εργάτις έλεγε: «Τρακόςιι άνθροπι κι απο ένα ςυ[1] να δόςυμε θα μαζέπςυμε τα λεφτα, πυ μας χριάζοντε για βόλια κε μπαρύτι.»

Ενας άλος έλεγε: «Σε μια βδομάδα μέςα θα γίνομε ικοςιπέντε χιλιάδες κε θα μετριθύμε με τις κιβερνιτικες δινάμις.»

Τρίτος πάλι έλεγε: «Εγο τις νίχτες δεν κιμύμε, γιατι ετιμάζο φιςέκια».

Στυς δρόμυς κολνύςαν προκιρίκςις.

---

[1] Συ, τα 5 εκατοςτα τυ γαλικυ φράνκυ.

Το απέραντο Παρίςι έμιαζε με τεράςτιο κανόνι· ςα θα γέμιζε το κανόνι αφτο, θα έφτανε μια σπίθα για να πάρι δρόμο κε να ςκορπίςι τι φοτια.

Τον Ιύνι τυ 1832 έγινε ι κιδία τυ ςτρατιγυ Λαμαρκ. Μεγαλόπρεπι ι νεκρικι πομπι πλιμίριςε τυς δρόμυς τυ Παριςιυ. Διο τάγματα με ταμπύρλα ςκεπαςμένα με πένθιμα κρέπια, τα όπλα με γιριςμένες τις μπύκες προς τα κάτο, δέκα χιλιάδες ςτρατιότες τις εθνικις φρυρας με τα ςπαθια ςτιν πάντα κε πιροβολαρχίες τις εθνικις φρυρας, ςινόδεβαν το φέρετρο τυ ςτρατιγυ. Απο πίςο ακολυθύςε αμέτριτο το πλίθος ανταριαςμένο. Σε πλίθι απιλιτικα προχορύςαν ι εργάτες: φορτοεκφορτοτες, χτίςτες, κςιλυργι, ςυβατςίδες, τζαμτςίδες, ςτιχιοθέτες.

Ι μπυρζυάδες τρομαγμένι παρακολυθύςαν απ' τα μπαλκόνια κε τα παράθιρά-τυς.

Ι κιβέρνιςι ίταν ςε επιφιλακι κε ίχε έτιμο το ςτρατό-τις, για κάθε ενδεχόμενο: ικοςιτέςερις χιλιάδες ςτρατος ςτιν πόλι μέςα κε τριάντα ςτα προάςτια.

Στιν πλατία τις Βαςτίλις ενόθικαν με τιν πομπι κενύργια πλίθι κόςμυ.

Ακςαφνα ακύςτικε μέςα απ'το πλίθος ι φονι.

— Ερχοντε ι δραγόνι.

Ι δραγόνι προχορύςαν με βίμα κε ςιοπιλι. Τα πιςτόλια-τυς ίταν ςτα δερμάτινα θικάρια-τυς, ι ςπάθες ςτις θίκες-τυς κε ςτα πρόςοπά-τυς ίταν ζογραφιςμένι ι μάβρι απαντοχι.

Οταν το πλίθος κε ι δραγόνι ανταμοθίκαν, ι μπόρα κςέςπαςε: ρίχτικαν βροχι ι πέτρες κε ακολύθιςε το ντυφεκίδι· ι δραγόνι έβαλαν ςε ενέργια τις ςπάθες-τυς, το πλίθος ςκόρπιςε προς όλες τις μεριες κε ς'όλες τις άκρες τυ Παριςιυ αντιλάλιςε ι μαχιτικι κραβγι.

— Στα όπλα!

Ι φιτιτες κε ι εργάτες άρχιςαν να ςτίνυν οδοφράγματα. Εςπαναν τα φανάρια, έπςαχναν ςτα ιπόγια, κιλύςαν βαρέλια, ςτίβαζαν τις πέτρες πυ έβγαζαν απ' το λιθόςτροτο, μα κε άλες πέτρες πυ κυβαλύςαν απ' αλυ, έπιπλα, ςανίδες κ'έςτιναν οδοφράγματα.

Κι αφτο γινόταν ςίνκερα ςτα διάφορα ςιμία τις πόλις, διμιυργόντας έτςι ένα θόριβο γεμάτο απιλι. Σάμπος εκατο αςτραπες να κςέςπαςαν ς' ένα μακρόςιρτο, αδιάκοπο μπυμπυνιτο.

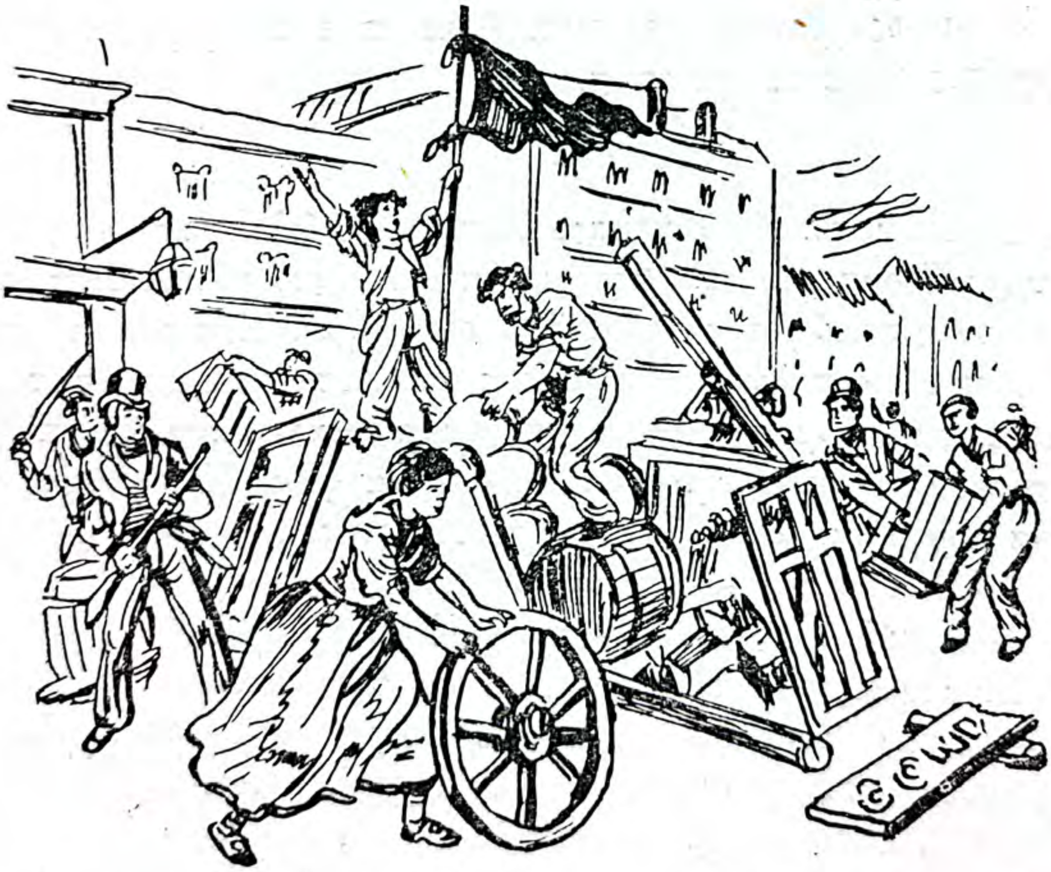
Δεν ίχε περάςι καλα-καλα ύτε μια όρα, κε αμέτριτα οδοφράγματα κςεφίτροςαν απο τι γις. Προς το βράδι το ένα τρίτο τυ

Παριςιυ βριςκόταν ςτα χέρια τυ κςεςικομένυ πλίθος. Φόβος κε τρόμος κιρίεπςε τι μπυρζυαζία. Παντυ διπλαμπαρόνονταν ι πόρτες, ςφαλνύςαν τα παράθιρα κε τα παραθιρόφιλα.

III

Ο Γαβριας αςτράφτοντας απο χαρα μέςα ς'αφτιν τιν αναμπαμπύλα, έτρεχε πάνο-κάτο, ςκαρφάλονε ςτα πςιλα, κατέβενε, έκανε φαςαρία κε τόνε βλέπανε παντυ, ς'όλα τα οδοφράγματα. Σοςτος ανεμοςτρόβιλος. Κςεφίτρονε παντυ.

Ι ιςχερι φονί-τυ δε ςταματύςε ύτε ςτιγμι. Περγελύςε κίνυς πυ κάθονταν κε χάζεβαν, ανάνκαζε τυς ακαμάτες να δυλέβυν, έδινε κυράγιο ςτυς αποςταμένυς, μ'αφτυς εδο διαςκέδαζε, με τυς άλυς παρέκι λογόφερνε, ςτυς τρίτυς γινόταν τςιμπύρι, όλυς τυς εμπόδιζε. Ετρεχε απ' τι μια ομάδα ςτιν άλινε, πιγενοερχόταν κε όλο φόναζε:

— Κυράγιο ! αδερφάκι! Σορέπςτε πέτρες! Κι άλα βαρέλια, κι άλα! Το οδόφραγμά-ςας ίνε μικρο! Δεν ακςίζι τίποτε! Κυβαλάτε ότι βρίςκετε! Νχρεμίςτε το ςπίτι! Νά, κιτάκςτ' εκι, μια γιάλινι πόρτα!

Σ'όλυς γινόταν φόρτομα.

— Οπλο δόςτε-μυ! Χριάζομε όπλο! Γιατί δε μυ δίνυν όπλο!

Νίχτοσε, χανις δε φενόταν. Ακυόταν μονάχα ένα κυφο βυιτο χι απο κερο σε κερο ντυφεκιες. Μα ι ντυφεκιες ίταν πολι αριες κε σάμπος απο μακρια. Ι μακρινι αφτι αναβολι έδιχνε, πος ι κιβέρνισι σινκέντρονε δινάμις. Πενίντα επαναστάτες περίμεναν εκσίντα χιλιάδες στρατο.

Ο επαναστάτις Ανζολρα δε μπορύσε πια να περιμένι. Ετσι γίνετε με τυς αντρίυς, όταν περιμένυν μεγάλα γεγονότα. Πίγε να βρι το Γαβρια. Το πεδι στο ιπόγιο τις ταβέρνας κε κάτο απ' το θαμπο φος διο κεριον, πυ έκεγε πάνο στον πάνκο, ετίμαζε φισέκια. Το φος τον κεριον δεν εφενόταν απ' το δρόμο. Στα πάνο πατόματα φος δεν άναβαν καθόλυ.

— Ακυ, Γαβρια, — τυ λέι ο Ανζολρα, ίσε μικρος, δε θα σε προσέκσι χανις. Εβγα απ' το οδόφραγμα, γλίστρα σε μάκρος τον σπιτιον, δες τι γίνετε...κ'έλα κε πές-μυ.

— Οστε κάτι μπορυν να κάνυν κ' ι μικρι, — ίπε με ίφος ιρονικο ο Γαβριας, — θα πάο, κ'ένια-συ.

Ο μικρος χερέτισε στρατιοτικα, κε πίρε το δρόμο τρεχάτος κε γεμάτος χαρα κε ικανοπίισι.

IV

Το ρολόι τυ πίργυ χτίπισε δέκα. Ο Ανζολρα κε ο σίντροφός-τυ, ο Κομπεφερ κάθονταν με τα όπλα στο χέρι ανάμεσα στυς τίχυς τον σπιτιον κε σ'ένα μεγάλο οδόφραγμα. Σοπύσαν κε αφυνκράζονταν, προσπαθόντας να μιν τυς κσεφίγι το αχιτο κε απο το πιο κυφο κε πιο απόμακρο ακόμα περπάτιμα. Ακσαφνα μέσα στι βαθια σιγαλια ακύστικε ιχερι, έφθιμι, νεανικι φονι. Κάπιος τραγυδύσε ένα τραγυδάκι κε τελίονε με φονι πετινίσια.

— Ο Γαβριας, — ίπε ο Ανζολρα.

— Σινιάλο μας δίνι, — ίπε ο Κομπεφερ.

Βίματα βιαστικα τάρακσαν τιν ισιχία τυ ερimικυ δρόμυ. Ζβέλτος, σα μαιμυ, σκαρφάλοσε πάνο στο λεοφορίο ο Γαβριας. Πίδικσε στι μέσι τυ οδοφράγματος κε φονάζι λαχανιαζμένος:

— Το όπλο-μυ! Ερχοντε, νάτυς.

Σα να πέρασε ιλεχτρικο ρέβμα μες' απ' όλο το οδόφραγμα. Ολι άπλοσαν τα χέρια στα όπλα.

— Θέλις τιν καραμπίνα-μυ; — ρότισε ο Ανζολρα.

— Οχι δε θέλο μεγάλο όπλο, απάντισε ο Γαβριας.

Διο σκοπι γίρισαν στο οδόφραγμα σχεδον σίνκερα με το Γαβρια. Στι θέσι-τυ έμινε μονάχα ο σκοπος, πυ στεκόταν απ' το μέρος τις γέφιρας κε τις αγορας. Απ' τι μερια εκίνι, όπος φένετε, δεν έρχονταν ακόμα στρατέματα.

I ιπερασπιστες τυ οδοφράγματος ταμπυρόθικαν όλι.

Πέρασαν κάμποσα ακόμι λεφτα, κε ακύστικε, ολοκάθαρα τόρα, ριθμικο αχιτο βιμάτον βαριον, αμέτριτον. Αχσαφνα σταμάτισε. Απ' τιν άκρι τυ δρόμυ σα ν' ακύστ.κε ι ανάσα πολον ανθρόπον. Οστόσο κανένας-τυς δε φενόταν, μονάχα στο βάθος, μέσα στο πικνο σκοτάδι, μπορύσε κανις να διακρίνι πλίθος απο μετάλινες κλοστες, πυ μόλις κσεχόριζαν κ' έμιαζαν με δίχτι πυ λαμποκοπύσε. Ιταν λόνχες κε κάνες ντυφεκιον, πυ φοτίζονταν θαμπα απ' το αντιφένκιζμα δαβλιυ.

Αχσαφνα μές' απ' το σκοτάδι ακύστικε φονι κακοχάμπαρι.

— Πιός έρχετε;!

Κε τιν ίδια στιγμι ακύστικε δινατος κρότος όπλον, πυ χτιπιόταν το ένα με τ' άλο.

Ο Ανζολρα απάντισε με μια φονι δινατι κε περίφανι μαζι!

— Ι Γαλικι επανάστασι!!

— Πιρ! — ακύστικε το παράνκελμα.

Ι φλόγες άναπσαν κε φότισαν τις όπσες τον σπιτιον, σάμπος ν' άνικσε κε να κσανάκλισε στι στιγμι ι πόρτα αναμένυ καμινιυ.

Ενα ντυφεκίδι άγριο αντίχισε πάνο απ' το οδόφραγμα. Ι κόκινι σιμέα έπεσε χάμο. Το ντυφεκίδι ίταν τόσο δινατο κε πικνο, πυ έσπασε το κοντάρι. Τα βόλια πισογιρνόντας απ' τις κορνίζες τον σπιτιον έπεσαν στο οδόφραγμα κε πλίγοσαν πολυς.

— Σίντροφι, — φόνακσε ο Ανζόλρα, — ικονομία στο μπαρύτι! Μιν πιροβολίτε προτυ φανυν! Κε πρότ' απ' όλα, να κσαναστίσυμε τι σιμέα!

Κε λέγοντάς-τα αφτα, σίκοσε τι σιμέα, πυ ίχε π... μπροστα στα πόδια-τυ.

V

Δεν περίμεναν κε πολι.

Φάνικε το πρότο κανόνι.

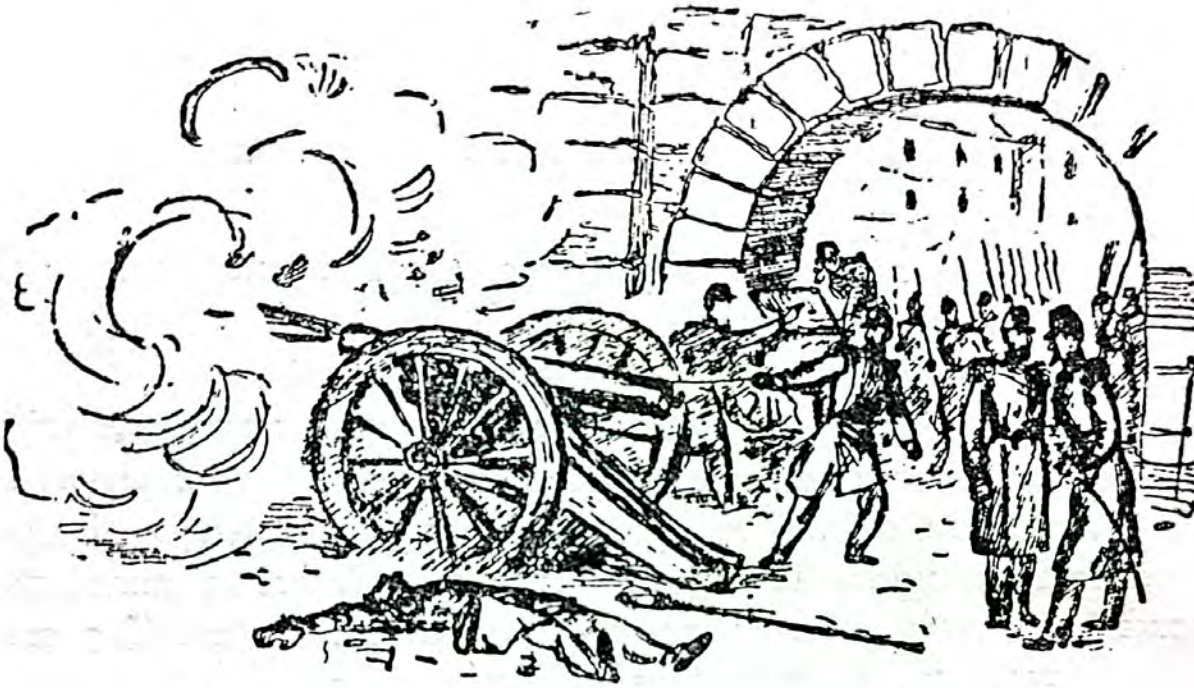
Απ' το οδόφραγμα αντίχισε ομαδικος πιροβολιζμος· ο καπνος, σα χιόνι πὄπεφτε πικνο κε σε μεγάλες τυλύπες, σκέπασε κανόνι κε ανθρόπυς. Ιστερ' απο λίγα δεφτερόλεπτα το σίνεφο σκόρπισε, το κανόνι κε ι άνθροπι κσαναφάνικαν. Εκσακολύθισαν να σέρνυν το κανόνι προς το οδόφραγμα αργα, ίρεμα, δίχος καμια βιασίνι. Δεν ίχε πλιγοθι κανένας. Ιστερα ο επικεφαλις αχσιοματικος άρχισε να γεμίζι το κανόνι.

Σ' ένα λεπτο στίσανε κιόλας το κανόνι στι μέσι τυ δρόμυ. Ι ανιχτι μπύκα-τυ στίθικε ενάντια στο οδόφραγμα.

— Γεμίςτε! — έδοκε το παράνκελμα ο Ανζολρα.

Μπορι όμος το οδόφραγμα να αντέκςι στιν οβίδα; Δε θα τυς ανίκςι άραγε ρίγμα; Εδο ίταν το ζίτιμα. Τιν όρα πυ ι επαναςτάτες κςαναγέμιζαν τα όπλα, ι πιροβολιτες γέμιζαν κε αφτι το κανόνι.

Το κανόνι κςέραςε μια τεράςτια φλόγα κε ι οβίδα κςαμολίθικε.

— Εδο! — ακύςτικε μια έφθιμι φονι.

Ι οβίδα έπεςε πάνο ςε μια ςτίβα απο ςπαζμένα πράματα. Εςπαςε τον τροχο τυ λεοφορίυ κε ςαραβάλιαςε ένα παλιάμακςο. Ι ιπεραςπιςτες τυ οδοφράγματος πάτιςαν τα γέλια.

— Κςακολυθίςτε! Τι δυλιά-ςας!—φόνακςε κάπιος απ' το οδόφραγμα ςτυς πιροβολιτες.

Σ' αφτο το μετακςι ο Ανζολρα, δίπλα ςτιν πολεμίςτρα-τυ, παρακολυθι με μεγάλι προςοχι τον οχτρο κε αφυνκράζετε.

— Σκίπςτε τα κεφάλια, κε πιο κοντα ςτον τίχο! — φόνακςε ο Ανζολρα. — Στα γόνατα, ςε μάκρος τυ οδοφράγματος!

Μα ι κανονια ακύςτικε προτυ προκάνι να εχτελεςτι το παράνκελμα τυ Ανζολρα.

Το οδόφραγμα δε μπόρεςε να αντέκςι. Ο μίδρος τυ κανονιυ άνικςε βαθι ρίγμα ςτο οδόφραγμα.

Ακύςτικε τότε ένα βυνκιτο, πυ προμινύςε κίντινο.

Ι πολιορκιμένι περίμεναν κενύργια κανονια. Κε δεν άργιςε.

Απ' τα διο κανόνια, πυ βομβάρδιζαν το οδόφραγμα, το ένα έριχνε μίδρυς, το άλο οβίδες.

Ι οβίδες έπεφταν πάνο στο χίλι τυ οδοφράγματος, κομάτιαζαν τα χαλίκια κε τα κομάτια-τυς, σαν χαλάζι απο σκάγια, έπεφταν πάνο στυς πολιορκιμένυς.

— Πρέπι το δίχος άλο να βυβαθυν τα κανόνια αφτα, ίπε ο Ανζολρα κε φόνακσε: — Βαράτε τυς πιροβολιτες!

Ι επαναστάτες ίταν κιόλας έτιμι. Το οδόφραγμα, πυ για κάμποσιν όρα σοπύσε, άρχισε το ντυφεκίδι, λισαζμένο, χαρύμενο· έκσι ί εφτα απανοτες μπαταριες ακύστικαν· ο δρόμος γέμισε απο καπνο πνιχτικο. Ιστερα απο κάμποσα λεφτα, ανάμεσα απ' τον καπνο, πυ άρχισε να σκορπα κε πυ τον εχόρισε σε λυρίδες ι φλόγα, μπορύσε κανις να κσεχορίσι τα διο τρίτα απ' τυς πιροβολιτες, πυ κίτονταν κάτο απ' τυς τροχυς τον κανονιον. Κίνι πυ έμιναν προσπαθύσαν να κσαναγεμίσυν τα κανόνια, ι κανονιες όμος ίχαν αρεόσι.

— Θάμα! — φόνακσε ένας απ' τυς επαναστάτες, κιτόντας τον Ανζολρα. — Τέλια επιτιχία.

Ο Ανζολρα κύνισε το κεφάλι-τυ κε ίπε:

Ακόμα μια τέτια επιτιχία κε σ' ένα τέταρτο τις όρας δε θα μίνυν στο οδόφραγμα ύτε δέκα φισέκια.

Ο Γαβριας τ' άκυσε τα λόγια αφτα.

VI

Απ' το οδόφραγμα παρατίρισαν, πος κάπιος κατέβικε απ' αφτο κε στάθικε στι μέσι τυ δρόμυ, ενο ι σφέρες πάνο απ' το κεφάλι-τυ περνύσαν χαλάζι. Ο Γαβριας ίχε βρι μέσα στιν ταβέρνα ένα καλάθι για μπυκάλια· το πίρε, βγίκε απ' το στενοδρόμι κε ίρεμος εκι στι μέσι τυ δρόμυ, σα να μι γινόταν τίποτε, άρχισε ν' αδιάζι μέσα στο καλάθι-τυ τις φισεκοθίκες τον σκοτομένον εθνοφρυρον.

— Μορε τί κάνις αφτυ! — φόνακσαν απ' το οδόφραγμα.

Ο Γαβριας σίκοσε το κεφάλι κε ίπε ατάραχος:

— Γεμίζο το καλάθι.

— Δε βλέπις πυ πιροβολυν καταπάνο-συ.

— Νέ, βρέχι. Δεν πιράζι όμος.

— Μορε, γίρνα πίσο!

— Τόρα, τόρα, — ίπε ο Γαβριας κι άρχισε να τρέχι.

Ος ίκοσι σκοτομένι κίτονταν στι μέσι τυ δρόμυ πάνο στο λιθόστροτο. Διο δεκαριες φισεκοθίκες — αρκετι προμίθια σε μπαρύτι για το οδόφραγμα.

Το δρόμο τόνε σκέπαζε πικνος καπνος, σα νάταν καταχνια. Πάνο-τυ βασίλεβε σκοτάδι κι ας ίταν μέρα μεσιμέρι. Αφτι πυ πολεμύσαν απ' τις διο μεριες τυ δρόμυ, μόλις διάκριναν ο ένας τον άλονε.

Το ςκοτάδι τόνε βοίθιςε το Γαβρια.

Το μάβρο ςεντόνι τυ καπνυ κε το μικρό-τυ ανάςτιμα τόνε βοίθιςαν να κςεμακρένι αρκετα, δίχος να τον προςέκςυν ι ςτρατιότες. Τις πρότες έκςι φιςεκοθίκες τις άδιαςε χορις κανένα κίντινο.

Σερνάμενος πάνο ςτιν κιλια, περπατόντας ςτα τέςερα, κρατόντας το καλάθι ςτα δόντια γλιςτρύςε απ' τον ένα ςκοτομένο ςτον άλονε, άδιαζε τις φιςεκοθίκες.

Δε βριςκόταν κε πολι μακρια απ' το οδόφραγμα, οςτόςο ι εργάτες δεν αποφαςίζαν να τόνε φονάκςυν, γιατι φοβόνταν μίπος κάνυν τυς ςτρατιότες κε τον προςέκςυν.

Κι αφτος ολοένα κε προχορύςε, όςπυ έφταςε ςτο μέρος, όπυ ο καπνος απ' τις ντυφεκιες δεν ίταν κε τόςο πικνος.

Ι πιροβολιτες, πυ βρίςκονταν ςε μάκρος τυ τίχυ απο κςερολίθια κε ι ςτρατιότες ι μαζομένι ςτι γονία τυ δρόμυ, έδιχναν ο ένας ςτον άλονε κάτι, πυ κυνιόταν μέςα ςτον καπνο.

Εκι πυ ο Γαβριας μάζεβε τα φιςέκια ενυ ςκοτομένυ, έρχετε ένα βόλι κε χτιπα το κυφάρι.

— Νάτα-μας,—φόνακςε ο Γαβριας —Σκοτόνυν κε τυς νεκρὺς-μυ!

Δέφτερο βόλι χτίπιςε το λιθόςτροτο, δίπλα-τυ. Τρίτο αναποδογίριςε το καλάθι-τυ.

Γίρεςε ο Γαβριας κατα τι γονία κε ίδε τυς ςτρατιότες να πιροβολυν. Πίδιχςε πάνο, ανακλαδίςτικε, διόρθοςε τα μαλιά-τυ, πυ τἄχε κάνι άνο κάτο ο αγέρας, ςτάθικε κατάντικρι ςτυς ςτρατιότες, πυ ςιμαδέβανε καταπάνο-τυ κε άρχιςε το τραγύδι.

Σίκοςε ίςτερα το καλάθι, έβαλε μέςα όλα τα φιςέκια, πυ ίχαν χιθι, κε πλιςιάζοντας τυς πιροβολιτες άρχιςε να αδιάζι τιν άλι φιςεκοθίκι. Τέταρτο βόλι πέραςε δίπλα-τυ, δίχος όμος να τον ανκίκςι. Ο Γαβριας κςακολύθιςε το τραγύδι.

Στο πέμτο βόλι απάντιςε μ' ένα τετράςτιχο.

Το θέαμα ίταν φοβερο. Πιροβολύςαν πάνο ςτο πεδι κε κίνο τυς κορόιδεβε. Δες κε τόνε διαςκέδαζε αφτο το πράμα. Πιροβολύςαν αδιάκοπα ι ςτρατιότες κε ο Γαβριας τυς απαντύςε με κενύργια τετράςτιχα. Σιμάδεβαν, ςιμάδεβαν, μα δεν το πετιχένανε. Ι εθνοφρυρι γελύςαν πιροβολόντας-τον. Κ' εκίνος έπεφτε, ςικονόταν, κριβόταν πίςο απ' τις γονίες, φενόταν, κςανακριβότανε, ςοζότανε με το φεβγιο, έτρεχε πίςο, φοβέριζε δίχνοντας τις γροθιές-τυ, άδιαζε τις φιςεκοθίκες κε γέμιζε το καλάθι-τυ. Απ' το οδόφραγμα τον παρακολυθύςαν με καρδιοχτίπι. Εκίνι φοβόταν για λογαριαζμό-τυ κι αφτος τραγυδύςε. Τα βόλια τον κινιγύςαν, αφτος όμος ίταν πιο ζβέλτος απ' αφτα. Σα να έπεζε κριφτύλι με το θάνατο. Οςες

φορες το τέρας έκανε να τον αδράκςι, αφτος κς·γλιςτρύςε ςα χέλι.

Στα τελεφτέα όμως κάπιο βόλι ίπυλο τόνε βρίκε. Ο Γαβριας ταλαντέφτικε κ' έ εςε χάμυ. Απ' το οδόφραγμα ακύςτικαν φονες φρίκις. Ο Γαβριας α αςικόθικε για μια ςτιγμι. Το έμα έτρεχε πάνο στο πρόςοπό-τυ αβλάκι. Απλοςε τα χέρια πςιλα κε βλέποντας προς το μέρος, απ' όπυ πιροβολύςαν, κςανάρχιςε το τραγύδι.

Δεν πρόκανε όμος να το τελιόςι. Δέφτερο βόλι τον ανάνκαςε να ςταματίςι. Τι φορα τύτι έπεςε μπρύμιτα πάνο στο λιθόςτροτο, για να μιν κςαναςικοθι.

Ο μικρος ίροας ίχε ςκοτοθι.

Ροτίματα.

1. Τί ίταν ο Γαβριας; Πὸς έγινε πεδι τυ δρόμυ;
2. Διιγιθίτε, τί έκανε ο Γαβριας στο οδόφραγμα.
3. Τί λογις πεδι ίταν ο Γαβριας, αν τόνε κρίνυμε απ' τα έργα-τυ;
4. Κςέρετε περιπτόςις, πυ τα πεδια να πίραν μέρος κε στι διχίμας επανάςταςι; Διιγιθίτε, τί διαβάςατε γι'αφτα.

Ι γέρανι πετυν. Ικόνα τυ Α. Στεπάνοφ.

Αλέξαντρος Πάλις

(*Γενίθικε στα 1851*)

Μεγαλέμπορος, πυ έζισε το μεγαλίτερο μέρος τις ζοίς-τυ στιν Ανχλία. Ο Πάλις καταγινόταν κε με τι λογοτεχνία. Εγραπσε τραγυδάκια για τα πεδια κε μετάφρασε στι διμοτικι γλόσα τιν Ιλιάδα τυ Ομίρυ. Ο Πάλις στάθικε κι αφτος μαζι με τον Εφταλιότι στο πλεβρο τυ Γιάνι Πσιχάρι σαν ένας απο τυς μαχιτικότερυς αγονιστες, για τιν επικράτισι τις διμοτικις γλόσας.

Στο χιυμοριστικό-τυ πίιμα «Διάνα» παρυσιάζι ένα δονκιχότι κινιγο, πυ βγένι με τιν πλατίτερί-τυ τσάντα στο κινίγι, απιλόντας να δεκατίσι όλα τα πετύμενα τυ υρανυ κε πυ γιρνα... «διάνα», διλ. με αδιανι τιν τσάντα.

Διάνα.

Ακόμα λάμπι τις αβγις στον υρανο τ' αστέρι,
κε νάσυ, βγένι ο κινιγος με δίκανο στο χέρι.
Θα δεκατίσι ορτίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
κσιλόκοτες, περδίκια
λαγυς με πετραχίλια.

Σκιλι με μίτι αλάθεφτι κε με γοργα ποδάρια
μπροστά-τυ τρέχι πσάχνοντας σε θάμνυς κε θιμάρια.
Παντυ ζιτάι περδίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
κσιλόκοτες, ορτίκια,
λαγυς με πετραχίλια.

Στον τίχο τσάντες ίταν τρις, ι μια χοντα στιν άλι,
μ' αφτος διαλέγι κι απ' τις τρις φοράι τιν πιο μεγάλι.
Για να χοράι περδίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
κσιλόκοτες, ορτίκια,
λαγυς με πετραχίλια.

Γλικοβραδιάζι κι άρχισε να κελαιδι τ' αιδόνι
κε πίσο ο κινιγος γιρνα χομένος μες στι σκόνι.
Στυς κάμπυς βρίκε ορτίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
κσιλόκοτες, περδίκια,
λαγυς με πετραχίλια.

Λαχανιαζμένο το σκιλι κσοπίσο-τυ πιγένι,
το βίμα τόχι σιγανο, τι γλόσα κρεμαζμένι.
Εβαλε ομπρος περδίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
κσιλόκοτες, ορτίκια,
λαγυς με πετραχίλια.

Εχι ριχτι τι τσάντα-τυ ο κινιγος στιν πλάτι
με λίγο αέρα δροσερο τις εκσοχις γιομάτι.
Κε τον γελυν περδίκια
ός εκατο κι ός χίλια,
μπύφι γελυν κι ορτίκια,
λαγι με πετραχίλια.

Ροτίματα.

1. Πός ετιμάστικε για το κινίγι ο κινιγος κε πός γίρισε;
2. Με τί γιόμισε τι μεγάλι τσάντα πυ πίρε μαζί-τυ;

Αντρέας Καρκαβίτςας

(1859—1922)

Ενας απο τυς πιο ρεαλιςτικυς λογοτέχνες τις νεότερις Ελάδας. Γνόριςε απο κοντα τι θάλαςα κε τι ςκιλίςια ζοι τυ νάφτι ταχςιδέβοντας χρόνια ςα γιατρος με τα εμπορικα καράβια, γνόριςε καλα κε το χοριο καθος κε τι ζοι τιν τιρανιζμένι τυ χοριάτι, γιρίζοντας χρόνια ςτις επαρχίες, ςα ςτρατιοτικος γιατρος. Κ' έτςι, ςα ςινγραφέας με ταλέντο ςπάνιο, έγραπςε με αλιθινι μαεςτρία τις ομορφιες τις θάλαςας κε τις ςτεριας, μα κε τι βαςανιζμένι ζοι τον ανθρόπον τυ κάμπυ κε τυ πελάγυ.

Απ' το διιγιμά-τυ «Ι θάλαςα» δίνυμε παρακάτο αποςπάζματα, πυ περιγράφυν τι φριχτι εχμετάλεπςι τυ νάφτι απ' τυς καπετανέυς.

Ι θάλαςα.

Ι

Ο πατέρας-μυ δεν ίχε ςκοπο να με κάνι ναφτικο.

— Μακρια, μακρια, πεδί-μυ απο το άτιμο ςτιχίο! — έλεγε. Δεν έχι πίςτι· δεν έχι έλεος. Λάτρεπςέ-τιν όςο θες· δόχςαςέ-τιν· εκίνι το ςκοπό-τις. Μιν τιν βλέπις πυ χαμογελα, πυ ιπόςχετε άπιρα τα πλύτι-τις. Αργα ί γρίγορα θα ςυ ςκάπςι το λάκο ί θα ςε ρίκςι πετςι κε κόκαλο άχριςτο ςτον κόζμο...

Κε τα έλεγε αφτα άνθροπος, πυ έφαγε τι ζοί-τυ ςτο καράβι... Κι όχι μόνον αφτος αλα κ' ι άλι γέροντες τυ νιςιυ, ι απόμαχι τον άρμενον τόρα κε ι νεότερι, πυ ίχαν ακόμι νοπυς τυς κάλυς ςτα χέρια, κυνύςαν μελανχολικα το κεφάλι κε ςτενάζοντας έλεγαν:

— Ι θάλαςα δεν έχι πια πςομι...¡Εγο όμος απο μικρος τιν

αγαπύςα τι θάλαςα. Τα πρότα βίματά-μυ να ιπις, στο νερο τα έκανα. Το πρότο-μυ πεγνίδι ίταν ένα μικρο κςίλινο κυτι μ' ένα κςιλαράκι ορθο στι μέςι για κατάρτι, με διο κλοςτες για παλαμάρια, μ' ένα φίλο χαρτι για πανάκι κε με τιν πίρινι φανταςία-μυ, πυ το έκανε μπάρκο τρικύβερτο. Επίγα κε το έρικςα στι θάλαςα με ςινκίνιςι. Αν θέλετε, ίχα κε τον εαφτό-μυ εκι μέςα. Μόλις όμος το απίθοςα κ' εβύλιακςε στον πάτο.

Μα δεν άργιςα να κάμο άλο μεγαλίτερο απο ςανίδια. Ο ταρςανας γι' αφτο ίταν το λιμανάκι τυ άι-Νικόλα. Το έρικςα στι θάλαςα κε τ' ακολύθιςα κολιμπόντας ός τιν εμπατι τυ λιμανιυ, πυ το επίρε το ρέμα πέρα μακρια.

Αργότερα έγινα πρότος στο κυπι, στο κολίμπι πρότος· μόνο τα λέπια μυ έλιπαν.

— Μορε γιά-ςυ κε ςι θα μας ντροπιάςις όλυς! — έλεγαν με χαμόγελο ι γερονάφτες, όταν μ' έβλεπαν να τςαλαβυτο στο νερο ςα δελφίνι.

Εγο εκαμάρονα στο άκυζμα κ' επίστεβα ν' αποδίκςο μια μέρα προφιτικα τα λόγια-τυς. Τα βιβλία-μυ τα έκλιςα για πάντα. Τίποτα δεν έβριςκα μέςα, πυ να ςιμφονι με τον πόθο-μυ.. Το όνιρό-μυ ίταν να γίνο γεμιτζις κε να κάτςο θαλαςοβρεμένος στο τιμόνι... Νε, τιν αγαπύςα τι θάλαςα! Τιν έβλεπα ν' απλόνετε απο τ' ακροτίρι ος πέρα, πέρα μακρια, να χάνετε στα υρανοθέμελα ςα ζαφιρένια πλάκα, στροτί, βυθι, ακίνιτι, κε πάςχιζα να μάθο το μιςτικό-τις... Νιχτοίμερα ι πςιχί-μυ κατάντιςε άλον πόθο να-μιν έχι παρα το ταξίδι... Ταξίδι στι γαλίνι, ταξίδι κε στιν τρικιμία... Ιθελα να δο τι φιλενάδα-μυ, τι θάλαςα, στο άγριο μεγαλίο-τις κε να παλέψο, να παλέψο μαζί-τις μέχρι θανάτυ...

Δεν κρατίθικα περιςότερο. Ελιπεν ο πατέρας με τι ςκύνα στο ταξίδι. Εμίςεβε τότε κε ο Καπεταν Καλιγέρις, ο θιός-μυ, για τι Μάβρι θάλαςα. Τυ έπεςα στο λεμο· τον επαρακάλεςε κ' ι μάνα-μυ απο φόβο μιν αροςτίςο· μ' επίρε μαζί-τυ.

— Θα ςε πάρο, μυ λέι, μα θα δυλέψςις· το καράβι θέλι δυλια. Δεν ίνε ψαρότρατα νάχις φαι κε ίπνο.

Τον ετρόμαζα πάντα το θίο-μυ. Ιταν άγριος κε κακος ςε μένα, όπος κε στυς νάφτες-τυ. Εκίνι απόφεβγαν να δυλέψςυν κοντά-τυ. «Κάλιο ςκλάβος στ' Αλιτζέρι, παρα με τον Καλιγέρι», έλεγαν, για να δίκςυν τιν απονιά-τυ. Τυς έψςινε το ψάρι στα χίλι. Οχι μόνο στι δυλια, μα κε στο φαι κε στιν πλιρομι ακόμα. Οτι παστο παλιοκρέατο, μυχλιαζμένος μπακαλιάρος, αλέβρι πικρο, ςκυλικιαζμένι γαλέτα, τιρι τεμπεςίρι—βρίςκονταν στιν αποθίκι τυ Κα-

λιγέρι, ίταν για τυς νάφτες-τυ. Κε ο λόγος-τυ πάντα προσταγι, αγριοβλαςτίμια κε βριςίδι. Μόνον απελπιζμένι πίγεναν ςτι δύλεψί-τυ.

Ιχςερα λιπον καλα, πος δε με περίμεναν χάδια κε διαςκεδάςις. Ο μαγνίτις όμος, πυ έςερνε τιν πςιχί-μυ, μ' έκαμε να τα απςιφίςο όλα. Να πατίςο μια στο κατάςτρομα κε δυλια όςι θέλις.

Αλιθινα ρίχτικα ςτι δυλια με τα μύτρα. Εκαμα πεγνίδι τις ανεμόςκαλες. Οςο πςιλότερα ι δυλια, τόςο πρόθιμος εγο... Απο τιν πλίςι τυ καταςτρόματος στο κςίςιμο· απο το ράπςιμο τον πανιον ςτον ςκινιον το πλέκςιμο· απο το πλίςιμο τον άρμενον ςτο δέςιμο. Τόρα ςτιν τρόμπα· τόρα ςτον αργάτι· φόρτομα—κςεφόρτομα, καλαφάτιζμα, χρομάτιζμα πρότος εγο. Πρότος; Πρότος· τί μ' έμελε; Μυ έφτανε πος ανέβενα πςιλα ςτι ςτάβροςι κ' έβλεπα τι θάλαςα να ςκίζετε κε να πιςοδρομι ιποταχτικί-μυ. Τον άλον κόζμο, τυς ςτεριακυς τυς έβλεπα με θλίπςι. Μυ φένυνταν μερμίνκια, φίδια ςυρταριάρικα, χελόνες αργοκίνιτες...

— Πςε!.. έλεγα με αμέτριτι περιφρόνιςι. Ζυν τάχα κι αφτι!.

II

Τρις βδομάδες αργότερα κατεβίκαμε ςτιν πόλι φορτομένι. Εκι έλαβα το πρότο γράμα τις μάνας-μυ. Πρότο γράμα πρότο-μαχέρι ςτιν άμαθι καρδιά-μυ. Απ' το γράμα-τις μάθενα το μάβρο μίνιμα, πος ο πατέρας-μυ ναβάγιςε με τι ςκύνα-τυ κε πνίγικε ςτι Μάβρι θάλαςα, κε πος ι μάνα έμινε χίρα κε φτοχι, πυ ίχε ανάνκι απο μένα. Κε ςτο τέλος με ςιμβύλεβε να δυλέπςο το θίο-μυ κε να τον τιμίςο. Δίπλοςα το γράμα-τις, το έβαλα ςτον κόρφο-μυ, ςτάβροςα τα χέρια-μυ κ' εκίταζα τι θάλαςα με μάτια βυρκομένα. Τα λόγια τις γραφις μυ φάνικαν απόφονο ςτα λόγια τυ πατέρα-μυ. Τόςα χρόνια καραβοκίρις κε τόρα ι χίρα-τυ επρόζμενε το δικό-μυ κςεδύλιο για να ζίςι! Κε κίνυ το κορμι, τα ςιδερένια μπράτςα πιός κςέρι τάχα ςε τί χάλαρα να δέρνοντε, πιός γλάρος να τον πετςοκόβι, πιό κίμα να λεφκένι τα πςιλόλιγνα κόκαλα!..

Ετςι ι θάλαςα ςτο πρότο-μυ ταχςίδι πλίροςε τιν αγάπι-μυ. Κε τόρα έμινα πια ανανκαςτικος δυλεφτις τυ καπεταν Καλιγέρι. Δυλεφτις για το πςομάκι. Πςομάκι το δικό-μυ κε τις καπετάνιςας. Οςτόςο με όλι τι ςιμβυλι τις μάνας-μυ ύτε να τον τιμίςο, ύτε να τον δυλέπςο μπόρεςα περιςότερο το θίο-μυ. Αν ίνε να δυλέπςο νάφτις, ςκέφτικα, βρίςκοντε κε άλα καράβια. Απο το να δέχομε χαλαζόβροχο τις βριςιες τυ ςινκενί-μυ καλίτερα ενυ κςένυ... Αποφάςιςα, λιπον, ςτο πρότο λιμάνι να κςεμπαρκάρο με το καλο.

—Με το καλο; άςε κε να δις· λέι ο καπεταν Καλιγέρις όταν εμάντεπςε το ςκοπό-μυ.

Πάο μιαν ιμέρα να τυ ζιτίςο λίγο λάδι για το φαι.

— Δεν έχι, μυ λέι· το τρόι εκίνος πυ κάθετε στο τιμόνι. Πάο δέφτερι· το ίδιο. Πάο τρίτι· πάλι το ίδιο. Δε φτάνι πυ μας ετάιζε όλα τα ρέπια πράματα, ίθελε να μας κόπςι κε το λάδι. Ι φιλαργιρία κε ι απονια ςιχαμερι αρόςτια τυ. Φιλάο κ' εγο μια μέρα πυ ίμυν στο τιμόνι, πέρνο τιν ικόνα τυ άι-Νικόλα, τι δένο στο διάκι κε το αφίνο μάρμαρο. Το καράβι άρχιςε να γιρίζι ςαν άμιαλο στι θάλαςα.

—Μπρε Γιάνι! μυ φονάζι ο καπετάνιος. Πιόν άφικες στο τιμόνι;

— Τον άι-Νικόλά, εκίνον πυ τρόι το λάδι, — τυ απαντο.

Ι νάφτες όλι ςκάνε στα γέλια. Εκίνος θιμόνι.

— Να φίγις! μυ λέι· γρίγορα τα ρύχα-ςυ κε όκςο!

— Να φίγο· το λογαριαζμο.

Με πέρνι στιν κάμαρι κε αρχίζι να στρόνι το λογαριαζμο κατα τι ςινίθιά-τυ. — Τιν τάδε ιμέρα ςιμφονίςαμε· τιν τάδε μπίκες μέςα· τιν άλι έφερες τα ρύχα-ςυ, τιν άλι φίγαμε, τιν άλι έπιαςες δυλια. Δεν ίνε έτςι; Υτε πολες ύτε λίγες. Πέντε μερον μισθο μυ έτρογε. Πάλι καλα.

— Ετςι· — τυ απάντιςα.

Κ' εβγίκα με διο ςβάντςικες στι Μεςίνα.

III

Αρχιςε τόρα ι ζοι τυ νάφτι με τα όλα-τις. Ζοι κε τίκςι. Μερμίνκι τέλιο. Μερμίνκι στι δυλια, ποτε όμος στο ςίναγμα. Τί να έβρις, τί να ςινάκςις; Μεροδύλι μεροφάι. Ενα ζεβγάρι ποδίματα, ένας μισθος. Ενας μυςαμκς, άλος μισθος. Ενα γλεντάκι, άλος. Ενας μίνας δίχος δυλια· έκςι μίνες χρέος. Σίρε τόρα να φας, να κάνις κομπόδεμα κε να κιβερνίςις ςπίτι. Δόκςα νάχι ο χάρος, πυ το έκλιςε γλίγορα· πέθανε πάνο στο χρόνο ι καπετάνιςα κ'έτςι κςενιάςαμε. Απο καράβι ςε καράβι, απο καπετάνιο ςε καπετάνιυ, απο ταξίδι ςε ταξίδι, δέκα χρόνια τα έκλιςα στι θάλαςα. Ζοι βαςανιζμένι· μια χαρα—τρις τρομάρες. Τα λόγια τυ πατέρα-μυ νιχτοίμερα ςτ'αφτιά-μυ. Μα τί το όφελος; Βάρα τυ μαχεριυ γροθια· χτίπα το κεφάλι-ςυ στο κατάρτι· το κατάρτι δε ςπάνι.

Αν ίχα κ'εγο ένα κλίμα στι στερια, πέτρα μάβρι θα έριχνα. Μα πύ κλίμα. Απόφαςι το πίρα. Ι το κίμα θα με φάι ί θα με δόςι πετςι κε κόκαλο, άχριστο στον κόζμο. Καλα λιπον· ζοι χαριςάμενι! Δυλια κε γλέντι. Μίγαρις ίμυν μόνος εγο; Ολος ο ναφτόκοζμος έτςι

δέρνετε. Εχαμα ςε τόςα καράβια· ίδα κε τυς κςένυς, μα δεν εζίλεπςα τιν τίχι-τυς. Παντυ ίδια ι ζοι τυ νάφτι: Βριςιες απο τον καπετάνιο, απο το φορτοτι καταφρόνια, φοβέρες απο τι θάλαςα, ςπροχςίματα απο τι ςτερια. Οπυ κι αν γιρίςις, ςτα κόντρα βρίςκεςε...

Ροτίματα.

1. Πιό ίταν το αγαπιμένο πεχνίδι τυ νάφτι, όταν ίταν μικρος; Διιγιθίτε με δικά-ςας λόγια το πός έκανε ο μικρος το πρότο-τυ μπάρκο.

2. Τί ενοὺςε ο μικρος, όταν έλεγε: «μόνο τα λέπια μυ έλιπαν;»

3. Πός φερνόταν με τυς νάφτες-τυ κε πός τυς τάιζε ο Καπεταν Καλιγέρις;

4. Λογάριαζε ο καπετάνιος τι ςινκένια ςτις ςχέςις-τυ με το νάφτι, πυ ίταν ανεπςιός-τυ; Πός έκανε το λογαριαζμο μαζί-τυ;

5. Πός εκδικίθικε ο νάφτις, όταν ο καπετάνιος αρνίθικε να τυ δόςι λάδι;

6. Τί ενοι ο ςινγραφέας με τι φράςι „μερμίνκι ςτι δυλια, όχι όμος κε ςτο ςίναγμα“;

7. Σε πιό καθεςτος μπορυν να γίνυν αφτα;

Αςκίςις.

1. Διιγιθίτε με δικά-ςας λόγια κ᾿ έπιτα γράπςτε για τιν εκμετάλεπςι τυ νάφτι κε τι ζοί-τυ γενικα, έτςι όπος τι δίνι ο ςινγραφέας.

2. „Μυ έπςινε το πςάρι ςτ᾿ αχίλι“
„Ο μαγνίτις πυ έςερνε τιν πςιχί-μυ“.
„Ρίχτικα ςτι δυλια με ταμότρα“.
„Βάρα το μαχεριυ γροθια“.

Ιπογραμίζυμε τις μεταφορες. Βρέςτε διο-τρία όμια παραδίγματα μέςα απ᾿ το διίγιμα κε αντιγράπςτε-τα.

Ανκελος Βλάχος
(1838 — 1919)

Το αιδόνι.

Μέσα στο δάςος περπατο
κι αχύο τα πυλάκια.
Κάθε κλονι
κε μια φονι,
ςε κάθε δέντρο μυςικι,
χαρες κε τραγυδάκια.
Μα κι πυ άλα τραγυδυν
κι άλα κρατυν το ίςο,
ένα πυλι
μικρο λαλι,
ςα να τυς λέι: «ςοπάτε ςις,
εγο θα τραγυδίςο!»
Σοπάςαν όλα... Το μικρο
πυλι τ' αποςτομόνι.
Ιχαν λαλια
τ' άλα πυλια,
μα ένα ίταν μοναχα
απ' όλα-τυς τ' αιδόνι.

Αςκιςι.

Αντριγράπςτε το πίιμα κε ιπογραμίςτε τα λόγια, πυ δίχνυν τεν ιπεροχι τυ αιδονιυ ςαν τραγυδιςτι.

Θεόκριτος

Ελινας βυκολικος πιτις, πυ έζισε γίρο απ' το 272 πριν απ' τι δικί-μας χρονολογία. Ινε ο πατέρας τις βυκολικις πίισις. Εγραπσε 30 ιδίλια, ικόνες διλ. απο τι ζοι όχι μόνο τον βυκόλον, διλ. τον τσοπάνιδον, αλα κε τον φτοχον εργαζόμενον. „Ι πσαράδες", πυ δίνομε παρακάτο, ίνε το 21-ο ιδίλιό-τυ κε περιγράφι τι βασανιζμένι ζοι τον πσαράδον τις εποχις εκίνις κε τα όνιρά-τυς να χορτάσυν κάποτε το πσομι.

Ι πσαράδες.

Διο γέρι πσαροκινιγι μαζ' ίταν πλαγιαζμένι
Πάνο στα βύρλα τα στεγνα, μες' στιν πλεχτι καλίβα.
Τις πσαρικις τα σίνεργα ίχαν εκι κοντά-τυς·
Τα κοφινάκια τα ριχα, τα μακρια καλάμια,
Τ' ανκίστρια, τα δολόματα, τις πετονιες, τα δίχτια·
Τα βρόχια-τυς κε τα κυπια κε τι γρια τι βάρκα.
Κε κάτο απ' τα κεφάλια-τυς, αντις για προσκεφάλι
Ενα στενο κοντόπσαθο κε ρύχο κε στροσίδι.
Αφτα ίν' όλα τα σίνεργα κε πλύτι τον πσαράδον.
Δεν έχυν πόρτα με κλιδι κε φίλακά-τυς σκίλο,
Μιδε φοβύντ' απο κλεπσια — ι φτόχια τυς φιλάι.
Επιτα δα κε γίτονα δεν έχυνε κανένα
Κε γίρο βρέχι ι θάλασα τι χαμιλι καλίβα.
Δεν ίτανε μεσυρανις ακόμι το φενκάρι
Κ' ι διο πσαράδες κσίπνισαν απ' τις δυλιας τιν ένια·
Εδιόκσανε τον ίπνο τυς κε αρχίσαν να μιλύνε:
— Πσέματα λένε, σίντροφε, πος τάχατες ι νίχτες
Το καλοκέρ' ίν' πλιο μικρες πυ μεγαλόν' ι μέρα·
Εγο ίδα τόσα ονίρατα κε ακόμα πύ να φέκσι!..
Μιν τίχι κε γελάστικα, για μάκρεναν ι όρες;
— Αδικα βρίζις, γέρο-μυ τὄμορφο καλοκέρι.
Δεν παραστράτις' ο κερος απο τον ίσο δρόμο,

Μόνον ι ένιες ςε κςιπνυν κε τις νιχτιες μακρένυν.
— Μιν κςέρις απ' ονίρατα, γιατ' ίδα απόπςε κάτι
Κάτι καλο στον ίπνο-μυ κε θέλο να το μάθις·
Πρέπι καθος μιράζυμε ι διο τιν πςαρικί-μας,
Το ίδιο να μιράςυμε κε τα ονίρατά-μας.
Θα το κςιγίςις με το νυ κε δε θενα λαθέπςις·
Γιατ' όπιος έχι δάςκαλο τον νυ ςε κάθε κρίςι,
Εκίνος ίνε πάντα-τυ καλος ονιροκρίτις.
Επιτα δα χορις δυλια κε τί κανις να κάνι
Πάνο ςτα φίκια κςαπλοτος κοντα στο περιγιάλι;
— Ελα, για λέγε τὄνιρο, κε αφυ το λες ς'εμένα,
Στο ςίντροφό-ςυ τον παλιο καλα να το ςτορίςις.
— Το βράδι ςαν πλαγιάςαμε απ' τις δυλιες κομένι
(Θιμάςε διπνίςαμε κε χτες καθος κε πάντα
Κε δεν παραφορτόςαμε καθόλυ το στομάχι)
Ιδα πος τάχα καθιςτος απάνο ς' ένα βράχο
Τα πςάρια παραμόνεβα μ' ένα μακρι καλάμι.
Ετάρακςα το δόλομα κε κάπιο τριφερύδι
Γλικάθικε κ' ετςίμπιςε κε πιάςτικε ςτ' ανκίςτρι.
(Οπιος πινα ςτον ίπνο-τυ πάντα καρβέλια βλέπι,
Κ' εγ' όλο βλέπο πςαρικες κε ςτ' όνιρό-μυ ακόμα)
Λιπον το πςάρι πιάςτικε κε μάτοςε τ' ανκίςτρι,
Κ' εγο ςφιχτα ςτα χέρια-μυ κρατύςα το καλάμι,
Γιατι το πςάρι ςπάραζε κε το καλάμι ελίγα.
Μα όταν έςκιπςα μπροςτα, εςάςτιςεν ο νύς-μυ·
Πος μ'εν'ανκίςτρι τόςο δα να ςίρο τέτιο πςάρι;
Επιτα όμος τίναχςα κι απόλιςα τ'ανκίςτρι
Για ναν τι νιόςι τιν πλιγι ςτα ςπάραχνά-τυ μέςα,
Κε ςαν δεν εςπαρτάριζε απάνο τ' αναςέρνο
Κε βλέπο πλύςια πλιρομι στον τόςο-μυ τον κόπο,
Πςάρι μεγάλο ολόχριςο κε χριςοπλυμιζμένο.
Μ' αλιθινα φοβίθικα, γιατ' ίπα μίπος ίνε
Κανένα πςάρι κςοτικο ί πςάρι μαγεμένο.
Προςεχτικα κςεκάρφοςα τ' ανκίςτρι απο τ' αχίλι,
Μίπος τιχον το ςίδερο τυ κςίςι το χριςάφι·
Τὄρικςα πάνο ςτι ςτερια κι ορκίςτικα κε ίπα
Πος δε θε να πατίςο πια ςτο πέλαγο το πόδι,
Παρα θα ζίςο ςτι ςτερια με το χριςάφι πὖχο.
Τα ιδ' αφτα κε κςίπνιςα. Κε τόρα ςίντροφέ-μυ,
Πές-μυ κε ςι τι γνόμι-ςυ, (γιατι πολι φοβάμε

Μ' αφτον τον όρχο πὄχανα μιν πέςο ς' αμαρτία).
— Κ' εγο ςυ λέο, φίλε-μυ, καθόλυ μι φοβάςε,
Γιατι μιδ' όρχο έκανες κε μίδε πςάρι βρίκες·
Ιτανε πςέφτικ' όνιρο, κι αν θες να βγι ςτ' αλίθια,
Πςάρεβε πςάρια αλιθινα με κόκαλα κε κρέας,
Γιατι μ' ονίρατα χριςα τις πίνας θα πεθάνις.

Ροτίματα.

1. Απο πιά λόγια τυ πιιτι φένετε ι φτόχια τον βιοπαλεςτον πςαράδον κε ςτα παλια ακόμα χρόνια;

2. Πιά ςιμβυλι δίνι ο δέφτερος πςαρας ςτο ςίντροφό-τυ, πυ ίδε ςτ'όνιρό-τυ το χριςο πςάρι;

Μακςιμ Γόρκι

(1868 — 1936)

Μακςιμ Γόρκι ίνε το πςεβδόνιμο τυ προλετάριυ ςινγραφέα Αλεκςέι Μακςίμοβιτς Πεςκοφ.

Για τι ζοί-τυ ο ίδιος ο Γόρκι διιγιέτε τα παρακάτο. «Οχτο χρονο πεδι με βάλανε παραγιο ς' ένα τςανκαράδικο, ίςτερα όμος απο διο μίνες, ςαν έκαπςα τα χέρια-μυ με καφτο μπορς, μ' έςτιλαν πίςο ςτον παπύ-μυ. Οταν έγιανα, με κςανάβαλαν μαθιτεβόμενο ς' ένα ςχεδιαςτι, μ' αφτο δε βάςτακςε ύτε ένα χρόνο· έφιγα κι απο κι, γιατι ι ςινθίκες τις ζοις ίταν βαριες κε μπίκα ς'ένα βαπόρι μαθιτεβόμενος τυ μάγερα.

Ι κατοπινι ζοί-μυ ςτάθικε πολίμορφι κε περίπλοκι, απο λαντλιρις γίριςα κςανα ςτο ςχεδιαςτί, ίςτερα έκανα τον πραματεφτι, ιπιρέτιςα φίλακας ςτι ςιδεροδρομικι γραμι Γριάζο-Τςαρίτςιν, έκανα τον κυλυρτςι, τον πςομα κ' έτιχε να κςενιχτίςο ςε χαμοκέλες».

Μ' όλες αφτες τις τρομερες ςινθίκες ι μεγάλι δίπςα τις μάθιςις δεν τον άφιςε ποτε το Γόρκι. Διάβαζε πολι κε δύλεβε με μεγάλι επιμονι τα έργα-τυ. Το πρότο-τυ διίγιμα διμοςιέφτικε, όταν ακόμα ιπιρετύςε ςτα εργαςτίρια τις ςιδεροδρομικις γραμις ςτιν Τιφλίδα.

Ο Γόρκι ςτεκόταν πάντα ςτο πλεβρο τον εργατον κε όλο-τυ το έργο μπορι να θεοριθι μια διαμαρτιρία ενάντια ςτιν καταπίεςι τον εργαζόμενον. Εγραπςε πολα, μας διιγίθικε γιά πολα. Ο Βλαντίμιρ Ιλιτς εχτιμύςε πολι το μεγάλο ςινγραφέα. Αλιλογραφύ-

ςε ςιχνα μαζί-τυ. Κάποτε έγραφε στο Γόρκι „Με το καλιτεχνικό-ςας ταλέντο δόςατε στο εργατικο κίνιμα τις Ροςίας—κι όχι μονάχα τις Ροςίας—οφέλια πολι μεγάλι..."

Ι «Προτομαγια» ίνε απόςπαςμα απο το έργο-τυ «Ι μάνα». Το ιλικο για το έργο-τυ αφτο το πίρε απ' τα γεγονότα τις προτομαγιάτικις εργατικις διαδίλοςις, πυ έγινε στο Σόρμοβο στο 1902.

Οταν διμοςιέφτικε το πρότο μέρος τυ έργυ, ι τςαρικι λογοκριςία ζίτιςε να τον δικάςι. Ι κιβέρνιςι τότε ίχε ταραχτι, γιατι ο Γόρκι στο έργο-τυ αφτο εκςιγύςε στυς εργάτες τα έτια τις καταπίεςίς-τυς κε τυς καλύςε στον αγόνα ενάντια στυς καταπιεςτες.

Ι τςαρικι κιβέρνιςι έριχςε αρκετες φορες το Γόρκι στις φιλακες. Ο Γόρκι φιλακίςτικε ακόμα κε στο φρύριο Πετροπάβλοφςκι, όπυ ι τςαρικι κιβέρνιςι έριχνε τυς πιο επικίντινυς γι' αφτιν επαναςτάτες.

Για τις ιπιρεςίες-τυ προς τιν εργατικι τάκςι κε τυς εργαζόμενυς τις ΕΣΣΔ ι ΚΕΕ βράβεψε το Γόρκι με το παράςιμο τυ Λένιν.

Ο Γόρκι πέθανε στις 18 τυ Γιύνι 1936.

Το όνομα τυ Γόρκι ίνε γνοςτο ς' όλον τον κόζμο.

Ο Πέπε.

Ο Πέπε ίνε μόλις δέκα χρονο πεδι. Λεπτύλις, λιγνος κε ςβέλτος ςαν κολιςάβρα· παρδαλα κυρέλια κρέμοντε απ' τυς στενυς-τυ όμυς κε απ' τις αμέτριτες τρίπες τον ρύχον-τυ φένετε το δέρμα-τυ, μάβρο απ' τον ίλιο κε τι λέρα. Λες κ' ίνε κςερο φιλαράκι, πυ το κυβαλα στα φτερά-τυ ο άνεμος, φιςόντας απ' τι θάλαςα κε πέζοντας μαζί-τυ. Απ' τα χαράματα ός το ιλιοβαςίλεμα περνα τις όρες-τυ πιδόντας απο τι μια πέτρα τυ νιςιυ στιν άλινα κε όλι τιν όρα απο κάπυ κςεχίνετε ι ακύραςτι φονύλα-τυ.

Πανόρια Ιταλία-μυ
μανύλα-μυ Ιταλία.

Ολα τον ενδιαφέρυν· τα λυλύδια, πυ ςαν πικνα ριάκια αβλακόνυν τιν καλι γις, ι ςάβρες πυ γλιςτρυν ανάμεςα απ' τις λιλα πέτρες, τα πυλια πάνο στ' αςιμένια τις ελιας φίλα, πάνο στις πράςινες νταντέλες τον αμπελιον, τα ψάρια μέςα στυς ςκοτινυς κίπυς, πυ βρίςκοντε στο βιθο τις θάλαςας κε ι φορεστιέρι[1] στα μπερδεμένα στενοδρόμια τις πολιτίας.

---

[1] Φορεςτιέρι—κςένι.

Πολες ενδιαφερτιχες ιςτορίες μπορι χανις ν'ανιςτορίςι για τον Πέπε.

Κάποτε μια ςινιόρα[1] τυ έδοςε να πάι δόρο τις φιλενάδας-τις ένα πανέρι μίλα απ' τον χίπο-τις.

— Θα χερδίςις ένα ςόλτο[2] — τυ λέι — δεν έχις να χάςις τίποτε...

Με μεγάλι προθιμία πίρε ο Πέπε το χαλαθάχι, τόβαλε πάνο στο χεφάλι-τυ χε δρόμο.

Το χατάβραδο γίριςε να πάρι το ςόλτο.

— Δε βιάςτιχες χαθόλυ! — τυ ίπε ι γινέχα.

— Κι οςτόςο χυράςτιχα, χαλί-μυ ςινιόρα! — απάντιςε αναςτενάζοντας ο Πέπε, — ίταν πάνο απο δέχα!

— Στο χύμυλο χαλάθι; Δέχα μίλα μονάχα;

— Πεδια, ςινιόρα.

— Κε τα μίλα;

— Πρότα τα πεδια· ο Μιχέλε, ο Τζοβάνι...

Ι ςινιόρα άρχιςε να θιμόνι, τον άδραχςε απ' τον όμο χε τόνε ταραχύνιςε.

— Λέγε, τα πίγες τα μίλα;

— Ος τιν πλατία, ςινιόρα. Αχύστε, να ιδίτε πόςο χαλα φέρθιχα εγο: ςτιν αρχι δεν έδινα χαμια προςοχι στις χοροιδίες-τυς, χι ας με φονάζαν χε γαιδύρι· ίπα απο μέςα-μυ, όλα θα τα ιποφέρο απο ςεβαζμο για τι ςινιόρα, για ςας, ςινιόρα. Μα όταν άρχιςαν να χοροιδέβυν τι μάνα-μυ, — ε, ίπα αφτο πια δε ςας το ςιχορνο. Εβαλα χάμο το πανέρι, χ' έπρεπε να ιδίτε χαλί-μυ ςινιόρα, πόςο πιδέχςια χε πετιχιμένα τυς ςιμάδεβα τυς χαχύργυς, — χε ςις ι ίδια θα γελύςατε.

— Αρπάχςανε τα φρύτα-μυ; — φόναχςε ι γινέχα.

Ο Πέπε αναςτέναχςε θλιβερα χε ίπε.

— Α, όχι. Τα φρύτα, πυ δε βρίχανε τα πεδια, χτίπιςαν ςτον τίχο χε τ'άλα, πυ μίνανε, τα φάγαμε ίςτερα, αφυ τυς νίχιςα χε φιλιόθιχα με τυς εχθρυς.

Ι γινέχα φόναζε για πολιν όρα χςερνόντας πάνο ςτο χςυριζμένο χεφάλι τυ Πέπε όλες τις χατάρες, πυ ίχςερε, — χε ο μιχρος τις άχυγε προςεχτιχα χε ιπάχυα, χροταλίζοντας απο χερο ςε χερο τι γλόςα χε χάποτε επιδοχίμαζε χιόλας με φονι ςιγανι.

— Ο, ο, πός τα λέι. Τί λόγια.

Κι όταν πια χυράςτιχε χε τυ γίριςε τιν πλάτι για να φίγι, ίπε ο Πέπε απο πίςο-τις.

---

1 Κιρία.

2 Σαν να λέμε ένα χαπίχι.

— Μα να πύμε τιν αλίθια, δε θ'ανιςιχύςατε κε τόςο, αν εβλέπατε πόςο πετιχιμένα έριχνα τα λαχταριςτα φρύτα τυ περιβολιύ-ςας ςτα λερα κεφάλια τον διαβολόπεδον, — α, αν το βλέπατε· — θα μυ δίνατε το δίχος άλο διο ςόλτα αντις το ένα, πυ μυ ιποςχεθίκατε.

Ι απελέκιτι γινέκα δεν κατάλαβε τι μετριόφρονι περιφάνια τυ νικιτι — μονάχα τόνε φοβέριςε με τι ςιδερένια γροθιά-τις.

Ι αδελφι τυ Πέπε, κορίτςι πολι μεγαλίτερο κι οςτόςο λιγότερο έκςιπνο απ' αφτόνε, μπίκε ιπιρέτρια — να καθαρίζι τα δομάτια ςτι βίλα ενυ πλύςιυ αμερικάνυ. Μεμιας άρχιςε κιόλας να γίνετε καθαρι, να ροδοκοκινίζι κε ι καλι τροφι να τι μεςτόνι με το χιμο τις ιγίας έτςι, όπος το απίδι τον Αβγυςτο.

Τίνε ρότιςε μια μέρα ο αδελφός-τις.

— Κάθε μέρα τρος;

— Αν έχο όρεκςι, κε διο κε τρις φορες, — απάντιςε με περιφάνια.

— Κε δε λιπάςε τα δόντια-ςυ, — τίνε ςιβύλεπςε ο Πέπε, κε αφυ ςκέφτικε λίγο κςαναρότιςε.

— Ινε πολι πλύςιος ο αφέντις-ςυ;

— Ο αφέντις-μυ; Θαρο, πος ίνε πιο πλύςιος κι απ' το βαςιλια τον ίδιο.

— Ελα τόρα, τις κυταμάρες ας τις αφίςυμε για τυς γιτόνυς. Δε μυ λές, πόςα παντελόνια έχι ο αφέντις-ςυ;

— Ινε δίςκολο να ς'απαντίςο.

— Δέκα;

— Ιςος κε πιότερα.

— Πίγενε, λιπον, να μυ φέρις ένα, μα κίτακςε να μιν ίνε ύτε πολι ζεςτο, ύτε πολι μακρι, ίπε ο Πέπε.

— Γιατί; για πιό λόγο;

— Δε βλέπις το δικό-μυ τί χάλια έχι;

Ιταν αλίθια δίςκολο να το ιδι, — απ' το παντελόνι τυ Πέπε ίχαν μίνι τόςα λίγα πράματα.

— Νε, — ςιμφόνιςε ι αδελφι, — πρέπι το δίχος άλο να ντιθις. Θα νομίςι όμος, πος το κλέψαμε.

Ο Πέπε τις ίπε μ' έναν τόνο επιβλιτικο.

— Δεν πρέπι να λογαριάζυμε τυς άλυς ανθρόπυς πιο κακυς απο μας. Οταν απ' τα πολα πέρνυν τα λίγα, αφτο δεν ίνε κλεψια, ίνε μιραςια.

— Αφτα τα λεν στον κλίδονα, λέι. — Τ'αδέρφια δε σιμφονύσαν, ο Πέπε όμος τιν έπισε.

Σαν έφερε στιν κυζίνα ένα καλο παντελόνι, ανιχτο σταχτι, πυ ίταν πιο μακρι απ' όλο το μπόι τυ Πέπε, ο μικρος αμέσος σοφίστικε, τί έπρεπε να κάνι.

— Δός-μυ το πσαλίδι, — λέι τις αδελφίς-τυ.

Κε ι διο μαζι μετάτρεπσαν το παντελόνι τυ αμερικάνυ σ' ένα καλύτσικο πεδικο κοστυμάκι· βγίκε ένα πλατι κάπος, μα βολικο τσυβάλι, πυ κρατιόταν απ' τυς όμυς τυ πεδιυ με σπάγκυς. Ι τσέπες τυ παντελονιυ αντικατάστισαν μια χαρα τα μανίκια.

Το παντελόνι θα γινόταν πιο καλίτερο κε πιο χιτο πάνο-τυ, αν δεν τυς εμπόδιζε ι γινέκα κίνυ, πυ ίχε το παντελόνι: παρυσιάστικε στιν πόρτα τις κυζίνας κι άρχισε ν' αραδιάζι τα πιο πρόστιχα λόγια σ' όλες τις γλόσες τυ κόζμυ, το ίδιο κυτσα-στραβα σ' όλες, όπος γενικα σινιθίζυν ι αμερικάνι.

Ο Πέπε δεν κατάφερνε να σταματίσι το χίμαρο τις εβγλοτίαστις· έτσι σύφροσε τα φρίδια-τυ κε βάζοντας το χέρι πάνο στιν καρδια, έπιασε με τ' άλο το κεφάλι-τυ κε αναστέναχσε κυραζμένα. Ι αμερικάνα, μόνο σαν ίδε τον άντρα-τις να παρυσιάζετε, σόπασε.

— Τί τρέχι; ρότισε κίνος.

Λέι τότε ο Πέπε.

— Σινιόρε, πολι παράχσενος μυ φένετε ο σαματας, πυ σίκοσε ι σινιόρα-σας, κε να σας πο, προζβλίθικα όχι λίγο για λογαριαζμό-σας. Εχι τιν ιδέα—έτσι μυ φένετε, πος χαλάσαμε το παντελόνι, μα εγο σας βεβεόνο, ότι έτσι όπος έγινε μΰρχετε πολι καλα. Ισος αχόμα νάχι τιν ιδέα, πος σας πίρα το τελεφτέο-σας παντελόνι.

Ο αμερικάνος ακύοντας τιν κυβέντα τυ Πέπε ατάραχος, παρατίρισε.

— Κ' εγο, παλικαράκι-μυ, έχο τιν ιδέα, πος πρέπι να φονάχσο τιν αστινομία.

— Πός; πολι περίεργο τυ φάνικε τυ Πέπε;—Γιατί;

— Για να σε κυβαλίσι στι φιλακι.

Ο Πέπε λιπίθικε κατάκαρδα· τα μάτια-τυ γέμισαν δάκρια, κι οστόσο σινκράτισε το κλάμα κε ίπε με αχσιοπρέπια.

—Αν αφτο σας αρέσι, σινιόρε, αν σας αρέσι να ρίχνετε τυς άλυς στι φιλακι, κάντε-το. Εγο τυλάχιστο ποτες δε θάκαμα ένα τέτιο πράμα, αν ίχα πολα παντελόνια κ'εσις δεν ίχατε ύτε ένα. Θα σας έδινα διο κε τρία ακόμα, αν αγαπάτε, αν κε δε γίνετε να φορι κανις τρία παντελόνια, το ένα πάνο στ' άλο. Κε μάλιστα, όταν κάνι μεγάλι ζέστι.

Ο αμερικάνος κσεκαρδίστικε στα γέλια· κάποτε κε ι πλύσιι ίνε στα κέφια-τυς...

Ιστερα φίλεπσε στον Πέπε μια σοκολάτα κε του έδοςε ένα ασιμένιο φράνκο. Ο Πέπε δοκίμαςε το νόμιζμα με τα δόντια-τυ κε τον εφχαρίστιςε.

— Σας εφχαριστο, σινιόρε. Φένετε, πος δεν ίνε κάλπικο...

Πιότερο τυ αρέςι τυ Πέπε, να στέκετε κάπυ εκι πάνο στις πέτρες μοναχος κε να κιτάζι σκεφτικος τις σκιζμάδες-τυς, σάμπος να διαβάζι μέςα ς'αφτες τι σκοτινι ιστορία τις πέτρας.

Τις στιγμες αφτες τα ζοιρά-τυ μάτια φάρδεναν, κοκίνιζαν αλαφρα κε κρατόντας τα λεπτά-τυ χεράκια πίσο απο τι ράχι με το κεφαλάκι σκιμένο, μόλις μόλις σάλεβε σαν τριφερο μπυμπύκι λυλυδιυ. Κάτι μυρμύριζε σιγανα κε πάντα τραγυδύςε.

Ιταν να τόνε λιμπίζεςε ακόμα κε όταν κίταζε αμίλιτος τα λυλύδια.

Σα λιλα ριάκια τρέχυν απ' τυς τίχυς ι γλιτσίνες, κε ο μικρος τεντόνετε μπροστά-τυς σα χορδι, σάμπος ν'αφυνκράζετε το σιγανο τρεμύλιαζμα τον μετακσοτον πετάλον κάτο απο το φίσιμα τις θαλασινις άβρας.

Κιτάζι κε τραγυδα.

— Φιορίνο-ο[1]... φιορίνο-ο

Απο μακρια, σαν ίχι πελόριυ τύμπανυ, ακύοντε κυφα ι αναστεναγμι τις θάλασας. Πάνο απ' τα λυλύδια πέζυν ι πεταλύδες. Σικόνι ο Πέπε το κεφάλι κε παρακολυθι μισοσφαλόντας τα μάτια απ' τον ίλιο κε χαμογελόντας μ'ένα κάπος παραπονιάρικο κε θλιβερο κι οστόσο καλόκαρδο χαμόγελο ανθρόπυ, πυ εστάνετε τον εαφτό-τυ ανότερο πάνο στι γι.

— Τσο, — κάνι κε χτιπα τις απαλάμες-τυ, θέλοντας να τρομάκσι τι ζμαραγδένια σάβρα.

Κι όταν ι θάλασα ίνε ίσιχι, σαν καθρέφτις, κε πάνο στις πέτρες δε βλέπομε τις άσπρες νταντέλες τον κιμάτον, ο Πέπε καθιζμένος σε κάπια πέτρα κιτάζι με τα διο διαπεραστικά-τυ μάτια τα διάφανα νερα· εκι, ανάμεςα απ' τα κσανθύτσικα φίκια τρέχυν γλίγορα κολιμπόντας τα πσάρια κε σέρνετε λοκσα ο κάβυρας. Κε μέσα στι μεγάλι ισιχία, πάνο απ' τα γαλανα νερα σιγοσέρνετε ιχερι ι σκεφτικι φονι τυ πεδιυ.

— Θάλασα... Θάλασα...

1 Δυλυδάκια.

Ι ιλικιομένι λεν για το πεδι αφτο.

— Θα γίνι αναρχικος.

Ι πιο καλόκαρδι όμος, κίνι πυ προςέχυν κε παρακολυθυν με περιςότερι ςιμπάθια τον άνθροπο ςτα φανερόματά-τυ, έχυν διαφορετικι γνόμι.

— Ο Πέπε θα γίνι ο πιιτίς-μας.

Κι ο Παςχαλίνο, ο γέρο-μαρανκος, με το αςιμοπερίχιτο κεφάλι κε με το πρόςοπο, ςάμπος απο αρχέο ρομαικο νόμιζμα, ο γνοςτικος Παςχαλίνο, πυ τον εχτιμύςαν όλι, λέι τι δικί-τυ γνόμι.

— Τα πεδια θα γίνυν καλίτερα απο μας κε θα ζίςυν καλίτερα.

Πολι ίνε κίνι, πυ τόνε πιςτέβυν.

Ροτίματα.

1. Τί ίταν ο Πέπε; Σε πιά χόρα ζόςε; Περιγράπςτε τι φίςι τις χόρας τυτις με τα λόγια τυ Γόρκι.

2. Πιά ςιμία τυ χαραχτίρα τυ Πέπε παρυςιάζοντε ςτι ςίνκρυςί-τυ με τα πεδια κε τον αμερικάνο; Πός τόνε λογαριάζι ο Πέπε τον πλύτο τυ αμερικάνυ;

3. Γιατί ο μαρανκος νομίζι, πος „τα πεδια θα γίνυν καλίτερά-μας κε θα ζυν καλίτερα απο μας;" Πιανόνε γνόμι εκφράζι;

Αςκίςις.

1. Σχιματίςτε το πλάνο τυ διιγίματος.

2. Ο καθένας-ςας να πάρι απο ένα κομάτι κε να ετιμαςτι για να το διιγιθι όςο το δινατο περιςότερο με τα λόγια τυ κίμενυ.

3. Αντιγράπςτε τις ςινκρίςις, πυ κάνι ο Γόρκι περιγράφοντας τον Πέπε κε τι γίρο φίςι.

Ο παπυς Αρχιπ κε ο Λιόνκας.

I.

Περιμένοντας το ςάλι κςαπλόθικαν κ' ι διό-τυς στον ίςκιο, πυ έριχνε ο νκρεμος τυ όχτυ κε κίταζαν αμίλιτι κε για πολιν όρα τα γοργα κε θολα κίματα τυ Κυμπαν, πυ κιλύςαν κοντα στα πόδια-τυς.

Το Λιόνκα τον ίχε πάρι κιόλας ο ίπνος, ο παπυς όμος, ο Αρχιπ, δε μπορύςε να κλίςι μάτι· ένας πόνος κυφος τυ πίεζε το ςτίθος. Πάνο ςτο ςκύρο χανελι φόντο, πυ έδινε ι γις, ι κυλυριαζμένες κυρελιάρικες φιγύρες-τυς μόλις κςεχόριζαν ςα διο θλιβερι ζβόλι, ο ένας πιο μεγάλος, πιο μικρος ο άλος. Ι κυραζμένες, ιλιοκαμένες κε ςκονιζμένες φιςιογνομίες τυς ίχανε το ίδιο ςχεδον χρόμα με τα ςταχτιά-τυς κυρέλια.

Ι κοκαλιάρικι κε μακρια φιγύρα τυ παπυ ίταν κςαπλομένι ςε μάκρος πάνο ςτι ςτενι λυρίδα τυ άμυ, πυ απλονόταν ςαν κίτρινι κορδέλα ανάμεςα ςτο νκρεμο τυ όχτυ κε τον ποταμο, ενο ο Λιόνκας κιμόταν κυλυριαζμένος δίπλα ςτον παπυ. Μικρος ο Λιόνκας κε λεπτοκαμομένος μες' ςτα κυρέλια τυ έμιαζε ςα ςτραβο κλαδι, πυ αποςπάςτικε απ' τον παπυ — δέντρο παλιο κε κςερο, πυ το φέρανε κε το ρίκςανε πάνο δο ςτον άμο τα κίματα τυ ποταμυ.

Ο παπυς ακυμπόντας το κεφάλι πάνο ςτιν απαλάμι-τυ κίταζε τον αντικρινο όχτο, πυ τον έλυζε ο ίλιος κε ίταν ςαν να φορύςε ένα ίδος φτοχικο ποδόγιρο απο αριυς θάμνυς ιτιας· ανάμεςα απ' τυς θάμνυς κςεχόριζε ι μάβρι ςκάλα τυ ςαλιυ. Ερμια κε πλίκςι ςτο μέρος αφτο. Ι ςταχτια γραμι τυ δρόμυ προχορύςε απ' τον ποταμο ςτα βάθι τις ςτέπας: κε ίταν ίςια, ςε βαθμο πυ κύραζε, κε κςερι, πυ προκαλύςε πλίκςι.

Τα θαμπα κε φλογιζμένα μάτια τυ γέρυ, με τα κόκινα πριζμένα ματόκλαδα, ανιγόκλιναν ανίςιχα κε το αβλακομένο απο τις ςύφρες πρόςοπο απονεκρόθικε ςε έκφραςι κυραςτικις πλίκςις. Εβιχε διακριτικα κε κιτάζοντας τον ανκόνα-τυ, ςκέπαζε με το χέρι το ςτόμα. Ο βίχας-τυ ίταν βραχνος, πνιχτικος, πυ τον ανάνκαζε ν' ανακικόνετε κε τόςο δινατος, πυ τύφερνε ςτα μάτια μεγάλες ςταλαματιες δάκρια.

Εκςον απο το βίχα τυ γέρυ κε το ςιγαλο φλίφιζμα τον κιμάτον κανένας άλος αχος δεν ακυόταν ςτι ςτέπα, πυ απλονόταν απ' τις διο μεριες τυ ποταμυ, απέραντι, ςταχτια, ιλιοφριμένι με μοναχα πέρα βαθια ςτον ορίζοντα κάτο απο τον καταγάλανο υρανο, κιμάτιζε μεγαλόπρεπα ι χριςαφένια θάλαςα τυ ςιταριυ.

Ο παπυς τον τελεφτέο χερο εστανόταν το εαφτό-τυ άςχιμα, ποτε όμος όπος ςίμερα. Εςτανόταν, πος πολι γλίγορα θα πεθάνι, χε μόλο πυ το έςτιμα αφτο δεν τΰχανε χαμια εντίποςι — το θάνατο τόνε θεορύςε φόρο αναπόφεβγο — δεν ίθελε οςτόςο να πεθάνι εδο ςτα μαχρια, μα ςτιν πατρίδα-τυ· χοντα ς' αφτα όμος τόνε βαςανίζι πολι ι ςχέπςι για το ανχονάχι-τυ... Τί θα γίνι ο Λιόνχας;

Στιλόνοντας πάνο ςτον άνχονά-τυ τα νοτιζμένα απ' τα δάχρια μάτια-τυ, χάιδεπςε με το αδρί-τυ χέρι το χεφαλάχι τυ πεδιυ, τόςο απαλα όμος, γιατι φοβόταν μίπος το χςιπνίςι.

Σάλεπςε ο μιχρος χε ςίχοςε χατα το γέρο τα γαλανά-τυ μάτια, μεγάλα, βαθια χε για τιν πεδιχί-τυ ιλιχία αςινίθιςτα ςχεφτιχα μάτια, πυ πάνο ςτο ιςχνο, το βλογιοχομένο προςοπάχι-τυ με τα λεπτύλιχα ανεμιχα χίλια-τυ χε τι ςυβλερί-τυ μιτύλα, φένονταν πολι πιο μεγάλα απ' ότι, ίταν.

— Ερχετε; — ρότιςε χε βάζοντας πάνο απ' τα μάτια-τυ το χέρι-τυ αντίλιο χίταχςε χατα τον ποταμο, πυ χαθρέφτιζε τις αχτίνες τυ ίλιυ.

— Οχι, αχόμα δεν χςεχίνιςε. Κε τί να χάνι δο; Κανις δεν το προςχάλεςε, μένι λιπον ςτι θέςι-τυ — ίπε αργα ο Αρχιπ εχςαχολυθόντας να χαιδέβι το χεφαλάχι τυ ενχόνυ-τυ — χιμίθιχες, ε;

Ο Λιόνχας χύνιςε το χεφάλι μ' έναν τρόπο, πυ δεν έλεγε ύτε νε ύτε όχι χ' ίςτερα χςαπλόθιχε πάνο ςτον άμο. Σόπαςαν χ' ι διο.

— Αν ίχςερα χολίμπι, θα λυζόμυν — ίπε ο Λιόνχας ςτιλόνοντας το μάτι πάνο ςτο ποτάμι. Στον τόπο-μας δεν έχι τέτια ποτάμια. Τρέχι, λες χε φοβάτε μίπος αργίςι...

Κι ο Λιόνχας διςαρεςτιμένος χάπος γίριςε το χεφάλι-τυ απ' τιν άλι μερια.

— Κςέρις τί; Λιόνχα — ίπε ο γέρος ίςτερα απο ςχέπςι — λέο να βγάλυμε τις ζόνες-μας, να δέςυμε τι μια με τιν άλι, έτςι ςα ςχινι. Με τι μιαν άχρι θα ςυ δέςο τα πόδια χε θα χρατο τιν άλινα για να μπορέςις έτςι να λυςτις...

— Τί λες, χαλε παπυ, — ίπε ο Λιόνχας. Πος ςυ χατέβιχε μια τέτια ιδέα. Θα ςε ςίρι το ρέμα χε θα πνιγύμε χ' ι διο μαζι.

— Εχις δίχιο, Λιόνχα θα με ςίρι. Δε βλέπις με τί δίναμι χατεβένι... Σίγυρα τιν άνιχςι θα χςεχιλίζι το ποτάμι. Κ' εδο ίνε όλο λιβάδι για θέριζμα. Λιβάδι δίχος άχρι.

Ο Λιόνχας όμος δεν ίχε όρεχςι για χυβέντα χ' έτςι άφιχε

δίχος απάντισι τα τελεφτέα λόγια τυ παπυ. Πίρε ίςτερα ένα κομάτι χςερο πιλο κι άρχιςε μ' ένα ςοβαρο κε ςινκεντρομένο ίφος να το τρίβι κε να το κάνι ςκόνι.

Ο παπυς τον παρακολυθύςε κι οςτόςο κάτι άλο ςκεφτόταν, μιςοκλίνοντας τα μάτια.

— Θα πεθάνο γλίγορα... Τί θα γίνις δίχος εμένα;

Ο Λιόνκας άκυγε ςιχνα το γέρο να μιλα για το ζίτιμα αφτο κε τυ ίταν πια βαρετο ν' ακύι κε να ςκέφτετε για το θάνατο. Γίριςε, λιπον, προς τιν άλι μερια το κεφάλι, έκοπςε ένα χορταράκι, το έβαλε ςτο ςτόμα κι άρχιςε να το μαςυλα.

Για το γέρο όμος το ζίτιμα αφτο ίταν το πιο αδίνατο ςιμίο.

— Γιατί ςοπένις, Λιόνκα; Δε μυ λες, τί θ' απογίνις δίχος εμένα; — τόνε ρότιςε επίμονα, γέρνοντας προς το μέρος-τυ κε χςαναρχινόντας το βίχα.

— Τα ίπαμε πολες φορες... απάντιςε ο Λιόνκας αφιριμένα κι ανόρεχτα, λοχςοκιτάζοντας τον παπυ.

— Τί τα ίπαμε; Κυτεντε, δε μπορις να φανταςτις, τί ςυ μέλετε. Πόςο χρονο ίςε; Εντεκα μόλις. Κε τί δυλια μπορις να κάνις έτςι καχεχτικος πυ ίςε; Πύ θα πας; Ι μπας κε νομίζις, πος θα ςε βοιθίςυν ι καλι άνθροπι. Αν ίχες λεφτα, θα ςε βοιθύςαν, βέβεα, να τα φας· αφτο ίνε αλίθια. Ι ελειμοςίνι όμος, κε για μένα το γέρο ακόμα, δεν ίνε πράμα εφχάριςτο. Πρέπι να ςκίβις μπρος ςτον καθένα, να τον παρακαλις. Κε θα ςε βρίζυν, θα ςε κλοτςυν κε θα ςε διόχνυν... Κε νομίζις, πος τον λογαριάζυν για άνθροπο το ζιτιάνο; Κάθε άλο. Δέκα χρόνια έχο, πυ γιρίζο τον κόζμο — τα χςέρο, τα έμαθα όλα. Ενα χςεροκόματο πςομι, πυ θα ςυ πετάχςυν, το λογαριάζυν για χίλια ρύμπλια. Συ το δίνι κε ςκέφτετε, πος ανίγοντε γι' αφτον ι πόρτες τυ παραδίςυ. Τί νομίζις; γιατί δίνυν ελειμοςίνι τις περιςότερες φορες. Για να ιςιχάςυν τι ςινίδιςίτυς, νά γι' αφτο, φίλε-μυ, κε όχι απο ςιμπόνια. Συ πετα το χςεροκόματο, πυ ο ίδιος δε θα τόβαζε ποτε ςτο ςτόμα-τυ. Ο χορτάτος άνθροπος ίνε θερίο. Κε ποτές-τυ δε λιπάτε τον πιναζμένο. Εχτρι ο ένας τυ αλυνυ — ο πιναζμένος κε ο χορτάτος· ςόνια θάνε καρφι ο ένας ςτυ αλυνυ το μάτι. Γι' αφτο κε δε μπορι να καταλάβι κε να λιπιθι ο ένας τον άλονε...

Τα ίπε ο παπυς κε ςα να τον ερέθιςαν κε να τον άναπςαν περιςότερο τα λόγια αφτα. Τα χίλια-τυ άρχιςαν να τρέμυν, τα γεροντικα θαμπα μάτια έπεζαν μέςα ςτις κόκινες κορνίζες τον ματόκλαδόν-τυ κε ι ζάρες τυ ςκοτινύ-τυ προςόπυ πρόβαλαν πιο χτιπιτες.

Οταν τον έβλεπε σε τέτια κατάστασι τον παπυ ο Λιόνκας, δεν τον αγαπύσε κε τον εφοβότανε.

— Σε ροτο λιπον, τί θα κάνις τότε μοναχος στον κόζμο; Εςι ένα αδίνατο, καχεχτικο πεδάκι κι ο κόζμος θερίο αλιθινο. Θα σε καταπιι μεμιας. Κ' εγο αφτο δεν το θέλο... Γιατι ς' αγαπο, πεδάκι-μυ...

Κςακολύθιςε ο γέρος κε άρχιςε να κλέι, χόνοντας το κεφάλι ανάμεςα στα γόνατά-τυ, πυ έτρεμαν.

Το ρέμα τυ ποταμυ κιλύςε βιαστικα, χοχλάζοντας ιςχερα, ςάμπος νάθελε με το χόχλαζμά-τυ να ςκεπάςι τ'αναφιλιτα τυ γέρυ. Χαμογελύςε γλικα ο αςινέφιαστος υρανος, αχτιδοβολόντας άφτονι πάνο στι γι τιν πίρι-τυ κε ακύοντας ατάραχα το ανταριαζμένο βυιτο τον θολον κιμάτον.

— Καλα, μιν κλες, παπύλι, — ίπε με ςοβαρο τόνο ο Λιόνκας, βλέποντας προς τιν άλι μερια· ίςτερα γιρίζοντας προς το γέρο, πρόστεςε:

— Αρκετα ίπαμε γι'αφτο... Δε θα χαθο. Θα πάο να δυλέψο σε καμια ταβέρνα.

— Θα σε χτιπυν... — αναστέναχςε ο γέρος κλέοντας.

— Ιςος κε να μι με χτιπυν. Μα κι αν με χτιπυν τί; — ίπε θιμομένος κάπος ο Λιόνκας. — Δε θα γίνο έγο σκυπίδι τυ καθενος.

II

Σαν πέραςαν με το ςάλι τον ποταμο — παπυς κι ανκονος — βρέθικαν μέςα σε μια πίχτρα απο λέφκες κε καλάμια. Ανάμεςα απ'τυς κορμυς τον δέντρον φένονταν στέγες, φράχτες κε ζερβόδεχςα ιπςόνονταν προς τον υρανο παρόμιες λέφκες. Ι πράςινες φιλοςιές-τυς ίταν ςκεπαζμένες απο σταχτια σκόνι κ'ι φλύδα τον παχιον κε ίςιον κορμόνε-τυς ίταν ςκαζμένι απ'τι μεγάλι κάψα.

Ιςα μπροστα στυς ζιτιάνυς, ανάμεςα απο διο φράχτες, απλονόταν ένα στενο ςοκάκι.

Μπίκαν στο ςοκάκι αφτο με το βαρι περπάτιμα ανθρόπον, πυ έκαναν πολι δρόμο πεζι.

— Τί θα κάνυμε τόρα Λιόνκα, θα εκςακολυθίςυμε το δρόμο μαζι ί χόρια; — ρότιςε ο γέρος κε δίχος να περιμένι απόκριςι, πρόστεςε:

— Καλίτερα μαζι, γιατι όταν θα ίςε μόνος, θα συ δίνυν πολι λίγο. Εςι δε μποριςς να ζιτας κατα πος πρέπι...

— Κε τί θα τα κάνυμε τα πολα. Πολα ί λίγα το ίδιο κά-

νι, δε μπορύμε να τα φάμε όλα... — αποκρίθικε κατςυφιαζμένος ο μικρος, κιτόντας γίρο.

— Τί θα τα κάνυμε; Παράκςενος ίςε, αλίθια. Κι αν άκςαφνα βρεθι κανις να τ αγοράςι; Θα δόςι λεφτα. Κε κςέρις, ίνε μεγάλο πράμα τα λεφτα. Αν έχις λεφτα, δε θα χαθις, όταν εγο πεθάνο.

Κε χαμογελόντας χαιδεφτικα ο παπυς, χάιδεπςε με το χέρι-τυ το κεφάλι τυ μικρυ.

— Κςέρις, πόςα μάζεπςα ός τόρα; Ε;

— Πόςα; — ρότιςε αδιάφορα ο Λιόνκας.

— Εντεκάμιςι ρύμπλια..

Οςτόςο τυ Λιόνκα δεν τΰκαμε καμια εντίποςι, ύτε το ποςο, ύτε ο χαρύμενος τόνος τυ γέρυ.

— Αχ μικρύλι-μυ, αναςτέναχςε ο γέρος. — Λιπον, πός θα πάμε, μαζι ί χόρια;

— Χόρια...

— Λιπον...

— Λιπον... Θ'ανταμοθύμε ςτιν εκλιςια.

— Καλα.

Εκανε ο παπυς αριστερα κι ο Λιόνκας ίςια. Δεν έκανε δέκα βίματα κι ακύι μια φονι παρακαλετι. «Λιπιθίτε το φτοχο, καλί-μυ άνθροπι, ελείςτε με...»

Ι φονι αφτι έμιαζε ςαν κ'εκίνιν, πυ βγάζι μια κσεκυρντιζμένι κιθάρα, όταν πέρνυμε με τιν απαλάμι-μας πάνο απ'τιν πιο λεπτι χορδί-τις. Στιν ακοί-τυ έφταναν ακόμα ι τρεμάμενες κε λιπιτερες νότες τις φονις τυ παπυ, πυ πλανιόταν μέσα στον καφτερο κε νισταγμένο αέρα πάνο απ'τι στανίτςα. Ι ςιγαλια, πυ βαςίλεβε γίρο, ίταν τέτια, πυ νόμιζες πος ίταν νίχτα. Ζίγοςε ο Λιόνκας το φράχτι κε κάθιςε στον ίςκιο τον κλαδιον τις βιςινιας, πυ κρέμονταν έκςο απ'το φράχτι προς το δρόμο. Κάπυ ακυόταν το βυβο ζυζυνιτο μελ'ςιυ.

Ο Λιόνκας κςεκρέμαςε τιν τςάντα απ' τον όμο-τυ, τιν έκανε προςκέφαλο, έγιρε πάνο-τυ το κεφάλι κε, βλέποντας ανάμεςα απ' τι φιλοςια τον υρανο, αποκιμίθικε βαθια.

Απ' τα περίεργα μάτια τον περαςτικον τόνε προςτάτεβαν τα πικνα αγριόχορτα κε ο καφαςοτος ίςκιος τυ φράχτι.

III

Κςίπνιςε απο κάτι παράκςενα αχιτα, πυ γιόμιζαν τον αγέρα, πυ δροςίςτικε πια τόρα με το ςύρυπο. Κάπιος έκλεε κι κοντα. Κε ίταν ένα κλάμα πεδικο, δινατο κι απαριγόριτο. Τ' αναφιλιτα πότε αδινατύςαν κε πότε πάλι ακύονταν πιο δινατα κι ολοένα πλιςίαζαν το Λιόνκα. Σίκοςε το κεφάλι κι ανάμεςα απ' τ' αγριόχορτα κίτακςε κατα το δρόμο.

Κίνι τιν όρα περνύςε απο κι ένα κοριτςάκι ος εφτα χρονο, καθαρύλικα ντιμένο, με κόκινο κε πριζμένο απ' τα δάκρια πρόςοπο, πυ το έτριβε ολοένα με τον ποδόγιρο τυ άςπρυ φυςτανιύ-τυ. Περπατύςε αργα κε ςέρνοντας τα κςιπόλιτα ποδαράκια-τυ πάνο στο δρόμο, ςίκονε πικνι ςκόνι, κι όπος φενόταν μίτε το ίδιο ίκςερε για πύ τραβύςε κε τί ίταν κίνο, πυ το έκανε να περπατι. Μεγάλα κε μάβρα ίταν τα μάτια-τυ, πυ τόρα φένονταν παραπονιάρικα κε ιγρα απ' τα δάκρια. Μικρα, λεπτύλικα κε τριανταφιλια τ' αφτάκια-τυ πρόβελναν πεχνιδιάρικα ανάμεςα απ'τις μπύκλες τον καςτανον μαλιόνε-τυ, πυ πέφταν κςέπλεχτα στο μέτοπο, ςτα μάγυλα κε ςτυς όμυς-τυ.

Τυ φάνικε πολι περίεργο τυ Λιόνκα το κοριτςάκι αφτο με όλα-τυ τα δάκρια, — περίεργο κε έφθιμο μαζι... Φένετε πος ίνε κε ςκερτςόζικο, ςκέφτικε.

— Γιατί κλες; — ρότιςε κε πίδικςε πάνο, μόλις το ίδε να πλιςιάζι.

Το κοριτςάκι τρόμαχςε κε ςταμάτιςε· έπαπςε με μιας κε τα κλάματα, οςτόςο το ςιγανο αναφιλιτο εχςακολυθύςε. Ιςτερα αφυ τον κίταχςε για κάμποςα δεφτερόλεφτα, κςανάρχιςαν πάλι τα χίλια-τυ να τρέμυν, ςύφροςε το προςοπάκι-τυ, ανεβοκατέβικε το ςτίθος-τυ κε κςαναρχίζοντας τ' αναφιλιτα προχόριςε.

Ο Λιόνκας εςτάνθικε κάτι να τόνε ςφίνκι μέςα-τυ κε κςαφνικα πετιέτε απ'τι θέςι, πυ βριςκόταν, κε πιγένι απο πίςο-τυ.

— Γιατί κλες; Ντροπι, κοτζάμυ κοπέλα εςι κε να κλες, ίπε πριν ακόμα το ζιγόςι κι όταν πια το έφταςε, το κίταχςε κατάματα κε το κςαναρότιςε.

— Γιατί φονάζις;

— Νεε... ίπε το κοριτςάκι. — Κι αν εςένα... κε κςαφνικα ςοριάςτικε χάμο, μέςα ςτι ςκόνι κε ςκεπάζοντας με τα χεράκια το πρόςοπο, κςανάρχιςε το κλάμα

— Ε! — έκανε με περιφρόνιςι ο Λιόνκας, κι άπλοςε το χέρι-τυ.

— Γινέκα... Σοςτι γινέκα... Φτυ. Μα ύτε κι αφτο βοίθιςε. Κε ο Λινόκας βλέποντας, π ς ανάμεςα απ' τα λεπτα, τριανταφιλένια δαχτιλάκια τυ κοριτςιυ έπεφταν τα δάκρια, το ένα ίςτερα απ' τ' άλο, πόνεςε κι ο ίδιος κε ςα να τΰρχονταν κι αφτυνυ δάκρια. Εγιρε πάνο απ' το κοριτςάκι κε ςικόνοντάς-τυ προςεχτικα το χεράκι άνκιχςε μόλις-μόλις τα μαλιά-τυ· μα τρόμαχςε με τιν τόλμι-τυ κε τράβιχςε πίςο το χέρι-τυ. Το κοριτςάκι κςακολυθύςε να κλέι, δίχος να λέι τίποτε.

Ο Λιόνκας πυ εςτανόταν, πος έπρεπε με κάθε τρόπο να το βοιθίςι, μόλις το ίδε κάπος να ςοπένι, τυ λέι.

— Πές-μυ, πές-μυ, τί έπαθες. Μίπος ςε χτίπιςε κανις; Μιν κλες, θα περάςι... Ι μίπος τάχα έπαθες κανένα άλο κακο; Πές-μυ-το, κοριτςάκι-μυ, μι φοβάςε.

Το κοριτςάκι, χορις να κατεβάςι απ' το πρόςοπο τα χεράκιατυ, κυνύςε το κεφάλι θλιβερα κε ςτο τέλος τυ απάντιςε αναςτενάζοντας κε ςικόνοντας τυς όμυς.

— Εχαςα τι μαντίλα-μυ. Μυ τιν έφερε ο πατερύλις-μυ απ' το παζάρι, γαλάζια κε πλυμιςτι... κ' εγο τιν έχαςα... Κε άρχιςε να κλέι πιο δινατα, πιο ιςχερα κε ανάμεςα απ' τ' αναφιλιτα ακυόταν ένας ςτεναγμος: ο-ο-ο-ο.

Ο Λιόνκας εςτάνθικε τον εαφτό-τυ ανίκανο να το βοιθίςι κε κςεμακρένοντας διλα απ' το κοριτςάκι κίταζε με πόνο κε ςκεφτικος τον υρανο, πυ άρχιζε κιόλας να ςκοτινιάζι Το λιπόταν κε το πονύςε το μικρο το κοριτςάκι ο Λιόνκας.

— Μιν κλες... Μπορι να βρεθι... — τυ ίπε ςιγανα, μα βλέ-

ποντας, πος δε μπορι να το παριγορίςι, τραβίχτικε πιο μακρια κε ςκεφτότανε πόςο ακριβα θα τυ ςτιχίςι, τυ άμιρυ, το χάςιμο τις μαντίλας. Κε νόμιςε για μια ςτιγμι, πος έβλεπε μπροςτά-τυ τον πατέρα τυ χοριτςιυ, απςιλο κε μάβρο καζάκο, να το χτιπάι αλίπιτα, κ' εκίνο καταπίνοντας τα δάκρια-τυ κε τρέμοντας απ' το φόβο κε τον πόνο να κιλιέτε ςτα πόδια-τυ.

Σικόθικε ο Λιόνκας κε προχόριςε, μόλις όμος έκανε πέντε βίματα, κςαναγίριςε, ςτάθικε αντίκρι ςτο κοριτςάκι κε ακυμπόντας πάνο ςτο φράχτι προςπαθύςε να θιμιθι κάπιο χαιδεφτικο κε καλο λόγο..

— Ακυ κοριτςάκι-μυ. Πάπςε πια τα κλάματα. Σίκο κε πίγενε ςπίτι-ςυ, πες ςτυς δικύς-ςυ όλα... Τιν έχαςα τι μαντίλα...

Αρχιςε με ίςιχι φονι γεμάτι ςιμπόνια, πυ ολοένα γινόταν πιο δινατι, όςπυ έγινε φονι αγανάχτιςις. Αργότερα όμος χάρικε βλέποντας το κοριτςάκι να ςικόνετε απο χάμο.

— Μπράβο, μπράβο, — εκςακολύθιςε χαμογελόντας, — έλα δο, θέλις νάρθο κ' εγο μαζί-ςυ να τα πο όλα; Θα ςε ιπεραςπίςο, μι φοβάςε.

Κε λέγοντας αφτα ο Λιόνκας ςίκοςε με περιφάνια τυς όμυς κ'έριχςε γίρο-τυ μια ματια.

—Δε χριάζετε, —μυρμύριςε ι μικρύλα τινάζοντας τι ςκόνι απ' τα ρύχα κ'εκςακολυθόντας τ'αναφιλιτα.

—Τί λες, νάρθο; —ίπε με δινατι φονι έτιμος για όλα κε τραβόντας κατέβαςε τιν τραγιάςκα-τυ ός το αφτι.

Στεκόταν τόρα μπροςτα ςτι μικρι με τα ςκέλια ανιγμένα έτςι, πυ κε τα ίδια-τυ κυρέλια, πυ τίλιγαν τα ςκέλια-τυ, πίραν κι αφτα μια ςτάςι παλικαρίςια. Χτίπιςε το ραβδί-τυ δινατα ςτι γι κε κίταχςε επίμονα τι μικρι. Τα μεγάλα κε θλιβερά-τυ μάτια έφεχςαν τότες απο τόλμι κε περιφάνια.

Ι μικρι τότε κίταχςε λοχςα κε ςκυπίζοντας τα δάκριά-τις αναςτέναχςε κε τυ ίπε.

— Οχι, να μιν έρθις, να μιν έρθις...Ι μαμα δεν τυς θέλι τυς ζιτιάνυς. — Κ'έφιγε αφίνοντάς-τονε κςερο. Διο φορες γίριςε κε τόνε κίταχςε. Αφτο τον πίραχςε κε τον ςτεναχόριςε πολι το Λιόνκα. Με αργα, απαρατίριτα κινίματα άλαχςε τιν αποφαςιςτικι κε προκλιτικι πόζα-τυ, κςαναζάροςε, ιςίχαςε κε ρίχνοντας ςτιν πλάτι τιν τςάντα, πυ ος τότε τιν κρατύςε ςτο χέρι, φόναχςε πίςο απ' το κορίτςι τι ςτιγμι, πυ έκανε να χαθι πίςο απ' το καντύνι.

— Εχε για.

Το κοριτςάκι γίριςε για μια ςτιγμι το κεφάλι κ'ίςτερα χάθικε.

IV

Πίρε να βραδιάζι κ' ι ατμόςφερα ίταν βαρια απο μια πνιχτικι κυφόβρασι, απ' εκίνες πυ προμινύνε τι μπόρα. Ο ίλιος ίταν πολι χαμιλα κ' ι λέφκες βάπςανε τις κορφές-τυς μ᾽ένα αλαφρο κοκινάδι. Κε τ'απςιλα, τ'ακίνιτα τύτα δέντρα, έγιναν πιο πςιλα κε πιο πικνα απ᾽τυς βραδινυς ίςκιυς, πυ ίχαν ανκαλιάςι τα κλαδιά-τυς. Ο υρανος πάνο απ' αφτα σκοτίνιαςε κι αφτος, έγινε βελυδένιος κε ςυ φενόταν, πος ολοένα κατέβενε προς τι γι.

Ι ςτενοχόρια τυ Λιόνκα όλο κε άφκςενε κε κάπιος φόβος άρχιςε να τον κιριέβι. Θέλιςε να γιρίςι στον παπύ-τυ, κίτακςε ολόγιρα κε με βίμα γοργο προχόριςε κατα το ςοκάκι. Δεν ίθελε πια να ζιτιανέπςι. Προχορύςε κ'εςτανόταν, πος ι καρδιά-τυ χτιπύςε πιο ςιχνα κε κάπια αλιότικι τεμπελια παραλύςε όλες-τυ τις δινάμις...

Το κοριτςάκι δεν τυ άφινε ίςιχο το μιαλο· όλο κε ςκεφτόταν: τί να γίνετε άραγε; Θα τρόι κςίλο αλίπιτο, αν ίνε πλυςιοκόριτςο, Σπανκοραμένι όλι-τυς, αφτι ι πλύςιι. Αν τίχι όμος κ᾽ίνε φτοχι ι γονιί-τυ, ίςος να τι γλιτόςι. Ι φτοχι αγαπύνε τα πεδιά-τυς περιςότερο, γιατι περιμένυν απ' αφτα να δυλέπςυν... Επίμονα ι μια ίςτερ' απ' τιν άλινα ςάλεβαν ι ςκέπςις μέςα ςτο κεφάλι-τυ, κε κάθε ςτιγμι το κυραςτικο κε ςυβλερο έςτιμα τυ πόνυ, πυ το ςιντρόφεβε ςαν ίςκιος, γινόταν όλο κε πιο βαρι κε τόνε κιρίεβε όλο κε πιο πολι.

Απ' αντίκρι ακυγόταν ο ςάλαγος τυ κοπαδιυ, πυ γιρνύςε. Νάτος κε ο παπυς πυ έρχετε.

Κε πίςο απ' το γέρο έρχετε με βαρι περιπάτιμα ένας χοριανος με το καπέλο κατεβαζμένο ός τα φρίδια κε με μπαςτύνι ςτο χέρι.

— Καλιςπέρα, καλέ-μας άνθροπε. — Τυς ζίγοςε ο καζάκος κε κυνόντας το κεφάλι αποκρίθικε αργομίλιτος.

— Καλί-ςας ᾽ςπέρα.

Ιςτερα ανίγοντας φαρδια τα ςκέλια κε καρφόνοντας πάνο ςτυς ζιτιάνυς τα μεγάλα κε δίχος καμια έκφραςι, μάτια-τυ άρχιςε να κςίνετε.

Ο Λιόνκας τον εκίταζε απο πάνο ος κάτο, ο παπυς ανιγόκλινε εροτιματικα τα γέρικα μάτια-τυ κι ο καζάκος, πυ όλο ςοπύςε, έβγαλε ςτο τέλος τι γλόςα-τυ ος τι μέςι κε άρχιςε να πιάνι μ' αφτίνε το μυςτάκι-τυ. Αφυ τελίοςε πετιχιμένα τιν επιχίριςι τύτι, έβαλε το μυςτάκι ςτο ςτόμα, το μαςυλύςε, το κςανάβγαλε απ' το

στόμα με τι γλόσα, κε τέλος, διακόφτοντας τι σιοπι, πυ ίχε κατανήσι κυραστικι, ίπε τεμπέλικα.

— Πάμε στι διμογεροντία.

— Κε γιατί; — τινάχτικε ο γέρος.

Κάτι τρόμαξε μέσα στο Λιόνκα.

— Πάμε, — λέι ο καζάκος — ίνε διαταγι.

Τυς γίρισε τα νότα ο καζάκος κ' ετιμάστικε να προχορίσι, μα ξάφνυ γίρισε κε βλέποντας, πος αφτι δεν κυνίθικαν απ' τι θέσι-τυς, ξαναφόναξε θιμομένα τύτι τι φορα.

— Ακόμα θα περιμένο;

Ο παπυς κι ο Λιόνκας τον ακολύθισαν με βίμα γρίγορο. Ο Λιόνκας κίταζε επίμονα τον παπυ, κε βλέποντας τα χίλια κε το κεφάλι-τυ να τρέμυν κε τα χέρια-τυ να ψαχυλέβυν γοργα μέσα στον κόρφο-τυ, κατάλαβε πος κάτι πάλι θάκανε ο γέρος, όπος τότε στο Ταμαν. Κι άρχισε να φοβάτε, μόλις τυ ίρθε στο νυ ι ιστορία τυ Ταμαν. Εκι ίχε κλέψι απο μιαν αβλι κάτι ασπρόρυχα κε τα βρίκαν πάνο-τυ. Τυς ίχαν βρίσι τότε, τυς ίχαν γιυχαίσι, τυς ίχαν δίρι κε τι νίχτα τυς διόξανε απο τι στανίτσα.

Ολι τι νίχτα τιν ίχαν περάσι στιν ακρογιαλια τυ πορθμυ πάνο στον άμο, ακύοντας το άγριο αχιτο τις θάλασας. Ετριζε ο άμος, πυ τον ανάσερναν κε τον κατέβαζαν τα κίματα με ορμι...

Κι ο παπυς όλι τι νίχτα έκανε τιν προσεφχί-τυ στο θεο, ομολογόντας τον εαφτό-τυ κλέφτι κε ζιτόντας σιχόρεσι.

— Λιόνκα...

Ο Λιόνκας τινάχτικε απο μια σπρωξια στο πλεβρό-τυ κε κίταξε τον παπυ κατάματα. Το πρόσοπο τυ γέρυ σάμπος να μάκρενε, σάμπος να έγινε πιο στεγνο, πιο σταχτι κε έτρεμε.

Πέντε βίματα μπρος πίγενε ο καζάκος με τιν πίπα στο στόμα κε κόβοντας με το ραβδί-τυ τα κεφάλια απ' τα γαιδυράκανθα, πυ φίτροναν στις άκρες τυ δρόμυ.

— Να, πάρε... ρίξε-το... μέσα στ' αγριόχορτα... κε βάλε σιμάδι, πύ το ρίχνις, για να το πάρυμε ίστερα... κε μιλόντας πολι σιγανα ο παπυς, έτσι πυ μόλις ακυγόταν, έβαλε στα χέρια τυ ανκονύ-τυ ένα κυρέλι διπλομένο.

Ο Λιόνκας τρέμοντας απο φόβο, πυ πάγοσε μεμιας ολόκλιρι τιν ίπαρξί-τυ, ζίγοσε το φράχτι, πυ δίπλα-τυ ίταν φιτρομένα μεγάλα αγριόχορτα. Εχοντας το μάτι στιλομένο στιν πλατια ράχι τυ καζάκυ-σινοδυ, άπλοσε το χέρι-τυ κ' έριξε το κυρέλι μέσα στ' αγριόχορτα...

Πέφτοντας το κυρέλι ξεδιπλόθικε κε μπροστα στα μάτια τυ

Λιόνκα άστραπσε μια γαλάζια πλυμιστι μαντίλα, πυ τυ φάνικε πος σκέπαζε το κλαμένο πρόσοπο τυ κοριτσιυ. Το κοριτσάκι παρυσιάστικε μπροστά-τυ ολοζόντανο, κρίβοντας απ' τα μάτια-τυ τον καζάκο, τον παπυ κε όλα τα γίρο...

Τα αχιτα τον αναφιλιτόνε-τυ γέμισαν κσανα τ' αφτιά-τυ κε τυ φενόταν, πος έπεφταν κιόλας μπροστά-τυ πάνο στι γις λαμπερες σταλαματιες απο δάκρια.

Σε μια τέτια κατάστασι έφτασε με τον παπυ στι διμογεροντία, όπυ άκυσε κυφυς χτίπυς, πυ δε μπορύσε, μα ύτε κε ίθελε να τυς κσεχορίσι κε ίδε, σάμπος ανάμεσα απο καταχνια, να πέφτυν απ' τιν τσάντα τυ παπυ πάνο σ' ένα μεγάλο τραπέζι κάτι κομάτια κε να χτιπυν κυφα, μαλακα πάνο στο τραπέζι αφτο... Ιστερα, πάνο απ' το ίδιο τραπέζι, έγιραν πολα κεφάλια με απσιλα καπέλα. Τα κεφάλια κε τα καπέλα αφτα ίταν σκοτινα κε κατσυφιάρικα κε σαλέβοντας ανάμεσα στιν καταχνια, πυ τα σκέπαζε, προκσενύσαν κάπιο φόβο. Κε κσαφνικα ο παπυς, μυρμυρίζοντας κάτι βραχνα, στριφογίριζε σα ζβύρα μέσα στα γερα μπράτσα διον ανθρόπαρον.

— Ινε άδικο, χριστιανί-μυ... Ο θεος το κσέρι, πος ίμε αθόος, — ίπε με πσιλι, διαπεραστικι φονι ο παπυς.

Ο Λιόνκας έπεσε χάμο κλέοντας.

Ζίγοσαν ίστερα το μικρο, τον εκάθισαν πάνο σ' ένα σκαμνι κ' έπσακσαν, ένα προς ένα όλα τα κυρέλια, πυ σκέπαζαν το μικρό-τυ κορμάκι.

— Πσέματα λέι ι Δανίλοβνα ι διαολογινέκα, — ακύστικε κάπια βροντερι φονι, πυ χτίπισε σα σφιρι στ' αφτια τυ Λιόνκα.

— Ισος να τὄκριπσαν κάπυ, — φόνακσαν άλι, πιο δινατα απαντόντας στιν πρότι φονι.

Ο Λιόνκας τις φονες κίνες τις εστανόταν σα δινατες σφιριες στο κεφάλι-τυ. Φόβος κε τρόμος τόνε κιρίεπσε κ' έπεσε ανέσθιτος, έτσι λες κε τον κατάπιε βαθις μάβρος λάκος με το ανιχτο κε άπατο στόμα.

V

Σαν ίρθε στον εαφτό-τυ, το κεφαλάκι-τυ κιτόταν πάνο στα γόνατα τυ παπυ. Πάνο απ' το προσοπάκι-τυ έγερνε το πρόσοπο τυ γέρυ, θλιβερο κε συφρομένο περισότερο απο κάθε άλι φορα. Απ' τα μάτια τυ παπυ, πυ ανιγόκλιναν τρομαγμένα, έπεφταν σε θολες σταλαματιες τα δάκρια πάνο στο μέτοπο τυ μικρυ κε γαργαλόντας-το κατρακιλύσαν απ' τα διό-τυ μάγυλα στο λεμο.

— Τρόμακσες, πεδάκι-μυ... Πάμε, πάμε να φίγυμε απ' εδο, — μας άφισαν ι τρισκατάρατι!

Σικόθικε ο Λιόνκας με το κεφάλι βαρι — ςάμπος να τύχιςαν μέςα μολίβι — τόςο βαρι πυ κόντεβε να τυ πέςι απο τυς όμυς. Το άρπακςε με τα διό-τυ χέρια κε κυνόντας-το μια απο δο κε μια απο κι, αναςτέναζε βαθια.

— Πονι το κεφαλάκι-ςυ, πεδάκι-μυ; Μας βαςάνιςαν κε τυς διό-μας... Τα θερια. Χάθικε βλέπις μια κάμα κ' ένα κοριτςάκι έχαςε τι μαντίλα-τυ κε ιποπςιάςτικαν εμας. Κίριε, κίριε... γιατί μας τιμορις έτςι;

Ι κλαπςιάρικι, ι παραπονιάρικι φονι τυ γέρυ ςάμπος να τόνε τςυνκρανύςε το Λιόνκα κε εςτάνθικε, πος μέςα-τυ άναπςε μια ςπίθα καφτερι, πυ τον ανάνκαςε να τραβιχτι κάμποςα βίματα μακρια απ' τον παπυ. Αλάργαρε κε κίτακςε γίρο...

Τόρα κάθετε έκςο απ' τι ςτανίτςα κάτο απ' τον πικνο απςιλο ίςκιο καλαμιυ. Ιχε κιόλας νιχτόςι· το φενκάρι με το γαλατένιο-τυ φος, πλιμιρόντας τιν έχταςι τις ςτέπας, τιν έκανε κάπος πιο ςτενι, απ' ότι φενόταν τιν ιμέρα, πιο ςτενι, πιο εριμικι, πιο θλιβερι. Απ' το βάθος τις ςτέπας, εκι όπυ γινόταν ένα με τον υρανο, ςικόνονταν ςίνεφα, πυ ταξίδεβαν ίςιχα πάνο απ' αφτίνα, ςκεπάζοντας το φενκάρι κε ρίχνοντας ςτι γι πικνυς ίςκιυς.

— Πάμε πεδάκι-μυ... Πρέπι να πάμε, — ίπε ο παπυς.

— Ας κάτςυμε λίγο ακόμα... — ίπε ςιγανα ο Λιόνκας.

Αγαπύςε πολι τι ςτέπα ο Λιόνκας. Περπατόντας τιν ιμέρα πάνο ς' αφτι, τυ άρεζε να κιτάζι μακρια ςτο βάθος, εκι όπυ ο θόλος τυ υρανυ ακυμπύςε τα πλατια τις ςτέπας ςτίθια... Εκι πέρα φανταζόταν, πος ιπάρχυν μεγάλες ακςιοθάμαςτες πολιτίες, όπυ ζύνε άνθροπι καλι, πυ δεν ίνε ανάνκι να τυς ζιτίςις πςομι—το δίνυν ι ίδιι δίχος παρακάλια...

Κε όταν απ' τι ςτέπα, πυ όλο κε πλάτενε μπροςτα ςτα μάτια-τυ, κςεφίτρονε μια ςτανίτςα γνόριμί-τυ πια, ςτανίτςα, πυ τα ςπίτια κε ι άνθροπί-τυς έμιαζαν με όλα τα ςπίτια κε τυς ανθρόπυς, πυ ίχε ιδι προτίτερα ςτις άλες ςτανίτςες, τόνε κιρίεβε πόνος κε τυ έτρογε τα ςοθικά-τυ ο καιμος για τιν πλάνι-τυ αφτι.

Κε τόρα ςκεφτικος κίταζε προς το βάθος, απ' όπυ αργοπλέανε προς το μέρος-τυ τα ςίνεφα. Τυ φενόταν ςαν καπνος, πυ έβγενε απο τις χιλιάδες καπνοδόχες κίνις τις πολιτίας, πυ τόςο λαχταρύςε να τιν ιδι... Τις ονιροφανταςίες-τυ τις έκοπςε ςτι μέςι ο κςερος βίχας τυ παπυ.

Ο Λιόνκας κίτακςε προςεχτικα το μυςκεμένο απ' τα δάκρια πρόςοπο τυ παπυ, πυ κατάπινε αχόρταγα τον αέρα.

Φοτιζμένο απ' το φενκάρι κε ςκεπαζμένο απο ίςκιυς παρά-

κσενυς, πυ έπεφταν απ' τα κυρέλια τυ καπέλυ, απ' τα φρίδια κε απ' τα γένια-τυ, το πρόσοπο τυ παπυ με το στόμα, πυ κυνιόταν σπαζμοδικα, κε με τα ορθάνιχτα μάτια, πυ τα φότιζε κάπιος κριφος ενθυσιαζμος, ίταν φοβερο, ακσιολίπιτο κε προκαλύσε στο Λιόνκα το κενύργιο γι' αφτον έστιμα, πυ τον ανάνκαζε όλο κε να κσεμακρένι απ' τον παπυ...

— Ας κάτσυμε, λιπον, ας κάτσυμε.. μυρμύρισε ο γέρος κε, χαμογελόντας βλακόδικα, έπσακσε στον κόρφο-τυ.

Τραβίχτικε απο δίπλα-τυ ο Λιόνκας κε κσανάρχισε να κιτάζι κατα το βάθος.

— Λιόνκα... κίτα δο... φόνακσε κσάφνυ θριαμβεφτικα ο γέρος κε, κυλυριαζμένος απ' τον πνιχτικο βίχα, έδοσε στο ενκονάκι-τυ ένα μακρι γιαλιστερο πράμα. — Ασιμοκαπλαντιζμένο, το βλέπις, ασιμοκαπλαντιζμένο... θα κάνι ος πενίντα ρύμπλια.

Απ' τιν αχορταγια κε τον πόνο έτρεμαν τα χέρια κε τα χίλια-τυ, το πρόσοπό-τυ τρεμύλιαζε.

Ανατρίχιασε ο Λιόνκας, κ' έσπροκσε πίσο το χέρι τυ γέρυ.

— Κρίπστ'-το γλίγορα... Παπύλι-μυ, κρίπστ'-το.. μυρμύρισε παρακαλεστικα, ρίχνοντας τρομαγμένες ματιες γίρο-τυ.

— Βρε μπυνταλα, γιατί φοβάσε... Κιτάζο απ' το παράθιρο, βλέπο κρέμετε... χαπ, τ' αρπάζο κε κάτο απ' το ρύχο-μυ... ίστερα το έκριπτα μέσα στυς θάμνυς. Κάπιι έρχονταν απ' τι στανίτσα, κάνο πος μύπεσε το καπέλο, σκίβο κε το πέρνο. Χάχιδες... Κε τι μαντίλα εγο τίνε πίρα, νάτι-να.

Εβγαλε με τα τρομαγμένα χέρια-τυ τι μαντίλα κε τίνε τίνακσε μπροστα στο πρόσοπο τυ Λιόνκα.

Μεμιας σα να κατέβικε μπροστα στα μάτια-τυ ένας σκοτινος μπερντες κε τυ παρυσιάστικε μια τέτια ικόνα: περπατυν όσο μπορυν πιο γλίγορα, αφτος κε ο παπύς-τυ, πάνο στο δρόμο τις στανίτσας, αποφέβγοντας τις ματιες τον ανθρόπον, πυ ανταμόνυν, κε φένετε στο Λιόνκα, πος ο καθένας απ' τυς διαβάτες, όπιος θέλι, έχι το ελέφτερο να τυς χτιπάι κε τυς διο, να τυς φτίνι, να τυς βρίζι... Ολα γίρο — φράχτες, σπίτια, δέντρα — κυνιέντε μέσα σε μια παράκσενι ομίχλι, σάμπος απ' τον άνεμο... κε ακύοντε κάπιες ασφστιρες, θιμομένες φονες... Ατέλιοτος ίνε ο δίσκολος αφτος δρόμος κι ύτε διέκσοδο προς τον κάμπο φένετε πυθενα. Πίσο απ' τιν πικνι μάζα τον σαλεβόμενον σπιτιον, πυ πότε έρχονταν καταπάνο-τυς, σα νάθελαν να τυς πλακόσυν κε πότε πάλι τραβιόνταν στο βάθος μακρια, περγελόντας-τυς με τυς μάβρυς λακέδες τον παραθιριόνετυς.. Κε κσάφνυ, απο ένα παράθιρο, ακύετε βροντερι φονι. «Κα-

τσικοκλέφτες-κατσικοκλέφτες. Κλέφτι, κλεφτράκι...» Ρίχνι μια κριφι ματια στο παράθιρο ο Λιόνκας κε βλέπι το κοριτσάκι εκίνο, πυ το ίδε να κλέι κε θέλισε να το προστατέπσι... Πρόσεχσε ι μικρι τι μπαν απο κακία, σα συβλερα βελόνια κεντύσαν το Λιόνκα.

Διμιυργίθικε στι φαντασία τυ πεδιυ ι ικόνα αφτι για να χαθι μεμιας, αφίνοντας πίσο-τις μονάχα ένα κακο χαμόγελο, πυ ο Λιόνκας το πέταχσε στα μύτρα τυ παπυ.

Ο παπυς όλο κε κάτι έλεγε, μα ο βίχας όλο κε τον έκοφτε στι μέσι· άπλονε τα χέρια, κυνύσε το κεφάλι κε σκύπιζε τον ίδροτα, πυ κιλύσε σε χοντρες σταλαματιες μέσα στις ζαρομάτιες τυ προσόπυ-τυ.

Ενα σίνεφο βαρι, κοματιαζμένο σε κυρέλια, σκέπασε το φενχάρι κι ο Λιόνκας σχεδον δεν έβλεπε πια το πρόσοπο τυ παπυ...

Κε νά, με τι φαντασία-τυ έβαλε ο μικρος δίπλα στον παπυ το κοριτσάκι, πυ έκλεε, κι άρχισε να τυς σινκρίνι μεταχσί-τυς. Ανίμπορος, καμπύρις, αχόρταγος κε κυρελιάρις ο παπυς δίπλα στο κοριτσάκι πυ αδίκισε κε πυ τόρα έκλεε, μα ίταν γερο, γεμάτο δροσια κε ομορφια, φενόταν στο Λιόνκα, κακος κε βρομιάρις, σαν τι στρίνκλα τυ παραμιθιυ, πυ έκλεπσε κε τιράνισε το κορίτσι, για να πάρι κσαγορα απ' τυς δικύς-τυ. Πός μπορύσε να κάνι ένα τέτιο πράμα; Γιατί να το αδικίσι; Ιτανε τάχα γονιός-τυ;

Ο παπυς αναστέναχσε.

— Να μπορύσα τυλάχιστο να μάζεβα εκατο ρύμπλια... Θα πέθενα τότες ίσιχος.

— Καλα, καλα, — δε μπορύσε πια να κρατιθι ο Λιόνκας. — Σόπα πια. Θα πέθενα, θα πέθενα... Κι οστόσο δεν πεθένις... Κλέβις... φόναχσε ο Λιόνκας κε τρέμοντας σίνκορμος, πίδιχσε πάνο. — Παλιόκλεφτε. Α-α-αχ κε σφίνκοντας τι μικρι κε κοκαλιάρικι γροθιά-τυ, τιν κύνισε μπροστα απ' τι μίτι τυ παπυ, πυ κσαφνικα σόπασε· κι ο Λιόνκας κσανάπεσε χάμο βαρις κε κσακολυθύσε ανάμες' απ' τα δόντια: Απ' το πεδάκι πίγες να κλέπσις. Γέρος κι οστόσο κλέφτις. Καλα, καλα. Δε θα βρι σιχόρεσι ι πσιχί-συ στον άλο κόζμο γι' αφτο πυ έκαμες.

Κσάφνυ σάλεπσε όλι ι στέπα κε φάρδενε πλιμιριζμένι απο γαλάζιο θαμποτικο φος. Το σίθαμπο, πυ τιν ίχε σκεπάσι, τρόμαχσε κε χάθικε για μια στιγμι. Κσέσπασε ένα δινατο μπυμπυνιτο, πυ αντιλάλισε κε κίλισε πάνο απ' τι στέπα, τραντάζοντας κι αφτίνα κε τον υρανο, όπυ γοργόπλεε τόρα ένα πικνο πλίθος απο μάβρα σίνεφα, πυ μέσα-τυς βύλιαχσε το φενχάρι.

Σκοτίνιαςε. Κάπυ αχόμα, μακρια, ςιοπιλα μα άγρια άςτραπςε κε ίςτερα απο ένα δεφτερόλεφτο κςαναχύςτικε ένα αδίνατο μπυμπυνιτο.

Επιτα κςαναβαςίλεπςε ιςιχία, πυ φενόταν, ότι δε θάχι τέλος.

— Παπύλι...— ίπε ςιγανα ο Λιόνκας κιριεμένος απο ένα φόβο βαςανιςτικο, περιμένοντας κενύργιο μπυμπυνιτο. — Πάμε ςτι ςτανίτςα.

Κςανατράνταχςε ο υρανος κε κςανάβγαλε γαλάζια φλόγα, χτιπόντας τι γι μ' ένα δινατο μεταλικο χτίπιμα. Σάμπος νάπεςαν απ' τον υρανο χιλιάδες φίλα ντενεκέδες, χτιπόντας το ένα πάνο ςτ' άλο.

— Παπύλι... — φόναχςε ο Λιόνκας.

Ι φονί-τυ, πυ τιν έπνιγε ο αντίλαλος τις βροντις, έμιαζε με το αχιτο, πυ βγάζι μικρι ςπαζμένι καμπάνα.

— Τί φοβάςε;... ίπε βραχνα ο παπυς, δίχος να ςαλέπςι απ' τι θέςι-τυ.

Αρχιςαν να πέφτυν χοντρες ςταλαματιες βροχις κε το θρόιζμά-τυς αχύςε μιςτιριόδικα, ςάμπος κάτι να προμινύςε...

Μακρια το θρόιζμα αφτο μεγάλοςε ςε πιχτο, πλατι αχο, πυ έμιαζε με το τρίπςιμο τεράςτιας βύρτςας πάνο ςε κςερι γις, — μα δο κοντα ςτον παπυ κε τον ανκονο, κάθε ςταλαματια πέφτοντας ςτι γις αχύςε ςίντομα κε κοφτα κε κςεπςιχύςε δίχος αντίλαλο. Τα μπυμπυνιτα όλο κε πλιςίαζαν, όλο κε περίςεβαν τις αςτραπις ι λάμπςις.

— Εγο δεν πιγένο ςτι ςτανίτςα. Εμένα το γερόςκιλο, τον κλέφτι... κάλιο να με πνίκςι εδο ι βροχι... κε να με ςκοτόςι το αςτροπελέκι... — ίπε αναςτενάζοντας ο παπυς. Δεν πιγένο.. Πίγενε μόνος... Νά-τιν ι ςτανίτςα. Πίγενε... Δε θέλο να κάτςις εδο... Πίγενε... Πίγενε, πίγενε.

Ο παπυς φόναζε τόρα κυφα κε βραχνιαζμένα.

— Παπύλι-μυ, ςιχόρεςέ-με... παρακαλύςε ζιγόνοντάς-τον ο Λιόνκας.

— Οχι, δε θα πάο. Δε ςε ςιχορο. Εφτα χρόνια ςε ντάντεβα. Για ςένα τα μάζεπςα όλα... για ςένα... Μίπος ίχα εγο ανάνκι απο τίποτε. Πεθένο, βλέπις, πεθένο... κε ςι μυ λες κλέφτι... Κλέφτις, μα για πιόνε; για ςένα... όλα για ςένα... Νά, πάρ-τα, πάρ-τα... Για τι ζίςι-ςυ τα μάζοκςα... Για ςένα τα έκλεπςα...

Ι φονι τυ παπυ ανέβικε ςτιν ιπάτι, έτςι πυ έγινε ςτρινκια κε ςύφερνε φρίκι...

Τα μπυμπυνιτα τραντάζοντας ςτέπα κε υρανο, αχολογύςαν

τόρα τόσο θοριβόδικα κε βιαστικα, πυ νόμιζε κανένας, πος το καθένα-τυς ίθελε να πι, στι γις κάτι, πυ ίταν απαρέτιτο κε χρίσιμο γι' αφτι. Κε κινιγόντας το ένα τ' άλο μύνκριζαν αδιάκοπα. Τον υρανο τον κσέσκιζαν ι αστραπες σα μπόλια, έτρεμε κε ι στέπα, πυ μια άναβε με μαβια φλόγα κε μια βιθιζόταν σε κρίο βαρι σκοτάδι, πυ τίνε στένεβε παράκσενα.

Αρχισε να βρέχι κε ι σταλαματιες τις βροχις, γιαλίζοντας στι λάμπσι τις αστραπις σαν ατσάλι, έκριβαν τα φότα τις στανίτσας, πυ τρεμόζβιναν πρόσχαρα.

Ετρεμε ο Λιόνκας απ' το φόβο, απ' το κρίο κι απο κάπιο θλιβερο έστιμα φτεκσίματος, πυ τυ προκσένισε ι φονι τυ παπυ. Με τα μάτια ορθάνιχτα — φοβόταν να τα κλίσι κι όταν ι σταλαματιες τυ νερυ απ' το μυσκεμένο απ' τι βροχι κεφάλι-τυ κιλύσαν μέσα σ' αφτα — άκυε τον παπυ, πυ ι φονί-τυ πνιγόταν λες, μέσα σε θάλασα δινατόβυι.

Ο Λιόνκας εστανόταν, πος ο παπυς καθόταν ακίνιτος εκι δίπλα-τυ κε τυ φενόταν πος έπρεπε, πος ίταν ανάνκι να φίγι, να πάι κάπυ, ν' αφίσι το γέρο μοναχο. Κε δίχος να το προσέκσι κε ο ίδιος, ζίγοσε τον παπυ, μόλις όμος άνκικσε τον ανκόνα-τυ, τρόμακσε κε τραβίχτικε πίσο περιμένοντας κάτι φοβερο...

Ι αστραπι, σχίζοντας τον υρανο, φότιζε κε τυς διο, πυ κάθονταν ο ένας δίπλα στον άλονε, κυλυριαζμένι, μύσκεμα απ' τα νερα τις βροχις, πυ έτρεχαν απ' τα κλαδια τυ δέντρυ...

Ο παπυς άπλονε το χέρι-τυ στον αέρα κι όλο κάτι μυρμύριζε, κυραζμένα όμος τόρα κε λαχανιαζμένα.

Ο Λιόνκας τόνε κίτακσε κατάματα κε φόνακσε απ' τιν τρομάρα-τυ...

Κάτο απ' τι γαλάζια λάμπσι τις αστραπις το πρόσοπό-τυ φενόταν νεκρο κε τα θολά τυ μάτια κίταζαν ιλίθια.

— Παπύλι... — φόνακσε χόνοντας το κεφάλι-τυ ανάμεσα στα γόνατα τυ γέρυ.

Ο παπυς έγιρε πάνο-τυ, τον ανκάλιασε με τα λιγνα, τα κοκαλιάρικα μπράτσα-τυ κε κσαφνικα σφίνκοντάς-τον στιν ανκαλιά-τυ, έβγαλε μια δινατι, στρινκια φονι, σα λίκος, πυ πιάνετε σε παγίδα.

Ο Λιόνκας, σαν τρελος απο το υρλιαχτο τυ παπυ, κσέφιγε απ' τιν ανκαλιά-τυ, πίδικσε πάνο κε σα βέλος ρίχτικε μπροστα, με τα μάτια ορθάνιχτα κε θαμπομένος απ' τις αστραπες, πέφτι, σικόνετε κε προχορι ολοένα προς το βάθος, προς το σκοτάδι, πυ μια χανόταν μπροστα στι γαλάζια λάμψι τις αστραπις κε μια έφενκε στιν ολοσκότινι ανκαλιά-τυ το κσεφρενιαζμένο απ' τιν τρομάρα πεδι.

VI

Τιν άλι μέρα το πρωι τα πεδια τυ χοριυ έρχοντε τρεχάτα κε λαχανιαζμένα απ'τον πλατι κάμπο τις στανίτσας, όπυ σινίθιζαν να πέζυν κε ιδοπιυν στο χοριο, πος κάτο απ'τα καλάμια βρίκαν το χτεσινο ζιτιάνο κε πος κάπιος θα τόνε σκότοσε, γιατι δίπλα-τυ βρίκαν πεταμένι μια κάμα.

Οταν όμος έτρεχσαν ι γέρι καζάκι να βεβεοθυν, για τα όσα τυς ίπαν τα πεδια, ίδαν πος δεν ίταν έτσι. Ο γέρος ίταν ακόμα ζοντανος. Σαν τόνε ζίγοσαν, δοκίμασε να σικοθι, μα δεν το κατάφερε. Ιχε παρθι πια ι γλόσα-τυ κε με τα μάτια γεμάτα δάκρια τυς ροτύσε όλυς για κάτι κε ζιτύσε να το βρι ανάμεσα στο πλίθος, μα δεν έβρισκε τίποτε κι απάντισι δεν έπερνε καμια.

Κατα το βράδι πέθανε κε τον έθαπσαν εκι, κάτο απ'τα καλάμια, όπυ κε τόνε βρίκανε, γιατι στο νεκροταφίο δεν έκανε να τον θάπσυν, πρότα γιατι ίταν κσένος, έπιτα ίταν κλέφτις κε τρίτο ίχε πεθάνι δίχος κσιμολόγισι. Δίπλα τυ, μέσα στις λάσπες βρίκαν τιν κάμα κε τι μαντίλα.

Ιστερα απο τρις μέρες βρέθικε κε ο Λιόνκας.

Πάνο απο ένα χαντάκι, όχι μακρια απο τι στανίτσα, άρχισαν να τριγιρνυν κοπάδια κοράκια, κε όταν έτρεχσαν ι χορικι να μάθυν τιν ετία, βρίκαν ένα πεδι, πυ κιτόταν με απλομένα τα χέρια μπρύμιτα μες' στιν ιγρι λάσπι, πυ έμινε ίστερ' απ'τι βροχι στο βάθος τυ χαντακιυ.

Στιν αρχι αποφάσισαν να το θάπσυν στο νεκροταφίο, γιατι — λέι — ίταν πεδι ακόμι, αργότερα όμος μετάνιοσαν κε αποφάσισαν να το θάπσυν δίπλα στον παπυ, κάτο απ'τις καλαμιες. Σκέπασαν τον τάφο με χόμα κι απο πάνο έβαλαν ένα πέτρινο χοντροκαμομένο σταβρο.

Ροτίματα.

1. Πιὰ ίταν ι ετία, πυ μάλοσαν ο Λιόνκας με τον παπυ;

2. Γιατί το κλέπσιμο τυ μαντιλιυ έκανε τόσι εντίποσι στο Λιόνκα;

3. Τί έλεγε ο παπυς για τυς πλύσιυς κε τυς φτοχυς; Απαντίστε με τα λόγια τυ παπυ. Τί έλεγε γι'αφτυς ο Λιόνκας; Γιατί ο Λιόνκας τόσο μικρος ακόμα άρχισε ν'ανοροτιέτε για το φέρσιμο τον πλύσιον στυς φτοχυς;

4. Πός φέρθικε ο Λιόνκας στιν κυβέντα-τυ με το κορίτσι; Διαβάστε τα αποσπὰζματα, απ'όπυ φένετε, ότι ο Λιόνκας σινκινιέτε απ'τι σιφορα τυ κοριτσιυ, το παριγορι κε προσπαθι να το βοιθίσι.

5. Γιατί το κορίτσι αρνίθικε τι βοίθια τυ Λιόνκα; Πιὰ επίδρασι ίχε στο Λιόνκα ι άρνισι τυ κοριτσιυ;

6. Τί ιπόφερε ο Λιόνκας εκσετίας τις ζιτιανιὰς-τυ;

7. Πὲστε με δικά-σας λόγια το τρίτο κεφὰλεο.

Ι προτομαγια.

Ι προχιρίχσις, πυ προσκαλύσαν τυς εργάτες για το γιορταζμο τις προτομαγιας, κολνιόταν κάθε νίχτα σχεδον πάνο στυς τίχυς, στις πόρτες τυ αρχιγίυ τις αστινομίας κε κάθε μέρα βρίσκονταν ριγμένες μέσα στο εργοστάσιο. Βρίζοντας κε βλαστιμόντας κάθε προι ι αστινομία, γιρνύσε στυς δρόμυς τις εργατικις σινικίας κε κσέσκιζε ί έκσινε απ' τυς τίχυς τα λιλα χαρτια. Δεν περνύσε όμος πολι όρα κε νά, πάλι κατα το μεσιμέρι σκορπύσαν στυς δρόμυς προχιρίχσις, πυ έπεφταν σα λεπτες, μα πελόριες τυλύπες γαλάζιυ χιονιυ στα πόδια τον περαστικον. Απ' τιν πόλι έστελναν μιστικυς, πυ στεκάμενι στις γονίες τον δρόμον, σάμπος να έπσαχναν με τα μάτια τυς εργάτες, πυ χαρύμενι κε ζοιρι πίγεναν απ' το εργοστάσιο στο σπίτι κι απο κι πάλι πίσο στο εργοστάσιο. Εφχαριστιόταν όλι να βλέπυν τιν αστινομία ανίκανι να εμποδίσι το μίραζμα τον προχιρίχσεον, ακόμα κε ι μεσόκοπι έλεγαν ο ένας τυ αλυνυ.

— Αφτι χάφτυν μίγες, δε μπορυν να κάνυν τίποτε.

Παντυ ο κόζμος μαζεβόταν σε ομάδες κε σιζιτύσε τι σιναρπαστικι πρόσκλισι. Ι ζοι έβραζε κ' ίταν για όλυς τιν άνικσι αφτι πιο ενδιαφερτικι, σ' όλυς έφερνε κάτι κενύργιο. Σε μερικες μια αφορμι ακόμα να ερεθίζοντε κε να βρίζυν τυς στασιαστες, σ' άλυς — κάπιο θαμπο κίντινο κε ελπίδα μαζι, σε τρίτυς — αφτι ίταν ι μιονοπσιφία — χαρα μεγάλι για τι σινίδισι, πος αφτι ίνε ι δίναμι, πυ κσιπνάι όλυς.

Σ' αφτο το διάστιμα ο Πάβλος κε ο Αντρέας, σχεδον δεν κιμόντανε τις νίχτες· έρχονταν σπίτι λίγες όρες πριν φονάκσι ι σιρίνα, κυραζμένι κ' ι διό-τυς, βραχνιαζμένι, χλομι. Ι μανα ίκσερε, πος κάνυν σινκεντρόσις στο δάσος, στυς βάλτυς, ίκσερε ακόμα, πος γίρο απ' τι σινικία περιπολύσε έφιπι αστινομία, πος σέρνονταν μιστικι πιάνοντας κε κάνοντας έρεβνα σε χοριστυς εργάτες, διαλίοντας τις ομάδες κε κάπυ-κάπυ σιλαβένοντας κε κανένα. Ικσερε επίσις, πος ο γιός-τις καθος κε ο Αντρέας διατρέχανε τον κίντινο να σιλιφτύνε κε σχεδον το πιθιμύσε, τις φενόταν πος θάτανε καλίτερο γι' αφτυς.

Κε νά, επιτέλυς έφτασε ι μέρα αφτι, ι προτομαγια.

Υρλιασε πάλι ι σιρίνα απετιτικα κε επιταχτικα, όπος πάντα.

Στο χλομο γαλάζιο υρανο έπλεε βιαστικα ένα άσπρο κε τριανταφιλι κοπάδι απο ελαφρα σίνεφα, σαν τεράστια πυλια, πυ πετύσαν γλίγορα-γλίγορα, τρομαγμένα απ' το δινατο βρυχιτο τυ ατμυ.

Πεγνιδίζοντας πρόβαλε στο παράθιρο μια κενύργια αχτίδα τυ ίλιυ· ι μάνα τις άπλοςε το χέρι κι όταν αφτι φοτινι απλόθικε πάνο στο δέρμα τυ χεριύ-τις, ι μάνα τιν εχάιδεπςε απαλα με τ' άλο-τις χέρι χαμογελόντας.

Πιο μαλακα ςφίριξε για δέφτερι φορα ι ςιρίνα· τρεμυλιαςτος ο αχός-τις, έβγενε ιγρόπικνος, θάλεγες με κάπιο φόβο κε με κάπια διςπιςτία ςτι δίναμί-τυ. Τις μάνας τις φάνικε, πος ςίμερα το κράξιμό-τις ίταν πιο μακρόςιρτο απο κάθε άλι φορα.

Κίνι τιν όρα μπίκε τρεχάτος ο Φέντιας Μάζιν, πυ έλαμπε απο χαρα κε με μάγυλα κατακόκινα. Χαρύμενος ο Φέντιας ςκόρπιςε τιν πλίξι τις αναμονις, πυ βαςίλεβε στο ςπίτι μέςα.

— Αρχιςε! — φόναξε. — Ο κόζμος ίνε ανάςτατος. Πλιμιρίζι τυς δρόμυς, μπαλτάδες τα μύτρα-τυς. Στιν πόρτα τυ εργοςταςίυ ο Βεςοφτςικοφ με το Βάςια Γύςεφ κε το Σαμοίλοφ βγάζυν λόγυς. Πολυς τυς γιρίςανε πίςο ςτα ςπίτια-τυς. Πάμε γλίγορα. Ι όρα κοντέβι δέκα...

Οταν εβγίκε ι μάνα ςτο δρόμο κε άκυςε ςτον αέρα το βυιτο τον ανθρόπινον φονον, το ανίςιχο, πυ ίταν ςαν κάτι να περίμενε, όταν ίδε ς' όλα τα παράθιρα τον ςπιτιον κε ςτις κςόπορτες ομάδες ανθρόπυς, πυ προβόδιζαν με περίεργες ματιες το γιό-τις κε τον Αντρέα, — ςτάθικε μπροςτα ςτα μάτια-τις κάτι ςα λεκες, πυ ςάλεβε αλάζοντας χρόματα: πότε διάφανο πράςινο, πότε θαμπο ςταχτι. Τυς χερετύςαν όλι κε ςτο χερέτιζμά-τυς ιπίρχε κάτι το εκςερετικο.

Στο γίριζμα τυ δρόμυ, μέςα ςτο ςτενο ςοκάκι ίταν μαζεμένι ος εκατο ανθρόπι, κι απ' το βάθος τυ πλίθυς αφτυνυ ακυόταν ι φονι τυ Βεςοφτςικοφ.

— Μας βιζένυν το έμα ςα βδέλες φαρμακερες.

— Σοςτα! — απάντιςαν κάμποςες φονες μαζι.

— Κοπιάζι το παλικάρι... ίπε ο Αντρέας. Γιά να πάο να το βοιθίςο. Εγιρε κε, πριν προφτάςι ο Πάβλος να τον εμποδίςι, τρίποςε ςτο πλίθος μέςα το μακρί-τυ λιγερο κορμι, όπος το τριπιςόνι ςτο φελο.

Ακύςτικε ι τραγυδιςτι φονί-τυ.

— Σίντροφι, λεν πος πάνο ςτι γι ζύνε διάφορι λαι: εβρέι κε γερμανι, ενκλέζι κε τάταρι. Μα εγο δεν το πιςτέβο. Διο λαι μονάχα ιπάρχυνε, διο φιλες, πυ δεν μπορυν να ςιμβιβαςτυν ποτες, — ι πλύςιι κε ι φτοχι. Διαφορετικα, βέβεα, ντίνοντε κε διαφορετικα μιλυν ι άνθροπι, οςτόςο προςέκςτε, πός φέρνοντε ςτον εργατικο λαο ι πλύςιι γάλι, ενκλέζι, γερμανι. Τότε θα ιδίτε, πος

όλι αφτι ίνε για τον εργάτι μπασιμποζύκι, πυ να τυς πάρι ο διάολος.

Κάπιος απ' το πλίθος γέλασε.

— Κι αν κιτάκςυμε απ' τιν άλι μερια, θα ιδύμε, πος ο γάλος εργάτις, ο τάταρος, ο τύρκος, όλι-τυς ζυν τιν ίδια σκιλίςια ζοι, πυ ζύμε εμις ι ρύςι εργάτες.

Απ' το δρόμο όλο κε μαζεβόταν κόζμος κε τεντόνοντας ςιοπιλα το λεμό-τυς, πατόντας πάνο ςτα δάχτιλα τον ποδιόν-τυς, έςπροχναν ο ένας τον άλονε προς το ςοκάκι.

Πιο βροντερι ακύςτικε τόρα ι φονι τυ Αντρέα.

— Ι αςτινομία, — φόνακςε κάπιος.

Απ' το δρόμο έρχονταν προς το ςοκάκι ίςια πάνο ςτον κόζμο, κυνόντας τα κυρμπάτςια-τυς, τέςερις αςτινόμι φονάζοντας.

— Διαλιθίτε...

Κατςύφιαςε ο κόζμος, ανίγοντας δρόμο ςτ' άλογα. Μερικι ςκαρφάλοςαν ςτυς φράχτες.

Εμινε μονάχος ο Αντρέας ςτι μέςι τυ ςοκακιυ. Κυνόντας τα κεφάλια τυς έρχονταν καταπάνο-τυ διο άλογα.

Ο Αντρέας έκανε ςτιν πάντα κε τι ςτιγμι εκίνι ι μάνα πιάνοντάς-τον απ' το χέρι τόνε τράβικςε προς το μέρος-τις, λέγοντάς-τυ ςιγα.

— Ιποςχέθικες να πας με τον Πάβλο κε τόρα πας μοναχός-ςυ να πέςις ςτο ςτόμα τυ θεριυ.

— Με ςιμπαθας, — ίπε ο Αντρέας χαμογελόντας.

Ύρλιαςε ι ςιρίνα τυ εργοςταςίυ, καταπίνοντας με το μάβρο τις αχιτο τις ομιλίες τον ανθρόπον. Σάλεπςε το πλίθος, ςικόθικαν όςι κάθυνταν, ςτι ςτιγμι νεκρόθικαν όλα κε πολα πρόςοπα έγιναν κατάχλομα κε περίμεναν με αγονία.

— Σίντροφι — ακύςτικε δινατι κε βροντερι ι φονι τυ Πάβλυ.

Μια κςερι καφτι καταχνια έκαπςε τα μάτια τις μάνας, πυ με μια κίνιςι τυ κορμιύ-τις, πυ ίχε διναμόςι κςαφνικα, βρέθικε πίςο απ' το γιό-τις. Ολι γιρίςανε κατα τον Πάβλο κε μαζέφτικαν γίρο-τυ, απαράλλαχτα όπος τα ςπιράκια τυ ςίδερυ γίρο ςτο μαγνίτι.

Τον κίτακςε ι μάνα κατα πρόςοπο κε ίδε μονάχα τα μάτια-τυ, περίφανα, τολμιρα κε γεμάτα φλόγα...

— Σίντροφι. Εμις αποφαςίςαμε ςίμερα να διλόςυμε ανιχτα, πιί ίμαςτε. Σίμερα ςικόνυμε πςιλα τι ςιμέα-μας, τι ςιμέα τυ νυ, τις αλίθιας κε τις λεφτεριας.

Ενα κοντάρι άςπρο κε μακρι λαμποκόπιςε ςτον αέρα, έγιρε λίγο μπροςτα, έςκιςε το πλίθος, χάθικε μέςα ς'αφτο κ'ίςτερα απο

ένα λεφτο πάνο απ' τ'αναγερμένα πρόςοπα τυ κόζμυ φτερύγιζε ςαν κόκινο πυλι το πλατι πανι τις ςιμέας τυ εργαζόμενυ λαυ.

— Ζίτο ι εργατια! — φόναχςε ο Πάβλος.

Κε τυ απάντιςε βροντερο το αχιτο απο πολες εκατοντάδες φονες.

Το πλίθος χόχλαζε απο ενθυςιαζμο κε όςι ίχαν καταλάβι τι ςιμαςία τις ςιμέας, άνιγαν δρόμο ανάμεςα απ' το πλίθος κε προςπαθύςαν να το φτάςυν. Δίπλα ςτον Πάβλο ςτάθικαν ο Μάζιν, ο Σαμοίλοφ, ο Γύςεφ· γέρνοντας το κεφάλι, προςπαθύςε ν'ανίκςι δρόμο ανάμεςα απ' τον κόζμο ο Νικολάι κι ακόμι κάπιι άγνοςτι ςτι μάνα άνθροπι, νέι με μάτια πυ έβγαζαν φλόγες, τιν έςπροχναν για να περάςυν.

— Ζίτο ι εργαζόμενι όλον τον χορον! — ακύςτικε ι φονι τυ Πάβλυ. Κε το αχιτο, πυ ολοένα μεγάλονε ςε δίναμι κε ςε χαρα, τυ απάντιςε χιλιόςτομα με τρόπο, πυ ςπαράζι τις καρδιες.

Ι μάνα με ζοιρο χαμόγελο ςτα χίλια πίγενε πίςο απ' το Μάζιν κε πάνο απ' τυς όμυς-τυ κίταζε το γιό-τις κε τι ςιμέα. Γίρο απ' τι ςιμέα ςταφτοκοπύςαν πρόςοπα χαρύμενα, πικιλόχρομα μάτια κε μπροςτα απ' όλυς πίγενεν ο γιός-τις κε ο Αντρέας. Αχυγε τις φονές-τυς — ι μαλακι κε ιγρι φονι τυ Αντρέα ςιντέριαζε αδερφικα, αρμονικα με τι φονι τυ γιύ-τις, τι χοντρι κε λίγο μπάςα.

— Στο πόδι, ςτο πόδι, εργάτι-λαε,
ςτιν πάλι εμπρος, πιναζμένι...

Κ'έτρεχε ο κόζμος να προαπαντίςι τιν κόκινι ςιμέα, ο καθένας κάτι φόναζε, γινόταν ένα με το πλίθος κε τον ακολυθύςε. Κε ι φονες έζβιναν μέςα ςτυς ίχυς τυ τραγυδιυ, τυ ίδιυ τυ τραγυδιυ, πυ ςτο ςπίτι μέςα το τραγυδύςαν ςιγανότερα απ' τ' άλα — κε πυ ςίμερα κςεχινόταν λέφτερα κε πλιμιρύςε το δρόμο με δίναμι φοβερι.

Στο τραγύδι αφτο μέςα αντιλαλύςε μια ατςαλένια παλικαρια, πυ καλόντας τυς ανθρόπυς για το μακρινο δρόμο προς το μέλον, τυς θίμιζε τίμια τις διςκολίες, πυ έχι ο δρόμος αφτος.

Νά-τιν όμος ι μάνα ςτιν υρα τυ πλίθυς τόρα, ανάμεςα ςε ανθρόπυς, πυ πίγεναν αργα κε δίχος καθόλυ να βιάζοντε, κιτάζοντας αδιάφορα μπροςτα, με τιν ψίχρεμι περιέργια τυ θεατι, πυ απο τα πριν τυ ίνε γνοςτο το τέλος τυ θεάματος. Πίγεναν ςιγοκυβεντιάζοντας.

—Ενας λόχος ςτέκετε κοντα ςτο ςχολιο, άλος κοντα ςτο εργοςτάςιο...

— Ιρθε ο ίδιος ο κιβερνίτις...

— Ετςι;

— Τον ίδα με τα ίδια-μυ τα μάτια, ίρθε.

Κάπιος βλαςτίμιςε χαρύμενα κε ίπε.

— Κι οςτόςο άρχιςαν να μας φοβύντε. Κε ςτρατος κε κιβερνίτες...

— Πεδιά-μυ...τόρα άρχιςε να χτιπα πιο δινατα ι καρδια τις μάνας...

Νεκρα κε κρία αντιλαλύςαν τα λόγια γίρο-τις. Γλιγόρεπςε το βίμα κ'έφκολα κατάφερε να κςεμακρίνι απ' τυς ανθρόπυς αφτυς με το αργο περπάτιμα.

Κε κςάφνυ, ςάμπος κάπυ να χτίπιςε το κεφάλι κε το κορμι τυ πλίθυς δίχος να ςταματίςι έκανε προς τα πίςο, μ' ένα ανίςιχο κυφο βυιτο. Το τραγύδι χαλάροςε κ'εκίνο, ίςτερ' απο λίγο όμος κςανάρχιςε πιο γοργο, πιο βροντερο. Κε κςανα το πικνο κίμα τον ίχον χαμίλοςε κε τραβίχτικε προς τα πίςο. Ι φονες, ι μια ίςτερ' απ' τιν άλι, άφιναν το τραγύδι, αντιχύςαν όμος κςεχοριςτα άλες φονες, προςπαθόντας να ανεβάςυν το τραγύδι ςτο προτερινότυ πςίλος, να τυ δόςυν τιν πρότι-τυ ζοιράδα.

— Στο πόδι, ςτο πόδι, εργάτι λαε,
ςτιν πάλι εμπρος, πιναζμένι...

Στιν πρόςκλιςι όμος αφτι δεν ίπαρχε πια ι μονοκόματι, ενιέα πεπίθιςι· κάπια ανιςιχία κιμάτιζε μέςα ςτυς ίχυς τυ τραγυδιυ.

Ι μάνα μι βλέποντας τίποτε κε μιν κςέροντας τί ςινέβικε μπρος, έςπροχνε το πλίθος κε προχορύςε. Προχορύςε ι μάνα, ενο πολι απ' το πλίθος οπιςτοχορύςαν άλι με γερμένα τα κεφάλια κε κατεβαζμένα τα φρίδια, άλι πικρογελόντας ςιχιζμένα κε άλι ςφιρίζοντας περιπεχτικα. Με πόνο κίταζε τα πρόςοπά-τυς ι μάνα κε ςιοπιλα τα μάτια-τις ροτύςαν, παρακαλύςαν, προςκαλύςαν. .

— Σίντροφι! — αντίχιςε ι φονι τυ Πάβλυ. Ι ςτρατιότες ίνε άνθροπι, ςαν κ'εμας. Δε θα μας χτιπίςυν. Οχι, γιατί να μας χτιπίςυν. Γιατι φέρνυμε τιν αλίθια, πυ χριάζετε ς'όλυς. Μα ι αλίθια αφτι κε γι' αφτυς ίνε χρίςιμι. Τόρα ακόμα δεν το καταλαβένυν, πλιςιάζι όμος ο κερος, πυ θα μπυν κι αφτι ςτις γραμές-μας, πυ δε θα πιγένυν πια κάτο απο τι ςιμέα τις λιςτίας κε τις δολοφονίας, αλα κάτο απο τι δικί-μας τι ςιμέα, τι ςιμέα τις λεφτεριας. Κε για να καταλάβυν τιν αλίθια τι δικί-μας γλιγορότερα, εμις πρέπι να βαδίζυμε μπροςτα. Εμπρος, ςίντροφι! Πάντα μπρος!

Ι φονι τυ Πάβλυ αχύςε σταθερι, τα λόγια-τυ κυδύνιζαν ολοκάθαρα στον αέρα. Το πλίθος όμος διαλιότανε· ο ένας ίςτερα απ' τον άλο αποτραβιόνταν ι άνθροπι δεκςια κε αριστερα στα σπίτιατυς, ακυμπόντας στυς φράχτες. Το πλίθος ίχε τόρα σχίμα σφίνας, πυ ι γονιά-τις ίταν ο Πάβλος· πάνο απ' το κεφάλι τυ Πάβλυ στραφτοκοπύςε ολοκόκινι ι σιμέα τις εργατιας. Κε έμιαζε ακόμα το πλίθος με μάβρο πελόριο πυλι, με πλατια ανιγμένες τις φτερύγες, πυ παραμονέβοντας εκι ίταν έτιμο να σικοθι κε να πετάκςι. Κε ο Πάβλος ίταν το κυδύκι αφτυ τυ πυλιυ.

Στο τέλος τυ δρόμυ προς τιν πλατία, — ίδε ι μάνα, — στεκόταν νκρίζος τίχος απο ανθρόπυς, πυ έμιαζαν πολι ο ένας

με τον άλονε. Πάνο απ' τον όμο τυ καθενος κρία κε λεπτα στραφτοκοπύςαν ι συβλερες λόνχες. Κι όλος αφτος ο σιοπιλος κε ακίνιτος τίχος σκορπύςε ένα σίνκριο πάνο στυς εργάτες, σίνκριο, πυ άνκιζε τα στίθια τις μάνας κε τριπόντας-τα περνύςε βαθια ός τιν καρδιά-τις.

Κίτακςε γίρο ι μάνα κε ίδε, ότι το πλίθος, πυ προτίτερα καταπλιμίριζε το δρόμο, τόρα στέκι αναποφάσιστο κε κιτάζι, πός

απομακρίνοντε απ'αφτο ι άνθροπι με τι σιμέα. Τυς ακολυθύσαν μονάχα λίγες δεκάδες, μα σε κάθε βίμα, πυ έκαναν προς τα εμπρος, όλο κε κάπιος τραβιόταν στιν πάντα, σάμπος ι μέσι τυ δρόμυ νάταν τόσο πιρομένι, πυ έκεγε τις πατύσες-τυς.

— Σιντρίμια ο ζιγος θε να πέσι..

προφίτεβε το τραγύδι στο στόμα τυ Φέντια.

— Κε θα σικοθι ο λαος...

επαναλάβενε βροντερα κε με πεπίθισι ένας χορος απο δινατες φονες·

Το απαλο όμος κίμα τυ τραγυδιυ το διακόφτανε σιγανα λόγια.

— Δίνι διαταγες...

— Προβάλατε αρμ! — αντίχισε απο μπροστα μια αφστιρι φονι.

Ι λόνχες έκαναν στον αέρα μια καμπίλι, χαμίλοσαν, στίθικαν αντίκρι στι σιμέα.

— Εμπρος, μα-αρς!

Ι μάνα κάρφοσε τα μάτια-τις, κιτύσε. Σάλεπσε το νκρίζο κίμα τον στρατιοτον, απλόθικε σ' όλο το πλάτος τυ δρόμυ· τόρα προχορι ομαλα, έχοντας προτεταμένο το αριο χτένι τον ατσαλένιον δοντιον, πυ ασιμολάμπυν, κε σκορπάνε γίρο το σίνκριο. Με γοργο βίμα πλισίασε το γιό-τις, ίδε, πος κι ο Αντρέας προχόρισε βιαστικα κε στάθικε μπροστα απ' τον Πάβλο, προφιλάγοντάς-τον με το μακρι κε γερο κορμί-τυ.

— Στάσυ δίπλα, σίντροφε! — φόναχσε απότομα ο Πάβλος.

Ι άνθροπι με τιν κόκινι σιμέα κε ι στέρει αλισίδα τον νκρίζον ανθρόπον πλισίαζαν ι πρότι τυς δέφτερυς ολοένα κε πιότερο.

Ι μάνα άκυε τις γρίγορες πατιμασιες τον ανθρόπον, πυ έφεβγαν, κε φονες γιομάτες φόβο κε τρόμο:

— Διαλιθίτε, πεδια!..

— Φίγε, Βλάσοφ!..

— Παβλάκι, πίσο!..

— Πέτα τι σιμέα, Πάβλε! — ίπε κατσυφιαζμένα ο Βεσοφτσικοφ. — Δόσε να τιν κρίπσο

Αδραχσε με το χέρι-τυ το κοντάρι. Ι σιμέα έγιρε προς τα πίσο.

— Ας-τιν! — φόναχσε ο Πάβλος.

Τράβιχσε πίσο με ορμι το χέρι ο Νικόλας, λες κε το κοντάρι τυ έκαπσε το χέρι. Το τραγύδι έζβισε. Ι άνθροπι σταμάτισαν κε

περικίκλοσαν ςφιχτα τον Πάβλο· εκίνος όμος φρόντιζε πάντα ν' ανίγι δρόμο κε να τραβάι μπροστα. Κςάφνυ έγινε ςιοπι κε μονομιας, ςάμπος ι ςιοπι αφτι νάπεςε αόρατι απο πάνο, τίλιχςε τυς ανθρόπυς, ςαν αόρατο ςίνεφο.

Κάτο απο τι ςιμέα μίνανε καμια ικοςαρια άνθροπι, πυ ςτέκονταν όμος αποφαςιζμένι. Ενα έςτιμα φόβυ γι' αφτυς κε μια θαμπι επιθιμία να τυς πι κάτι, τραβύςαν τι μάνα προς το μέρος-τυς...

— Λοχαγε, πάρτε-το απ' τα χέρια-τυς! — αντίχιςε ι φονι ενος ιπςιλυ γέρυ.

Κι απλόνοντας το χέρι έδικςε τι ςιμέα.

Μπροστα ςτον Πάβλο πίδικςε ένας μικρος ακςιοματικύλις, άδρακςε το κοντάρι κε φόνακςε:

— Ας-το!

— Κάτο τα χέρια! — φόνακςε δινατα ο Πάβλος.

Ι κόκινι ςιμέα ςάλεβε ςτον αέρα· έγερνε πότε δεκςια, πότε αριςτερα, κςαναςτάθικε όμος όρθια — ο ακςιοματικος τινάχτικε πίςο κε έκατςε χάμο, ςτι γι. Με αςινίθιςτι γριγοράδα γλίςτριςε δίπλα απ' τι μάνα ο Νικόλας με ςφιγμένι τι γροθια.

— Πιάςτε-τυς! — ύρλιακςε ο γέρος, χτιπόντας το πόδι ςτι γι.

Κάμποςι ςτρατιότες πιδίκςανε μπροςτα. Ενας απ' αφτυς κατέβαςε με ορμι τον ιποκόπανο. Σάλεπςε ι ςιμέα, έγιρε κε χάθικε μέςα ςτο ςταχτι πλίθος τον ςτρατιοτον.

— Αχ! — φόνακςε θλιβερα κάπιος.

Φόνακςε κ' ι μάνα. Κ' ι φονί-τις έμιαζε με φονι θεριυ. Μέςα απ' το πλίθος τον ςτρατιοτον ακύςτικε, απαντόντας ς' αφτιν, ι καθάρια φονι τυ Πάβλυ.

— Καλι αντάμοςι, μάνα! Καλι αντάμοςι, ακριβί-μυ...

— Ινε ζοντανος! Με θιμίθικε! — κ' ι καρδια τις μάνας χτίπιςε διο φορες δινατα.

— Καλι αντάμοςι, μανύλα!

Σικόθικε πάνο ςτις μίτες τον ποδιόν-τις κε κυνόντας τα χέρια προςπαθύςε να τυς δι· πάνο απ' τα κεφάλια τον ςτρατιοτον ίδε το ςτρονκιλο πρόςοπο τυ Αντρέα — τις χαμογελύςε κε τι χερέτιζε.

— Αγαπιμένα-μυ. . Αντρέα!.. Πάβλε!.. — φόναζε ι μάνα.

— Καλι αντάμοςι, — ςίντροφι! — φόνακςαν μέςα απ' το πλίθος τον ςτρατιοτον.

Σ' αφτυς απάντιςε ι ιχο επανιλιμένα, κοματιαςτα, ςα να ερχόταν πςιλα απ' τα παράθιρα τον ςπιτιον κι απ' τις ςτέγες.

Ροτίματα.

1. Πιό γεγονος περιγράφι ο ςινγραφέας ςτο έργο αφτο; Πός ετιμάζονταν γι' αφτο ι εργάτες; Τί μέτρα πίρε ι αςτινομία;

2. Πιά ςιμπεράζματα μπορίτε να βγάλετε για τυς όρυς τις δυλιας τον εργατον απ' τα κςεχοριςτα λόγια-τυς;

3. Για πιά «αλίθια, πυ χριαζόταν για όλυς», ίθελαν να πυν ςτυς λόγυς-τυς ο Πάβλος κι ο Αντρέας; Διαβάςτε τα αντίςτιχα μέρι απ' το κίμενο.

4. Ονομάςτε τα χαραχτιριςτικα ςιμία τυ Πάβλυ, ςαν αρχιγυ. Φέρτε κςεχοριςτα αποςπάζματα απ' το κίμενο, πυ να το επικιρόνυν.

5 Πός περιγράφι ο Γόρκι τον ακςιοματικο; Διαβάςτε το μέρος αφτο τυ διιγίματος.

6. Με το μέρος πιάς τάκςις τάχνετε ο Γόρκι;

7. Πότε ι ςτρατιότες πίγαν μαζι με τυς Πάβλυς κε τυς Αντρέιδες όχι κάτο „απ' τι ςιμέα τις λιςτίας κε τον δολοφόνον", αλα κάτο απ' τι „ςιμέα τις λεφτεριας"?

8. Σχιματίςτε ςινθίματα για τιν Προτομαγια ςτις μέρες-μας.

Αςκίςις.

1. Στο χλομο, γαλάζιον υρανο έπλεε βιαςτικα ένα άςπρο κε τριανταφιλι κοπάδι απο ελαφρα ςίνεφα, **πυ ςαν τεράςτια πυλια πετύςαν γρίγορα-γρίγορα τρομαζμένα απ' το δινατο βρυχιτο τυ ατμυ.**

Μας βιζένυν το έμα ςα βδέλες φαρμακερες.

Ιπογραμίςτικαν ι ςινκρίςις. Βρέςτε ςτο κίμενο τις „Προτομαγιας" διο-τρις ςινκρίςις ακόμα κε αντιγράπςτε-τις.

2. Ι ζοι **έβραζε.**

Υρλιαζε πάλι ι ςιρίνα **απετιτικα** κε **επιταχτικα,** όπος πάντα.

Πεγνιδίζοντας πρόβαλε ςτο παράθιρο μια κενύργια αχτίδα τυ ίλιυ.

Ιπογραμίςτικαν ι λέκςις, πυ έχυνε μ ε τ α φ ο ρ ι κ ι ςιμαςία. Βρέςτε ςτο κίμενο τρία-πέντε παρόμια παραδίγματα. Αντιγράπςτε-τα.

3. Γράπςτε, πός πέραςε ι γιορτι τις Προτομαγιας ςτο ςκολιο, ςτο δρόμο, ςτο κλυμπ, ςτο ςπίτι.

Ι προτομαγάτικι διαδίλοςι ςτιν Κὸκινι πλατία τις Μὸςχας.

Δ. Κ. Μιντίλογλι

Προτομαγια.

Προτομαγια, ολόχαρι ι ςιμερινι ιμέρα
γιορτάζ' ι κςίπνια εργατια τυ κόζμυ πέρα-πέρα.
Ι πλάςι κόκινα φορι, ο ορίζοντας γελάι
κι ο ίλιος ολοφότιςτος τι γλικοχερετάι.
Κ' ι εργατια βαρίγνομι το γρόθο-τις ιπςόνι
κε λες πος μάβρο ςίγνεφο όλι τι γι ιςκιόνι.
Κι έρχετ' ι τρομερι ςκια ςα θίελας αντάρα,
φέρνι χαρα για τυς μικρυς, για τυς τρανυς τρομάρα.

Ροτίματα.

1. Τὶ ενοι ο πιιτις λέγοντας „κςίπνια εργατια“.
2. Γιατί „ι τρομερι ςκια“ „φέρνι χαρα για τυς μικρυς, για τυς τρανυς τρομάρα“;

Αςκιςι.

Αντιγράπςτε κε αποςτιθὶςτε το πίιμα.

Ντεμιαν Μπέντνι

(*Γενίθικε στα 1883*)

Στα 1911 ο Βλαντίμιρ Ιλιτς ρότισε τι ςίνταχςι τις μπολςε βίχιχις εφιμερίδας «Ζβεζντα»: «Πιός ίνε ο Ντ. Μπέντνι; Γράφι με μεγάλο ταλέντο».

Με το πςεβδόνιμο «Ντ. Μπέντνι» διμοςίεβε αχόμα τότε τα έργα-τυ ο ςίνχρονος μπολςεβίχος πιιτις, Εφιμ Αλεχςέεβιτς Πριτβόροφ.

Εγραφε μίθυς, όπυ ςτιγμάτιζε χάθε εχτρο τον εργαζόμενον.

Στον χερο τυ εμφίλιυ πολέμυ ο Ντ. Μπέντνι ίτανε ςχεδον ς' όλα τα μέτοπα. Εχι ι στίχι-τυ ενθυςίαζαν τυς χραςνοαρμέυς, εχςιγύςανε ςτυς άςπρυς ςτρατιότες, πος γελαςμένι απ' τυς στρατιγυς πιγένανε ςτο μέτοπο, ενάντια ςτα ςιμφέροντα τον εργατον χε χοριχον.

Ο Ντ. Μπέντνι έβλεπε τα ιροιχα χατορθόματα τυ Κόχινυ στρατύ-μας χε αφιέροςε ς' αφτον πολυς ςτίχυς.

Για τις ιδιέτερές-τυ ιπιρεςίες ςτο προλεταριάτο, για τα απλα χε εφχολονόιτα για όλυς έργα-τυ, ο Ντ. Μπέντνι βραβέφτιχε με το παράςιμο τις Κόχινις ςιμέας, χε αργότερα με το παράςιμο τυ Λένιν.

Ο Μάις.

Ιμέρα τις Προτομαγιας
στον ίλιο αντίκρι ο Λυκας,
απάνο σε μιντέρι
χιμάτε, για προςκέφαλο έχι τὄνα-τυ χέρι.
Τον βλέπι ο αφέντις-τυ, τρέχι κε τον κςιπνα:
— Λυκα, — φονάζι, — έ, Λυκα!
χιμάςε τέτια όρα!
Ο ίλιος ανέβικε πςιλα!
στον κάμπο όλα τα πεδια.
Δυλια έχυμε τόρα.
Βυβάθικες; δεν απαντας;
Τί; στι δυλια δε θες να πας;
Το βλέπο, σε φυςκόςανε τα φρένα-συ ι άλι.
Ιδα κε χτες τα φέι-βολαν, πυ ςὔδιναν αφτι,
τις πόλις ι κςιπόλιτι. Για απεργία πάλι,
για στάςι ετιμάζυντε, μαζι μ' αφτυς κε ςι;
Το ςκιλολόι τις φάμπρικας δε φτάνι πυ θολόνι
στιν πόλι τα μιαλα,
κ' εδο υρίτςα χόνι.
Στο πόδι να ςικόςι ζιτα κε τα χορια.
Προτομαγια!.. Τιν κςέρυμε αφτίνε τι γιορτι!
Μα τότε σε παρακαλο, πές-μυ, Λυκα, γιατί
δόρο το πάςχα ςὔδοςα το μάλινο ζυνάρι;
Για τα γλικα τα μάτια-ςυ; Ακυςε, παλικάρι,
μένα, το νικοκίρι-ςυ, πυ θέλο το καλό-ςυ!
Τις τρελαμάρες άφιςε... έλα στον εαφτό-ςυ
ενόςο ίνε κερος.
Γιατι φίλε αλιος,
τις φιλακις τα ςίδερα μαζι μ'αρτυς θα ιδις
κε με το χοροφίλακα κε ςι θα γνοριστις".
Ιπε! κι αμέςος άλακςε ι όπςι τυ Λυκα.
Μελάνιαςε, τα μάτια-τυ αστράπςανε, πι δα:
— Αφέντι, — λέι — να μιν κςεχνας, πος ι Προτομαγια...
— λέι κε μες' στα στίθια-τυ άναπςε πια ι μπόρα.
Κε τρίζοντας τα δόντια-τυ, ςφίνκοντας τι γροθια
προστένι: — Ακυςε, λιπον!.. Μα... χάλιο άς-τα τόρα...

Rotímata.

1. Me tí práma fobérise o mpatrákos to nikokíri;

2. Me piá mésa prospathúse o nikokíris na empodísi to mpatráko ap' to giortazmo tis Protomagias;

3. Pií proskalúsan to mpatráko sto giortazmo tis Protomagias;

4. Se piá lógia tu nikokíri fénete to mísos-tu enántia stus ergátes;

5. Se piá epochi (prin i ístera ap' tin Ochtovriani epanástasi) mporúse na gíni i omilía afti tu mpatráku me to nikokíri; Apo piá lógia fénete;

Δ. Εριςτέας

Ο Κόκινος Φρυρος.

Απο τα ςπλάχνα τυ Οχτόβρι
φρυρος εγο· κ'εγο πεδί-τυ,
πςιλα το λάβαρο κρατο·
τυ Αρχιγύ-μας τυ μεγάλυ
πιςτα εδο τι διαθίκι,
τις εντολες πιςτα φρυρο.

Ι θρόνι γίρο-μυ ςιντρίμια,
για δες· κυρέλια τις πορφίρες,
ράκι τις πρόλιπςις πατο,
τον τίμιο κόπο-ςυ εργάτι
τον τίμιο κόπο-ςυ αγρότι
ςτα ςίνορ' άγριπνος φρυρο.

Ας παν να ριάζυντε τ' αγρίμια,
ας παν να ςκύζυνε τα όρνια,
εγο ςτον όρκο-μυ πιςτος,
τις αργατιας όλυ τυ κόζμυ,
τις αγροτιας τυ κόζμυ όλυ,
ςτέκο ακίμιτος φρυρος.

Αςτράφτι ι λόνχι-μυ κι αχτίδες
ελπίδας ςτέλνι ςτα μπυντρύμια,
κι, πυ ςτενάζι ι αργατια·
κςιπνύνε κόκινι ι φαντάρι
κε ι προτοπόρι τις Ιδέας
μες' ςτυ οχτρύ-μυ τιν καρδια.

Απο τα ςπλάχνα τυ Οχτόβρι
γένιμα, θρέμα κε πεδί-τυ
ςτέκο ςτον όρκο-μυ πιςτος,
τυ Οχτόβρι, νά πυ πλιςιάζι,
νά, τυ πανκόζμιυ Οχτόβρι
ίμε πιςτος εγο φρυρος.

Ροτίματα.

1. Γιατί ονομάζι τον «Κόκινο φρυρο» πεδι τυ Οχτόβρι ο πιιτις;
2. Πιά ςίνορα φιλάγι ο Κόκινος φρυρος; Πιανόν ςιμφέροντα προςτατέβι;
3. Απο πιύς εχτρυς προφιλάγι τα ςίνορα ο „Κόκινος φρυρος"; Πός ονομάζι τυς εχτρυς αφτυς ο πιιτις;
4. Πιί ίνε ι κόκινι φαντάρι, πυ „κςιπνύνε κόκινι μες' ςτυ οχτρύ-μας τιν καρδια";

Ο ςτρατιότις τυ ιμπεριαλιςτικυ πολέμυ.

Το θιμάμε κι όλο τρέμι,
όλο τρέμι το κορμί-μυ.
Τί κερι ίταν εκίνι,
τί κακο, τί χαλαζμος.
Απ' το βόλι-μυ επέφταν
ςκοτομέν' ι αδερφί-μυ,
με το έμα-μας γλεντύςε
στα παλάτια ο εχτρος.
Πικνο ςκέπαζε ςκοτάδι
τι ζοι κε τα μιαλά-μας
μάβρι νίχτα δίχος φότα,
δίχος άςτρο πυθενα·
ςκοτονόμαςτε τ' αδέρφια
κ' ι τιράνι τα δεζμά-μας
ατςαλόνανε στο έμα,
τις ςκλαβιάς-μας τα δεζμα.
Τιν παντιέρα-τυ ο χάρος
έςτιςε ανάμεςά-μας
νά χιλιάδες πλιγομένι
κε χιλιάδες ι νεκρι.
Κε γλεντύςαν ι τιράνι
κε πεθέναν τα πεδιά-μας,
για το κράτος τον εχτρόν-μας
τιν «πατρίδα» τιν εςχρι.

Ι. Α. Γοντςαροφ

(1812 — 1891)

Ο Ιβαν Αλεχςάντροβιτς Γοντςαροφ γενίθικε κε μεγάλοςε στο Σιμπιρςκ. Ο πατέρας-τυ ίταν ςιταρέμπορος. Οςτόςο το πατρικό-τυ ςπίτι έμιαζε με έπαβλι τςιφλικα. «Το ςπίτι-μας», λέι στις αναμνίςις-τυ, «ίχε, όπος λένε, απ' όλα τα καλα. Αβλι: μεγάλι, μάλιςτα διο αβλες, με πολα χτίρια: χτίρια για τυς ανθρόπυς τις ιπιρεςίας, στάβλυς, μάντρες, αμπάρια, ςαράγια, κοτέτςια κε λυτρα. Τα άλογά-μας, ι γελάδες, τα πρόβατα κε ι γίδες, ι όρνιθες κε ι χίνες-μας ίχαν το κατικιό-τυς στις διό-μας τύτες αβλες... Με λίγα λόγια, ολόκλιρο χτίμα-χοριο».

Στο έργο-τυ «Ομπλόμοφ» μας δίχνι ο Γοντςαροφ τιν αναπραγια κε τιν ακαματοςίνι τον τςιφλικάδον, πυ ςινίθιςαν να ζυν βρίςκοντάς-τα όλα έτιμα ςε βάρος τις δυλιας τον δυλοπάρικον. «Το όνιρο τυ Ομπλόμοφ» ίνε ένα κεφάλεο απ' το έργο αφτο.

Κοντα στυς Ομπλόμοφ ο Γοντςαροφ μας δίνι κι άλυς τςιφλικάδες, πυ καταγίνονταν βέβεα με μεγάλι δραστιριότιτα με το νικοκιριό τυς, τοποθετύςαν όμος κε χρίματα ςε εργοστάςια κε φάμπρικες. Αφτυς τυς τςιφλικάδες-βιομίχανυς ςιμπαθύςε ο Γοντςαροφ. Περιγράφοντας όμος τι ζοί-τυς αποφέβγι να δίχςι κε τι ζοι τον εργαζόμενον, πυ τυς εκμεταλέβονταν ι φαμπρικάντες κε ι εργοστασιάρχες.

Το όνιρο τυ Ομπλόμοφ.

I

Κςίπνιςε το πρωι ο Ιλίας Ιλιτς μέςα στο κρεβατάκι-τυ. Ιταν μόλις εφτα χρονο πεδι. Ολο χαρες κε πεχνίδια.

Ομορφύλις, ροδοκόκινος, παχυλος ο Ιλιύςας, έτςι πυ κερόςυν να τόνε βλέπις. Τα μάγυλά-τυ ίταν τόςο στρονκιλα, πυ κανις κατεργαράκος, όςο κι αν φύςκονε τα μάγυλά-τυ, δε θα μπορύςε να τα κάνι έτςι στρονκιλα ςαν τυ Ιλία.

Ι ντάντα καθιζμένι στο κρεβατάκι-τυ τον περίμενε να κςιπνίςι. Μόλις, λιπον, τον ίδε ν' ανίγι τα μάτια, άρχιςε να τυ φοράι τις καλτςύλες-τυ. Αφτος όμος δεν τιν αφίνι, πέζι κε κλοτςάι με τα πόδια. Αλι φορα πάλι χόνετε κάτο απ' το προςκέφαλο ί κυκυλόνετε με το ςεντόνι. Ι ντάντα τον κςεςκεπάζι, τον πέρνι στιν ανκαλιά-τις κ' ι διό-τυς, ντάντα κε Ιλίας, κςεκαρδίζοντε στα γέλια.

Με τα πολα καταφέρνι ι ντάντα να τόνε ςικόςι απ' το κρεβάτι· τόνε νίβι, τυ χτενίζι τα μαλια κε τόνε φέρνι στι μιτέρα-τυ.

Τον αρπα ι μιτέρα στιν ανκαλιά-τις κε τόνε φιλα, τόνε φιλα με λαχτάρα. Ιστερα τον κιτάζι αχόρταγα, εκςετάζι με μεγάλι προςοχι τα ματάκια-τυ, αν ίνε θολα, τόνε ροτα αν τυ πονι πυθενα, ροτα κε τι ντάντα αν ο γιόκας-τις κιμίθικε ίςιχα, αν κςίπνιςε τι νίχτα, αν ίχε πιρετάκο· έπιτα τόνε πέρνι απο το χέρι κε τόνε φέρνι μπροστα στιν ικόνα.

Εχι πέφτοντας στα γόνατα κε κρατόντας-τον στιν ανκαλια με το αριςτερό-τις χέρι, τυ ιπαγορέβι τιν προςεφχί-τυ.

Το πεδι τιν επαναλαβένι μιχανικα κι αφερεμένα με τα μάτια στραμένα στα παράθιρα, απ' όπυ χίνυντε μέςα στο δομάτιο ι προινι δροςια κ' ι μιρυδια τις παςχαλιας.

— Θα πάμε ςίμερα περίπατο, μανύλα; — ροτα άκςαφνα κόβοντας τιν προςεφχι στι μέςι.

— Θα πάμε, πςιχύλα μυ — απαντα βιαςτικα κε χορις να ςικόςι το μάτι-τις απο τιν ικόνα ι μιτέρα, πυ βιαζόταν να πι όλα τα λόγια τις προςεφχις.

Επιτα πίγαν ςτον πατέρα κι απο κι ςτο τςάι.

Εκι, δίπλα ςτο τραπέζι, ίδε ο Ιλιύςας τι γρια θιά-τυ, πυ ζύςε μαζί-τυς· ίταν πάνο-κάτο ογδόντα χρονο κι όλιν τιν όρα μυρμύριζε κάτι ςτιν πςιχοπέδα-τις, πυ με τρεμάμενο απ' τα γεράματα κεφάλι, τιν ιπιρετύςε ςτεκάμενι πίςο απ' το κάθιζμά-τις.

Ιςτερα άρχιςαν να τον ταίζυν φραντζόλες, παξςιμαδάκια, καιμάκι.

Στα τελεφτέα, αφυ τον εχάιδεπςε λίγο ι μιτέρα-τυ, τον έςτιλε να πέκςι ςτιν αβλι, ςτο περιβόλι, ςτο λιβάδι, δίνοντας ςίνκερα αφςτιρες παρανκελίες ςτι νταντα, να μιν κςεμακρένι απ' το μικρο, να μιν τ' αφίνι να ζιγόνι τ'άλογα, τα ςκιλια, τι γίδα, να κςεμακρένι απ' το ςπίτι, κε το κιριότερο—να μιν το αφίνι να ζιγόνι το νκρεμο, το φοβερότερο μèρος ςτα γίρο τυ ςπιτιυ, πυ ίχε πολι κακο όνομα.

Εκι κάποτε βρίκαν ένα ςκιλι, πυ το πίραν για λιςαζμένο, μόνο κε μόνο, γιατι τὄςτριπςε κε πίγε κε κρίφτικε πίςο απ' το ίπςομα, ςαν ίδε να το κινιγύνε με πέτρες, με δικράνια κε με μπαλτάδες. Κάτο ςτο νκρεμο ρίχνανε τα πςοφίμια, κ' εκι νόμιζαν, πος ίχαν τα λιμέρια-τυς ι λιςτες, ι λίκι κε άλες κακοπιες ιπάρκςις, πυ όχι μοναχα ςτο μέρος εκίνο, μα κε πυθενα ςτον κόζμο δεν ίπαρχαν.

II

Το πεδι δεν περίμενε τι μάνα-τυ να τελιόςι τις ατελίοτες παρανκελίες-τις· απο όρα βριςκόταν κιόλας ςτιν αβλι.

Λαχταρύςε να τρέκςι πάνο ςτι βεράντα, πυ έζονε το ςπίτι, για να βλέπι απο κι το ποτάμι· μα ι βεράντα ίταν παλια, ςαράβαλο—μόλις βαςτιόταν. Μονάχα τυς δόλυς επιτρέπανε να περνυν απο κι, τ' αφεντικα δεν περνύςαν ποτές-τυς.

Ο Ιλίας δεν έδινε ποτες προςοχι ςτις απαγορέπςις τις μιτέρας-τυ, κε τόρα έτρεκςε ν' ανεβι τα ςκαλοπάτια, πυ τόςο τον τραβύςαν. Μα δεν πρόκανε ύτε το πρότο ςκαλοπάτι να πατίςι κε τον άρπακςε απο πίςο ι ντα ντά-τυ.

Απο κι έτρεκςε να πάι ςτον αχερόνα, με ςκοπο όμος να ανεβι απ' τιν απότομι ςκάλα. Εδο πάλι μόλις πρόκανε να τον εμποδίςι ι νταντα κ' έπρεπε να τον κςανακινιγίςι ςτον περιςτεριόνα, απο κι ςτι μάντρα, πυ ίχαν περιοριζμένα τα ζόα κι απο κι πάλι ςτο νκρεμο!

— Τί πεδι ίν' αφτο θεύλι-μυ! Ζβύρα ςοςτι! Κάτςε κε λίγο ίςιχα, αφεντικύλι, ντροπι! — ίπε ι νταντα.

Μα δεν ίνε πάντα έτςι ο μικρύλις. Κάποτε κάθετε κε ίςι-

χος· κυρνιάζι δίπλα στι ντατά-τυ κε με μεγάλι προσοχι τα περιεργάζετε όλα. Το μιαλυδάκι-τυ τα προσέχι όλα όσα κσετιλίγοντε γίρο-τυ· τ' αποτιπόνι βαθια στιν πσιχί-τυ κι αργότερα μεγαλόνυν κε οριμάζυν μαζί-τυ.

Ιταν ένα θαβμάσιο πρωινο· το αγεράκι φισύσε δροσερο κε ο ίλιος ολοένα κι ανέβενε πσιλότερα. Ολα, μα όλα, το σπίτι, τα δέντρα, ο περιστεριόνας, ι βεράντα έριχναν έναν ίσκιο μακρι, πολι μακρι. Στο περιβόλι κε στιν αβλι σχιματίζονταν δροσερες γονιες, πυ τραβύσανε τυς διαβάτες σε ονιροφαντασια κε ίπνο. Μονάχα ο κάμπος, πέρα κι, σκεπασμένος απο σίκαλι, φένετε σα να κολιμπα στις φλόγες, κε το ποτάμι, πυ κιλα γάργαρο, στραφτοκοπα στις αχτίδες τυ ίλιυ τόσο, πυ συ πονυν τα μάτια κιτάζοντάς-το.

— Γιατί, ντάντα, πέρα κι, ίνε έτσι φοτερα κ' εδο πέρα σκοτινα, θα γίνι κ' εδο έτσι φοτερα; — ρότισε ο μικρύλις.

— Αφτο γίνετε, γιατι ο ίλιος πάι να βρι το φενκάρι, κ' επιδις δεν το βρίσκι κατσυφιάζι· μόλις όμος το αντικρίζι απο μακρια, το πρόσοπό-τυ κσαναλάμπι απο χαρα.

Ο μικρύλις βιθίζετε σε σκέπσις κι όλο κιτάζι γίρο: βλέπι τον Αντίπα, πυ πιγένι για νερο κε βλέπι πάνο στι γι, δίπλα-τυ, έναν άλον Αντίπα, πυ προχορι κι αφτος, ίνε δέκα φορες πιο μεγάλος απ' τον καθαφτο Αντίπα. Το βαρέλι τυ φένετε κι αφτο μεγάλο, σα σπίτι, κε ο ίσκιος τυ αλόγυ, σα να σκέπασε ολόκλιρο το λιβάδι. Ο ίσκιος αφτος μόλις έκανε διο βίματα κατα το λιβάδι κε σκέπασε το βυνο, τι στιγμι πυ ο Αντίπας ύτε πρόφτασε να βγι απ' τιν αβλι.

Ο μικρύλις έκανε διο βίματα, κ' ένα ακόμα, κε νά, κοντέβι κιόλας να πάι πίσο απ' το βυνο.

Ιθελε να πάι στο βυνο για να ιδι τί έγινε το άλογο. Εφτασε στιν αβλόπορτα, απ' το παράθιρο όμος ακύστικε ι φονι τις μιτέρας-τυ:

— Δε βλέπις, καλε, πος το πεδι πίγε στον ίλιο; Φέρ'-το γλίγορα στι σκια· ο ίλιος θα τυ πσίσι το κεφαλάκι-τυ, θα μυ αροστίσι, θα τυ έρθυν ζαλάδες κε ύτε όρεκσι θα έχι πια για φαι. Ετσι όπος το προσέχις, μπορι να κατεβι κε το νκρεμο.

— Τί αταχτο πεδι, θέ-μυ! — σιγομυρμύρισε ι ντάντα, βγάζοντας το πεδι στον εκσόστι.

III

Δε μπορι κανις να πι, πος το πρωινο στο σπίτι τον Ομπλόμοφ περνύσε έτσι στο βρόντο. Ος το χοριο μακρια έφτανε ο κρότος τον μαχεριον, πυ κόβανε στο μαγεριο τα λαχανικα κε κοπανύσαν τον κιμα για τις κεφτέδες.

Κε ο ίδιος ο γέρο-Ομπλόμοφ αχόμα κι αφτος δε μένι δίχος δυλια. Ολο το πρωι κάθετε στο παραθίρι κε παρακολυθι με μεγάλι προςοχι όλα όςα γίνυντε ςτιν αβλι.

— Ε, Ιγνάτι! Τί κυβαλας αφτυ, βλάκα; — ροτάι το δύλο, πυ περνα απ' τιν αβλι.

— Πιγένο στο διαμέριζμα τις ιπιρεςίας τα μαχέρια, πυ ίνε για ακόνιζμα, — απαντα ο Ιγνάτις, δίχος να ςικόςι τα μάτια προς το παράθιρο· πύ να τολμίςι τέτιο πράμα!

— Καλα πίγενέ-τα, μα κίταχςε ν' ακονιςτυν καλα.

Ιςτερα ςταματα ο Ομπλόμοφ μιαν απ' τις γινεκύλες τις ιπερεςίας.

— Ε, εςι αφτυ! Πύ πας;

— Πάο στο ιπόγιο, αφεντικο, — απαντα κε κρατόντας το χέρι αντίλιο κιτάζι προς το παράθιρο. — Θα φέρο γάλα για το τραπέζι.

— Καλα, πίγενέ-τα — απαντα ο αφέντις. — Μα κίτα να μι ςυ χιθι. Ε, ςι, Ζαχάρκα, ζαγάρι, πύ τρέχις πάλι, — φονάζι κςανα. — Τόρα θα ςυ δίκςο εγο! Ινε ι τρίτι φορα πυ ςε βλέπο να περνας απ' εδο τρεχάτος. Πίςο γλίγορα, στο διάδρομο!

Ο Ζαχάρκας γίριςε πίςο στο διάδρομο, για να νιςτάζι κε να χαζμυριέτε απ' το ατέλιοτο καθιςιο.

Γιρναν ι γελάδες απ' το λιβάδι, πρότος ο γέρος θα φροντίςι να τις ποτίςυν· βλέπι απο κι πυ κάθετε, πος το ςκιλι κινιγάι καμια κότα, πέρνι αμέςος αφςτιρα μέτρα κε τιμορι αλίπιτα το φτέχτι.

Μα κε ι κιρα, ι γινέκα τυ γερο-Ομπλόμοφ, κι αφτι πνίγετε ςτι δυλια. Πάνο απο τρις όρες ςιζιτα με το ράφτι, τον Αβέρκα, πός απ' τι φανέλα τυ άντρα-τις θα βγι μια μπλύζα για τον Ιλιύςα· βγάζι ι ίδια με τιν κιμολία τ' αχνάρι τις μπλύζας, κ' έχι τα μάτια-τις τέςερα, μπας κε κλέψι κανένα αποκόματο απ' τι φανέλα ο Αβέρκας.

Ιςτερα πιγένι στο δομάτιο τον κοριτςιον· δίνι παρανκελίες: πόςι ντεντέλα θα πλέκςι ι καθεμιά-τυς τιν ιμέρα. Επιτα φονάζι κοντά-τις τιν Αναςταςία Ιβάνοβνα, ί τι Στεπανίδα Αγάποβνα ί κάπιαν άλι απ' τιν ακολυθιά-τις κε κατεβένι μαζί-τις στο περιβόλι: να ιδι πος οριμάζι το μίλο, αν έπεςε κίνο, πυ χτες ίταν κιόλας όριμο, να μπολιάςι εδο κάπιο δέντρο, να κλαδέψι εκι ένα άλο κ.τ.λ.

Ι κιριότερι όμος φροντίδα-τις ίταν το μαγεριο κε το μεςιμεριανο φαι, το γιόμα. Για το γιόμα ςιβυλεβόταν όλο το ςπίτι: αχόμα κε τι γρια θια τιν προςκαλύςαν κ' εκίνινε για να δόςι τιν ιδέα-τις. Ο καθένας πρότινε το φαγι τις αρεςκίας-τυ: άλος ςύπα με

εντόςθια κότας, άλος φιδε, άλος τζιγεράκι, άλος γιαχνι με κόκινι ί άςπρι ςάλτςα.

Κάθε ςιβύλι περνόταν ιπόπςι, ςιζιτιόνταν ς' όλες τις λεπτομέριές-τις κε αποριπτόταν ί γινόταν αποδεχτι, ανάλογα με τιν απόφαςι, πυ έπερνε ι νικοκιρα· αφτι ίχε τον τελεφτέο λόγο, το βέτο, όπος λεν. Αδιάκοπα ςτελνόταν ςτο μαγεριο, πότε ι Αναςταςία Πετρόβνα κε πότε ι Στεπανίδα Ιβάνοβνα, για να πυν ςτυς μάγιρυς, πος έπρεπε κάτι να προςτέςυν ι κάτι να αφερέςυν, κε να προςέχυν αν ο μάγιρας βάζι ςτο φαι όλα όςα τυ δόθικαν.

Ι φροντίδα για το φαγιτο ίταν ι πρότι κε κιριότερι φροντίδα τις Ομπλόμοφκας. Τί μοςκάρια δε μεγάλοναν εκι για τις μεγάλες γιορτες! τί πυλερικα! Κε πόςι λεπτεπίλεπτι ςινδιαζμι, πόςες φροντίδες για τιν περιπίιςί-τυς! Τα κοτόπυλα κε τυς κύρκυς, πυ ίταν προοριζμένι για τις ονομαςτικες γιορτες κε τις μεγάλες ιμέρες, τυς έθρεφαν με καρίδια· ςτις χίνες απαγόρεβαν κάθε κίνιςι, δεν τις άφιναν να περπατυν. Τις έβαζαν μέςα ς'ένα ςακι, πυ το κρεμύςαν απ'το τςενκέλι. Ετςι τις άφιναν ακίνιτες για κάμποςες μέρες πριν απ'τι γιορτι, για να κολιμπίςυν ςτο πάχος-τυς, πυ λέι ο λόγος. Κε πόςο λογιο γλικίζματα κε πάςτες κε ζιμαρικα δεν ετίμαζαν! Τί λικέρια δεν πςίνανε, τί κβάςια κε τί μελόπιτες ςτιν Ομπλόμοφκα!

Ος το μεςιμέρι ι αβλι βριςκόταν ςε μεγάλι κίνιςι. Ολα για τι φροντίδα τυ μεςιμεριανυ. Τρέχαν πάνο-κάτο, μικρι κε μεγάλι, ςα μερμίνκια, πυ κυβαλυν ςτι φολιά-τυς όλα τα καλα, ακόμα κε τυ πυλιυ το γάλα, για κυμπάνια.

Ολα αφτα τάβλεπε κε τα παρακολυθύςε προςεχτικα με το πεδικό-τυ μιαλο ο μικρύλις· δεν τυ κςέφεβγι τίποτε. Εβλεπε, πος ίςτερα απ'το προινο, πυ ίταν γεμάτο ςκοτύρες κε τρεχςίματα, ερχόταν το μεςιμέρι με το γιόμα.

IV

Ιρθε το μεςιμέρι· ζέςτι μεγάλι. Υτε ένα ςίνεφο ςτον υρανο. Ακίνιτος πάνο απ'τα κεφάλια ο ίλιος κέι το χόρτο. Ο αέρας έπαψε να φιςα. Πάνο ςτα δέντρα ύτε φιλαράκι δεν κυνιέτε, κε το νερο αςάλεφτο κι αφτο, δίχνι τιν όπςι τυ καθρέφτι. Σιγαλια απλόθικε πάνο απ'το χοριο κε τον κάμπο—ςα ν' απονεκρόθικε το παν. Μέςα ςτι νεκρικι αφτι ςιγαλια ακύετε απο μακρια, πολι μακρια, ανθρόπινι φονι· ςε ίκοςι ςάζνες απόςταςι ακύετε το βυιτο κάπιυ ζυζυνιυ, πυ πετα κε μέςα ςτο πικνο χορτάρι κάπιος ρυχαλίζι, ςα να ςοριάςτικε μέςα κι κε να κιμάτε ίπνο βαθι.

Νεκρικι ιςιχία βαςίλεπςε κε ςτο ςπίτι μέςα. Ιταν ι όρα τυ γενικυ μεςιμεριάτικυ ίπνυ.

Ο μικρος μονάχα κσίπνιος παρακολυθι τι ςκινι: ο πατέρας, ι μιτέρα, ι γρια ι θια κε όλι-τυς ι ακολυθια, πίρε ο καθένας τι γονιά-τυ κε κιμάτε· κίνι πυ δεν ίχαν δικί-τυς κσεχοριςτι γονια, πίγαν άλος ςτον αχιρόνα, άλος ςτο περιβόλι, τρίτος ζιτύσε καμια δροσερι κοχίτσα ςτο διάδρομο κε άλος πάλι, ςκεπάζοντας με το μαντίλι το πρόσοπό-τυ, όπλο ενάντια ςτις μίγες, κιμόταν ςτο μέρος, όπυ έλαχε να τον παραλίςι ι ζέςτι κε να τον αποχαβνόςι το άφτονο κε παχι γιόμα. Ακόμα κι ο περιβολάρις κσαπλόθικε κάτο απ'το θάμνο, πυ ίταν αντίκρι ςτον πίργο κι ο αμακςας τον πίρε μέςα ςτο ςτάβλο.

Ο Ιλίας Ιλιτς έρικσε μια ματια ςτο διαμέριζμα τις ιπιρεςίας. Κ'εχι γενικο κσαπλοταριο. Αλι πάνο ςτα τραπέζια ί πάνο ςτα ςκαμνια, άλι κατάχαμα, πάνο ςτο πάτομα, αφίνοντας τα πεδάκια ςτιν τίχι-τυς. Κ'εκίνα τρέχυν ςτιν αβλι κε ςκαλίζυν ςτον άμο. Τα ςκιλια κοθίκαν κι' αφτα βαθια ςτις τρίπες-τυς, μια κε δεν ίχαν να γαβγίςυν κανένα.

Ολα αφτα τα προσέχι, τα παρατιρι ο μικρύλις.

Ιςτερα απ' το μεςιμεριανο κσαναβγίκε ο μικρος με τι ντατάτυ ςτον καθαρον αέρα.

Εκίνι καθόταν πάντα σε κάπιο μέρος δροσερο: κάτο απ' τον εκςόςτι, πάνο ςτο κατόφλι τυ ιπόγιυ, κάποτε κε πάνο ςτο χόρτο. Ο ςκοπός-τις ίταν να πλέκςι τιν κάλτσα-τις κε να προσέχι το πεδι. Σε λιγάκι όμος, με τιν ένια μίπος κσεμακρένι το πεδι κε πάι σε μέρος επικίντινο κε απαγορεμένο, άρχιζε με μάτια μισόκλιςτα να παραμιλι:

«Πρόσεχέ-τονε, θ'ανεβι...θ'ανεβι ι ζβύρα τύτι ςτι ςτέγι... θα πέςι απ'το νκρεμο...» Κ' ίςτερα απο λίγα λεφτα τα μάτια έκλιναν ολότελα, το κεφάλι έγερνε βαρι ςτα γόνατά-τις, ι κάλτσα έπεφτε απ' τα χέρια-τις· έτςι τις έφιγε πια ολότελα απο το νύτις ι ένια τυ πεδιυ κε με το ςτόμα μιςάνικτο ςιγορυχάλιζε.

Ο μικρύλις τι ςτιγμι τύτι τίνε περίμενε με ανιπομονιςια, γιατι τότες μόνο αποχτύσε τιν ανεκςαρτιςιά-τυ.

Σα νάταν τόρα ολομόναχος ςτον κόζμο· περιπατόντας πάνο ςτις μίτες τον ποδιόν-τυ, κσεμάκρενε απ' τι νταντα, ζίγονε τυς κιμιζμένυς κ'έβλεπε πύ κε πός κιμόταν ο καθένας-τυς. Ιςτερα έπερνε τιν τρεχάλα με καρδιοχτίπι· έτρεχε πάνο ςτα ςανίδια πυ έτριζαν, ςκάρφαλονε ςτον περιςτεριόνα, τρίπονε ςτο περιβόλι, άκυε το ζυζυνιτο, πυ έκανε πετόντας το ζυζύνι κε με το μάτι-τυ το παρακολυθύσε ός τιν όρα πυ χανόταν· αφυνκραζόταν το τριζόνιζμα πυ έκανε κάπιος μέςα ςτο χόρτο κε ζιτόντας τσάκονε τον ταρακςία,

τον αδιάκριτο αφτόνε, πυ τολμύσε να ταράκσι τι γενικι ισιχία.

Κατεβένι ς'ένα χαντάκι, βρίςκι εκι κάτι ριζίτσες, τις κσεφλυδίζι κε τις τρόι με μεγάλι όρεκςι, προτιμόντας-τες απ'τα μίλα κε τα λογιο-λογιο γλικα, πυ τυ τράτερνε ι μαμάκα-τυ.

Τόρα θέλι να κατεβι κι απ'το νκρεμο: βρίςκετε πενίντα μόλις ςάζνες μακρια απ' το περιβόλι· έφτασε στο χίλι τυ νκρεμυ, μισοκλίι τα μάτια, θέλι να κιτάκςι κάτο, βαθια έτςι, όπος κιτάζυν μέςα στον κρατίρα τυ ιφέςτιυ....μα κςάφνυ πέραςαν μπροστα απ' τα μάτια-τυ όλα όςα έλεγαν για το νκρεμο· για μια στιγμι τόνε κιρίεπςε φρίκι το μικρύλι, κε κατατρομαγμένος γιρνα πίςο τρεχάτος, πέφτι πάνο στι νταντά-τυ κε τίνε κςιπνα.

Ι νταντα τινάχτικε κςαφνιαζμένι, διόρθοσε τι μαντίλα, πυ φορύσε στο κεφάλι-τις, έχοσε κάτο απ'τι μαντίλα τις τύφες τον άσπρον μαλιόν-τις κε, κάνοντας τάχα πος δεν κιμίθικε καθόλυ, κιτάζι ίποπτα τον Ιλιύσα, ρίχνι ίστερα ματιες τρομαγμένες στα παράθιρα τον αφεντάδον-τις κε αρχίζι με τρεμάμενα δάχτιλα να πλέκι τιν κάλτσα, πυ ίταν πεζμένι πάνο στα γόνατά-τις.

Σ'αφτο το μετακςι ι ζέστι άρχισε κάπος να πέφτι, κι όλα στι φίςι άρχιςαν να ζοντανέβυν. Μα κε στο σπίτι μέςα άρχισε να ιποχορι ι ισιχία· έτρικςε κάπια πόρτα, ακύςτικαν βίματα στιν αβλι, στον αχερόνα μέςα κάπιος φτερνίςτικε.

Σε λίγο πρόβαλε κάπιος απ'το μαγεριο μ'ένα πελόριο ςαμαβάρι στα χέρια, πυ απ' το μεγάλο βάρος τον έκανε να ςκίβι. Αρχιςαν κιόλας να μαζέβυντε γίρο απ'το τραπέζι για το τςάι: ο ένας με το πρόσοπο γεμάτο δίπλες κε με μάτια θολα, ο άλος με κόκινι βύλα στο μάγυλο ί στα μελίνκια, ο τρίτος με το παραμιλιτο στα χίλια, ςα να κιμόταν ακόμα. Κε όλι-τυς χαζμυριέντε, αναστενάζυν, φτερνίζυντε, κςίνυν το κεφάλι κε ανακλαδίζοντε· δεν πρόφταςαν ακόμα να τινάκςυν απο πάνο-τυς τι νιςτάλα.

V

Ι έθυςα τις ιποδοχις στο πατρικο σπίτι τυ Ιλιύςα ίταν μεγάλι, ςκοτινι, με τις παλιες τις πολιθρόνες απο φλαμυρια πάντα ςκεπαζμένες, με το πελόριο χοντροφτιαζμένο ςκλιρο ντιβάνι, ντιμένο με κςεθοριαζμένο κε λεκιαζμένο γαλάζιο βελύδο κε δίπλα τι μεγάλι δερμάτινι πολιθρόνα.

Ιρθαν ι ατέλιοτες χιμονιάτικες νίχτες.

Κάθετε ι μάνα στο ντιβάνι, πάνο στα πόδια-τις κε πλέκι νιςταγμένα τιν πεδικι κάλτσα, χαζμυριέτε κι απο κερο σε κερο κνίθι το κεφάλι-τις με τις βελόνες.

Δίπλα-τις κάθυντε ι Αναςταςία κε ι Πελαγία Ιγνάτιεβνα. Ινε αποροφιμένες απ'τι δυλια· ράβυν με μεγάλι προςοχι κάτι γιορτινο για τον Ιλία ί για τον πατέρα-τυ ί κε για τον εαφτό-τυς.

Ο πατέρας πιγενοέρχετε μέςα ςτιν έθυςα με τα χέρια πίςο κε ςτο πρόςοπό-τυ ίνε ζογραφιζμένι ι ικανοπίιςι. Κάπυ κάπυ κάθετε κε ςτιν πολιθρόνα, για να ςικοθι πάλι αμέςος κε ν'ακύι με προςοχι κε εφχαρίςτιςι τον κρότο, πυ κάνυν τα βίματά-τυ. Ιςτερα πέρνι μια πρέζα ταμπάκο, φτερνίζετε κε κςαναπέρνι.

Το δομάτιο το φοτίζι θαμπα ένα μικρο αλιματοκέρι· κι αφτο επιτρεπότανε μονάχα τις χιμονιάτικες κε χινοποριάτικες βραδιες. Το καλοκέρι προςπαθύςαν όλι-τυς να πλαγιάζυν κε να κςιπνυν με το φος τις ιμέρας, δίχος κερια.

Μέςα ςτιν έθυςα τύτι τις ιποδοχις καθιζμένι ι ικοδεςπότες ί ι ςινιθιζμένι μυςαφιρέι, τυς τρέχαν τα ςάλια.

Τον περιςότερο κερο ανάμεςα ςτυς ςινομιλιτες βαςιλέβι βαθια ςιοπι. Τί να ιπυν; Χρόνια τόρα, πυ βλέπυντε κάθε μέρα· ότι ίχαν να ιπυν ςιναμετακςί-τυς, το ίπαν, κ' έδοκαν πολες φορες εκςετάςις ο ένας ςτον άλονε. Οςο για νέα απ' τον έκςο κόζμο, τυς έρχονταν πολι ςπάνια.

Ιςιχία... ακύοντε μονάχα τα βαρια βίματα, πυ κάνυν τα χοντροφτιαζμένα ποδίματα τυ Ιλία Ιβάνοβιτς, το ριθμικο τικ-τακ τυ ρολογιυ, πυ κρέμετε ςτον τίχο κε το κόψιμο τις κλοςτις, πυ κάνυν με τα χέρια ί με τα δόντια-τυς ι Αναςταςία Ιβάνοβνα κε ι Πελαγία Ιγνάτοβνα· αφτα μονάχα διαταράζανε τι μεγάλι ιςιχία...

Περνα κάποτε μιςι όρα έτςι, όταν κςάφνυ κάπιος χαζμυριέτε κε ςταβρόνοντας το ςτόμα μυρμυρίζι: — Κίριε, ελέιςον!

Ιςτερ' απ ' τον πρότο χαζμυριέτε ο γίτονάς-τυ κ' ίςτερ απ' αφτον ο τρίτος, κε ςα να δόθικε το παράνκελμα, το κολιτικο αφτο πεχνίδι μεταδίνετε ς' όλυς. Κε το χαζμυριτο κάποτε ίνε τόςο επίμονο, πυ γεμίζυν τα μάτια δάκρια.

Κάποτε ο Ιλίας Ιβάνοβιτς ζιγόνι το παράθιρο κε κιτάζοντας έκςο φονάζι με κάπια έκπλικςι:

Ι όρα δεν ίνε ακόμα πέντε, κι οςτόςο ςτιν αβλι ςκοτίνιαςε κιόλας.

— Ετςι ίνε, — τυ αποκρίθικε κάπιος, τέτια όρα ςκοτινιάζι τόρα πια· αρχίζυν, βλέπις, ι μεγάλες νίχτες.

Τιν άνικςι πάλι ίνε εφχαριςτιμένι, ςαν αρχίζυν να μεγαλόνυν ι μέρες.

Αν τυς ροτίςι όμος κανις, ςε τί τυς χριάζυντε ι μεγάλες μέρες, καμιαν απάντιςι δε θα πάρι, γιατι κ' ι ίδιι δεν το κςέρυν.

Κε κςανα πάλι βαςίλεπςε ςιοπι.

Τίποτε δεν ετάραζε τι μονοτονία τις ζοις αφτις· μα κε ι ίδιι ι ομπλομοβίτες δεν τίνε βαριόντυςαν, γιατι δε μπορύςαν να φανταςτυν άλις λογις ζοι.

Κ' εκςακολυθύςαν έτςι χρόνια ολόκλιρα να ζεςτένυν τα ςκαμνιά-τυς, να νιςτάζυν κε να χαζμυριέντε, ί ςχιματίζοντας κίκλο ν' ανιςτορυν ςιναμετακςί-τυς τα όνιρα, πυ ίδαν τιν περαζμένι νίχτα.

VI

Μονάχα μια φορα έτιχε να διαταραχτι ι μονότονι ζοι τον ομπλομοβιτον απο κάπιο αλιθινα αναπάντεχο περιςτατικο.

Μια μέρα, όταν ίςτερα απ' τιν μεςιμεριάτικι ανάπαπςι, πυ τιν απετύςε το χυραςτικο γιόμα, κςαναμαζέφτικαν όλι ςτιν τραπεζαρία για το τςάι, ανίγι άκςαφνα ι πόρτα κε παρυςιάζετε ένας χορικος, πυ γιρνύςε απ' τιν πολιτία. Ο χορικος έχοςε το χέρι ςτον κόρφο κ' έβγαλε ένα τςαλακομένο γράμα ςτο όνομα τυ Ιλία Ιβάνοβιτς Ομπλόμοφ.

Ολι τἄχαςαν· τις νικόχιρας μάλιςτα το πρόςοπο άλακςε λιγάκι· όλι άνικςαν τα μάτια διάπλατα κε ι μίτες-τυς ςτράφικαν προς το γράμα.

— Τ' ίνε πάλι τύτο! — Κε πιός το ςτέλνι; ίπε επιτέλυς ι κιρα, ςαν ίρθε κάπος ςτον εαφτό-τις.

Ο Ομπλόμοφ πίρε το γράμα κε το γίριζε ςτα δάχτιλά-τυ μέςα με απορία, μιν κςέροντας τί να το κάνι.

— Απο πιόνε το πίρες; — ρότιςε το μυζίκο.

— Πιός ςυ τὄδοςε;

— Εκι ςτιν πολιτία, ςτο χάνι πυ κατέβικα, ίρθανε διο φορες απ' το ταχιδρομίο κε ροτύςαν, αν ίταν αφτυ κανένας απ' τυς μυζίκυς τις Ομπλόμοφκας· ίχαν ένα γράμα για τον αφέντι.

— Κε...

— Κε, τιν πρότι φορα κρίφτικα. Ο ςτρατιότις πίρε το γράμα κ' έφιγε. Ο διάκος όμος, πυ με ίδε, πίγε κε το μαρτίριςε. Ιρθαν κςανα κε με βρίκαν· με έβριςαν, μυ έδοκαν το γράμα κε μυ πίραν μια πεντάρα. Ρότιςα, τί θα το κάνο; Μυ ίπαν να το δόςο τις αφεντιάς-ςας.

— Ας μιν τὄπερνες! — φόνακςε θιμομένα ο αφέντις.

— Εγο δεν το πίρα. Τί θα το κάνο εγο το γράμα; Εμας δε μας παρανκίλανε να πέρνυμε γράματα. Αςτε-με ίςιχο με το γράμα-ςάς! Ο ςτρατιότις όμος ίρθε κοντά-μυ, μ' έβριςε κε ίπε πος θα το πι ςτον ανότερό-τυ. Φοβίθικα τότε κε το πίρα.

— Βλάκα! — φόναχςε ι αφέντιςα.

— Απο πιόν νἄνε άραγε; — αναροτιόταν ςκεφτικος ο Ομπλόμοφ, κιτάζοντας τι διέφθινςι: ςα να τα κςέρο αφτα τα γράματα, μα τιν αλίθια.

Το γράμα πέραςε απο χέρι ςε χέρι. Αρχιςαν τα ςχόλια κὲ ι απικαζμι: πιός να τὄςτιλε, κε τί να λέι άραγε; Κανις δε μπορύςε να το βρι.

Ο Ιλίας Ιβάνοβιτς πρόςταχςε να τυ βρυν τα ματογιάλια-τυ: τα γίρεβαν πάνο απο μια όρα. Επιτέλυς, τυ τἄφεραν. Τα φόρεςε ο Ομπλόμοφ κε ςκεφτόταν, να τ' ανίκςι το γράμα, να μιν' τ'ανίκςι...

— Μιν τ' ανίγις, δεν κάνι, Ιλία Ιβάνοβιτς, — ζίτιςε να τόνε ςταματίςι τρομαγμένι ι γινέκα-τυ: — πιός κςέρι, τί λογις γράμα νἄχι μέςα ο φάκελος! Μπορι νἄνε τίποτε το φοβερο, καμια μεγάλι ςιφορα. Ετςι πυ κατάντιςε ςίμερα ο κόζμος! Προκάνις να τ' ανίκςις άβριο ί μεθάβριο με τιν ιςιχία-ςυ.

Κε το γράμα με τα ματογιάλια κλίςτικε ςτο ςιρτάρι. Κάθιςαν όλι να πάρυν το τςάι. Το γράμα κίνο θα έμνιςκε κλιζμένο ςτο ςιρτάρι για χρόνια, αν ο ερχομός-τυ δεν ίταν πράμα αςινίθιςτο κε δεν αναςτάτονε τα μιαλα τον ομπλομοβίτον. Ιςτερα απ' το τςάι, μα κι όλι τιν άλι μέρα κίριο θέμα ςτις κυβέντες-τυς ίταν το γράμα.

Τιν τέταρτι μέρα δε βάςταχςαν πια, μαζέφτικαν όλι γίρο απ' το τραπέζι κε τἄνιχςαν. Το καρδιοχτίπι τυς δε λέγετε. Τυ Ομπλόμοφ το μάτι πίγε ςτιν ιπογραφι. Διάβαςε: — Ροτίςεφ.

— Α! Ινε απ' το Φιλιπ Ματβέιτς!

— Νά λιπον απο πιον ίταν! ακύςτικε απ' όλες τις μεριες. Παράκςενο πράμα, να ζι ακόμα ο Ματβέιτς. Για κιτάτε, μορε, ακόμα να πεθάνι, ο γέρμος! Δόκςα νἄχι ο θεος. Κε τί να γράφι άραγε;

Ο Ομπλόμοφ άρχιςε να διαβάζι φοναχτα. Ο Φιλιπ Ματβέιτς ζιτύςε να τυ ςτίλυν τι ςινταγι τις μπίρας, πυ τι φτιάνυν τόςο νόςτιμι ςτιν Ομπλόμοφκα.

— Να τυ τι ςτίλυμε, να τυ τι ςτίλυμε! — φόναχςαν όλι. — Κε γράμα πρέπι να τυ γράπςυμε.

Πέραςαν έτςι διο βδομάδες.

— Πρέπι να τυ γράπςυμε, πρέπι! — έλεγε κε κςανάλεγε ο Ιβάνοβιτς ςτι γινέκα-τυ. — Πύ ίνε ι ςινταγι;

— Πύ ίνε; Πρέπι να τίνε βρύμε. Κάνε όμος λίγι ιπομονι, χριςτιανέ-μυ. Νά ςε λίγες μέρες θα έχυμε γιορτι, τυ γράφυμε τότε με τιν ιςιχία-μας. Μι φοβάςε, δε φέβγι...

— Πολι ςοςτα, τι γιορτι θα μπορέςο να γράπςο με πιότερι άνεςι, — ίπε ο Ιλίας Ιβάνοβιτς.

Ι γιορτι έφτασε. Κσανάγινε λόγος για το γράμα. Ο Ομπλόμοφ το πίρε πια απόφασι να γράπσι. Μπίκε στο γραφίο-τυ, φόρεσε τα ματογιάλια-τυ κε κάθισε στο τραπέζι.

Στο σπίτι βασίλεπσε άκρα ισιχία· δόθικαν διαταγες στιν ιπιρεσία να πάπσυν κάθε ομιλία κε να περπατυν πάνο στις μίτες τον ποδιόν-τυς.

— Ο αφέντις γράφι! έλεγαν διλα κε με εβλάβια όλι, σα να ίχαν στο σπίτι νεκρο.

Μόλις κατάφερε να χαράκσι πάνο στο χαρτι το: „Ακσιότιμε κίριε“ αργα, ακανόνιστα, με χέρι τρεμάμενο κε με τέτια προσοχι, σα να επιχιρύσε κάπιο έργο επικίντινο, όπυ ανίγι ι πόρτα κε μπένι στο γραφίο ι γινέκα-τυ

— Εκανα τα σιρτάρια άνο-κάτο, μα πυθενα δεν τίνε βρίκα τι σινταγι, — ίπε. — Πρέπι να πσάκσο στιν κρεβατοκάμαρα κε στο ντυλάπι. Δε μυ λες, πός θα το στίλις το γράμα;

— Με το ταχιδρομίο, — αποκρίθικε ο Ιλίας Ιβάνοβιτς.

— Κε πόσο θα κοστίσι;

Ανικσε ο Ομπλόμοφ ένα παλιο ιμερολόγιο.

— Σαράντα καπίκια, — λέι.

— Σαράντα καπίκια! Να τα πετάκσυμε έτσι στον αέρα! Δεν περιμένυμε λίγο, ίσος βρεθι καμια εφκερία με κανέναν πυ θα τίχι να πάι στιν πολιτία. Διάτακσε τυς μυζίκυς να μας ιδοπιίσυν.

— Πυλι σοστα, δίκιο έχις, γινέκα, — απάντισε ο Ιλίας Ιβάνοβιτς. Κε σκύπισε το φτερο, τ' απίθοσε πάνο στο μελανοδοχίο, έβγαλε κε τα γιαλια.

— Αλίθια, έχις δίκιο, — εκσακολύθισε.

— Προκάνυμε να γράπσυμε.

Κανις δεν έμαθε, αν ο Φιλιπ Ματβέεβιτς πίρε ποτες τι σινταγι πυ ζίτισε.

VII

Μια άλι φορα ο Ιλίας Ιλιτς ίδε τον εαφτό-τυ πεδι δεκατριοδεκατεσάρο χρονο.

Σπυδάζι στο χοριο Βέρχλεβο, πέντε βέρστια μακρια απ' τιν Ομπλόμοφκα, κοντα στον εκι διεφθιντι τυ κτίματος, το γερμανο Στολτς, πυ ίχεν ανίκσι ένα όχι μεγάλο ικοτροφίο για τα πεδια τον γίρο ντβοριάνον.

Ο γερμανος αφτος ίχε ένα γιο τον Αντρέα, πυ ίταν σχεδον σινομίλικος με τον Ομπλόμοφ. Στο ικοτροφίο, εκσον απ' τα διο αφτα πεδια, ίταν κ' ένα άλο πεδι, πυ δεν έκανε σχεδον τίποτε

στα μαθίματα, γιατι ίταν άροστο, χιραδικο. Τα πεδικά-τυ χρόνια τα πέρασε με δεμένα τα μάτια κε τ' αφτια, έκλεε στα κριφα κε παραπονιόταν, πος δε ζύσε με τι γιαγιά-τυ, μα σε κσένο σπίτι, όπυ δεν ίταν κανένας να το χαιδέπσι, να τυ πσίσι μελόπιτες κε ζιμαρικα, πυ τόσο πολι τ' αγαπύσε. Για τιν όρα μόνο αφτα τα τρία πεδια ίταν στο ικοτροφίο.

Ι γονιι, λιπον, τυ Ιλιύσα περιορίσανε στο ικοτροφίο το πεδίτυς για να μάθι γράματα. Πόσα δάκρια κε στεναγμυς κε καπρίτσια τυς στίχισε τότε ι ιπόθεσι! Στα τελεφτέα τον πίρανε απ' το σχολιο.

Ο γερμανος ίταν άνθροπος πραχτικος κε αφστιρος. Κάτι θα μπορύσε ίσος να μάθι ο Ιλιύσας στο σχολιο αφτο, αν ι Ομπλόμοφκα βρισκόταν πεντακόσια βέρστια μακρια απ' το Βέρχλεβο. Μα τόρα πός μπορύσε να μάθι;

Τι δεφτέρα το προι κσιπνα με πόνο στιν κιλια. Ακύι τι χοντρι φονι τυ Βάσκα, πυ φονάζι απ' τον εκσόστι:

— Αντίπα! ζέκσε το άλογο κε ετιμάσυ να πας το αφεντόπυλο στο γερμανο!

Λιγόνι ι καρδύλα-τυ. Με τι λίπι ζογραφιζμένι στο πρόσοπο πιγένι στι μιτέρα-τυ. Εκίνι πυ κσέρι τιν ετία, αρχίζι να χρισόνι το καταπότι τυ αποχοριζμυ για μια ολόκλιρι βδομάδα.

Δεν ίκσεραν με τί να το μπυκόσυν εκίνο το προι· τυ πσίνυν μελόπιτες, τυ δίνυν μπισκοτάκια, λογιο-λογιο γλικίζματα, παστίλιες κι απ'όλα τα καλα, πυ μπορι να λαχταρα το μικρο, το λέμαργο πεδι. Κι όλα αφτα γίνονταν, γιατι, όπος λέγανε, το φαι τυ γερμανυ δεν ίταν μπόλικο, μίτε κε παχι.

— Εκι δε χορτένι κανένας, — έλεγαν ι ομπλομοβίτες: — το μεσιμέρι δίνυν σύπα, πσιτο κε πατάτες, στο τσάι βύτιρο σκέτο κε το βράδι «μόρνκεν φρι» — διλαδι, σφίκσε τι ζόνι-συ ος το προι.

Ο Ιλίας Ιλιτς όμος έβλεπε κε στον ίπνο-τυ τέτιες δεφτέρες, όπυ δεν άκυγε τι φονι τυ Βάσκα να προστάζι να ετιμάσυν τ' αμάκσι κε ι μιτέρα-τυ τον ιποδεχόταν στιν τραπεζαρία με χαμόγελο κε με νέα εφχάριστα:

— Σίμερα δε θα πας: τιν πέμπτι έχομε γιορτι μεγάλι κ' έτσι δεν ακσίζι τον κόπο να πιγένις κε νάρχεσε για τρις ιμέρες.

Αλοτες πάλι τόνε πλιροφορύσαν κσαφνικα:

— Σίμερα δεν έχι μάθιμα, δε θα πας στο σχολιο, θα πσίσυμε μπλινια.

Ενα δεφτεριάτικο προι τον κιτάζι εκσεταστικα ι μιτέρα-τυ κε τυ λέι:

— Τα μάτια-συ δε μυ φένυντε καλα σίμερα. Τί, μίπος ίσε άροστος; — κε κυνάι το κεφάλι-τις.

Ο μικρος, πάσχι απο... ιγία, κι οςτόςο ςοπένι ο κατεργαράκος.

— Μίνε τι βδομάδα τύτι ςπίτι, — λέι ι μιτέρα κ' ίςτερα βλέπυμε.

Κι όλι ςτο ςπίτι ίχαν τιν πεπίθιςι, πος ι γιορτι μεςοβδόμαδα ίταν εμπόδιο ακςεπέραςτο για τα μαθίματα τις βδομάδας.

Κάποτε ο ιπιρέτις ί ι ιπιρέτρια, πυ τυς μάλοναν εκςετίας τυ αφεντόπυλυ, φόναζαν: — Κακομαθιμένο, πότε θα νκρεμιςτις απ' εδο να πας ςτο γερμανό-ςυ!

Αλοτε πάλι, ςτι μέςι ί ςτιν αρχι τις εβδομάδας, παρυςιαζότανε ςτο ςχολιο ο Αντίπας με το γνόριμο πια ςε όλυς άλογο, για να φέρι πίςο ςτιν Ομπλόμοφκα τον Ιλία Ιλιτς.

— Ιρθανε, βλέπις, μυςαφιρέι με τα πεδιά-τυς, ι Μαρία Σάβιςνα, ί ι Νατάλια Φαντέεβνα, ί ι Κυζυφκοφ, ορίςτε, λιπον, αφεντικο, να πάμε ςπίτι.

Τρις ολάκερες βδομάδες διαςκέδαζε ο Ιλίας ςπίτι. Ι κςένι έφιγαν, μα νά, πλιςιάζι κε ι μεγάλι βδομάδα κε κάπιος απ' τιν ικογένια δίνι τι ςοφι γνόμι, πος τιν εβδομάδα τυ Θομα δεν κάνι να πάι το πεδι ςχολιο. Επιτα ός το καλοκέρι δεν έχυμε παρα διο βδομάδες μονάχα κε δεν ακςίζι τον κόπο να πάι το πεδι για ένα τόςο μικρο διάςτιμα. Το καλοκέρι κι ο ίδιος ο γερμανος ιςιχάζι, όςτε μια κε καλα ν' αρχίςι το πεδι τα μαθίματα το χινόπορο.

Κ' έτςι ο Ιλίας Ιλιτς το μιςο το χρόνο τον περνα διαςκεδάζοντας. Μα δε φαντάζεςτε, πόςο τον οφελυν ι διαςκεδάςις. Μεγαλόνι καταπλιχτικα! Χοντρένι κε γίνετε ολοςτρόνκιλος ςα μπάλα. Κε κιμάτε θαβμάςια! Το ανάποδο γίνετε, όταν γιρνα το Σάβατο απ' το γερμανο: ίνε λιγνος κε χλομος.

— Το καιμένο-μας το πεδι! — λεν πατέρας κε μιτέρα. — Τα γράματα δε φέβγυν, ι ιγία όμος δεν αγοράζετε ύτε με εκατομίρια. Ι ιγία ίνε το πιο ακριβο πράμα στι ζοι. Το βλέπις, όταν γιρνα απ' το ςχολιο κε νομίζις πος βγένι απ' το νοςοκομίο· έλιοςε ςτο πόδι το πεδι, αδινάτιςε... μα ςερπετο καθος ίνε, τυ αρέςι το τρέκςιμο.

— Νε, — αποκρίνετε ο πατέρας, — τα γράματα δεν ίνε για μας· μπορυν να μας βγυν κε ςε κακο.

Κε ι τριφερι γονιι προςπαθύςαν να βρυν αφορμες, για να κρατυν το πεδί-τυς ςπίτι. Αφορμες, εκςον απ' τις γιορτες, ίταν πολες. Το χιμόνα έκανε κρίο, το καλοκέρι κάπςα μεγάλι, τίχενε μάλιςτα κάποτε κε να βρέχι κε το χινόπορο εμπόδιζε ι ιγραςία. Κάποτε κε ο Αντίπας τυς φενόταν ςαν ίποπτος, ςα μεθιζμένος, κιτάζι κάπος παράκςενα. Φοβόταν μίπος πάθι τίποτε κακο μαζί-τυ το πεδι.

VIII

Ο Ιλίας Ιλιτς με τι φαντασία-τυ βλέπι ολοκάθαρα τι σπιτικί-τυ ζοι κε τι ζοι πυ περνύσε στο ικοτροφίο τυ γερμανυ Στολτς.

Μόλις άνιγε τα μάτια-τυ, κε νά, κσεφίτρονε δίπλα στο κρεβάτι-τυ ο Ζαχάρκας, πυ έγινε αργότερα ο κσακυζμένος καμαριέρις-τυ, Ζαχάρκας Τροφίμοβιτς.

Ο Ζαχαρ — όπος κάποτε ι νταντα, — τυ φορύσε τις κάλτσες, τα παπύτσια κε ο Ιλίας δεκατεσάρο χρονο πεδι, ένα μονάχα ίκσερε, να τυ δίνι πότε το ένα κε πότε το άλο πόδι, κε κάποτε, όταν τυ κάπνιζε, να χόνι το πόδι-τυ στι μύρι τυ Ζαχάρκα.

Αν ο Ζαχάρκας κάποτε δοκίμαζε να παραπονεθι, τις έτρογε απο τυς μεγάλυς κε ισίχαζε.

Επιτα ο Ζαχάρκας τυ χτένιζε τα μαλια, τυ φορύσε το σα-

κάκι, φροντίζοντας να τυ περάσι τα μανίκια με μεγάλι προσοχι, για να μιν τόνε στενοχορέσι κε τυ θίμιζε τί έπρεπε να κάνι, να νιφτι κε τα ρέστα.

Αν κάποτε ο Ιλίας Ιλιτς ίθελε κάτι, έφτανε ένα-τυ μονάχα γνέψιμο — για να τρέκσυν στι στιγμι τρις κε τέσερις ιπιρέτες μαζι, να τσακιστυν, για να τυ κάμυν τιν επιθιμιά-τυ. Αν τυ έπεφτε κάτι, αν ίθελε να πάρι κάτι κε δεν το έφτανε, ί αν τυ έφερναν κάτι πυ έπρεπε να τρέκσι για να το πάρι — αμέσος πατέρας, μιτέρα κε ι τρις θιες μαζι φονάζανε με πέντε φονες:

— Για πύ, γιατί; Τί τυς έχυμε τότε όλυς αφτυς, το Βάσκα, το Βάνκα, το Ζαχάρκα; Τί κάθεστε κε χαζέβετε, ζοντόβολα. Τόρα θα σας δίκσο εγο...

Κ' έτςι ο Ιλίας Ιλιτς δε μπορι να κάνι τίποτε μοναχός-τυ για τον εαφτό-τυ.

Αργότερα βρίκε, πος έτςι ίνε πιο βολικα κε απόχτιςε το ςινίθιο να φονάζι:

— Ε, Βάςκα, Βάνκα, δός-μυ τύτο, δός-μυ κίνο. Αφτο δεν το θέλο, εκίνο μ' αρέςι!

Πολες φορες ι τριφερες φροντίδες τον γονιόν-τυ τυ ίταν βαρετες.

Τρέχι να κατεβι τι ςκάλα ί να βγι στιν αβλι κι απο πίςο ακύοντε καμια δεκαρια φονες γεμάτες τρομάρα κε απελπιςία: — Αχ, αχ! κρατίςτε-το, ςταματίςτε-το! Θα πέςι, θα χτιπίςι!.. Στάςυ, ςτάςυ!

Αν τυ κατέβενε το χιμόνα να πεταχτι ςτο χαγιάτι κε ν' ανίκςι τι φόρτοτςκα, κςανα ι φονες:

— Ε, για πύ; τί κάνις αφτυ; Μιν τρέχις έτςι, ςτάςυ, μιν ανίγις: θα πέςις, θα μυ κριολογίςις...

Κε ο Ιλιύςας έμενε ςτο ςπίτι, όπυ τόνε καναχέβανε ςαν τροπικο λυλύδι ςτο θερμοκίπιο: Κε όπος το λυλύδι κάτο απ' το γιαλι έτςι κι αφτος μέςα ςτο ςπίτι μεγάλονε αργα κε μαρενόταν. Ι δινάμις-τυ, πυ ζιτύςαν τρόπο να φανεροθυν, κςαναγιρνύςαν μέςα-τυ, όπυ κε μαρένονταν.

Κάποτε κςιπνα πολι ζοιρος, γεμάτος φρεςκάδα κε κέφι· εςτάνετε πος κάτι πέζι μέςα-τυ, βράζι, ςάμπος να θρονιάςτικε εκι κανένα διαβολάκι, πυ όλο κε τόνε ςκυντα, πότε να ςκαρφαλόςι ςτι ςτέγι, πότε να κάτςι καβάλα ςτο φράχτι κε πότε να ερεθίςι τα ςκιλια τυ χοριύ· ί πάλι έτςι ςτα καλα καθύμενα τΰρχετε να τρέχι μέςα ςτυς δρόμυς τυ χοριύ, απο κι τρέχοντας να βγι ςτα χοράφια, να πάι κε να κιλιςτι μέςα ςτο πεφκόδαςο κε μ' έναν πίδο να βρεθι ςτο βιθο τυ νκρεμυ ί ν' αρχίςι με τα πεδια το χιονοπόλεμο, δοκιμάζοντας τις δινάμις-τυ.

Το διαβολάκι όλο κε τόνε ςπρόχνι: αφτος βέβεα προςπαθι να ςινκρατίςι τον εαφτό-τυ, μα δεν τα καταφέρνι κε κςάφνυ, κςεςκύφοτος, κι ας ίνε κε χιμόνας, πιδάι απ' το μπαλκόνι ςτιν αβλι κι απο κι ςτιν αβλόπορτα, αρπάζι με τα διό-τυ χέρια χιόνι, κάνι μπάλα κε ρίχνετε κατα τα πεδια.

Ο φρέςκος αέρας τυ κςιρίζι το πρόςοπο, ι παγονια τυ κεντα το ςτίθος, τυ πλιμιρα ι χαρα — κε τρέχι, τρέχι, φτεροπόδαρο, κε φονάζι κε γελα.

Νά κε τα πεδια· ρίχνι τι μπάλα, μα πάι λοκςα· δεν τα κατάφερε· θέλι ν' αδράκςι άλο χιόνι, μα τΰρχετε κατάμυτρα μια γερι

μπαλια· πέφτι κάτο, εςτάνετε πόνο, απ' τιν άλι μερια όμος ίνε εφχαριςτιμένος, χαμογελα κε τα μάτια-τυ γεμίζυν δάκρια...

Το ςπίτι έγινε άνο-κάτο. Ο Ιλιύςας λίπι!.. Φονες, κακο. Ετρεκςε ο Ζαχάρκας ςτιν αβλι, απο πίςο-τυ ο Βάςκας, ο Βάνκας, όλι, όλι τρέχυν κςεφρενιαζμένι ςτιν αβλι.

Καταπόδι-τυς όρμιςαν κε διο ςκιλια, έτιμα θαρις, με τ' ανιχτά-τυς ςτόματα, να τυς αρπάκςυν απ' τις φτέρνες, γιατι όπος κςέρυμε τα ςκιλια δε μπορυν να βλέπυν ανθρόπυς να τρέχυν.

Επιτέλυς έφταςαν ςτο μέρος, όπυ ίταν τα πεδια κι άρχιςαν αμέςος το „έργο τις δικεοςίνις": το ένα το τραβύςαν απ' τα μαλια, το άλο απ' τ' αφτια, άλα πάλι τα άδραχναν απ' το ζβέρκο· πολες φορες φοβέριζαν κε τυς γονιυς τον πεδιον.

Στα τελεφτέα κατάφεραν να πιάςυν το αφεντόπυλο· το τίλιξαν ςτιν τυλύπα, πυ ίχαν φέρι μαζί-τυς, ίςτερα με τι γύνα τυ πατέρα-τυ κε τελεφτέα με διο παχια παπλόματα. Ετςι κρατόντας-τον θριαμβεφτικα ςτα χέρια τόνε φέρανε ςτο ςπίτι.

Ι δικί-τυ ίχαν χάςι κάθε ελπίδα, πος θα τον κςανάβλεπαν· τον ίχαν για χαμένο· γι' αφτο ύρλιακςαν απο χαρα, μόλις τον ίδαν ζοντανο κε ακέριο. Εφχαριςτύςαν το θεο για τι ςοτιρία-τυ κ' έβαλαν ς' ενέργια όλα τα γιατροςόφια: τον πότιςαν διόζμο, πύντςι, το βράδι τυ δόςανε μαλίνα κε τον κρατίςανε τρις ολάκερες μέρες ςτο κρεβάτι, τι ςτιγμι πυ το μοναδικο γιατρικο γι' αφτόνε θάταν να τον αφίςυν να κςαναπέκςι με τα πεδια μπαλιες.

Ροτίματα.

1. Πιί ίταν ι γονιι τυ Ιλιύςα; Πός περνύςαν τιν ιμèρα-τυς; Πιά ίταν ι κιριότερι φροντίδα ςτο ςπίτι τον Ομπλόμοφ; Διαβάςτε τα αντίςτιχα μέρι τυ έργυ.

2. Πιές ςινθίκες διμιύργιςαν τι ζοι αφτι, πυ μας περιγράφι ο ςινγραφèας;

3. Πός τον ανάτρεφαν τον Ιλιύςα; Πός τον έμαθαν να ςκέφτετε για το ςκολιο κε τι μάθιςι; Πός τόνε ςινίθιςαν να φέρνετε με τυς δυλοπάρικυς; Τὶ έμαθε ο Ιλιύςας απ' τυς μεγάλυς;

4. Τὶ λογις πεδι ίταν ο Ιλιύςας, κε πός νομίζετε ότι θα γινόταν ςα μεγάλονε, με τιν ανατροφι πυ έπερνε;

Ασκίσις.

1. Περιγράφοντας ο Γοντσάροφ τι ζοι τυ Ιλιύσα λέι: κρεβατάκι, κόκινες καλτσύλες κ.τ.λ. Ο σινγραφέας δίνι εδο λέξις χαιδεφτικες. Γιατί το κάνι;

Αντιγράπστε στο τετράδιό-σας κάμποσα τέτια παραδίγματα απ' το πρότο μέρος;

2. Πιά χτίρια ίταν μέσα στιν αβλι τις έπαβλις τυ τσιφλικα;

Βρέστε στο δέφτερο μέρος όλα τα σχετικα κε αντιγράπστε-τα στο τετράδιό-σας, βάζοντας τιν επιγραφι: „Ι αβλι τυ χτίματος".

3. Διαβάστε μια φορα ακόμα το 6-ο μέρος κε πέστε-το με δικά-σας λόγια.

4. Το τελεφτέο μέρος εκθέστε-το γραφτα.

Γιάνις Πολέμις

(1862 — 1925)

Πόσο πςιλα ίνε ο υρανος;

— Ο υρανος ίνε πςιλα;
— Ινε πςιλα πολι.
— Πόςο πςιλα;
— Αν έχανες φτερα ςαν το πυλι
κι αν έφτανες στο φίλακα πΰνε στο πρότο αςτέρι
κε τον ροτύςες, θἄλεγε κε κίνος πος δεν κςέρι.
Κι αν πέταγες πςιλότερα κ' έφτανες ςτ'άλα αςτέρια,
κε τυς φιλάκυς ρόταγες, πΰχυν εκι λιμέρια,
θα ςιβυλέβανε κι αφτι πςιλότερα ν'ανέβις.
Κι όλο πςιλα ανεβένοντας θἄλεγες πος κοντέβις,
κε θα πετύςες πάντοτε χίλιες χιλιάδες μίλια,
κι όμος δε θἄφτανες ποτε κι αν ζύςες χρόνια χίλια.

Ι πέτρα.

Καταμεςις τυ δρόμυ μια πέτρα ίνε ριγμένι·
αδιάφορος διαβάτις περνα απο ςιμα,
ςκοντάφτι, πέφτι χάμο, ςικόνετε, διαβένι
κε με χαμένα λόγια τιν πέτρα βλαςτιμα.

Κε δέφτερος κε τρίτος κε τέταρτος διαβάτις
(τιν όρα πυ τα ςκότι τα βραδινα αρχινυν)
αςτόχαςτι κ' εκίνι διαβένυνε κοντά-τις
κι όλι ςκοντάφτυν κι όλι τι βρίζυν κε περνυν.

Κ' ι πέτρα απολογίθι κ' ίπε ςτον τελεφτέο:
— Κι αν ςκόνταπςαν ι άλι κι αν ςκόνταπςες κε ςι,
Κακόςυρτε διαβάτι, τί φτέο εγο, τί φτέο
κι όλι με βλαςτιμάτε με πίκρα περιςι;

Αν απο ςας ο πρότος μ' έβγαζε απο τι μέςι
κε μ' ακυμπύςε πέρα ςτυ δρόμυ τι γονια,
κανις απο τυς άλυς, κανις δε θάχε πέςι,
μίτε θα μ' ίχε βρίςι με τόςιν απονια.

Ροτίματα.

1. Ιχαν δίκεο ι διαβάτες να βρίζυν τιν πέτρα;
2. Πός απαντα ι πέτρα ςτις βριςιες τον διαβατον;

Το χέρι.

Στυ ανατόμυ το λεφκο μαρμάρινο τραπέζι
χέρι απο πτόμα κίτετε κι απο νεκρυ κορμι.
Ι ζμίλι με τις ίνες-τυ κε με τα νέβρα πέζι
κε ςτι γοργι τιν κόπςι-τις χορίζοντε ι αρμι.

Σκιμένος ςτι μελέτι-τυ κε ςτι ςπυδί-τυ απάνο
κόβι ο ανατόμος άπονα μ'αχορταςια θεριυ·
κ' εγο, πυ τις ιμέρες-μυ για κςένες ένιες χάνο,
ακύο τ' αχνο παράπονο τυ δίςτιχυ χεριυ.

Κε λέι το χέρι: «Επλίροςες, κόπςε, ανατόμε, κόπςε,
απ' τι φτοχι γινέκα-μυ μ' αγόραςες φτινα.
Φτινο το κρέας τ' ανθρόπινο, μα φτάνι πος απόπςε
χορτάτα θε να κιμιθυν τα πέντε-μυ ορφανα.

Δύλεπςα, δύλεπςα γι' αφτι κε πόνεςα για κίνα,
κςίλιαςε τις παλάμις-μυ το δέρμα ςτι δυλια,
τα δάχτιλά-μυ ερόζοςαν κρατόντας τιν ακςίνα
κ' έςφικςε κάθε κόμπος-τυς κε κάθε-τυς θελια.

Υτε μια μέρα ιςίχαςα ποτέ-μυ ύτε μιαν όρα,
ύτε ποτε θ' αναπαφτο με τ' άλο-μυ κορμι...
Κε ζοντανος ςας έθρεπςα κε πεθαμένος τόρα,
ορφανεμένα-μυ πεδια, ςας έδοςα πςομι».

Ροτίματα.

1. Γιατί ι χίρα τυ πεθαμένυ πύλιςε το χέρι τυ άντρα-τις ςτον ανατόμο;
2. Απο πιά λόγια φένοντε τα βάςανα κε ι διςκολίες, πυ ςινάντιςε ςτι ζοί-τυ ο πεθαμένος;
3. Σε πιά χόρα μπορι να γίνι ένα τέτιο πράμα;

Τάςος Καπινταγιότις

Ι απόκριςι τις αγροτιας.

Ε! ςις τις πόλις ςίντροφι! Απ' το χοριο
μαζί-ςας ίμαςτε κε μις,
αγρότες, γελαδάριςες, βοςκι, τις γις ι δύλι.
Το χέρι-ςας το ςφίνκυμε με πίςτι εδο,
τυ κάμπυ, τυ βυνυ ι φτοχολογια.
Σίντροφι, αδέλφια-μας, μαζί-ςας ίμαςτε ύλι.
Το δίκιο διδαχτίκαμε προχτες.
Στ' αφεντικο ςικόςαμε κεφάλι
με όπλα, — καζμάδες, φκιάρια, πέτρες.
Πιςτι τις τάκςις-μας εμις αγονιςτες
Το δίκεο διδαχτίκαμε προχτες,
Ε! ςις, τις πόλις ςίντροφι!

Ινε ι καρδιά-μας ςα χιμόνας ςτο βυνο
Μάβρο ίνε ςίγνεφο, ίνε μπόρα.
Εδο προςμένυμε τιν όρα
πυ θα κςεράςι ο υρανος φοτιες.
Το δίκιο διδαχτίκαμε προχτες,
Ε! ςις, τις πόλις ςίντροφι!

Ροτίματα.

1. Τί λέ: ι αγροτια ςτυς εργάτες τις πόλις;
2. Τί ενοι ο πιιτις λέγοντας: „το δίκιο διδαχτίκαμε προχτες";
3. Με τὶ παραβάλι ο πιιτις τιν καρδια τις αγροτιας;

Α. Π. Γαινταρ

(*Γενίθικε στα 1904*)

Στις παραμονες τις επανάστασις.

I

Ο πατέρας-μυ ίταν στρατιότις τυ 12-υ Σιβιριακυ σιντάγματος τον σχοπεφτον. Το σίνταγμα αφτό βρισκότανε στο γερμανικο μέτοπο, στον τομέα τις Ρίγας.

Σπύδαζα τότε στο λίκιο κε ίμυνα στι δέφτερι τάχσι. Ι μιτέραμυ δύλεβε βοιθος κοντα ς' ένα γιατρο· ίταν πάντα απασχολιμένι, κε έτσι μεγάλονα δίχος επίβλεπσι.

Μια φορα, το Σεπτέβρι, ο σιμαθιτίς-μυ Φέντιας έκατσε ς' εμας ος αργα τι νίχτα. Ετιμάζαμε μαζι τα μαθίματα.

Μόλις τελιόσαμε κε έσιαχσε ο Φέντιας τα βιβλία κε τα τετράδιά-τυ για να πάι σπίτι, χσέσπασε δινατι βροχι, έτρεχσα να κλίσο το παράθιρο, πυ άνιγε στο περιβόλι.

Τα φισίματα τυ ανέμυ σικόνανε απ' τι γι σορυς απο χσερα φίλα· στο πρόσοπό-μυ πέσανε κάμποσες χοντρες σταγόνες. Με μεγάλι δισκολία τράβιχσα το ένα παραθιρόφιλο, πρόβαλα για να κλίσο κε το δέφτερο· άχσαφνα βλέπο να πέφτι πάνο στο κατόφλι τυ παράθιρυ ένας μεγαλύτσικος χοματένιος ζβόλος.

«Μορε αέρας, — σκέφτικα, — αν πάι έτσι, σίγυρα θα σπάσι όλα τα δέντρα».

Γίρισα στο διπλανο δομάτιο κε ίπα τυ Φέντια.

— Σοστι θίελα. Πύ ετιμάζεσε να πας με τέτιον χερο; Ι βροχι πέφτι με τα τυλύμια. Αμ ο άνεμος! Για ιδες εδο το χομάτι αφτο, πυ το πέταχσε ος το παράθιρό-μας!

Ο Φέντιας το κίταχσε κε κύνισε το κεφάλι με δισπιστία.

— Γιατί μυ λες πσέματα; Μπορι ποτες ο άνεμος να πετάχσι πσιλα ένα τέτιο ζβόλο;

— Νάτα-μας! — θίμοσα πυ δε με πίστεβε. — Συ το έχο πι· μόλις έκανα να κλίσο το παράθιρο, τσαφ, πέφτι πάνο στο κατόφλι τυ παράθιρυ αφτος εδο ο ζβόλος.

Κίταχσα το ζβόλο. Μπας κε τον έριχσε κανένας χσεπίτιδες; Αμέσος όμος άλαχσα γνόμι κε ίπα.

— Ανοιςίες! Πιός θα τον έριχνε; Πιός θα ερχότανε με τέτιο διαβολόκερο στον κίπο; Σίγυρα ο άνεμος θἄτανε.

Ι μιτέρα καθόταν στο διπλανο δομάτιο κε έραβε. Ι αδερφύλαμυ κιμότανε. Ο Φέντιας έμινε μαζί-μυ ος μισι όρα ακόμα. Ο υρανος κςαστέροςε. Ανάμεςα απ' το βρεμένο παράθιρο κίταζε μέςα στο δομάτιο το φενκάρι· ο άνεμος άρχιςε να πέφτι.

— Εγο φέβγο, ίπε ο Φέντιας.

— Πίγενε. Δε θἄρθο να κλίςο τιν πόρτα. Τράβα-τινε, θα κλίςι μόνι-τις.

Ο Φέντιας έχοςε το καπέλο-τυ ος τ' αφτια, έβαλε τα βιβλία-τυ στον κόρφο-τυ για να μι βραχύνε κ' έφιγε. Ακυςα το βρόντο τις πόρτας, πυ έκλιςε πίςο-τυ.

Εβγαλα τα παπύτςια-μυ κ' ετιμαζόμυνα να πλαγιάςο, όταν πάνο στο πάτομα βλέπο ένα τετράδιο τυ Φέντια. Θα τὔπεςε κε το κςέχαςε, ίπα απο μέςα-μυ. Ιτανε το τετράδιο, όπυ ίχε γράπςι τα προβλίματα, πυ λίςαμε.

— Για ιδες εδο, ςκέφτικα, άβριο τιν πρότι όρα έχυμε άλγεβρα. Θα το χριαςτι. Πρέπι να το πάρο μαζί-μυ.

Εβγαλα τα ρύχα-μυ κε γλίστριςα κάτο απ' το πάπλομα. Δεν πρόκανα να γιρίςο απ' το άλο πλεβρο, κι άκυςα ένα ςιγανο, διλο κυδύνιζμα.

— Πιός νἄνε άραγε; — ρότιςε με απορία ι μιτέρα. Νἄνε τάχα τιλεγράφιμα απ' τον πατέρα-ςυ;... Οχι, ο γραματοκομιςτις τραβάι δινατα το χερύλι τυ κυδυνιυ. Εμπρος, πίγενε ν'ανίκςις.

— Μιτέρα, εγο κςεντίθικα πια. Σίγυρα θα ίνε ο Φέντιας. Κςέχαςε το τετράδιό-τυ κε θα το θιμίθικε στο δρόμο.

— Κε δε μπορύςε νἄρθι το πρωι να το πάρι; Πύ ίνε το τετράδιο;

Πίρε το τετράδιο ι μιτέρα, φόρεςε στα γιμνα πόδια-τις παντύφλες κε βγίκε.

Ακυα τον κρότο, πυ κάνανε ι παντύφλες στα ςκαλοπάτια. Σε λίγο άκυςα τιν πόρτα ν' ανίγι, κι αμέςος έφταςε ός τ' αφτιά-μυ μια πνιγμένι φονι. Πετάχτικα. Για μια στιγμι ςκέφτικα, πος θἄτανε κλέφτες, πυ επιτεθίκανε τις μιτέρας· άρπακςα το καντιλιέρι πάνο απ' το τραπέζι κε ίμυν έτιμος να ςπάςο μ' αφτο το τζάμι κε να κςεφονίςο έτςι, πυ να τ' ακύςυν ι γιτόνι. Μα απο κάτο ακύςτικε κάτι ςα γέλιο, ςα φιλια, ένα γοργο μα ςιγανο ςυςυριτο. Επιτα άκυςα πατίματα. Κατάλαβα, πος ίτανε διο ζεβγάρια πόδια, πυ ανεβένανε τι ςκάλα.

Ανικςε φαρδια πλατια ι πόρτα κ' εγο κόλιςα στο κρεβάτι έτςι,

όπος ίμυνα κσεντιμένος κε με το καντιλιέρι στα χέρια.

Κοντα στιν πόρτα, με βυρκομένα μάτια στεκότανε ι μιτέρα εφτιχιζμένι, γελύσε κε δίπλα-τις ένας άντρας με μεγάλα μαλια, καταλασπομένος, μύσκεμα ός το κόκαλο, ο πιο αγαπιμένος για μένα στρατιότις, ο πατέρας-μυ.

Εκανα ένα σάλτο κε βρέθικα μέσα στι δινατι ανκαλιά-τυ, πυ μ' έσφιξσε κιόλας αμέσος.

Πίσο απ' τον τίχο κυνίθικε μέσα στο κρεβάτι-τις ι αδελφύλα-μυ, πυ τιν ανισίχισε ο θόριβος. Ιθελα να πεταχτο μέσα κε να τιν κσιπνίσο, μα ο πατέρας με βάσταξσε κε μυ ίπε με σιγανι φονι:

— Δεν κάνι, Μποριс... μι τιν κσιπνας... κε μιν κάνετε μεγάλο θόριβο.

Κατόπι γίρισε προς τι μιτέρα κε τις λέι:

— Βαριύσα, σαν κσιπνίσι το κορίτσι, μιν τις λες, πος ίρθα. Ας κιμάτε. Μα πύ λες να τι στίλυμε αφτες τις τρις μέρες;

Ι μιτέρα τυ απαντάι:

— Ας τι στίλυμε προι-προι στο Ιβάνοφσκογιε. Εδο κε κάμποσο κερο μυ ζιτα να τι στίλο στι γιαγιά-τις. Ο υρανος κσαστέροσε, φένετε. Ο Μποριс θα τιν πάι νορις το προι. Γιατί, Αλιόσα, μιλας σιγανα· κιμάτε βαθια. Σιχνα έρχοντε τι νίχτα με ζιταν απ' το νοσοκομίο, κ' έτσι σινίθισε.

Εγο στεκόμυνα με το στόμα ανιχτο, κε δεν ίθελα να πιστέπσο αφτα πυ άκυα.

Πός γίνετε; Τι μικρι, τι στρονκιλομάτα τιν Τανιύσα, θέλυνε να τι στίλυνε, μόλις κσιμερόσι, στι γιαγια, για να μιν ιδι τον πατέρα, πυ ίρθε για λίγες μέρες. Τί παναπι αφτο; Γιατί το κάνυν;

— Μπόρια! — μυ ίπε ι μιτέρα. Θα πλαγιάσις στι δικί-μυ τιν κάμαρα, κε στις 6 το προι θα πας τιν Τανιύσα στι γιαγια. Κίτα όμος να μιν πις σε κανένα κιπέρα, πος ίρθε ο πατέρας.

Κίταξσα τον πατέρα. Μ' έσφιξσε δινατα στο στίθος-τυ, ίθελε να μυ πι κάτι, μα κσανα σόπασε κε μ' ανκάλιασε πιο σφιχτα.

Κσάπλοσα στο κρεβάτι τις μιτέρας. Ο πατέρας κ' ι μιτέρα μίνανε στιν τραπεζαρία κε κλίσανε τιν πόρτα. Για πολιν όρα δε μ' έπερνε ο ίπνος. Γιρνύσα μια απ' το ένα πλεβρο, μια απο τ'άλο, μετρύσα ός τα πενίντα, ός τα εκατο, μα ο ίπνος δεν ερχόταν.

Μέσα στο κεφάλι-μυ διμιυργίθικε χάος. Μόλις άρχιζα να σκέφτυμε για όλα, πυ σινέβικαν, αμέσος σινκρύονταν μέσα στο μιαλό-μυ αντιφατικες σκέπσις κε μυ έρχονταν στο κεφάλι ασινάρτιτες προιποθέσις, ι μια πιο ανόιτι απ' τιν άλι. Ενιοθα να μυ σφίνκυνε τα μιλίνκια, το κεφάλι, όπος συ σιμβένι, όταν γιρνας πολι όρα πάνο στο καρυσελ.

Θάταν περαζμένα μεςάνιχτα, όταν αποχιμίθικα. Κςίπνιςα απο ένα αλαφρο θόριβο. Στιν κάμαρα ίχε μπι ο πατέρας με αναμένο κερι.

Μιςάνιχςα τα μάτια. Ο πατέρας ίτανε κςιπόλιτος. Πατόντας ςιγα-ςιγα πάνο ςτις μίτες τον ποδιόν-τυ, ζίγοςε το κρεβάτι τις Τανιύςας κε κατέβαςε χαμιλα το κερι. Στάθικε διο-τρία λεφτα έτςι, κιτόντας τις κςανθες μπύκλες κε το τριανταφιλι προςοπάκι τυ κοριτςιυ, πυ κιμότανε. Κατόπι έγιρε πάνο-τις. Μέςα-τυ παλέβανε διο εςθίματα: ι επιθιμία να χαιδέπςι τιν κόρι-τυ κι ο φόβος, μι τιν κςιπνίςι. Νίκιςε το δέφτερο έςθιμα. Σικόθικε γλίγορα, έκανε μεταβολι κε βγίκε.

Ι πόρτα έτριχςε μια φορα ακόμα κε το φος έζβιςε στιν κάμαρα.

II

...Το ρολόι χτίπιςε εφτα. Ανάμεςα απ' τα κίτρινα φιλα τις ςιμίδας πίςο απ' το παράθιρο έλαμπε ο ίλιος. Ντίθικα γλίγορα κε έριχςα μια ματια στο διπλανο δομάτιο. Κιμύνταν ακόμα. Εκλιςα τιν πόρτα κε πίγα να κςιπνίςο τιν αδελφύλα-μυ.

— Πύ ίνε ι μιτέρα; — ρότιςε τρίβοντας τα μάτια-τις κε καρφόνοντάς-τα στο αδιανο κρεβάτι.

— Τι μιτέρα τι φονάκςανε στο νοςοκομίο. Οταν έφεβγε, μυ ίπε να ςε πάο στις γιαγιας.

Ι αδελφύλα-μυ γέλαςε κε μ' εφοβέριςε πονιρα με το δαχτιλάκι-τις.

— Γιατί λες πςέματα, Μπόρια! Μόλις χτες ίταν εδο ι γιαγια κε ζιτύςε να με πάρι μαζί-τις, ι μιτέρα όμος δε μ' άφινε.

— Χτες δε ς' άφιςε, μα ςίμερα άλαχςε γνόμι. Ντίςυ γλίγορα... Κίτα, τί όμορφος κερος. Ι γιαγια θα ςε πάρι ςίμερα στο δάςος για να μαζέβετε κύμαρα.

Οταν πια πίςτεπςε, πος δε χορατέβο, πίδιχςε προς τα πάνο κε όλι τιν όρα, πυ τίνε βοιθύςα στο ντίςιμο, κελαδύςε:

— Οςτε ι μιτέρα άλαχςε γνόμι; Πός μ' αρέςι, όταν ι μιτέρα αλάζι γνόμι.

Ι αδελφύλα-μυ πίδιχςε απ' το κρεβάτι στο πάτομα κ' έτρεχςε κατα τιν πόρτα.

— Μπόρια, άνιχςέ-μυ αφτι τιν πόρτα. Αφιςα μέςα το μαντίλι-μυ κε στι γονια ίνε το αραμπαδάκι-μυ.

Τιν τράβιχςα πίςο κε τιν έβαλα να κάτςι πάνο στο κρεβάτι.

— Εκι δεν κάνι, Τανιύςα. Ενας κςένος μπάρμπας κιμάτε εκι μέςα. Ιρθε απο βραδις. Εγο θα ςυ το φέρο.

— Πιός μπάρμπας; ρότισε. Οπος τιν άλι φορα;

— Νε, όπος τιν άλι φορα.

— Κε με ξίλινο πόδι;

— Οχι, με σιδερένιο.

— Οι, Μπόρια! Δεν έχο δι ακόμα άνθροπο με σιδερένιο πόδι. Αφισέ-με να κιτάξο απ' τι χαραμάδα σιγα-α-α σιγα. Θα περπατο στις μίτες τον ποδιόν-μυ.

— Τί έχανε λέι, να κιτάξις! Κάτσε ίσιχα.

Μπίκα στιν κάμαρα με όλες τις προφιλάξις κε πίρα το μαντίλι.

— Αμ το αραμπαδάκι;

— Τί συ κατέβικε τόρα να πάρις μαζί-συ το αραμπαδάκι-συ; Ο μπάρμπα Γεγορ θα σε βάλι να κάτσις σε πραγματικο αμάξι.

Το μονοπάτι, πυ έφερνε στο χοριο Ιβάνοφσκογιε, περνύσε δίπλα απ' το ποτάμι Τέσα. Ι αδελφύλα-μυ έτρεχε μπροστα, στεκότανε κάθε λίγο κε λιγάκι, πότε για να πάρι απο κάτο κάπιο φρίγανο, πότε για να κιτάξι τις χίνες, πυ κολιμπύσαν μέσα στο νερο κε πότε για κάτι άλο. Εγο πίγενα σιγα-σιγα απο πίσο.

Ι προινι φρεσκάδα, το κιτρινοπράσινο χρόμα τυ απέραντυ χινοποριάτικυ κάμπυ, το μονότονο κυδύνιζμα τον μπακιρένιον κυδυνιον τυ κοπαδιυ, πυ έβοσκε εκι δίπλα, — όλα αφτα ίχαν μια εβεργετικι επίδρασι πάνο-μυ, κε με καθισίχασαν.

Κε τόρα ι επίμονι σκέπσι, πυ με βασάνισε τόσο πολι τι νίχτα, τρίποσε βαθια μέσα στο κεφάλι-μυ κε δε φρόντιζα πια να τι διόξο.

Θιμίθικα το χοματένιο ζβόλο, πυ έπεσε στο κατόφλι τυ παράθιρυ. Βέβεα, δεν τον έριξε ο άνεμος. Πός μπορύσε ο άνεμος να βγάλι απ' τι βραγια ένα τέτιο κομάτι, πΰχε μέσα-τυ κε ρίζες ακόμα; Τὅριξε ο πατέρας, σίγυρα, για να τραβίξι τιν προσοχί-μυ. Τι νίχτα, όταν ξέσπασε ι μπόρα, ίχε κριφτι στο περιβόλι κε περίμενε, πότε θα φίγι ο Φέντιας. Δε θέλι να τόνε δι ι αδελφύλα-μυ, γιατι ίνε μικρι κε μπορι να φλιαρίσι κάπυ κε να πι πος ίρθε... Ι στρατιότες, πυ έρχοντε με άδια, δεν κρίβυντε απο κανένα... Δε μΰμενε καμια αμφιβολία... Ο πατέρας-μυ ίτανε λιποτάχτις.

Στο γιριζμο ανταμόθικα αναπάντεχα με τον ιποδιεφθιντι τυ σχολιυ.

— Γόρικοφ, μυ λέι αφστιρα. Τί ίνε πάλε κε τύτο;... Πός τιν όρα τον μαθιμάτον δεν ίσε στο σχολιο;

— Ιμε άροστος, απάντισα μιχανικα, χορις να σκεφτο, πόσο κυτι ίταν ι απάντισί-μυ.

— Αροστος; κσαναρότισε ο ιποδιεφθιντις. Τί βλαχίες ίνε αφτες; Μι λες κυταμάρες κ' εμπρος μαζί-μυ στο σχολιο.

«Νάτα-μας! — σχέφτικα, βαδίζοντας πίσο-τυ. — Κε γιατί τυ ίπα πσέματα, πος ίμε άροστος. Δε μπορύσα τάχατες, δίχος ν'αναφέρο τιν πραγματικι ετία τις απυσίας-μυ απ' το σχολιο, να σκεφτο κάτι άλο πιο πιστεφτο;»

Ο γιατρος τυ σχολιυ, ένα γεροντάκι, έβαλε τιν απαλάμι-τυ στο μέτοπό-μυ κε, χορις να μετρίσι τι θερμοκρασία-μυ, έκανε φοναχτα τι διάγνοσί-τυ:

— Ινε άροστος απο σοβαρι προσβολι τεμπελιας. Αντι για γιατρικο σιμβυλέβο να τυ δοθι τέσερα στι διαγογι κε να μένι διο όρες νιστία ίστερα απ' το μάθιμα.

Ο ιποδιεφθιντις με ίφος σοβαρυ φαρμακοπιυ επιδοκίμασε τι σινταγι αφτι. Φόναξε το φίλακα Σεμιον κε τόνε πρόσταξε να με φέρι στιν τάκσι.

Ι σιμφορες εκίνι τι μέρα μυ πέφτανε στο κεφάλι ι μια ίστερα απ' τιν άλι.

Μόλις μπίκα, ι γερμανίδα Ελζα Φραντσίσκοβνα ίχε ροτίσι τον Τοροπίγιν, κε θιμομένι, πυ μπίκα στι μέσι τυ μαθίματος, μυ ίπε.

— Γόρικοφ, κόμεν ζι χερ![1] δόστε το τετράδιό-σας!

— Κσέχασα το τετράδιό-μυ, Ελζα Φραντσίσκοβνα. Το μάθιμα το ετίμασα, μόνο πυ κσέχασα τα βιβλία κε τα τετράδιά-μυ. Θα σας τα φέρο στο διάλιμα.

— Πός μπορύσες να κσεχάσις όλα τα βιβλία κε τα τετράδιά-συ! — έλεγε με αγανάχτισι ι γερμανίδα. — Δεν τα κσεχάσατε, πονιριες κάνετε. Γι'αφτο να μίνετε μια όρα ίστερα απ'τα μαθίματα.

— Ελζα Φραντσίσκοβνα, τις λέο φυρκιζμένος, εμένα σίμερα μ'έβαλε κιόλας ο ιποδιεφθιντις να μίνο διο όρες. Πός να μίνο μια όρα ακόμα; Να κάτσο διλαδι ός τι νίχτα;

Αντις για απάντισι ι γερμανίδα ίπε κάπια μεγάλι γερμανικι φράσι· απ'τι φράσι αφτι μόλις-μόλις κατάλαβα, ότι ι τεμπελια κ'ι πσεφτια πρέπι να τιμοριέντε κε κατάλαβα καλα, ότι δε θα τα καταφέρο να αποφίγο τιν τρίτι όρα τις τιμορίας.

Στο διάλιμα με ζίγοσε ο Φέντιας.

— Γιατί ίσυνα χορις βιβλία κε γιατί σε έφερε στιν τάκσι ο Σεμιον;

Τυ ίπα κάπια πρόχιρι πσεφτια.

---

[1] Ελάτε δο.

Στο μάθιμα τις γεογραφίας, πυ ίτανε το τελεφτέο. βριςκόμυνα ςα μέςα ςε ίπνο. Τί έλεγε ο δάςκαλος, τί τυ απαντύςανε, όλα αφτα περνύςαν δίχος να τα πάρο χαμπάρι κε κςίπνιςα μονάχα, όταν χτίπιςε το κυδύνι.

Ο επιςτάτις ίπε τιν προςεφχι. Τα πεδια κατεβάζοντας με κρότο τα καπάκια τον θρανίον βγίκαν το ένα πίςο απ' τ' άλο. Ι τάκςι άδιαςε. Εμινα μόνος.

«Θεέ-μυ, —ςκέφτικα φυρκιζμένος, — τρις όρες ακόμα... ολάκερες τρις όρες. Κε νἄνε ο πατέρας ςτο ςπίτι. Τί παράκςενα πράματα...»

Κατέβικα κάτο. Εκι πέρα, κοντα ςτο αναπαφτίριο ίταν ένα μακρυλο ςτενο ςκαμνι, κατακομένο με ςυγια. Τρις μαθιτες καθότανε κιόλας, όταν ίρθα. Ενας απ'τιν πρότι τάκςι, πυ τον αφίςανε για μια όρα, γιατι μάςιςε χαρτι κε τὄφτιςε πάνο ςτο διπλανό-τυ· δέφτερος καθότανε, γιατι τςακόθικε με κάπιονε ςιμαθιτί-τυ κι ο τρίτος, δε θιμάμε γιατί.

Βγίκε ο επιςτάτις, κίτακςε τυς τιμοριμένυς, χαζμυρίθικε τεμπέλικα κε έφιγε.

Σικόθικα πάνο κι απ'τιν πόρτα τυ αναπαφτιρίυ κίτακςα τί όρα ίνε. Κι τί να ιδο; Ολο-όλο ίχε μιςι όρα, κ'εγο ίμυνα βέβεος, πος κάθυμε όχι λιγότερο απο μια όρα.

Αχςαφνα μυ πέραςε απ'το κεφάλι μια ενκλιματικι ςκέψι.

«Τί δυλια ίνε αφτι, αλίθια κι απαλίθια; Κλέφτις δεν ίμε κε κάθυμε περιοριζμένος. Στο ςπίτι ίνε ο πατέρας, έχο διο χρόνια να τον ιδο κε τόνε βλέπο μέςα ςε μια τέτια παράκςενι κε ενιγματόδικι κατάςταςι, κ'εγο, ςα φιλακιζμένος, πρέπι να κάθυμε, γιατι έτςι τυ κατέβικε τυ ιποδιεφθιντι κε τις γερμανίδας.

Σικόθικα, μα αμέςος δίςταςα. Το να φίγις μόνος-ςυ, όταν ίςε τιμορία, αφτο ίνε ένα απ' τα πιο βαρια παραπτόματα ςτο ςχολιο.

«Οχι, ας περιμένο», ίπα κε τράβικςα κατα το ςκαμνι.

Αχςαφνα ένιοςα μια κάκια μέςα-μυ. «Το ίδιο κάνι — ςκέφτικα — νά, ο πατέρας έφιγε απ' το μέτοπο... — γέλαςα με μια γριμάτςα — κ' εγο φοβάμε να φίγο αποδο».

Ετρεκςα ςτιν κρεμάςτρα, έρικςα όπος-όπος το μανδία-μυ ςτυς όμυς, κε βροντόντας πίςο-μυ τιν πόρτα, πετάχτικα ςτο δρόμο.

III

Ο πατέρας-μυ φρόντιςε εκίνι τι βραδια να μυ ανίκςι τα μάτια για πολα πράματα.

— Πατέρα — τόνε ρότιςα, — κςέρο, ότι πριν να φίγις απ' το μέτοπο ίςυνα τολμιρος· δε θάφιγες, βέβεα, απο φόβο;

— Εγο κε τόρα δεν ίμε φοβιτσάρις. — Ι απάντισί-τυ ιπόθικε με ίσιχο τρόπο, οστόσο εγο γίρισα το κεφάλι-μυ προς το παράθιρο κε έτρεμα.

Απ' τιν αντικρινι μερια ερχόταν ίσια προς το σπίτι-μας ένας αστινομικος. Βάδιζε σιγα σιγα. Ιρθε ός τι μέσι τυ δρόμυ κε έστριψε προς τα δεξια. Τράβιξε κατα τιν πλατία τυ παζαριυ, βαδίζοντας πάνο στο λιθόστροτο.

— Δεν ερ...χε...τε σ' ε...μας, — ίπα με κομένι φονι, προφέροντας χοριστα τιν καθεμια σιλαβι κε ανασένοντας πιο σιχνα.

Τιν άλι μέρα το βράδι ο πατέρας μυ ίπε:

— Μπόρια, απο μέρα σε μέρα μπορυν να μας έρθυν μυσαφίριδες. Βαστάξυ καλα. Τόρα εσι ίσε μεγάλος. Αν θάχις εξετίας-μυ φασαρίες στο σχολιο, μιν τα πέρνις ιπόψι κε μι φοβάσε· παρακολύθα προσεχτικα, τί γίνετε γίρο κε τότε θα καταλάβις, τί σιμένυν όλα αφτα πυ συ λέγο.

— Θα ξαναιδοθύμε πατέρα;

— Θα ξαναιδοθύμε. Θάρχυμε κάπυ-κάπυ κε θα βλεπόμαστε, όχι όμος στο σπίτι-μας.

— Αμε πύ;

— Θα το μάθις. Σα χριαστι, θα συ το πύνε.

Ιχε σκοτινιάσι πια κι οστόσο κοντα στιν αβλόπορτά-μας πάνο στο πεζύλι καθόταν ένας τσανκάρις με φισαρμόνικα, κε γίροτυ χαχανίζανε ένα σορο κορίτσια κε πεδια.

— Κερος να φίγο — ίπε ο πατέρας κε φενόταν ανίσιχος — μπας κι αργίσο.

— Αφτι εκι κάτο δε θα φίγυν ός τα μεσάνιχτα, γιατι σίμερα έχυμε σάβατο.

Ο πατέρας κατσύφιασε.

— Νάτα-μας, μια αναποδια κι αφτι. Δε μπορύμε τάχα, Μπορις, να πάμε απο κάπιο φράχτι, ί ανάμεσα απο κανένα ξένο περιβόλι; Για σκέψυ καλα... Εσι σίγυρα θα ξέρις όλα τα κατατόπια.

— Οχι, τυ απάντισα, ίνε αδίνατο να περάσυμε ανάμεσα απο ξένο περιβόλι. Απο τ' αριστερα ο φράχτις τον Αγλάχοφ έχι χαρφια. Θα μπορύσαμε να πάμε απ' τιν αβλι, πυ ίνε δεξια, μα έχυνε ένα άγριο σκιλι. Ξέρις τί... Αν θέλις, κατεβένυμε μαζι ός τι λιμνύλα· έχο εκι ένα σάλι (σχεδία) κε θα σε φέρο ίσια κοντα στι χαράδρα. Ινε σκοτινα τόρα, κανένας δε θα μας διακρίνι κε το μέρος εκι ίνε απόκεντρο.

Το σάλι βιθίστικε κάτο απ' το βαρι κορμι τυ πατέρα κε μυ-

ςκέπςαμε τα παπύτςια-μας. Ο πατέρας ςτεκότανε ακίνιτος. Το ςάλι γλιςτρύςε αθόριβα πάνο ςτο μάβρο νερο. Το κοντάρι πύ κε πύ χονόταν μέςα ςτο βύρκο τυ βιθυ.

Με διςκολία τὄβγαζα μέςα απ' το πραςινιζμένο νερο.

Διο φορες δοκίμαςα να αράκςο κοντα ςτι χαράδρα, μα δεν το κατάφερα· ο βιθος τις χαράδρας ίταν χαμιλος κε ιγρος. Τράβικςα τότε δεκςια κε άρακςα κοντα ςτο αλρινο περιβόλι. Το περιβόλι αφτο ίταν παραπεταμένο, κανένας δεν το φίλαγε κι ο φράχτιςτυ ίτανε ριμαγμένος.

Οδίγιςα τον πατέρα ός τιν πρότι τρίπα, πυ απ' αφτι μπορύςε να βγι ςτι χαράδρα. Εκι αποχερετιςτίκαμε.

Στάθικα λίγα λεφτα ακόμα. Ο κρότος τον πεζμένον κλαδιον κάτο απ' τα βαρια βίματα τυ πατέρα γινότανε ολοένα κε πιο ςιγανος.

IV

Ιςτερα απο τρις μέρες καλέςανε τι μιτέρα-μυ ςτιν αςτινομία κε τις ίπαν, ότι ο άντρας-τις λιποτάχτιςε απ' το τμίμα-τυ. Πίρανε ιπογραφι απ' τι μιτέρα, ότι δεν κςέρι «πύ βρίςκετε τόρα, κι αν θα κςέρι πὺ βρίςκετε, ιποχρεόνετε να ιδοπιίςι αμέςος τις αρχες»

Απ' το γιο τυ διεφθιντι τις αςτινομίας όλι μάθανε τιν άλι μέρα, πος ο πατέρας-μυ ίνε λιποτάχτις.

Στο μάθιμα τον θριςκεφτικον ο παπας έκανε παρενετικο κίριγμα για τιν πίςτι ςτον τςάρο κε τιν πατρίδα κε για το απαραβίαςτο τυ όρκυ.

Ιςτερα απο διο μέρες με πλιροφόριςαν, πος το πεδαγογικο ςιμβύλιο αποφάςιςε να μυ βάλι τρία ςτι διαγογι, γιατι ίχα φίγι μια μέρα απ' το ςχολιο χορις άδια.

Αν κάπιος μαθιτις έπερνε τρία ςτι διαγογι, αφτο ςίμενε, πος με τιν πρότι παρατίριςι ίςτερα απ' αφτο διόχνετε απ' το ςχολιο.

Ιςτερα απο τρις μέρες μυ δόςανε μια ςιμίοςι, όπυ γράφανε, πος πρέπι να πλιρόςι αμέςος ι μιτέρα για μένα δίδαχτρα για τιν πρότι εκςαμινία. Κε τις γράφανε να πλιρόςι όλο το ποςο, ενο προτίτερα μυ πέρνανε τα μιςα, ςαν πεδι ςτρατιότι.

Πλακόςανε δίςκολες μέρες. Το επέςχιντο παρατςύκλι «γιος λιποτάχτι» μυ κόλιςε για καλα. Πολι μαθιτες κόψανε τις φιλίες μαζί-μυ. Αλι, αν κε με μιλύςαν ακόμα, οςτόςο φέρνονταν τόςο παράκςενα μαζί-μυ, ςα να μυ ίτανε κομένο το ένα-μυ πόδι, ί ςα να ίχαμε ςτο ςπίτι-μας πεθαμένο. Λίγο-λίγο αποκςενόθικα απ' όλυς, έπαπςα να πέρνο μέρος ςτα πεχνίδια-τυς κε δεν πίγενα με κανένα.

Τις μεγάλες φτινοποριάτικες βραδιες τις περνύςα σπίτι ί στο ςπίτι τυ Τιμόςα Στύκιν ανάμεςα στα πυλιά-τυ.

Σ' αφτο το διάςτιμα έπιαςα φιλίες με τον Τιμόςα. Ο πατέρας-τυ, φίλακας τις εκλιςίας τυ νεκροταφίυ, μυ φερνόταν πολι καλα. Δεν καταλάβενα μονάχα, γιατί κάρφονε κάποτε τα μάτια-τυ πάνο-μυ, με χάιδεβε στο κεφάλι κ'έφεβγε, κυδυνίζοντας τα κλιδια, χορις να πι λέκςι.

Απ' τον πατέρα δεν ίχαμε καμια ίδιςι. Μάντεβα, πος θα ίνε στο Σόρμοβο, κοντα στο Νίζνι-Νόβγοροντ[1]. Μα αφτι ι ιπόθεςι, πυ έκανα, βαςιζότανε μονάχα στο γεγονος, ότι προτυ να φίγι, ροτύςε λεπτομεριακα τι μιτέρα για τον αδελφό-τις το Νικόλα, πυ δύλεβε στο εργοςτάσιο βαγονιον.

V

Μια φορα, το χιμόνα, με ζίγοςε στο ςχολιο ο Τιμόςας Στύκιν κε μ' έγνεπςε να τον ακυλυθίςο. Ι μιςτικότιτα αφτι με παρακςένεπςε. Τον ακολύθιςα όμος με ίφος αδιάφορο ός τι γονία.

Ο Τιμόςας κίταкςε με προφίλακςι γίρο κε μυ ίπε με ςιγανι φονι.

— Απόπςε έλα ς'εμας. Ο πατέρας-μυ ίπε νἄρθις το δίχος άλο.

— Κε τί με θέλι ο πατέρας-ςυ; Μόνος-ςυ το φαντάςτικες.

— Δε φαντάςτικα τίποτα. Ελα κε θα ιδις.

Το πρόςοπο τυ Τιμόςα ίτανε ςοβαρο κε λίγο φοβιζμένο· τον πίςτεπςα κε κατάλαβα, πος δε χοράτεβε.

Το βράδι τράβικςα για το νεκροταφίο. Ιχε κςεςπάςι χιονοςτρόβιλος. Τα θαμπα ~~φανάρια~~, με το χιόνι καθιζμένο πάνο στα τζάμια-τυς, ςχεδον δε φοτίζανε το δρόμο. Για να φτάςι κανις στο νεκροταφίο, έπρεπε να περάςι απο ένα μικρο κάμπο. Το χιόνι, πὔπεφτε παγομένο, τςιμπύςε το πρόςοπο. Εχοςα πιο βαθια το κεφάλι-μυ στο γιακα κε προχορύςα πάνο ς' ένα δρομάκι, πυ ανίκςανε ι διαβάτες. Τραβύςα ίςια προς το πράςινο φος τις καντίλας, πυ άναβε κοντα στιν πόρτα τυ νεκροταφίυ. Το πόδι-μυ ςκόνταπςε στιν πλάκα ενος τάφυ κ' έπεςα φαρδις-πλατις μέςα στο χιόνι. Ι πόρτα τυ φιλακίυ ίταν κλιςτι. Χτίπιςα, μα δε μ'άνικςαν αμέςος. Χριάςτικε να κςαναχτιπίςο. Πίςο απ'τιν πόρτα ακύςτικαν πατίματα:

— Πιός ίνε; — ακύςτικε το αφςτιρο γνοςτο μπάςο τυ φίλακα.

— Ανίκςτε μπάρμπα-Φεντορ, εγο ίμε.

— Εςι ίςε, Μπόρια;

— Εγο, νε... Ανίκςτε γλίγορα.

Μπίκα στο ζεςτο φιλάκιο. Πάνο στο τραπέζι ίτανε το ςαμα-

---

[1] Τόρα μετενομάςτικε ςε Γόρκι.

βάρι, ένα πιατάκι με μέλι κε μια φέτα πςομι. Ο Τίμας ςα να μι ςινέβικε τίποτε, επιδιόρθονε ένα κλυβι.

— Χιονοςτρόβιλος; — ρότιςε, βλέποντας το κόκινο μυςκεμένο-μυ πρόςοπο.

— Κε τί χιονοςτρόβιλος! — απάντιςα. — Χτίπιςα το πόδι-μυ. Δε βλέπις τι μίτι-ςυ.

Ο Τιμόςας γέλαςε. Δεν καταλάβενα, γιατί γελα κε τον κίταζα με απορία. Ο Τιμόςας κςαναγέλαςε, πιο ιχερα αφτι τι φορα, κι απ' τι ματιά-τυ κατάλαβα, ότι δε γελα για μένα, αλα για κάτι άλο, πυ βριςκότανε πίςο-μυ.

Γίριςα το κεφάλι κε ίδα το φίλακα, το μπάρμπα-Φεντορ κε τον πατέρα-μυ.

— Εδο κε τρις μέρες ίνε ς' εμας, ίπε ο Τιμόςας, όταν κάτςαμε να πιύμε τςάι.

— Διο μέρες... κε δε μυ ίπες τίποτα προτίτερα. Κε ίςτερα λες, πος ίςε ςίντροφός-μυ;

Ο Τιμόςας κίτακςε ςα φτέχτις πρότα τον πατέρα-τυ, ίςτερα τον πατέρα-μυ, ζιτόντας απ' αφτυς ιποςτίρικςι.

Ο πατέρας φορύςε πολιτικα. Ιταν έφθιμος, ζοιρος. Με ροτύςε, πός τα πάο με το ςκολιο, κι όλι τιν όρα γελύςε κε μυ έλεγε:

— Τίποτε... τίποτε... μύντζοςέ-τα όλα. Καταλαβένις, τί μέρες ζιγόνυν;

— Πατέρα, τόνε ρότιςα, γιατί ίςε τόςο έφθιμος κε χαχανίζις; Ο παπας έκανε ολάκερο κίριγμα για ςένα κε όλι ςε λογαριάζυν για πεθαμένο, κ' εςι όλο γελας κ' ίςε χαρύμενος.

Απ' τον κερο, πυ έγινα ςινένοχος τυ πατέρα-μυ, μιλύςα μαζί-τυ αλιότικα: όπος μιλας με μεγαλίτερο, μα ίςο με ςένα άνθροπο. Εβλεπα, πος τυ πατέρα τυ άρεζε αφτο το πράμα.

— Νε, ίμε χαρύμενος, γιατι ζιγόνυν χαρύμενες μέρες. Φτάνι όςο κλάπςαμε. Καλα. Πάνε ςπίτι. Σε λίγο θα κςαναιδοθύμε.

Ιταν κιόλας αργα. Αποχερέτιςα, φόρεςα το μανδία-μυ κε βγίκα απ' τιν πόρτα. Δεν πρόκανε ο φίλακας να κατεβι τα ςκαλοπάτια κε να κλίςι το ςίρτι, κε εςτάνθικα, πος κάπιος με άδρακςε κε με πέτακςε μακρια με τέτια δίναμι, πυ το κεφάλι-μυ κόθικε μέςα ςτα χιόνια. Αμέςος άκυςα πατίματα, ςφιριγματιες κε φονες. Πετάχτικα πάνο κε ίδα μπροςτά-μυ ένα αςτινόμο.

Ιςτερα απο λίγα λεφτα βγάλανε απ' το φιλάκιο τον πατέρα κε το φίλακα. Πίςο απ' αφτυς πίγενε ο Τιμόςας φορεμένος το μανδία-τυ, μα δίχος καπέλο. Δεν έκλεε, μα έτρεμε κάπος παράκςενα.

— Τιμόσα! — ίπε αφςτιρα ο φίλαχας. — Θα χιμιθις στυ νυνύ-ςυ κε πές-τυ νάχι τα μάτια-τυ στο ςπίτι, να μι χαθι τίποτα ίςτερα απ' τιν έρεβνα.

Ο πατέρας βάδιζε ςιοπιλος με γερμένο το κεφάλι. Τα χέρια-τυ ίτανε δεμένα πιςτάνκονα. Οταν με ίδε, ορθόθικε κε μυ φόναχςε δίνοντάς-μυ θάρος:

— Δεν πιράζι γιόκα-μυ. Εχε για! Φίλιςε τι μιτέρα-ςυ κε τιν Τανιύςα. Κε μι λιπάςε πολι: ζιγόνυνε μέρες... χαρύμενες!

VI

Στις 21 τυ Φλεβάρι 1917 το ςτρατοδιχίο τυ έχτυ ςτρατιοτιχυ ςόματος καταδίκαςε ςε τυφεχιζμο το ςτρατιότι τυ 12-υ Σιβιριακυ ςιντάγματος Αλεχςέι Γόριχοφ για απόδραςι απ' το μέτοπο κε για βλαβερι, αντιχιβερνιτιχι προπαγάντα.

Στις 25 τυ Φλεβάρι εχτελέςτιχε ι καταδίχι.

Στις 2 τυ Μάρτι ίρθε τιλεγράφιμα απ' το Πετρογραντ, ότι τα ςτρατέματα κε ι εργάτες, πυ χςεςιχόθιχαν, καταλάβανε το χιμερινο ανάχτορο τυ τςάρυ.

Ι πρότι κοκινάδα τις επανάσταξις, πυ άναβε, ίτανε για μένα ι κοκινάδα απ' τιν πιρκαγια τις έπαβλις τον Πολύτιν. Μέχρι τα μεσάνιχτα κίταζα απ' τι σοφίτα-μας τις γλόσες τις φοτιας, πυ περγελύσανε το δροσερο ανιξιάτικο αεράκι. Χαιδέβοντας απαλα το χερύλι τυ μάυζερ, πυ ζεστάθικε στιν τσέπι-μυ, κε πυ ίτανε το πιο πολίτιμο ενθίμιο απ' τον πατέρα-μυ, χαμογελύσα ανάμεσα απ' τα δάκρια, πυ δεν ξεράθικαν ακόμα ίστερα απ' τι βαρια απόλια, κε χερόμυνα, γιατι ζίγοναν „μέρες χαρύμενες".

Ροτίματα.

1. Πιά έποχι περιγράφι το διίγιμα;

2. Πός εξιγύσε στιν αρχι ο Μπορις τι φιγι τυ πατέρα-τυ απ' το μέτοπο;

3. Για πιό λόγο έφιγε ο πατέρας τυ Μπορις απ' το μέτοπο;

4. Πός εκδικίθικε ι τσαρικι κιβέρνισι τον επαναστάτι-πατέρα;

5. Τί λογις ίτανε το σχολιο, όπυ σπύδαζε ο Μπορις; Σε τί διαφέρι το σοβιετικό-μας σχολιο απ' το παλιο σχολιο;

6. Πὸς ο πατέρας καθισίχαζε το Μπορις; Τί ίπε τυ Μπορις σαν τον αποχερετὺσε;

7. Πός σας φένετε ο χαραχτίρας τυ Μπορις; Τί θα γίνι, κατα τι γνόμι-σας, σα μεγαλόσι;

8. Πιά μεγάλα γεγονότα επακολὺθισαν ίστερα απ' τι θανατικι εχτέλεσι τυ πατέρα τυ Μπορις;

Ασκίσις.

1. Οπια πεδια διαβάσανε το διίγιμα τυ Γκινταρ „Το σχολιο", ας διιγιθὺνε στιν τάξι για τιν κατοπινι ζοι τυ Μπορις

2. Γράψτε έκθεσι με τίτλο „Στι σχεδία" (πός ο Μπορις βοίθισε τον πατέρα-τυ να κριφτι απ' τιν αστινομία).

Κόστας Χατζόπυλος

(1870 — 1920)

Μια απ' τις πιο εκςερετικες φιςιογνομίες τις νεοελινικις λογοτεχνίας. Εγραπςε πίιματα κε διιγίματα, όπυ περιγράφι τι ζοι τις αγροτιας κε έκανε αριςτοτεχνικες μεταφράςις απο τα γερμανικα. Στο πίιμά-τυ «Για το πςομι» ο Κ. Χατζόπυλος δίχνι το δρόμο πυ πρέπι να πάρι ςτις καπιταλιςτικες χόρες ο φτοχος εργαζόμενος κόζμος, για να γλιτόςι απο τι ςκλαβια.

Για το πςομι.

— «Τί θέλυν αφτι κάτω ςιναγμένι
κι άγρια φονάζυν κ' έκςο με ζιτυν;»
Ο βαςιλιας ροτα. Κ' ι καθιζμένι
γίρο βλέπυντε μόνο κε ςιοπυν.

Μα ι βοι δινατότερα γρικιέτε.
«Τί θέλυν, ίπα», κςαναλέι μ' ορμι
ο ρίγας κε ςκιαχτα τυ απολογιέτε
απο τιν άκρι μια φονι: „Πςομι!"

— «Πςομι; Κε το γιρέβυν απο μένα;
Δεν έχυν χέρια;» — «Ακαμάτις λαος»
μυρμόριςε ο ένας. Κι άλος διλιαζμένα
κςανάπε: „Ρίγα, ο τόπος-μας ςτενος".

— Γι' αφτο θέλο κ' εγο να τον πλατίνο.
Μι άλο-τις παςκίζο ολιμερις;
— Στο μεγαλίο τυ τόπυ-μυ το πίνο!
— „Βαςιλιά-μας, χιλιόχρονος να ζις!"

Κε τα ποτίρια ιπςόθικαν κε ζβίςαν
γλικα ςτι ςάλα ι κρυςταλένι αχι.
Μα ι φονες πάλε κάτοθε βυίςαν:
— „Ο βαςιλιας, ο αφέντις-μας να βγι!"

Σιγι κςανα μέςα ςτι ςάλα απλόθι.
Τον βαςιλέα όλι κίτακςαν διλα.
— «Να τυς ςκορπίςυν!», ίπε κε ςικόθι
κε βγίκε κ' ι αρχόντι όλι κοντα.

. . . .

«Αχάριςτι! Ταράζετε τιν όρα
πυ ο αφέντις-ςας ζιτι ν' αναπαφτι.
Για ςας κοπιάζι τόςα χρόνια τόρα
για να κάμι τι χόρα-ςας τρανι».

«Ντροπι, λαε. Τί θέλις μαζεμένος
ςτυ παλατιυ τιν έκςο πόρτα ορθος;»
Ετςι έκρακςε ένας ςτα χριςα ντιμένος.
— „Πςομι! πςομι!" Τον έκοπςε ο λαος.

— „Πςομι! Απ' το βαςιλέα το ζιτάτε;
Τα χοράφια το δίνυν το πςομι".
— «Τα χοράφια ςις λίγι τα κρατάτε
Κι όςα μας μίναν τάπνικςε ι βροχι.

„Τάκαπςεν ο λίβας. Αλο δεν καρπίζυν·
Πινάμε! Ι γδίμνια δέρνι τα κορμια",
Βαρια, βραχνα χίλιες φονες βυίζυν.
— „Σ κ ο ρ π ι ς τ ί τ ε! Μι θέλετε με βια

να ςας ςκορπίςυν". Ο άρχοντας προςτάζι
κε φέβγι με μάτια γεμάτι οργι.
— «Ι πίνα, ι διςτιχία δε ςας ςπαράζι;
Λιπιθίτε-μας, αν ίςτε χριςτιανι».

Βουκα ο Λαος. Κι άλος τα χέρια δένι,
άλος πέφτι στι γις γονατιςτος
κε μέςα απο το πλίθος κςάφνυ βγένι
κι ορθος αγνάτια ςτέκετ' ένας νιος.

Ι όπςι-τυ χλομι, αφςτιρι. Το μάτι
ςαν απόκοζμι λάμπςι τυ φοτα.
Σαν χέτι λιονταριυ μακρια ςτιν πλάτι
τυ χίνυντε τα ολόμαβρα μαλια.

— „Απάνο! Ορθι όλι! Αλίμονό-τυ χάρε
πυ απ' το λιςτι τον τίρανο ζιτι,
κε το δίκιο-τυ δε χιμάι να πάρι
κε τιν πόρτα δε ςπάι ςαν δεν ανι!"

Μύνκριςε, απάνο ιπςόνοντας το χέρι,
κ' ι βροντερί-τυ αντίχιςε λαλια.
Καθος ςτο λόνκο όταν κοπι τ' αγέρι,
όμια ςτα πλίθι απλόθι ςιγαλια.

— „Κανένας δε ςαλέβι; Μες' ςτο ςτίθος
δε νιόθι αντρίκια τιν καρδια κανις;
Μπροςτα ς' έναν κε τρέμι τόςο πλίθος;"
Σκιαχτα μπρός-τυ αναδέφτικαν διο τρις.

Κε κάπιι ανασικόθικαν πιο πέρα
κε μαζέφτικαν γίρο-τυ διλα
κάπια κεφάλια νια. Κε τον αγέρα
γεμίςαν ι φονες: „Στο βαςιλια!"

— Πιό βαςιλια;". Αγριεμένα ο νιος βρυχίθι
— „Τον άρχοντά-μας, θέλυμε να βγι,
τον πόνο-μας να ιδι". Βυίςαν τα πλίθι.
— «Πιόν άρχοντα; Αρχοντας ίςε μόνο Εςι!»

— Κςίπνα μονάχα απο τ' αποκίμιζμά-ςυ.
Μι σκίβις, λειμοςίνες μι ζιτας!
Τρίκςε τα δόντια-ςυ, αγρίεπςε, ανταριά-ςυ.
Σπάςε όπιο μπρός-ςυ μπόδιζμα απαντας.

„Ρίχνε ότι κόβι τιν ορμί-ςυ, χίμα
ςαν ακράτιτι θάλαςα πλατια.
Κάθε άλο μεγαλίο μπροστά-ςυ, τρίμα
ας πέςι απ' τι γερί-ςυ τι γροθια!"

„Εόνες δεν απόςτασες να γέρνις,
ςαν το νοθρο το βόδι στο ζιγο;
Να ςυ θερίζυν άλι ότι ςπέρνις,
αργυς να θρέφις ςτάζοντας ιδρο;"

«Χίνοντας έμα ςι να τυς πλυτένις,
να τυς ιπςόνις, ςκίβοντας ςτι γι.
Κε ςι να λαχταρας, να μι χορτένις
κε το πικρό-ςυ, το κςερο πςομι;»

«Πικρο πςομι, κςερο πςομι» — κςεχίθι.
Κραβγι βραχνι, βυι βαρια, βαθια,
ςα να ςτενάκςαν χίλια μίρια ςτίθι
απο τις γις τα πέρατα πλατια.

Κε μ' ολόρθο το κορμι το παλικάρι.
Στιν πλάτι ι χέτι ανέμιςε χιτι.
«Ιρθε ο κερος!», — κςανάκραχςε, — «να πάρι
το δίκιο-τυ ο καθένας ςτι ζοι!»

«Το δίκιο αφτο όμος δεν το ζιτιανέβυν!
Με το κεφάλι απάνο το ζιτυν.
Κε με το χέρι ορθο το διαφεντέβυν
τ' αρπάζυνε με βια απ' όπιυς το κρατυν.

«Τιν πόρτα αν δεν ανι, τιν ςπαν, ςας ίπα,
τί ςτέκεςτε, τί γέρνετε ςκιφτι;
Λαε ςκλάβε, διλε, ανανιόςυ, χτίπα!

«Ιερι φλόγα όπιον μέςα τον πιρόνι,
κε τιν πςιχι τυ πνίγυν τα δεζμα,
κοντά-μυ! Κάτο ας πέςι ότι ςικόνι
γάβρο κεφάλι αγνάντια-μας. Μπροςτα!»
. . . .

Ροτίματα.

1. Τί περίμενε ι φτοχολογια πιγένοντας ςτο βαςιλια; Πός τυς ιποδέχτικε ο βαςιλιας;

2. Τί έκανε ο βαςιλιας με τυς αβλικύς-τυ, τιν όρα πυ ο πιναζμένος φτοχόκοζμος τυ ζιτύςε πςομι;

3. Πός περιγράφι τον επαναςτάτι ο πιτις;

4. Πιὸ ίνε το ςίνθιμα πυ ρίχνι ςτα πιναζμένα πλίθι ο επαναςτάτις;

5. Πιό επιςόδιο τυ προεπαναςτικυ ρύςικυ κινὶματος ςας θιμίζι το πίιμα;

ΛΕΚΣΙΛΟΓΙΟ.

Α.

άβρα (ι)· λεπτότατι πνοι ανέμυ, πυ μόλις τιν εςτάνετε κανις: «θαλαςινι άβρα».

αγονία (ι)· μεγάλι ςτενοχόρια: «τιν προτομαγια τιν περιμέναμε με μεγάλι αγονία»· ‖ ι γεμάτι αγονία κατάςταςι, πυ βρίςκετε ο άνθροπος λίγι όρα πριν πεθάνι, αλιότικα πςιχομαχιτο.

αγνάντια (επίριμα)· αντίκρι, απέναντι.

αδράχνο· πιάνο, αρπάζο με δίναμι: «τον άδραχςε απο το λεμο».

αδρις κε **αδρος**-ι ο· χοντρος, μεςτος, όχι λεπτοκαμομένος, όχι μαλακος, ςκλιρος.

ακαμάτις-ιςα-κε-τρα-ικο· τεμπέλις. Το υςιαςτικο ακαματια κε ακαμοςια (ι).

ακςιοπρέπια (ι)· ι ιδιότιτα τυ ακςιόπρεπυ, εκίνυ διλαδι πυ έχι, ότι πρέπι νάχι ένας άνθροπος με ακςία, να ίνε εβγενικος ςτυς τρόπυς-τυ, περίφανος κε ςεμνος. Το αντίθετο, ανακςιοπρέπια.

αλαλιάζο· κάνο κάπιονε άλαλο, τρελο, παραζαλίζο, τυ πέρνο το μιαλο, αποβλακόνο: „μ' αλαλιάςατε με τις φονές-ςας", «τον αλάλιαςε ςτο κςίλο»· ‖ ζαλίζομε, ςκοτίζομε: «πάπςτε πια, αλάλιαςα».

αλαργάρο· (για τα πλία) περνο αλάργα, ςε απόςταςι απο κάτι. ‖ απομακρίνομε: „το καράβι αλάργαρε".

αλίτις (ο)· κίνος, πυ δεν κάνι καμια δυλια, πυ δεν έχι κανένα ςκοπο ςτι ζοί-τυ κε πυ γιρνα ςτυς δρόμυς άςτεγος, περιπλανόμενος· ‖ άνθροπος κακις διαγογις κε επικίντινος.

αλιχτάο κε **αλιχτο**· (απ' το αρχέο ιλακτο), για τυς ςκίλυς, γαβγίζο.

αμέριμνος-ι-ο· κίνος, πυ δεν έχι μέριμνες, φροντίδες, ένιες, αλιότικα κςένιαςτος. Το επίριμα, αμέριμνα.

άμιρος-ι ο· κίνος, πυ δεν έχι μίρα (καλι τίχι), κακόμιρος, διςτιχιςμένος.

αμολο κε **αμολάρο**· χαλαρόνο κόμπο, ι δέςιμο: «αμόλαρες το ςκινι κε κόντεπςε να μας φίγι ι βάρκα» ‖ λεφτερόνο, λίνο: «αμόλιςε το ςκίλο».

αναγαλιάζο· χέρομε πολι, πιδο απο χαρα: «αναγάλιασε ι πσιχί-μυ, ςαν τον ίδε». Το υσιαςτικο, αναγάλιαζμα (το).

αναδέβο· αναταράχνο, ανακατόνο: «αναδέβο το βύρκο || αναδέβομε, κυνιέμε αλαφρια: «Τί αναδέβεςε ςαν το ςκυλίκι;»

ανακλαδίζυμε· τεντόνομε ίςτερ' απο κύρασι ί απο ίπνο· αλιότικα τανιέμε κε πεταβρίζυμε. || κάθυμε σταβροπόδι.

αναμπαπύλα (ι)· ςίνχισι, θόριβος, αναταραχι, αταχςία. Παριμία: «ο λίκος στιν αναμπαπύλα χέρετε», για τυς κακοπιυς, πυ εφχαριςτιέντε στο θόριβο, γιατι έτςι βρίςκυν τιν εφκερία να κάνυν τι δυλιά-τυς.

ανανιόνυμε· κςιπνο, ςινεφέρνο, κε πέρνο ςινίδιςι τις δίναμίς-μυ: „λαε ςκλάβε, διλε, ανανιόςυ, χτίπα".

αναπάντεχος-ι-ο· κίνος, πυ δεν τον απαντέχι, πυ δεν τόνε περιμένι κανις, απερίμεντος, απροζδόκιτος. Το επίριμα: α ν α π ά ν τ ε χ α.

ανάρια· (επίριμα), με αργο ριθμο, αργα.

αναροτιέμε· ροτο τον εαφτό μυ, απορο.

αναςτατόνο· κάνο κάτι άνο-κάτο, ανάςτατο, φέρνο ςε μεγάλι ςίνχιςι: «αναςτάτοςε τον κόζμο με τις φονές-τυ».

ανατόμος (ο)· κίνος πυ ανατέμνι, πυ κόβι διλ. κε κςεχορίζι απ' το νεκρο σόμα—ανθρόπυ ί ζόυ—ένα μέρος για να το εκςετάςι, ί πυ εκςετάζι τα μέρι, πυ το αποτελυν.

αναφιλιτο (το)· ι απότομι κε αθέλιτι ςιςτολι τυ λαρινκικυ διαφράγματος κε τον λαρινκικον μύςκυλον, πυ γίνετε όταν κλέι κανις κε θρινι για πολιν όρα: «τις έπιαςαν τα αναφιλιτα».

ανεμίζο· απλόνο κάτι στον άνεμο, στον αέρα, αερίζο· || κυνο κάτι ζοιρα στον αέρα, ί κάνο κάτι με τον άνεμο: «ανέμιζε τιν κόκινι ςιμέα».

άνεςι· κςεκύραςμα, ανάπαψι, ανακύφιςι: «δυλέβομε με άνεςι», «δε βρίςκο άνεςι απ' τις πολες δυλιες».

ανταριάζο· (αόριςτος ανταριάςτικα, μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ, ανταριαζμένος), προκαλο θόριβο, ταραχι (αναταράζο): «ανταριαζμένο πλίθος»· || ςκεπάζομε απο ομίχλι: «ανταριάςανε τα βυνα». Το υσιαςτικο α ν τ ά ρ α, ομίχλι· || ταραχι θόριβος „τ' ίν το κακο, πυ γίνετε κ' ι ταραχι κ' ι αντάρα". (λαϊκο τραγύδι).

άντζα (ι)· το μέρος τυ ποδιυ, πυ ίνε ανάμεςα στο γόνατο κε τυς αςτραγάλυς, μα περιςότερο το πιςινό-τυ μέρος, πυ μιάζι ςαν αδράχτι, αλιότικα γάμπα.

αντίλιο· στι φράςι: «βάζο το χέρι-μυ αντίλιο». διλ. βάζο το χέρι-μυ ςε ςτάςι οριζόντια στο μέτοπό-μυ κε λίγο πάνο απ'

τα φρίδια-μυ, για να μι μ' εμποδίζι ο ίλιος, όταν θέλο να ιδο κάπος μακρια.

αντιςκόβο· κόβο ςτι μέςι έναvε, πυ μιλα: «δε θέλο να μ' αντιςκόβις όταν μιλο»· || διακόφτο τι ςιγαλια, τι ςιοπι: «νερομυρμύριζμα, όπυ αναβρίζι κε τς' επιτίμβιες πέτρες δροςίζι, μόλις αντίςκοβε τι ςιγαλια». (Δ. Σολομος).

αντιφατικος-ι-ο· κίνος, πυ κρίβι μέςα-τυ αντιφάςις, διλ. κίνος, πυ λέι μια νε κε μια όχι, μια έτςι κε μια αλιος: «απ' το μέτοπο έρχονταν ιδίςις αντιφατικες».

απαντοχι (ι)· το ν' απαντέχι κανις, διλ. να περιμένι κε να ελπίζι, προςδοκία, αναμονι, ελπίδα: «γλικια απαντοχι».

απαραβίαςτος-ι-ο· κίνος, πυ δεν παραβιάςτικε, ί πυ δεν παραβιάζετε, εκίνος, πυ ενάντιά-τυ δε μπορι να μεταχιριςτι κανις βία: «ςιμφονία απαραβίαςτι»· || το υδέτερο, το α π α ρ α β ί α ς τ ο: «το απαραβίαςτο τον επιςτολον», δεν έχι διλ. κανις το δικέομα να τις παραβιάςι ανίγοντάς-τες.

απαρέτιτος-ι-ο· κίνος, πυ δε μπορι να τον αποφίγι κανις, πυ χορις αφτον δε γίνετε τίποτε, ανανκέος, αναπόφεβγος: «ίςε απαρέτιτος για τι δυλιαν αφτι».

απαςχολιέμε ί **απαςχολιύμε**· (μετοχι, απαςχολιμένος), καταγίνομε με κάτι: «με τί απαςχολιέςε τόρα», «δε θα έρθο, γιατι ίμε απαςχολιμένος μ' ένα ςορο πράματα». Το υςιαςτικο α π α ς χ ό λ ι ς ι (ι).

απέραντος ι-ο· ο χορις πέρας, διλ. τέλος, ατελίοτος: «απέραντι χόρα ι ΕΣΣΔ». Το υςιαςτικο, α π ε ρ α ν τ ο ς ί ν ι (ι).

απιθόνο· βάζο κάτι κάπυ: «απίθοςε τι ςτάμνα», „ίχε απιθόςι το μπόγο ςτον καναπε".

απικαζμος (ο)· ι πράκςι τυ απικάζο (διλ. νιόθο, καταλαβένο), κατανόιςι, ςιμπεραζμος. Κε κίνος, πυ απικάζι, διλ. πυ καταλαβένι κάτι έφκολα ί βγάζι ςιμπέραζμα, α π ι κ α ς τ ι ς (ο).

απιλιτικος ι-ο· κίνος, πυ φανερόνι απιλι, φοβέρα, φοβεριςτικος: «τΰριξε μιαν απιλιτικι ματια».

απόδραςι (ι)· ι πράκςι εκίνυ, πυ το ςτρίβι ί το ςκάι ςτα κριφα: «ι απόδραςι τον οχτο φιλακιζμένον κόμυνιςτον έκανε μεγάλι εντίποςι».

αποκαρομένος-ι-ο· βαθια κιμιζμένος, απονα ρκομένος. Το υςιαςτικο, α π ο κ ά ρ ο μ α (το).

απόλια (ι) χάςιμο, χαςύρα: «ο θάνατος τυ Γόρκι ίταν μεγάλι απόλια».

απολο, απολνο κε **απολιο** (αόριςτος απόλιςα, παθιτικος αό-

ριςτος, απολίθικα, μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ, απολιμένος)· λίνο κάτι, πυ το ίχα δεμένο, λεφτερόνο, βγάζο απ' τι φιλακι, αφίνο κάπιον να φίγι: «απολίθικαν ι φιλακιζμένι», «απόλιςε τ' άλογο»· ‖ πάβο ιπάλιλο· ‖ ςτο ςτρατιοτικο, λεφτερόνο απ' τι ςτρατιοτικι ιπιρεςία: „απολίθικαν ι έφεδρι" ‖ φράςι: „απόλιςε λιτυς κε δεμένυς", διλ. έςτιλε όλυς για να ζιτίςυν κάπιον, πυ χάθικε ί για να κάνυν κάτι, πυ πρέπι να γίνι το γλιγορότερο.

απολογιέμε, απολογιύμε δίνο απάντιςι, απαντο, αποκρίνυμε. Το υςιαςτικο α π ο λ ο γ ί α (ι).

απορία (ι)· το να μι ίνε κανις βέβεος για κάτι: «έχο πολες απορίες, πυ πρέπι να μυ τις λίςις»· ‖ έκπλιкςι κε αμφιβολία μαζι: «έμαθα με μεγάλι απορία, ότι διορίςτικε μιχανικος».

απόφονο (το)· μακρινος αντίλαλος.

αποςπερίτις (ο)· ο πλανίτις Αφροδίτι, ί Εςπερος, όταν φένετε κατα το βράδι, ίςτερα απ' τι δίςι τυ ίλιυ.

άπραγος-ι-ο· κίνος, πυ δεν έχι πράκςι (πίρα), άπιρος, αρχάριος, όχι επιδέκςιος. Το επίριμα, άπραγα· κίνος πυ δεν κάνι τίποτε για να βγι απ' τι δίςκολι θέςι, όπυ βρίςκετε.

απςιφο· δεν πςιφο, δε λογαριάζο: «απςιφο τον κίντινο».

αραδιάζο· βάζο ςτιν αράδα, ςτι ςιρα: „αράδιαςε τις καρέκλες ςτον τίχο"· ‖ διιγιέμε, πολα κε διάφορα: „μας αράδιαςε όλα-τυ τα κατορθόματα", «μας αράδιαςε ένα ςορο πςεφτιες».

αραποςίτι (το)· καλαμπόκι, ποντέικα λαζύδι.

εργάτις (ο)· εργάτις κε πιότερος κίνος, πυ καταγίνετε με γεοργικες εργαςίες· ‖ ςτα καράβια, κςίλινο χιροκίνιτο μιχάνιμα, πυ μ' αφτο ανεβάζυν τιν άνκιρα.

αριςτοτεχνικος-ι-ο· για τα καλιτεχνίματα ί τα λογοτεχνίματα, κίνος, πυ διμιυργίθικε με άριςτι τέχνι: „αριςτοτεχνικι πλοκι τυ δράματος"· ‖ για κάθε έργο, για κάθε πράκςι ί φανέρομα, κίνος, πυ διμιυργίθικε με μεγάλι ικανότιτα κ' επιδεκςιοςίνι, έκςοχος: «αριςτοτεχνικι απάντιςι».

άρμενα (τα)· όλα όςα χριάζοντε ς'ένα ιςτιοφόρο: κατάρτια, πανια, ςκινια κ.τ.λ „απόμαχι τον άρμενον", παλιι ναφτικι, πυ τα γεράματά-τυς ανάνκαςαν ν'αφίςυν τι θάλαςα.

αρμος (ο)· ι γραμι ί το διάκενο, πυ ςχιματίζετε απ' τι ςιναρμογι, το ςιντέργιαζμα διο αντικίμενον, άκςαφνα διο ςανιδιον: «ι αρμι τις βάρκας».

αςινάρτιτος-ι-ο· ο δίχος καμια ςινάρτιςι, χορις καμια λογικι ςιρα: «λόγια αςινάρτιτα».

αςιμοκαπλαντιζμένος-ι-ο· καπλαντιζμένος με αςίμι.

αχιτο (το)· αχος, θόριβος, χλαλοι.

αχολογο· (απο το αχ! αχ!), αναστενάζο: «αχολογύσε απ' τυς πόνυς». ‖(απο το αχος=ίχος), βγάζο ίχο, αχιτο, βοι, βρόντο, βοο.

αχνάρι (το)· (απο τι λέξι ιχνάρι), το αποτίπομα, το σιμάδι, πυ αφίνι πάνο στο έδαφος ί στο χιόνι ι πατύσα ανθρόπυ ί ζόυ: «βρίκα τ'αχνάρια τυ λαγυ»· ‖μεταφορικα, σχέδιο απο χαρτι ί απο τενεχε, πυ το μεταχιρίζοντε ι ράφτες ί ι παπυτσίδες, για να κόφτυν πάνυ όμια κομάτια απο ίφαζμα ί δέρμα.

αχνος-ι-ο· οχρόλεφκος, χλομος, κίτρινος: „αχνο το προσοπό-τυ".

Β.

βαρο· (αόριστος, βάρεσα, προσταχτικι βάρα! βαράτε!), χτιπο, δέρνο: «γιατι το βαρας το σκιλι»; ‖στα μυσικα όργανα, πέζο ένα όργανο: «βαράι βιολι», «βάρα τον ταμπυρα»· ‖για τις σάλπινκες, τις καμπάνες, τα ρολόγια, σιμένο: „βαρα ι καμπάνα" «βάρεσε ι σάλπινκα προσκλιτίριο» ‖φράσι: «ι κιλιά-τυ βάρεσε μεσιμέρι», πίνασε.

βελέντζα (ι)· μάλινο χοντρο σκέπαζμα τυ κρεβατιυ με κρόσια (πισκίλια), αλιότικα φλοκάτα, ανδρομίδα.

βελυδένιος-ια-ιο· καμομένος απο βελύδο, διλ. απο κατιφε, κατιφεδένιος.

βιθος (ο)· ι στερει κίτι τις θάλασας ί τις λίμνις, πυ σικόνι πάνο-τις τον όνκο τυ νερυ, αλιότικα πάτος: «στο βιθο τις θάλασας φιτρόνυν ένα σορο θαλασινα φιτα».

βίλα (ι)· (λέξι ιταλικι), σπίτι εχσοχικο, αλιος έπαβλι.

βολικος-ι-ο· κίνος, πυ δίνι βολι, άνεσι: «σπίτι βολικο» το αντίθετο, ά β ο λ ο ς· ‖για τυς ανθρόπυς, έφκολος, καλόβολος... «πολι βολικος άνθροπος», επίριμα, β ο λ ι κ α.

βραγια (ι)· μέσα στον κίπο, το τμίμα τις γις το φιτεμένο με άνθι ί με χλόι.

βραχνας (ο)· διαταραχι τυ ανθρόπινυ οργανιζμυ, πυ έρχετε τιν όρα, πυ κιμάτε κανις κε εκδιλόνετε με όνιρα τρομαχτικα, αλιότικα εφιάλτις κε βαριπνας· ‖μεταφορικα, κάθε-τι, πυ καταπιέζι τιν πσιχι κε φέρνι αγονία.

βρόχι (το)· θελια καμομένι απο τρίχες απο τιν υρα τυ αλόγυ, πυ μ' αφτίνε πιάνυν πυλια κε άλα μικρα αγρίμια.

βρυχιέμε κε **βρυχιύμε**· μυνκρίζο· το ρίμα το μεταχιρίζοντε για τα άγρια θερια κε περισότερο για το λιοντάρι. Το υσιαστικο, β ρ υ χ ι τ ο (το) κε β ρ υ χ ι ζ μ ο ς (ο).

βυβένο· κάνο κάπιονε βυβο: «τόνε βύβανε ι αρόστια»· ‖ μεταφορικα, αποστομόνο κάπιονε, τον κάνο ανίκανο ν' απαντίςι: „με τι λέκςι, πυ τυς ίπε, τυς εβύβανε“.

βυκολικος -ι-ο· κίνος, πυ ανίκι ί έχι ςχέςι με τυς βυκόλυς (γελαδάριδες) κε γενικα με τυς τςομπάνιδες: «βυκολικι πίςι», ι πίςι, πυ πέρνι τα θέματά-τις απ' τι ζοι τον τςομπάνιδον, τον βοςκον: «ο Θεόκριτος ίνε βυκολικος πιιτις».

βύλα (ι)· το όργανο, πυ μ'αφτο βυλόνομε, ςφραγίζυμε, αλα κε κίνο πυ βγένι πάνο ςτο χαρτι, πυ ςφραγίςαμε: «αφτος κρατα τι βύλα», «έβαλε τι βύλα-τυ»· ‖ μεταφορικα, λεκες, κιλίδα, ςιμάδι πάνο-κάτο κικλικο: «άςπρο άλογο με κόκινες βύλες».

βυρκόνο (αόριςτος βύρκοςα, μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ βυρκομένος)· γεμίζο απο βύρκο (ςιμαςία ςπάνια)· ‖ θολόνο, ςκοτινιάζο, περιςότερο για τα μάτια, όταν δακρίζυν κε τον υρανο, όταν ίνε έτιμος να βρέςκι: «βύρκοςε το νερο», «βύρκοςαν τα μάτια-μυ», «βύρκοςε ο υρανος». Το υςιαςτικο, β ύ ρ κ ο μ α (το).

βύρκος (ο)· λάςπι βρομερι, ιδίος τυ βάλτυ κε τυ βιθυ τις θάλαςας· ‖ μεταφορικα: «έπεςε ςτο βύρκο», έγινε άτιμος, λερόθικε ιθικα.

βύρλο (το)· ένα ίδος φιτο, πυ φιτρόνι ςε ιγρα μέρι, πυ απ' αφτο πλέκυν καλάθια, ψάθες κε ςκινια.

Γ.

γάμπα (ι)· βλέπε άντζα: ιποκοριςτικο, γαμπίτςα.

γδίμνια κε **γίμνια** (ι)· ι κατάςταςι ί ι ιδιότιτα τυ γιμνυ, το να μι φορι κανις τίποτε, αλιότικα γιμνότι.

γελαδάριςα (ι)· ι γινέκα, πυ βόςκι γελάδες· γ ε λ α δ ά ρ ι ς (ο) το αρςενικο.

γεμιτζις (ο)· (λέκςι τύρκικι), νάφτις.

γέρμος -ι ο· έριμος.

γιυχαίζο· αποδοκιμάζο ί βρίζο κάπιον φονάζοντάς-τυ «γιύχα». Το υςιαςτικο, γ ι υ χ α ι ζ μ ο ς (ο) κ ε γ ι υ χ ά ι ζ μ α (το).

γλεντο· διαςκεδάζο ‖ κάνο κάπιονε να γλεντίςι: «τυς μυςαφιρέυς πρέπι να τυς γλεντίςυμε». Το υςιαςτικο, γ λ έ ν τ ι (το).

γλιτςίνα (ι)· ένα ίδος ακακία με μιροδάτα άνθι, πυ μιάζυν ςα τςαμπια ςταφίλι.

γνέψιμο (το)· ςιμάδι, πυ κάνο με το κεφάλι, με τα χέρια ί με τα μάτια, για να δόςο τον άλον να καταλάβι ςίντομα κε ςιοπιλα.

γοργος-ι ο· γλίγορος, εφκολοκίνικος, κιριολεχτικα κε μεταφορικα: «γοργο βίμα», «γοργο πνέμα».

γρικιέμε κε **αγρικιέμε**· ακύομε: «φονι γρικιέτε κόρακα», ακύετε φονι κόρακα. Το ενεργιτικο γρικο κε αγρικο, ακύο: «γρίκα εδο, τί ςυ λέο» ‖ νιόθο: «δε γρικας, πυ παν τα τέςερα» διλ. δεν κςέρις τί ςυ γίνετε.

Δ.

δαβλι (το)· ένα μακρι κομάτι κςίλο, πυ ι μιά-τυ άκρι κέετε ‖ μεταφορικα, όμιο κςίλο, πυ το κέμε ςτο τζάκι.

διάγνοςι (ι)· το ςιμπέραζμα πυ βγάζι κανις απο διάφορα ςιμία κε ενδίκςις: «ι διάγνοςί-ςυ δεν ίνε καλι».

διάκι (το)· το μακρι κςίλο ί ςίδερο, πυ ίνε μπιγμένο ςτο κεφάλι τυ τιμονιυ κε χριςιμέβι για να το γιρνα μια απ' εδο κε μια απο κι. Στις βάρκες το διάκι το λένε κε λαγυδέρα.

δίδαχτρα (τα)· (μόνο ςτον πλιθιντικο), ι αμιβι εκίνυ, πυ διδάςκι· ‖ τα λεφτα πυ πλιρόνυν ςτα ιδιοτικα ςχολια ι μαθιτες, μα κε ςτα κρατικα πανεπιςτίμια ι φιτιτες ςτις μπυρζυάδικες χόρες.

διλινιάζο· τρόγο το διλινο, διλαδι το λαφρο φαι πυ τρόι κανις ίςτερ' απ' το μεςιμέρι κε προτυ βαςιλέπςι ο ίλιος.

διαφεντέβο (αόριςτος διαφέντεπςα)· ιπεραςπίζομε κάπιον ί κάτι: «δεν έχι κανένα να το διαφεντέπςι», «διαφεντέβο το δίκιο-μυ».

διάφανος -ι-ο· κίνος πυ ανάμεςά-τυ αφίνι να περνυν ι αχτίνες τυ φοτος κ' έτςι να φένυντε, όςα βρίςκοντε απο πίςο-τυ: „το γιαλι ίνε διάφανο“, «διάφανα νερα».

διςαρεςτιμένος -ι-ο· κίνος, πυ τον έκαναν να ςτεναχορεθι κε να λιπιθι: «ίνε διςαρεςτιμένος, γιατι δεν τον επίραν ςτιν εκδρομι».

δίςπιςτα (επίριμα)· με διςπιςτία, αμφιβάλοντας: „τόνε κίταχςε δίςπιςτα“.

δόκανο (το)· όργανο, πυ πιάνι ζόα ί πυλια, αλιότικα παγίδα· ‖ ποντικοπαγίδα, φάκα.

δόλομα (το)· κίνο, πυ βάζυν ςτο ανκίςτρι για να κςεγελάςυν το πςάρι· ‖ μεταφορικα, το μέςο, πυ μεταχιρίζετε κανις για να γελάςι έναν άλονε: «δεν έπιαςε το δόλομα»· ‖ ι νόθεπςι τον πιοτον ί ι αρέοςί-τυς: «το δόλομα τυ κραςιυ».

δολοφόνος (ο)· κίνος, πυ ςκοτόνι με δόλο, διλαδι ςτίνοντας τυ θίματός-τυ καρτέρι, ί κε προμελετόντας το φονικο, αλιότικα φονιας: «ι ανάκριςι ανακάλιπςε τυς δολοφόνυς».

εβγλοτία (ι)· ι ιδιότιτα τυ έβγλοτυ, εκίνυ διλ. πυ μιλα με εφκολία, με δίναμι κε με πιςτικότιτα.

εκςερετικος -ι-ο· κίνος, πυ κάνι εκςέρεςι απ' το κανονικο, όχι ςινιθιςμένος, έκτακτος: «εκςερετικι ανάνκι, περίςταςι»· ‖ εκςέρετος, έκςοχος, μοναδικος: «εκςερετικος επιςτίμονας» ‖ ιπερβολικος: «εκςερετικι αφιριμάδα, αφςτιρότιτα».

εμπατι (ι)· το μέρος απ' όπυ μπένι κανις κάπυ, ίςοδο, έμπα.

ένια-ςυ! ένα ίδος φοβέρα, απιλι: «ένια-ςυ, θα ςυ δίκςο εγο!».

ενδεχόμενο (το)· (ιδίος ςτι φράςι: «για κάθε ενδεχόμενο»), κίνο πυ μπορι, πυ ενδέχετε να γίνι: «πρέπι να πάρις μαζί-ςυ περιςότερα χρίματα, για κάθε ενδεχόμενο», διλ. για καλο κε για κακο.

ενιγματόδικος-ι-ο· κίνος, πυ μιάζι με ένιγμα, ςκοτινος.

ενιέος-α-ο· κίνος, πυ αποτελι ένα ςίνολο, πυ περιλαβένετε ςε μιαν ενότιτα, ομιόγενος: «ενιέο μέτοπο ενάντια ςτον πόλεμο κε το φαςιζμο», «ενιέα διαχίριςι».

ενκλιματικος-ι-ο· κίνος, πυ αποτελι ένκλιμα, ί κε απλα παράβαςι τυ ιθικυ νόμυ: «ενκλιματικι ενέργια, πράκςι». Το επίριμα ε ν κ λ ι μ α τ ι κ α.

έπαβλι (ι)· κομπςο εκςοχικο ςπίτι, αλιότικα βίλα· ‖ γενικότερα, αγροτικο ςπίτι με τα παραρτίματά-τυ (χοράφια, ί περιβόλια, ςτάβλυς, αποθίκες, κ. τ. λ.), αλιότικα, ιποςτατικο, αγρικία.

επίβλεπςι (ι)· παρακολύθιςι, επιτίριςι: «τον έχι κάτο απ' τιν επίβλεπςί-τυ, γιατι ίνε πολι άταχτος».

επίμονα· (επίριμα), με επιμονι διλαδι, δίχος να ιποχορι, επιμένοντας ςτο ίδιο πράμα, εκςακολυθόντας με τιν ίδια ένταςι: «τον κίταζε επίμονα».

επιφιλακι (ι)· ςτο ςτρατο, το να ίνε κανις έτιμος να δράςι περιμένοντας τιν πρότι διαταγι: «απόπςε ο ςτρατος θάνε ςε επιφιλακι».

επέςχιντος-ι-ο· κίνος, πυ γι' αφτον ντρεπόμαςτε ί πρέπι να ντρεπόμαςτε: «επέςχιντι διαγογι».

έρεβνα (ι)· το να ερεβνα κανις, διλαδι να ζιτα, να πςάχνι για νάβρι κάτι: «ι αςτινομία έκανε ςτο ςπίτι-τυ έρεβνα».

έφιπος-ι ο· κίνος, πυ ίνε καβάλα ςτ' άλογο, καβαλάρις: „έφιπι αςτινομία".

Ζ.

ζάλονκα (το)· πικνα κε μεγάλα λόνκα, διλ. δάςι απο πικνυς θάμνυς.

ζάρα κε **ζαροματια** (ι)· ςτα ιφάςματα κ.τ.λ. το κάθε κςανα-

δίπλομα, πυ κάνι το ρύχο κιρίος, αλιότικα, δίπλα, ςύφρα, πιέτα· ‖ στο ανθρόπινο δέρμα, ριτίδα, ιδίος τυ προςόπυ κε τον χεριον, πυ ςχιματίζετε με το πέραζμα τις ιλικίας.

ζβέλτος-ι-ο· ο εφκολοκίνιτος κε γλίγορος ςε κάθε δυλια, πυ κάνι.

ζβέρκος (ο)· το πιςινο μέρος τυ λεμυ, ποντέικα κ ο τ ί λ α.

ζβόλος κε **βόλος** (ο)· όνκος χόμα κε προπάντον κίνος, πυ αποςπιέτε απ' το έδαφος, όταν το ςκάβυν με το αχςινάρι ί με το αλέτρι· ‖ όνκος πάνο-κάτο ςτρονκιλος απο οπιαδίποτε ίλι: «ένας ζβόλος τιρι, αζβέςτι».

ζιγόνο· πλιςιάζο, ςιμόνο.

ζμαραγδένιος-ια-ιο· κίνος, πυ ίνε καμομένος απο ζμαράγδι, ί πυ ίνε ςτολιζμένος με ζμαράγδια· ‖ ο πράςινος ςαν το ζμαράγδι. Το ζμαράγδι ίνε ένα ακριβο πετράδι διάφανο, με χρόμα βαθι πράςινο.

ζοντόβολο (το)· ζόο, χτινο· (ιδίος για τα βόδια, τ' άλογα, τα γαιδύρια κε τα μυλάρια· ‖ το λεν κε ςα βριςια ςτυς ανθρόπυς, βλάκας, άχςεςτος.

ζυζύνι (το)· έντομο· «τα μερμίνκια, ι αράχνες, ι μέλιςες, ι ςφίνκες, ι πςίλι ίνε ζυζύνια».

ζυλο (αόριςτος ζύλικςα, μετοχι τυ παθιτικυ παρακίμενυ ζυλιγμένος)· πατο με δίναμι κάτι, έτςι, πυ να το κάνο να ιποχορίςι κε να μικρένι ςε όνκο: «μυ ζύλικςες το χέρι».

Θ.

θαμπος-ι-ο· κίνος, πυ δε γιαλίζι: «θαμπος καθ ρέφτις»· ‖ θολος όχι κςεκάθαρος: «θαμπο γιαλι»· ‖ κίνος πυ, δεν κςεχορίζι κςεκάθαρα, ί πυ ίνε ςκεπαζμένος απο καταχνια: «θαμπι ικόνα», «θαμπος υρανος».

θλιβερος-ι-ο· κίνος, πυ φέρνι θλίπςι τις πςιχις, λιπιτερος: «θλιβερο μαντάτο, θλιβερι ίδιςι»· ‖ κίνος, πυ φανερόνι θλίπςι κι ακόμα κίνος, πυ προκαλι θλίπςι, ταλέπορος, διςτιχιζμένος: «θλιβερι ίπαρκςι». Το λεν κε χ λ ι β ε ρ ο ς.

θριαμβεφτικος-ι-ο· κίνος, πυ ανίκι ί αναφέρετε ςτο θρίαμβο: „τυ έγινε θριαμβεφτικι ιποδοχι"· ‖ μεταφορικα: „ίφος θριαμβεφτικο", ίφος, πυ τεριάζι ςτο θριαμβεφτι, εκίνον, διλαδι πυ κατόρθοςε κάτι λαμπρο κε αχςιόλογο, αλιότικα μεγαλόπρεπος, επιδιχτικος. Το επίριμα θ ρ ι α μ β ε φ τ ι κ α.

θρόιζμα (το)· ο αδίνατος, ο πολι αλαφρος, αλα αδιάκοπος θόριβος, πυ βγένι όταν τρίβοντε, το ένα με τ' άλο, διο όμια

πράματα ί τα μέρι ενος πραμάτυ: «το θρόιζμα τυ δάσυς, το θρόιζμα τον φίλον», «το θρόιζμα τις μεταχσοτις φύστας». Το ρίμα θ ρ ο ί ζ ο: «το μεταχσοτο φυστάνι θροίζι».

θρονιάζομε· κάθυμε κάπυ βολικα κε με άνεσι, σα σε θρόνο: „ι γάτα θρονιάστικε στον καναπε"· ‖ μεταφορικα, το στρόνο κάπυ, σα να ίχα δικέομα να το κάνο: «ίρθαν κε θρονιάστικαν εδο, σα νἄταν στο σπίτι τυς».

Ι.

ικοτροφίο (το)· χτίριο ολόκλιρο, ί διαμέριζμα σχολιυ, όπυ μένυν κε τρέφοντε ι ικότροφι, διλαδι ι μαθιτες, πυ κάθυντε κε τρέφοντε μέσα στο σχολιο.

ιλιοφριμένος-ι-ο· φριμένος απ' τον ίλιο, ιλιοψιμένος.

ίνα (ι)· το καθένα απ'τα λεπτύλικα νίματα, πυ απ'αφτα αποτελιέτε ένα σόμα ζοικο, φιτικο ί οριχτο: „ι ίνες τον νέβρον", «ι ίνες τον φίλον», «ίνες τυ αμίαντυ».

ιπάτι (ι)· στι μυσικι, ο πιο αψιλος τόνος. Το αντίθετο ν ί τ ι.

ίπαρχσι (ι)· το να ιπάρχι κάτι: «δεν πιστέβο στιν ίπαρχσι-τυ θευ»· ‖ ι ζοι τυ ανθρόπυ· ‖ ένας άνθροπος πυ ιπάρχι: «διστιχιζμένι ίπαρχσι».

ίποπτος-ι-ο· κίνος, πυ γενα ιποψία, πυ δεν εμπνέι εμπιστοσίνι, πυ έχι αμφίβολυς σκοπυς κε διαθέσις: „ίποπτο ιποκίμενο"· ‖ το αρσενικό-τυ σαν υσιαστικο, ο ίποπτος: «Ι αστινομία έπιασε τρις ίποπτυς». Το επίριμα, ί π ο π τ α.

ίπυλος-ι-ο· κίνος, πυ βλάφτι τον άλονε κριφα, πονιρος. Το επίριμα ί π υ λ α.

ίρεμα· (επίριμα), με ιρεμία, με ισιχία, δίχος να ταράζετε καθόλυ, κιριολεχτικα κε μεταφορικα: «ι άβρα φισύσε ίρεμα», «τον εκίταχσε ίρεμα».

ιρονία (ι)· κοροιδία, πίραγμα, περγέλιο. Το ρίμα ι ρ ο ν έ β ο μ ε, το επίθετο, ι ρ ο ν ι κ ο ς - ι - κ ο κε το επίριμα, ι ρ ο ν ι κ α: «τον εμίλισε ιρονικα».

ισχνος-ι-ο· αχαμνος, λιγνος.

ίφος (το)· ι ψιχικι διάθεσι, όπος φανερόνετε στα χαραχτιριστικα τυ προσόπυ: «ίφος κατσυφιάρικο». ‖ γενικα, το παρυσιαστικο ενος ανθρόπυ: «έχι πολι πρόστιχο ίφος»· ‖ ο τρόπος, πυ μ' αφτον εκφράζετε κανις γράφοντας ί μιλόντας: «ίφος στριφνο». ‖ στι λογοτεχνία, μα κε σ' οπιαδίποτε άλι καλι τέχνι, στιλ.

ιχερος-ι-ο· κίνος, πυ βγάζι ίχο: «ιχερι φονι».

κάβυρας (ο)· (γενικι τυ κάβυρα κε τυ καβύρυ, πλιθιντικος κάβυρι κε καβύρι), δεκάποδο μαλακόςτρακο τις θάλαςας, αλιότικα τςαγανος· φράςι: «πιγένο ςαν τον κάβυρα», πιγένο πολι αργα, ί πίςο, αποτιχένο ςε κάπια-μυ ενέργια· ‖ παριμία: „τ'ίνε ο κάβυρας, τ' ίνε το ζυμί-τυ“, για τιποτένια πράματα, πυ έχυνε μικρι απόδοςι.

καζμας (ο)· (λέκςι τύρκικι)· ακςίνα, ποντέικα μάκελ.

κακόςυρτος-ι-ο· διςτιχιζμένος, κακόμιρος.

καλα κε ςόνι· ί ςόνι κε καλα· με κάθε τρόπο· «θέλι καλα κε ςόνι να τόνε μάθι γράματα».

καλαφατίζο· (αόριςτος καλαφάτιςα, μετοχι παθιτικυ παρακιμένυ, καλαφατιζμένος)· φράζο με ςτυπι τις χαραμάδες τον ςανιδιον βάρκας ί καραβιυ κε ίςτερα τις ςκεπάζο με πίςα· το υςιαςτικο καλαφάτιζμα (το) κε κίνος, πυ καλαφατίζι, κ α λ α φ ά τ ι ς.(ο)

καμάκι (το)· ςίνεργο πςαρικις, πυ αποτελιέτε απο ένα μακρι κοντάρι με πιρύνι ςτι μιαν άκρι· μ' αφτο καμακίζυν τα πςάρια.

καματερο (το)· το βόδι, πυ οργόνι τι γι· ‖ το μετακςοςκύλικο.

καμίνι (το)· κάτι ςα φύρνος, πυ μέςα-τυ λιόνυν τα μέταλα, κάνυν τα κςιλοκάρβυνα, τον αζβέςτι, πςίνυν τα τύβλα κε τα κεραμίδια κ.τ.λ. ‖ μεταφορικα, όταν κάνι μεγάλι ζέςτι, λέμε: «ζέςτι, καμίνι».

κανακέβο· (αόριςτος κανάκεπςα, μετοχι τυ παθιτικυ παρακίμενυ κανακεμένος), κάνο κανάκια ςε κάπιον, πυ θα πι τόνε φροντίζο εκςερετικα, με χάδια κε μεγάλες περιπιίςις: «ι μάνα κανακέβι τα πεδιά-τις, τα κάνι μεγάλα κανάκια».

καντιλ(ι)έρι (το)· ςκέβος κατάλιλο για να τοποθετύμε πάνο-τυ ένα ί περιςότερα κερια, αλιότικα ςαμτάνι.

καντύνι (το) (να προφερθι кандуни), (λέκςι ιταλικι) ςτενος δρομάκος.

καπίςτρι (το) κε **καπιςτράνα** (ι) το ςίνολο τις εκςάρτιςις, πυ εφαρμόζετε ςτα κεφάλια τον αλόγον κε τον γαιδάρον, αλιότιτικα χαλινάρι· ‖ πιότερο, μετάλινο εκςάρτιμα, πυ μπένι ςτο ςτόμα τον ίδιον ζόον. Το ρίμα κ α π ι ς τ ρ ό ν ο.

καπςαλίζο· (αόριςτος καπςάλιςα, μετοχι τυ παθιτικυ παρακίμενυ, καπςαλιζμένος), κέο γίρο-γίρο με τι φλόγα τις προεκςοχες, πυ ιπάρχυν πάνο ςε μιαν επιφάνια: «καπςάλιςε τιν κότα», αλιότικα τςυρυφλίζο κε τςιρόνο· ‖ πςίνο κάτι πάνο ςτι φλόγα αλαφρα κε δίχος να το χαρβυνιάςο: «καπςαλίζο το πςομι», «καπςαλιζμένο πςομι».

καρβέλι (το)· το πςομι κε κιρίος το φυςκοτο, που έχι ςκίμα κικλικο ί τετραγονικο· το λεν' έτςι κςεχορίζοντάς-το απ' τιν κυλύρα, τι φραντζόλα, τιν πίτα κ.τ.λ. || φράςι: «μόλις βγάζο το καρβέλι», ί «δυλέβο για το καρβέλι», για το καθιμερινό-μυ πςομι, για τα απαρέτιτα· || παριμία: «όπιος πινα, καρβέλια ονιρέβετε».

καραμπίνα (ι)· ένα όπλο κοντίτερο κε λαφρότερο απ' το τυφέκι.

κάρο (το)· αμάκςι φορτιγο με διο ί κε με τέςερις τροχυς.

καταπίεςι (ι)· το να ςτενοχορι κανις κάπιονε ιπερβολικα, να τυ ςτερι με τι βία τιν ελεφτερία-τυ κε τα δικεόματά-τυ, αλιότικα τιρανία.

καταπότι (το)· φάρμακο απο ζιμομένες ςτερεες υςίες, ολοςτρόνκιλο, ςα ςφερίτςα, πυ το καταπίνυν δίχος να το μαςίςυν, αλιότικα χάπι.

καταχνια (ι)· ομίχλι, αντάρα, κερος ομιχλόδικος.

καταχονιάζο· καταπίνο ςάμπος με χονι, καταβροχθίζο· «το νερο καταχονιάζετε εδο κε κςαναβγένι ςτον κάμπο»· || χόνο ςτι γι, κρίβο, εκςαφανίζο: „ι κυλάκι καταχόνιαζαν τα γενίματα.“ Τα υςιαςτικα *καταχόνιαζμα* κε *καταχονιαςτις*.

κατόφλι (το)· κςίλινο ί ςιδερένιο δοκάρι, πυ ενόνι τις διο μεριες τυ παράθιρυ ί τις πόρτας ςτο κάτο-τυς μέρος, αλιότικα ποδια: «το κατόφλι τις πόρτας».

κατςυφιάζο· ςυφρόνο το πρόςοπο απο θλίπςι, απο θιμο, απο κακία, ί απο μεγάλι ςτενοχόρια: «μόλις το άκυςε κατςύφιαςε»· || μεταφορικα, ςκοτινιάζο: «ο ίλιος κατςυφιάζι».

καχεχτικος-ι-ο· (ο κακος έχον), άνθροπος με αδίνατι κράςι, αροςτιάρις: «καχεχτικο πεδι».

κενόνο (αόριςτος κένοςα, μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ, κενομένος)· αδιάζο απο κάτι, κίνο πυ έχι μέςα: || „κενόνο το φαι“, το αδιάζο απ' τον τεντζερε ςτα πιάτα, αλιότικα ςερβίρο.

κιμας (ο) (λέκςι τύρκικι κιιμα)· κρέας αλεζμένο.

κιριέβο (αόριςτος κιρίεπςα, μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ κιριεμένος)· γίνομε κίριος κάπιυ ίςτερα απο αγόνα, πέρνο ςτιν κατοχί-μυ, καταχτο, πατο: «ο ςτρατος κιρίεπςε το κάςτρο»· || μεταφορικα: «τον κιρίεπςε ο θιμος, ο τρόμος το πάθος», τον έπιαςε κε δεν τον αφίνι.

κλίδονας (ο)· ςτι φράςι: «αφτα τα λεν ςτον κλίδονα», αφτα δεν έχυν ςοβαρι ςιμαςία, ίνε λόγια τυ αέρα· (ο κλίδονας ίνε ένα ίδος λαικι μαντοςίνι, πυ γίνετε ςτις 24 τυ Γιύνι).

κλίμα (το)· το αμπέλι: «πρέπι να κλαδεφτυν τα κλίματα»· || παριμία: «χίλια κλίματα δέκα ςταφίλια», για τυς πςοροπερίφανυς.

κλοςοπύλι ί **κλοςόπυλο** (το)· το μικρο τις όρνιθας.

κλοςτίριο (το)· εργοςτάσιο, όπυ φτιάνυν τις κλοςτες, αλιότικα νιματυργίο.

κλοτςο κε **κλοτςάο**· τινάζο το πόδι, χτιπο με το πόδι, αλιότικα τςινο· || έχο τι ςινίθια να χτιπο με το πόδι: «το άλογο αφτο δεν κλοτςάι»· || για τα όπλα, τινάζομε απότομα προς τα πίςο τιν όρα, πυ γίνετε ι εκπιρςοχρότιςι: «το τυφέκι-τυ κλοτςα». Υςιαστικο, κ λ ο τ ς ι α (ι), κ λ ό τ ς ι μ α (το).

κολατςίζο· τρόγο πρόχιρα, χάνο κολατςιο.

κολατς(ι)**ο** (το) (λέχςι ιταλικι)· πρόχιρο πρόγεβμα, ιδίος κατα τις προινες όρες.

κόμπος (ο)· αφτο, πυ κάνο, όταν πέρνο κε δένο ςκινι, νίμα, κορδέλα, λυρι κ.τ.λ., κε ο μικρος όνκος, πυ ςχιματίςτικε ςτο μέρος τυ δεςίματος: «το ςκινι δέθικε κόμπος κε δε μπορο να το λίςο», «κάνε ένα κόμπο ςτιν κλοςτι» || το κάθε-τι, πυ μιάζι ςαν κόμπος, μικρο εκςόνκομα, όπος ίνε άκςαφνα κίνο, πυ γίνετε γίρο απο τιν άρθροςι, ί γίρο απ' το καλάμι τυ φιτυ κ.τ.λ.: «γεροντικα δάχτιλα όλο κόμπυς», «ι κόμπι τις κλιματόβεργας — τις ελιας» ιδικότερα, α) κάθε ςπόνδιλος τις υρας τον ζόον β) ι οοθίκι τυ άνθυς, πυ μιάζι ςα ςφερίτςα: «ο κόμπος τυ τριαντάφιλυ, τυ γαρύφαλυ» || μεταφορικα, ςταγόνα νερο μικρύτςικι: «δεν μΰμινε ύτε κόμπος νερο»· || ςπαςμος πυ μας πιάνι ςτον ιςοφάγο, ι διςκολία ςτιν αναπνοι, ί ςτο κατάπιομα: «μ' έπιαςε κόμπος κε δεν κατεβένι κάτο το φαι», «μΰπιαςε κόμπος ςτιν καρδια»· || ςτι γλόςα τον ναφτικον, μίλι: «το βαπόρι κάνι ίκοςι κόμπυς τιν όρα», διλ. 20 μίλια || φράςις, «εδο ιν' ο κόμπος» εδο βρίςκετε ι διςκολία· „το δένο κόμπο", περιμένο να πραγματοπιιθι ι ελπίδα-μυ, μια ιπόςχεςι πυ μΰδοκαν κ.τ.λ., ί πιςτέβο ςε κάπια πλιροφορία (ιδίος όχι αλιθινι)· „έφταςε ο κόμπος ςτο χτένι", το πράμα έφταςε ςτο απροχόριτο· «δέςε κόμπο ςτο μαντίλι», πρόςεχςε να μι το κςεχάςις.

κορδόνυμε· (μετοχι παθιτικυ παρακίμενυ, κορδομένος) τεντόνο αγέροχα το κορμί-μυ κε ςικόνο το κεφάλι, το πέρνο πάνο-μυ, καμαρόνο· φράςι ιρονικι, «τα κόρδοςε», πέθανε, τα κακάροςε ί τίναχςε τα πέταλα. Το υςιαςτικο κ ό ρ δ ο μ α (το).

κορνίζα (ι) (λέχςι ιταλικι)· κάδρο. Το ρίμα κ ο ρ ν ι ζ ό ν ο κε το υςιαςτικο κ ο ρ ν ί ζ ο μ α (το).

κοτέτςι· το ςπιτάκι, πυ ζυν μέςα ι κότες, αλιότικα ορνιθόνας, κυμάςι.

κοφίνι (το)· πλεχτο ςκέβος απο κλαδια λιγαριας ί απο καλάμια, όπυ βάζομε κε κυβαλύμε διάφορα πράματα, αλιότικα κόφα, καλάθι.

κόχι (ι)· γονία, πυ εκςέχι, ανκονι: «χτίπιςα στιν κόχι τυ τραπεζιυ»· «το μαχέρι έχι κόχες» διλαδι ανομαλίες στο κοφτερό-τυ μέρος, αλιότικα δόντια· || γενικα οπιαδίποτε γονία· «ςε μια κόχι τις κάμαρας», «ι κόχι τυ ματιυ», ι γονία, πυ κάνι απ' τι μια κι απ' τιν άλι μερια το μάτι στο μέρος ίςα-ίςα, πυ ενόνοντε ι άκρες τον βλεφάρον. Ιποκοριςτικο, κ ο χ ί τ ς α.

κρατίρας (ο)· ι μεγάλι, ςα χονι, τρίπα, πυ ςχιματίζετε στιν κορφι τυ ιφέςτιυ: «ο κρατίρας τυ Βεζύβιυ».

κρεβατια (ι) κλιματαρια κε αλιότικα κρεβατίνα.

κρέπι (το) (λέκςι γαλικι)· ένα ίδος πολι λεπτο μελανο ίφαζμα, πυ το μεταχιρίζοντε για πένθος.

κριφτύλι κε **κριφτο** (το)· πεδικο πεχνίδι, όπυ κρίβοντε ι άλι κε ο ένας προςπαθι να βρι πύ κρίφτικαν· || φράςι: «πέζο το κριφτύλι», προςπαθο με κάθε τρόπο να κςεφίγο, να μιν κάνο κίνο πυ ζιτυν απο μένα.

κροταλίζο· χτιπο τα κρόταλα το ένα με το άλο κε κάνο κρότο. Κροταλίζο όμος κε με τα δάχτιλα, με τι γλόςα.

κρυςτος-ι-ο· στα μυςικα όργανα, ο ίχος, πυ βγένι με κρύςι: «κρυςτι φονι», ιχερι, καθάρια· || στα ιφάζματα, πικνοιφαζμένος. Το αντίθετο α γ α ν ο ς.

κςαμολο κε **κςαπολο**· κάνο κάτι ί κάπιονε να φίγι με ορμι, τόνε στέλνο ενάντια ςε κάπιον: «κςαμόλιςε τα ςκιλια»· || κ ς α μ ο λ ι έ μ ε ί κ ς α μ ο λ ι ύ μ ε, ρίχνομε με ορμι.

κςαςτερόνο· για τον υρανο, γίνομε κςάςτερος, διλαδι γεμίζο άςτρα, ί καθαρίζο απο κάθε ςίνεφο, κςανίγο· || μεταφορικα, γίνομε διάφανος, καθαρος. Το υςιαςτικο κςαςτέρομα.

κςαφνιάζο· (αόριςτος κςάφνιαςα, παθιτ. αόρ. κςαφνιάςτικα, μετοχ. παθ. παρακ. κςαφνιαζμένος)· τρομάζο κάπιον κςαφνικα ί κάνο κάπιονε ν' απορίςι: «τον κςάφνιαςε το φεβγιό-μυ» || κςαφνιάζυμε, τρομάζο κςαφνικα, βρίςκομε ςε αμιχανία, ί ςε απορία: „μόλις τον ίδα κςαφνιάςτικα".

κςεδύλιο (το)· τα λίγα λεφτυλάκια, πυ προςπαθι να ικονομίςι απ' το μεροκάματό-τυ ο εργάτις στο μπυρζυάδικο καθεςτος, για να μπορέςι να βοιθίςι τυς δικύς-τυ.

κςεκάνο· (κςέκανα, μετ. παθ. παρακ. κςεκανομένος κε κςεκαμομένος) κςεπυλο κάτι: «τα κςέκανα όλα ότι ίχα»· || μεταφο-

ριχα, σκοτόνο: «κσέκανε πολυς άσπρυς στον κερο τυ εμφί-λιυ πολέμυ». Το υσιαστικο, κ σ ε κ ά μ ο μ α (το).

κσέκοπος-ι-ο· τσακιζμένος απ' τιν πολι δυλια, κατακυραζμένος.

κσεθοριάζο· (αόρ. κσεθόριασα, μετ. παθ. παρακ. κσεθοριαζμένος)· αφερο τι θορια, διλαδι το χρόμα, κσεβάφο· || χάνο εγο ο ίδιος το χρόμα-μυ, ί αλάζι ο χροματιζμός-μυ: «το πυκάμισό-μυ κσεθόριασε». Το υσιαστικο κ σ ε θ ό ρ ι α ζ μ α. Επίθετο, κσέθορος.

κσεμπαρκάρο· (αόρ. κσεμπάρκαρα κε κσεμπαρκάρισα)· βγάζο απ' το πλίο με τι βάρκα πράματα ί επιβάτες· || βγένο εγο ο ίδιος απ' το πλίο: «ίταν πια νίχτα όταν κσεμπαρκάραμε». Το υσιαστικο, κ σ ε μ π α ρ κ ά ρ ι ζ μ α (το).

κσένιαστος-ι-ο· απαλαγμένος απο κάθε φροντίδα, απο κάθε σκοτύρα, αμέριμνος. Το ρίμα κ σ ε ν ι ά ζ ο.

κσιλόκοτα (ι)· μπεκάτσα.

κσοτικος-ι-ο· κίνος πυ τον έφεραν απο κσένι χόρα, ο όχι ντόπιος, κσένος: «κσοτικα φιτα»· || αλόκοτος, σα να προέρχετε απο άλυς τόπυς κε χόρες, απο άλον κόζμο: «κσοτικι ομορφια» || το θιλικο κ σ ο τ ι κ ι α (ι) σαν υσιαστικο, κε κσόθια δεμονικο όντο, νεράιδα· || το υδέτερο, κ σ ο τ ι κ ο (το) γενικι ονομασία για τα κάθε λογις δεμόνια (στιχια, καλικάτζαρι, νεράιδες κ. τ. λ.).

κσερνο κε **κσερνάο**· (αόρ. κσέρασα, μετοχ. παθ. παρακ. κσεραζμένος), κάνο εμετο: «τον έπιασε ι θάλασα κε κσερνάι»· || || βγάζο απο το στόμα-μυ κάτι κάνοντας εμετο· «το κσέρασε το γιατρικο, πυ τύδοσαν»· || ι θάλασα, βγάζο κάτι έκσο, κσεβράζο: «τυς πνιγμένυς τυς κσέρασε το κίμα στιν ακρογιαλια»· || μεταφορικα, κσεπλερόνο μια κακι πράκσι, πυ έκανα: «ένια-συ κε θα τα κσεράσις τα όσα μυ έκαμες».

κσεσικόνυμε· επαναστατο: «όλος ο φτοχόκοζμος στιν Ελάδα κσεσικόνετε ενάντια στι φασιστικι τιρανία». Το υσιαστικο κ σ ε σ ί κ ο μ α (το)· διαταράχνο, αναστατόνο.

κσίπνιος-ια-ο· κσιπνιτος· || έκσιπνος.

κσεσκύφοτος-ι-ο· δίχος σκύφο, μα κε γενικα δίχος καπέλο: «το καλοκέρι περπατο κσεσκύφοτος».

κσεφλυδίζο· βγάζο τι φλύδα: „κσεφλυδίζο το δέντρο".

κσεφρενιαζμένος-ι-ο· σαν τρελος απ' τιν τρομάρα ί απ' το θιμο.

κυζίνα (ι) (λέκσι ιταλικι)· το μαγιριο· || ι εστία, πυ πάνο σ'αφτίνα μαγιρέβυν: «ιλεχτρικι κυζίνα»· || ο κσεχοριστος τρόπος να μαγιρέβι κανις, μαγεριχι: «μ' αρέσι ι τύρκικι κυζίνα».

κύκος (ο)· ένα ταχςιδιάρικο πυλι, πυ έρχετε τιν άνιχςι: (παριμία) «ένας κύκος δε φέρνι τιν άνιχςι»· || φράςις: «απόμινε κύκος», διλ. ολομόναχος, έριμος, «τρις κι ο κύκος», (ιρονικα παραπολι λίγι, „τυ κόςτιςε ο κύκος αιδόνι", διλ. παραπολι· || μεταφορικα, άνθροπος ανόιτος, αλιότικα μπύφος.

κύμαρο (το)· θαμνόκαρπος, πυ μιάζι κάπος με τι φράυλα Ο θάμνος, πυ το κάνι κ υ μ α ρ ι α (ι).

κυκυλόνυμε· ςκεπάζυμε με κυκύλα, ί ςκεπάζομε με κάτι, άχςαφνα με το πάπλομα, πάνο απ' το κεφάλι, ί απ' τιν κορφι ός τα νίχια.

κυμπάνια (ι)· εφοδιαζμος με τρόφιμα: „έκανε τιν κυμπάνια-τυ για το χιμόνα", φρόντιςε διλ. με τον κερο να εφοδιαςτι με τρόφιμα για το χιμόνα.

κύμυλος-ι-ο· γεμάτος ός πάνο: «ένα πιάτο κεράςια, κύμυλο», «το κοφίνι κύμυλο».

κύπα (ι) (λέχςι ιταλικι)· μεγάλο ποτίρι ί φλιτζάνι καθος κε το ιγρο, πυ έχι μέςα: «μια κύπα κςινόγαλο, κραςι»· || ςτα χαρτια πυ πέζυν, μια φιλι, πυ έχι για ςίμβολο ένα ςχίμα ςαν καρδια: «άςος κύπα».

κυράγιο (το) (λέχςι ιταλικι)· θάρος, τόλμι, αντοχι ςτις δίςκολες ςτιγμες· (φράςις): «πέρνο κυράγιο», — «δίνο κυράγιο», πέρνο θάρος, δίνο θάρος.

κυρνιάζο· για τις κότες, κιμύμε πάνο ςτιν κύρνια, διλ. ςτα μακρια κςίλα, ί τα καλάμια, πυ τα βάζυν επίτιδες μέςα ςτα κοτέτςια, για να αναβένυν κε να κιμύντε πάνο ι κότες· || μεταφορικα, για τυς ανθρόπυς, βρίςκο μέρος να κιμιθο, να περάςο τι νίχτα. Το υςιαςτικο, κ ύ ρ ν ι α ζ μ α (το).

κυμπάτςι (το)· (λέχςι τύρκικι), καμυτςι, μαςτίγιο.

κυρνιαχτος κε **κορνιαχτος** (ο)· (απο το αρχέο κονιορτος), ςκόνι.

κυταμάρα (ι)· ι ιδιότιτα τυ κυτυ, βλακία· || πράχςι ανόιτι, κυτι: «τί κυταμάρα ίταν αφτι, πυ έκανες».

κυτεντες (ο)· κυτος.

κυτος-ι-ο· ο βλάκας, μορος || απονίρεφτος, άκριτος, απλοικος.

κύτςυρο (το)· κορμος δέντρυ, πυ τΰκοπςαν τα κλαδια· || πιο ιδικα ο κορμος τυ αμπελιυ, τυ κλιμάτυ· || κςίλο χοντρο απελέκιτο κε πιότερο το καπςόκςιλο· || μεταφορικα, για τυς ανθρόπυς, αμόρφοτος, χοντροκέφαλος, || φράςι: „ςτέκι ςαν κύτςυρο", ακίνιτος, χάςκοντας, αποβλακομένος· || παριμία: „το βιος παντρέβι κύτςυρα", ι πλυςιοχόρες, ςτι μπυρζυαζία, παντρέβοντε κι ας ίνε αςκιμομύρες κε ανόιτες.

κυφάρι (το)· πτόμα ανθρόπυ κε πιότερο ςκελετος.
κυφόβρυςι (ι)· κάπςα καλοκεριάτικι ςε μέρα ςινεφιαζμένι κε δί-χος να φιςα διόλυ.

Λ.

λαγυς με πετραχίλια· ςτι φράςι: „τάζο λαγυς με πετραχί-λια", πυ θα πι, δίνο ένα ςορο ιποςχέςις κςέροντας ότι δε θα κρατίςο καμιαν απ' αφτες.
λαντζιέρις (ο)· βοιθος τυ μάγερα πυ πλένι τα πιάτα κε τα μαγερικα ςκέβι.
λαχανιάζο· (αόρ. λαχάνιαςα, μετοχ. παθ. λαχανιαζμένος), ανα-πνέο με διςκολία, γιατι περπάτιςα πολι, γιατι έτρεκςα ί για-τι ανέβικα ένα ίπςομα ί μια ςκάλα. Το υςιαςτικο λαχάνια-ζμα (το). Επίθετο, λαχανιαςτος.
λαχταρο· ςπαρταρο, ςπαράζο (πιότερο για τα πςάρια πυ μόλις τα πςαρέπςανε κε κατεπέχταςι κε για τιν καρδια): „λαχτά-ριςε ι καρδιά-μυ απ' τιν τρομάρα"· || έχο μεγάλι αποθιμια, μεγάλο πόθο για κάτι: «λαχταρι να ιδι τυς δικύς-τυ»· || επι-θιμο, κάτι θερμα: «ςε λαχταρίςαμε τόςον κερον». Το υςιαςτι-κο, λαχτάρα (ι).
λεφκος-ι-ο· κίνος πόχι το χρόμα τυ χιονιυ ί τυ γαλάτυ, άς-προς (το αντίθετο μάβρος): «λεφκος κρίνος»· || μεταφορικα, καθαρος, αλέκιαςτος, αγνος: „έχι λεφκο παρελθον".
λεοφορίο (το)· μεγάλο επιβατικο αφτοκίνιτο, αφτόμπυς.
λίβας (ο)· άνεμος ζεςτος, πυ τα κςερένι όλα.
λιγερος-ι-ο· εφκολολίγιςτος, ςαν το κλονι τις λιγαριας· || ςινεκδο-χικα, λεπτος, κομπςος: «τρις κοπέλες λιγερες, περπατύςαν μοναχες» (λαικο τραγύδι)· || το θιλικο λιγερι (ι), ςαν υςια-ςτικο, γινέκα νέα κε όμορφι· «δεκςιά-μυ ςτάςυ λιγερι, θέλο να ςε ςιντίχο» (λαικο τραγύδι).
λίκιο (το)· μεςέο ςχολιο κε περιςότερο ιδιοτικο.
λιλα (λέκςι γαλικι, άκλιτι)· κίνος πυ έχι το χρόμα τις βιολέτας, αλιότικα βιολετι.
λιμπίζυμε· (αορ. λιμπίςτικα)· επιθιμο πολι, αλιότικα λαχταρο.
λιποτάχτις (ο)· κίνος πυ λιποταχτι, πυ αφίνι αδικεολόγιτα τις τάκςις τυ ςτρατυ ί τυ ναφτικυ· || ςινεκδοχικα, κίνος πυ αφίνι τυς ςιναγονιςτές-τυ ί κάπιον ιδεολογικον αγόνα. Το ρί-μα λιποταχτο. Ι πράκςι τυ λιποτάχτι, λιποτακςία (ι).
λιςτία (ι)· κλέβο κςένι περιυςία, αςκόντας πάνο ς' αφτον πυ τιν

έχι βία σοματικι ι πςιχολογικι: „φόνος με λιςτία“. || ι ζοι κε το έργο τον λιςτον, «εκςόντοςι τις λιςτίας». || μεταφορικα: μεγάλι εςχροκέρδια, (να πυλα διλ. κανις με τεράςτια κέρδι το εμπόρεμά-τυ, όπος πολι ςιχνα γίνετε στο μπυρζυαζικο καθεςτος): «τόςο ακριβα· αφτο ινε λιςτία».

λιςτις (ο)· κίνος πυ κάνι λιςτία· || κίνος πυ ζι ςτα βυνα κε έχι για δυλιά-τυ να λιςτέβι ί να πιάνι ανθρόπυς, για να τυς εκςανανκάςι να τυ πλερόςυν κςαγορα. Τέτιι ιπάρχυν ακόμα όχι λίγι ςτα βυνα τις Ελάδας.

λιςο· με πιάνι διλ. μεγάλος θιμος: «λίςακςε απο το κακό-τυ». || με δανκόνι λιςαζμένος ςκίλος κε παθένο λίςα.

λογοτεχνία (ι)· ι τέχνι τυ λογοτέχνι, ι καλιέργια τυ έντεχνυ λόγυ, λιτερατύρα. || Τα λογοτεχνικα έργα ενος λαυ ί μιας εποχις παρμένα ςτο ςίνολό-τυς: „ι ρύςικι λογοτεχνία“ «ι λογοτεχνία τυ XIX εόνα».

λόνχι (ι)· κάτι ςα μικρο ατςαλένιο ςπαθι, πυ προςαρμόζετε ςτέρεα ςτιν άκρι τις κάνας τυ ςτρατιοτικυ τυφεκιυ.

λόχος (ο)· ςτρατιοτικι μονάδα, ιποδιέρεςι τυ τάγματος, πυ τίνε διικα ένας λοχαγος.

λυςτρόνο, λυςτραρίζο κε **λυςτράρο** (αορ. λύςτροςα ί λύςτραρα ί λυςτράριςα, μετχ. παθ. παρκ. λυςτρομένος ί λυςτραριζμένος)· κάνο κάτι γιαλιςτερο, γιαλίζο: «λυςτρόνο τα παπύτςια-μυ». Το υςιαςτικο, λ ύ ς τ ρ ο μ α ί λ υ ς τ ρ ά ρ ι ζ μ α (το). Αφτος πυ λυςτρόνι παπύτςια, λ ύ ς τ ρ ο ς (ο).

Μ.

μαδο (αόρ. μάδιςα, παθ. αορ. μαδίθικα, μετχ. παθ. παρκ. μαδιμένος)· τραβο κε βγάζο τα πύπυλα, τα φίλα κ.τ.λ., γιμνόνοντας έτςι κίνον πυ τα έχι: «μαδο τιν κότα», „μαδο το τριαντάφιλο“· || μεταφορικα: „τον μαδίςανε ςτα χαρτια“, τυ πίραν τα λεφτά-τυ· || για πρόςοπα κε για πράματα, πυ πέφτυν ι τρίχες, τα μαλια, τα φίλα: «μάδιςε το κεφάλι-μυ, ι λέφκα, ι γόνα»· || για τις τρίχες, τα πύπυλα κε τα φίλα, πέφτο· «μαδάι το μυςτάκι-μυ», «μάδιςαν τα φίλα, τα πύπυλα».

μακελιο (το)· τόπος όπυ ςφάζοντε τα ζόα, ςφαγίο· || μεταφορικα, μεγάλι ςφαγι ανθρόπον: «έγινε τρομερο μακελιο».

μανκανοπίγαδο (το)· το πιγάδι απ' όπυ βγάζυν το νερο με το μανκάνι (χιροκίνιτο μιχάνιμα), πυ ανεβάζι ένα ί πολυς κυβάδες, βέντρα.

μανκόνο (αορ. μάνκοσα, παθ. αορ. μανκόθικα, μετχ. παθ. παρκ. μανκανομένος)· ςφίνκο δινατα· „μάνκοςα το δάχτιλό-μυ στιν πόρτα“. Το υςιαςτικο, μ ά ν κ ο μ α (το).

μανκύρα (ι)· χοντρο ραβδι κε μάλιςτα με καμπυριαςτο χερύλι· «τον κινιγύςα με τι μανκύρα». Το ρίμα μ α ν κ υ ρ ό ν ο, χτιπο με τι μανκύρα.

μανταλόνο (αορ. μαντάλοςα, παθ. αορ. μανταλόθικα, μετχ. παθ. παρκ. μανταλομένος)· κλίο απο μέςα τιν πόρτα με μάνταλο· || διπλομανταλόνο, κλίο καλα τιν πόρτα με μάνταλο. Το υςιαςτικο, μ α ν τ ά λ ο μ α (το).

μαχμυρλίς-ίδιςα (λέκςι τύρκικι)· κίνος πυ κςίπνιςε πολι νορις, πυ δε χόρταςε τον ίπνο κε γι' αφτο ίνε κακόκεφος κε νιςταγμένος. Το υςιαςτικο, μ α χ μ υ ρ λ ί κ ι (το) κε το επίθετο, μ α χ μ υ ρ λ ί δ ι κ ο ς-ι-ο. Στι φράςι «ίλιος μαχμυρλις», έχι μεταφορικι ςιμαςία.

μεςτόνο (αόρ. μέςτοςα, μετχ. παθ. παρκ. μεςτομένος)· κάνο κάτι μεςτο, ζυμερο ί κρεατομένο: „ι κεραςια αφτι δεν τα μεςτόνι τα κεράςια-τις“· || εγο ο ίδιος γίνυμε μεςτος, όριμος, ςχιματίζο καρπο, δένο· «τα γενίματα μέςτοςαν»· || μεταφορικα, αναπτίχνομε ςοματικα, γίνομε θρεμένος: «το κορίτςι μέςτοςε πια, έγινε ςα γινέκα». Το υςιαςτικο, μ έ ς τ ο μ α (το), ι ενέργια κε το αποτέλεζμα του μεςτόνο.

μεςόκοπος-ι-ο· κίνος πυ έφταςε στι μέςι τις ιλικίας-τυ (κάπυ πενιντάρις), αλιότικα μεςοχερίτις.

μεταβολι (ι)· αλαγι κατάςταςις, μετατροπι· μεταβολι τυ κερυ, «μεταβολι τυ ιγρυ ςε αέριο»· || ςτα ςτρατιοτικα γιμνάςια, κίνιςι, πυ μ' αφτίνε αλάζι μέτοπο κίνος ί κίνι, πυ γιμνάζοντε, γιρνόντας πάνο ςτα πόδια-τυς, κατα μιςι περιφέρια.

μετριοφροςίνι (ι)· ι ιδιότιτα τυ ανθρόπυ πυ φρονι μέτρια για τον εαφτό-τυ, διλ., πυ δεν έχι μεγάλι ιδέα για τον εαφτό-τυ, πυ δεν τυ αρέςι να δίχνι στον κόζμο τιν ακςία-τυ, ί ιδιότιτα τυ απλυ μ'άλα λόγια ανθρόπυ.

μίγαρις κε **μιγάρις** (μόριο διςταχτικο)· μίπος, τάχα, μπας, κε ςάμπος, ςάματις «μιγάρις κε τον αντάμοςα καθόλυ;»

μίδρος (το) το βόλι τον παλιότερον κανονιον.

μιλίνκια κε **μελίνκια** (τα)· τα διο επίπεδα μέρι τυ κεφαλιυ, πυ βρίςκοντε πλάγια κι απ' τις διο μεριες ανάμεςα μάτι κε αφτι, αλιότικα, κροτάφια, ποντέικα, ακοι.

μιςέβο (αορ. μίςεψα μετ. παθ. παρακ. μιςεμένος)· φέβγο απο ένα τόπο, για να πάο ςε άλονε, κςενιτέβομε.

μονοκοπανια (επίριμα)· μεμιας: «ίπια ένα μεγάλο ποτίρι μονοκοπανια».

μπακαλιάρος (ο)· ένα ίδος ψάρι κε μάλιστα το παστο.

μπάλα (ι) (λέκςι ιταλικι)· σφέρα: «μια μπάλα απο χιόνι, απο λάςπι»· || βόλι τυ τυφεκιυ· || τόπι: «πέζυμε μπάλα;» || το καθένα απ' τα σφεράκια, πυ μ' αφτα πέζυν τα πεδια, αλιότικα μπίλια, βόλος· || δέμα απο εμπόρεμα καλα ςιςκεβαςμένο: «τρις μπάλες μπαμπάκι, χαρτι».

μπαλτας (ο) (λέκςι τύρκικι)· κοφτερο ςίνεργο πυ αποτελιέτε απο ςτιλιάρι κε μια μετάλινι λεπίδα, πυ προςαρμόζετε ςτι μια άκρι τυ ςτιλιαριυ, αλιότικα πελέκι, τςεκύρι κε ποντέικα ακςινάρι· φράςι: «τυ τόκοπςε με το μπαλτα», διλ. τυ το αρνίθικε κατιγοριματικα.

μπάρκο (το)· ένα ίδος τρικάταρτο καράβι.

μπας κε (μόριο διςταχτικο), μίπος, τάχα, μίγαρις: «μπας κε με πίρες για τρελο»;

μπάσο (το)· χοντρι κε βαρια φονι.

μπάτις (ο)· το λαφρο αγεράκι, πυ φιςα απο τι ςτερια.

μπόλια (ι)· ένα ίδος ψιλο ίφαζμα για γινεκία φορέματα· || ι πετςέτα, πυ ςκυπίζυμε το πρόςοπο, προςόπςι, πεςκίρι· || μαντίλα, πυ φορυν ι γριες ςτο κεφάλι, φακιόλι.

μπολιάζο (αορ μπόλιαςα, παθ. αορ. μπολιάςτικα, μετχ. παθ. παρακ. μπολιαζμένος)· μπάζο ςε ζοντανο οργανιζμο ιατρικο εμβόλιο, χαράζοντας ί κεντόντας τιν επιδερμίδα, ί κε με ένεςι ακόμα, με ςκοπο να τόνε γιατρέψο, ί να τόνε προφιλάκςο απο κάπιαν αρόςτια: „μπολιάςτικα ενάντια ςτον τίφο". || για τα δέντρα, πέρνο απο ένα φιτο κοματάκι, πυ έχι πάνο-τυ μάτι, ί ένα βλαςτυδάκι-τυ κε το κολνο πάνο ς' ένα άλο φιτο, έτςι πυ να θρέψι κε να ςχιματιςτι με τον κερο κενύργιο φιτο, πυ θα έχι τις ιδιότιτες τυ πρότυ. Το υςιαςτικο μπόλιαζμα, ι ενέργια κε το αποτέλεζμα τυ μπολιάζο, κε ςτις διό-τυ ένιες· || μπόλι, το ιατρικο εμβόλιο, όπος κε το κοματάκι τυ κλαδιυ ί τυ φιτυ, πυ μ' αφτο μπολιάζυμε ένα δέντρο.

μποςκάρο· κάνο κάτο απο τεντομένο, πυ ίταν να γίνι μπόςικο, διλ. χαλαρο, χαλαρόνο, κςετεντόνο, κςεςφίνκο: „πρέπι να μποςκάρυμε λίγο το ςκινι"· || δεν ίμε τεντομένος, ί ςτερεα προςαρμοςμένος: „τα ποδάρια τυ τραπεζιυ μποςκάρανε", „τα πακςιμάδια μποςκάρανε κε θέλυν ςφίκςιμο".

μπόχα κε **βόχα** (ι)· κακια μιρυδια, περιςότερο κίνι πυ βγένι απο πράματα, πυ μΰχλιαςαν ί ςάπιςαν, ί ςαν έχυμε τα παράθιρα κλιςτα.

μπρύμιτα (επίριμα)· με τι μίτι, με το πρόσοπο προς τι γι, αλιότικα απόςτομα κε τ' απίςτομα (το αντίθετο ανάςκελα):: „πέςε μπρύμιτα".

μπύκα (ι)· τρίπα, στόμιο, κιρίος τυ κανονιυ, τυ ιπόνομυ, τυ λιμανιυ· (φράσι): «τον έχι ςτυ κανονιυ τι μπύκα», τον εχτρέβετε κε τον κινιγα παντυ.

μπύκλα (ι) (λέκςι ιταλικι)· ένα μέρος απ' τις τρίχες τυ κεφαλιυ ςτριμένο, κατςαρομένο: «έχι τα μαλιά-τις μπύκλες».

μπυμπύκι (το)· το μάτι τυ φιτυ· || άνθος πυ δεν έχι ακόμι ανίκςι πλέρια, αλιότικα κοντςες: «τα μπυμπύκια τις τριανταφιλιας. || Το ρίμα, μ π υ μ π υ κ ι ά ζ ο, βγάζο μπυμπύκια: «ι γαρυφαλια μπυμπύκιαςε» || Το υςιαςτικο, μ π υ μ π ύ κ ι α ζ μ α.

μπυμπυνιτο (το)· βροντι· || το ρίμα μόνο ςτο τρίτο πρόσοπο τυ ενικυ αριθμυ, μπυμπυνίζι, βροντα. || Το υςιαςτικο, μ π υ μ π ύ ν ι ζ μ α (το).

μπυνταλας, θιλ. κε το υδετ. μπυνταλάδικο (λέκςι τύρκικι)· ανόιτος, κυτος, αδέκςιος.

μπυντρύμι (το) (λέκςι τύρκικι)· ιπόγιο ςκοτινο διαμέριζμα περιςότερο φιλακις ί αςτινομίας ςτα αςτικα κράτι: «τα μπυντρύμια τις Αςφάλιας».

μυκανίζο· για τις αγελάδες, μυνκρίζο. Το υςιαςτικο, μ υ κ α ν ι τ ο, (το), ι φονι τις αγελάδας.

μυντζόνο· (αόρ. μύντζοςα). Κάνο τιν προζβλιτικι χιρονομία τις μύντζας, διλαδι απλόνο το χέρι-μυ προς το μέρος κίνυ, πυ θέλο να βρίςο κε τεντόνο τα δάχτιλα τυ χεριύ-μυ, δίνο μύντζα, ί μυντζιες, φαςκελόνο: «τόνε μύντζοςε με τα διό-τυ χέρια»· || μεταφορικα, παρατο κάτι με αγανάχτιςι, ί γιατι βαρέθικα, περιφρονο: «μύντζοςε τα πλύτι κε τιν καλοπέραςι κε τράβικςε το δρόμο-τυ»· (φράσι): „μύντζος'-τα"· ί «δεν τα μυντζόνις», ί αλιότικα: «άς-τυς να κυρέβυντε». Το υςιαςτικο μ ύ ν τ ζ ο μ α (το).

μύρι (ι) (περιφρονιτικα) πρόσοπο, μύτρο· (φράσι): „για ιδες μύρι, να θέλι κε...", πος τολμας να... || „ι μύρι-συ,—τυ κ.τ.λ., „μας χάνι το ςπυδέο κ' ι μύρι-τυ".
αντις εςι, αφτος κ.τ.λ.: „μας χάνι το ςπυδέο κ' ι μύρι-τυ". το να βραχι κανις ός το κόκαλο: «έγινα

μύςκεμα (επίριμα)· το να βραχι κανις ός το κόκαλο: «έγινα μύςκεμα απ' τι βροχι»· || μεταφορικα ςτι φράςι: «τάκανε μύ-
ςκεμα», αλιότικα, «τάκανε θάλαςα» έφερε κακο αποτέλεζμα.

μύχλα (ι)· ςαν αφίςυμε φαι ί πςομι, ί καμια άλι οργανικι υςία, για μέρες ςε ιγρο προπάντον μέρος, βλέπομε να ςχιματίζι απο πάνο-τυ κάτι ςαν πράςινο παμπάκι, αφτο ίνε ι μύχλα. Τότε λέμε το πςομι μ υ χ λ ι ά ζ ι, μ ύ χ λ ι α ς ε, ί ίνε

μυχλιαζμένο· || μεταφορικα, πνεματικι στασιμότιτα: „αφτος μιρίζι μύχλα".

Ν.

ναβαγο· (αόρ. ναβάγισα, μετοχ. παθ. παρακ. ναβαγιζμένος)· για τα πλία κε τυς ανθρόπυς παθένο ναβάγιο, διλαδι βυλιάζο με το πλίο· || μεταφορικα, αποτιχένο σε κάτι, πυ καταπιάστικα να χάνο, καταστρέφομε: «ναβαγιζμένος έμπορας», «ι διαπραγματέψσις μετακσι Γαλίας κε Γερμανίας ναβάγισαν». Τα υσιαστικα ν α β ά γ ι ο (το) κε ν α β α γ ο ς (ο).

νοθρος-ι-ο· αργοκίνιτος, οκνος, κιμιζμένος, τεμπέλις.

νοπος-ι-ο φρέσκος· (το αντίθετο, μπαγιάτικος): «νοπο βύτιρο»· || για τυς καρπυς κε τα άνθι, φρεσκοκομένος· (το αντίθετο, κσερος, μαραμένος): „νοπα τριαντάφιλα, σταφίλια"· || σινκεδοχικα κίνος, πυ δεν κσεράθικε ακόμα: „τα ρύχα δε στεγνόσανε ακόμα ίνε νοπα".

νοτιζμένος-ι-ο· μετοχι τυ ρίματος νοτίζο, ιγρένο κάτι· || εγο ο ίδιος γίνυμε ιγρος, ιγρένομε, αλιότικα αναδίνο: «ο τίχος νοτίζι».

νταμάρι (το) (λέκσι τύρκικι)· το μέρος, απ' όπυ βγάζυν τις πέτρες, τα μάρμαρα, αλιότικα λατόμι.

ντάντα (ι) (λέκσι τύρκικι)· γινέκα, πυ έχι για δυλιά-τις να φροντίζι κε να περιπιέτε τα μικρα πεδια. Το ρίμα, ν τ α ν τ έ β ο, περιπιύμε μικρα πεδια σα ντάντα: «αφτι σε ντάντεψσε, όταν ίσυν μικρος».

ντυνιας (ο) (λέκσι τύρκικι)· κόζμος, ανθροπότιτα.

Π.

πακσιμάδι (το)· ίδος διπλοψσιμένυ ψσομιυ· παριμία: «θέλι το πακσιμάδι βρεμένο», για τυς τεμπέλιδες, πυ όλα τα περιμένυν απ' τυς άλυς· στι μιχανικι, πριζματικο ί κικλικο, μετάλινο σινίθος κομάτι, πυ έχι στι μέσι τρίπα με βόλτες κυλυριαστες για να μπορι να βιδόνι πάνο σε βίδα: «το πακσιμάδι μπόσκαρε».

παλαμάρι (το) (λέκσι τύρκικι)· χοντρο σκινι κε το πιότερο κίνο πυ χρισιμοπιύνε στα καράβια, για να τα δένυν στιν ακρογιαλια απ' τιν πρίμι, αλιότικα, καραβόσκινο, πριμάτσα.

πανέρι (το)· πλατι κε ανάβαθο καλάθι, πλεγμένο απο κλαδάκια λιγαριας ί απο καλάμι.

πανόριος-ια-ιο· παραπολι όμορφος: «μάτια πανόρια».

παραγόνι (το)· ο τόπος δίπλα στι γονία, στο τζάκι.

παραδέρνο (αόρ. παράδιρα, μετοχ. παθ. παρκ. παραδαρμένος)· δέρνο κάπιον ιπερβολικα: «το παράδιρες το πεδι»· || παραδέρνο κε παραδέρνομε, για τα πλία, ρίχνομε απ' τα κίματα, μια απο δο κε μια απο κι, παρακιλο: «παραδέρναμε όλι τι νίχτα στο πέλαγο»· || για τυς ανθρόπυς, παλέβυν ενάντια σε δίσκολες περιστάσις, σε αρόστια, βασανίζομε, ιποφέρνο: «παράδερνε όλι τι νίχτα με τον πιρετο», «παραδέρνι για να βγάζι το ψομί-τυ»· (φράσι): «το μιαλό-τυ παραδέρνι», δεν έχι σταθερες γνόμες ί πεπιθίσις· || μετοχ. παθ. παρακ. παραδαρμένος, σαν επίθετο, ταλεπυριμένος, ταλέπορος, κακομίρις, κακομιριαζμένος: «πός πας έτσι σαν παραδαρμένος»· || το θιλικο π α ρ α δ α ρ μ έ ν ι (ι), σαν υσιαστικο, ι κιλια (περιπεχτικα): «τι γέμισα τιν παραδαρμένι». Το υσιαστικο π α ρ α δ α ρ μ ο ς (ο), π α ρ ά δ α ρ μ α (το).

παρδαλος-ι-ο· κίνος, πυ έχι πάνο-τυ χροματιστες βύλες, πικιλόχρομος: «παρδαλι γάτα».

παραλίο (αόρ. παράλισα, μετοχ. παθ. παρακ. παραλιμένος)· || φέρνο εξάρθροσι ί παράλισι, χαλαρόνο τυς αρμυς, τι σινοχι κάπιυ: «έτσι πυ στραβοκάθεσε θα τιν παραλίσις τιν καρέκλα»· || φέρνο παράλισι στα μύσκυλα τυ σόματος: «ι σιμφόρισι τυ παράλισε το δεξι πόδι»· || εξαρθρόνομε εγο ο ίδιος, χαλαρόνομε: «παράλισε ι σινκινονία»· || πάσχο απο σοματικι παράλισι· || μεταφορικα, πέρνο τον κακο δρόμο: «παράλισε το πεδι αφτο».

παραμονέβο (αόρ. παραμόνεψα)· παραφιλάγο, στίνο καρτέρι: «τον παραμόνεψε πίσο απ' τι γονία κε μόλις τον ίδε όρμισε πάνο-τυ». Το υσιαστικο, π α ρ α μ ό ν ε μ α,(το) παραφίλαγμα, καρτέρι.

παράνκελμα (το)· πρόσταγμα: «γιμναστικο-στρατιοτικο παράνκελμα».

παράπτομα (το)· σφάλμα, αμάρτιμα.

παρενετικος-ι-ο· κίνος, πυ ανίκι ί αναφέρετε στιν παρένεσι, κίνος, πυ γίνετε για παρένεσι: «λογι παρενετικι». Το ρίμα π α ρ ε ν ο, σιμβυλέβο, προτρέπο κάπιον στο καλο. Το υσιαστικο, π α ρ έ ν ε σι, ί πράξι τυ παρενο, σιμβυλι για το καλο κάπιυ.

πασκαλια (ι)· ένας θάμνος πυ ανθίζι τιν άνιξι, κε πυ τα άνθι-τυ έχυν όμορφι μιρυδια, ρύσικα σιρεν.

πατιτίρι (το)· μικρι δεξαμενι ί μεγάλο ξίλινο σεντύκι, πυ μέσα-τυ πατυν τα σταφίλια, για να βγι το κρασι, αλιότικα λινος.

πάτος (ο)· ι κατότατι εσοτερικι επιφάνια, σε κάθε-τι πυ ίνε απο μέσα αδιανο, κύφιο, αλιος πιθμένας: «ο πάτος τις στάμνας». ||

ι ςτερει κάτι τις θάλαςας ί τις λίμνις, πυ πάνο-τις σικόνι όλο τον όνκο-τυ νερυ, αλιότικα βιθος, πιθμένας: «βύλιαχςε ι βάρκα κε πίγε στον πάτο», «ο πάτος τις θάλαςας»· (φράςι): «απο τιν κορφι ός τον πάτο», απ' το ανότατο άκρο, απ' τιν κορφι ός τα πόδια, αλιότικα, πατόκορφα· || το πετςι, πυ βάζυν στο κάτο εςοτερικο μέρος τυ παπυτςιυ, για να προφιλάγυν τα πόδια απ' τιν ιγρασία· || αλα κε το χοντρο πετςι πυ μπένι κάτο απ' τα παπύτςια, αλιότικα ςόλα.

πεζύλα (ι)· το χίλι τυ πιγαδιυ· || μικρος τίχος όκςο απ' το ςπίτι, πυ ίνε χτιζμένος απο πέτρες κε χριςιμέβι για να κάθυντε ί κε για να κςεπεζέβυν απ' το άλογο, αλιότικα πεζύλι· || τίχος δινατος κε απςιλος για να κρατα τα χόματα, αλιότικα πεζύλι.

πένθιμος-ι-ο· κίνος, πυ φέρνι πένθος, λίπι, θλίπςι: «πένθιμο θέαμα»· || κίνος, πυ φανερόνι πένθος: «πένθιμα χρέπια».

πεπίθιςι (ι)· πίςτι, εμπιςτοςίνι, ςταθερι κε ατράνταχτι βεβεότιτα: «έχο μεγάλι πεπίθιςι ςτιν ικανότιτά-τυ»· || Κάθετι, πυ πιςτέβι ί φρονι κανις, φρόνιμα: «ι φιλοςοφικες πεπιθίςις».

περιβόλι (το)· χόρος φραγμένος, πυ μέςα-τυ καλιεργιέντε λαχανικα ί οποροφόρα δέντρα, κίπος· || (φράςις): «μΰχανε τιν καρδιά-μυ περιβόλι», μ' εφχαρίςτιςε πολι, «αφτος ίνε περιβόλι», διαςκεδαςτικος, χαριτομένος.

περίπολο (το)· φρυρος, πυ τον έβαλαν να φρυρι ένα οριζμένο μέρος· || μικρο ςτρατιοτικο απόςπαζμα, πυ γιρνα ςτυς δρόμυς για να κρατα τιν τάκςι, ί πυ ενεργι ανιχνέφςις ςε κερο πολέμυ.

πετονια (ι)· ςίνεργο πςαρικις, πυ αποτελιέτε απο ένα μακρι κε ςτερεο νίμα μ' ένα ανκίςτρι ςτιν άκρι. Με τιν πετονια πςαρέβυν τα μεγάλα κάπος πςάρια, αλιότικα απετονια.

πιπιλίζο κε πιπιλο· βιζένο λίγο-λίγο: «πιπιλίζι χαραμέλα, το δάχτιλό-τυ, κ.τ.λ.»· || φράςι: «μυ πιπίλιςε το μιαλο», μ' εκύραςε πνεματικα με τιν πολιλογία-τυ πάνο ςτο ίδιο πράμα. Το υςιαςτικο, π ι π ί λ ι ζ μ α (το).

πίρα κε **πίρι** κε **πιράδα** (ι)· ι θερμότιτα, πυ έρχετε απ' τι φοτια, αχτινοβολία τις θερμότιτας: «ι πίρα τυ φύρνυ», „ίςαμε δο φτάνι ι πίρα τις φοτιας»· || ι μεγάλι ζέςτι, ι κάπςα τυ καλοκεριυ· || ι φλόγοςι, ο ερεθιζμος ενος μέλυς τυ ςόματος, ί πλιγις, κ.τ λ.

πιρ! παράνκελμα ςτρατιοτικο για ν' αρχίςι το τυφεκίδι.

πιρόνο· ζεςτένο κάτι όςπυ να το κάνο να κοκινίςι κε να γίνι

ςα φοτια: «πίροςε το ςίδερο»· || ζεςτένο τα χέρια-μυ ςτι φοτια, πιρόνο τα χέρια-μυ»· || ζεςτάθικε τόςο πολι, πυ κοκίνιςε κ' έγινε ςαν τι φοτια: «ι ςόμπα πίροςε». Το υςια;τικο, π ί ρ ο μ α (το).

πίρος (το)· κςίλινι τάπα τυ βαρελιυ, ί κάνυλα.

πιςτάνκονα (επίριμα)· με τυς ανκόνες πίςο, μόνο ςτι φράςι: «δεμένος πιςτάνκονα».

πίχτρα (ι)· ςα χαραχτιριζμος ενος πράγματος πολι πιχτυ: «πίχτρα τιν έκανες τι ςύπα»· || όταν ίνε πολι πλίθος: «ςτι διαδίλοςι ίταν κόζμος, πίχτρα»· || φράςι: «πίχτρα ςκοτάδι», διλ. πολι βαθι.

πλάνι (ι)· το να πλανιέτε κανις, γνόμι ί ιδέα λαθεμένι, λάθος, ςφάλμα: «βρίςκετε ςε πλάνι». Το ρίμα π λ α ν ι έ μ ε || ςίνεργο κςιλυργικο, πυ το μεταχιρίζοντε για να ιςιένυν τιν επιφάνια τυ κςίλυ, αλα κε τυ μέταλυ, αλιότικα ροκάνι. Το ρίμα πλανίζο.

πλίκςι (ι)· ςτενοχόρια, πυ γενιέτε μέςα ςτον άνθροπο, όταν δε βρίςκι ενδιαφέρο ςτι δυλια, πυ κάνι, ί ςτο περιβάλο όπυ ζι, αλιότικα βαριεςτιμάρα: «τον πιάνι ςιχνα πλίκςι». Το επίθετο π λ ι χ τ ι κ ο ς-ι-ο· αφτος, πυ φέρνι πλίκςι, ενοχλιτικος, κυραςτικος.

πομπι (ι)· πανιγιρικι ί νεκρικι ςινοδία με πολυς ανθρόπυς: «νεκρικι πομπι», «θριαμβεφτικι πομπι»· || φράςι· «εν πομπι κε παρατάκςι», πανιγιρικα: «τον πίγαν εν πομπι κε παρατάκςι».

πραματεφτις (ο)· έμπορας, πυ πυλα ιφάζματα· || κίνος πυ γιρνα ςτο δρόμο κε πυλα διάφορες πραμάτιες, αλιότικα, γιρολόγος.

πρέζα (ι)· ι ποςότιτα τυ ταμπάκυ, αλατιυ, πιπεριυ, αλεβριυ κ.τ.λ., πυ πέρνο με τα διο πρότα-μυ δάχτιλα «μια πρέζα» ταμπάκος, πιπέρι, αλάτι κ.τ.λ.

προάςτιο (το)· τοποθεςία, πυ βρίςκετε πριν απ' τιν πολιτία, ί κοντα ς' αφτίνε: «το Ναχιτςεβαν ίνε προάςτιο τυ Ροςτοβιυ».

προϊπόθεςι (ι)· κίνο πυ πέρνις ςα δοζμένο για να βγάλις ένα ςιμπέραζμα, ί ςαν όρο, πυ απ' αφτον εκςαρτιέτε ι ιςχι ενυ άλυ όρυ: «βαςίζο τι γνόμι-μυ πάνο ςτιν προιπόθεςι ότι...κ.τ.λ», «θα ςυ τα ςτίλο, με τιν προιπόθεςι ότι θα... κ.τ.λ.».

προκιμέα (ι)· παραλία τυ λιμανιυ, πυ προςτατέβετε απο πλατφόρμα.

προκίρικςι (ι)· έντιπο διμοςίεμα, πυ απεφτίνετε ςε πλατι ί

στενο κίκλο άτομα απο μέρος μιας πολιτικις ί επανκελματικες οργανόςις: «μιράςτικαν προκιρίκςις».

προζβολι (ι)· ι πράκςι, τυ προζβέλνο, επίθεςι, χτίπιμα: «ο εχθρος ενέργιςε προζβολι ενάντια ςτο μέτοπό-μας»· || για τ' άλογα, γλίγορο τρέκςιμο, καλπαζμος: «τ' άλογο πάι προζβολι»· || ςιμπεριφορα ί πράκςι, πυ πιράζι, πυ μιάζι ςα βριςια: «τύχανε μεγάλι προζβολι».

προςτατέβο (αορ. προςτάτεπςα, παθ. αορ. προςτατέφτικα)· προφιλάγο κάπιον απο κακο, απο ςιφορα, ενδιαφέρνομε κε φροντίζο με ςτοργι για κάπιονε: «προςτατέβι τα ορφανα», «τιν πόλι τιν προςτατέβυν μια ςιρα απο οχιρόματα». Τα υςιαςτικα π ρ ο ς τ ά τ ι ς (ο), π ρ ο ς τ α ς ί α (ι)

πςαλίδα (ι)· μικρο ζοίφιο, αλιότικα, ςκολόπεντρα κε ςαρανταποδαρύςα.

πςαρότρατα (ι)· δίχτι, πυ μιάζι ςα χονι, όπος ο γρίπος (για το γρίπο δέςτε το λεκςιλόγιο τις χριςτομάθιας τις τρίτις τάκςις), αλιότικα τράτα.

πςαχυλέβο· ςκαλίζο επίμονα νάβρο κάτι. Το υςιαςτικο, π ς α χ ύ λ ε μ α, το επίριμα, π ς α χ υ λ ε φ τ α, πςάχνοντας δο κε κι.

πςίχα (ι)· το μέςα απαλο μέρος τυ πςομιυ, ςε διάκριςι απ' τιν κόρα, πυ ίνε απ' έκςο, το ςκλιρότερο διλαδι μέρος· || το μέςα μέρος διάφορον κςερον καρπον, όπος τυ καριδιυ, τυ κάςτανυ, τυ αμίγδαλυ κ.τ.λ., το μέρος διλ. πυ τρόγετε· || το εςότατο μέρος τυ κλαδιυ ί τις ρίζας τον φιτον, ι εντεριόνι, όπος τίνε λέι ι βοτανικι· || ένα μικρύλικο κοματάκι απο ένα ςίνολο, πςιχυλάκι: «δος-μυ μια πςίχα κρέας».

πςιχοπέδα (ι)· θετι θιγατέρα, διλ. κςένο κορίτςι, πυ το πίραν για να το μεγαλόςυν, αλιότικα πςιχοκόρι· || ιπιρετρύλα, πυ δυλέβι ςε κςένα αφεντικα όχι με μιςθο, αλα με τιν ιποχρέοςι να τίνε παντρέπςυν.

πςιχοπέδι (το)· θετο πεδι, αρςενικο ί θιλικο, αλιος πςιχογιος, πςιχοκόρι ιδέςτε κε πςιχοπέδα.

πςοριάρις κε -ιςα-ικο **κε** **πςορίτις**-ιςα ικο· κίνος πυ έχι πςόρα, πςοριαζμένος· || μεταφορικα, άθλιος, φτοχος, κοκαλιάρις. Επίθετο π ς ο ρ ι ά ρ ι κ ο ς-ι-ο, ο πςοριάρις: «πςοριάρικο ςκιλι».

πύλια (ι) ένας απ' τυς αςτεριζμυς, ο αςτεριζμος τον Πλιάδον, όπος τόνε λέι ι αςτρονομία.

πύντςι (το) (λέκςι ανκλικι)· ένα δινατο πιοτο με αλκοολ, πυ το ανακατόνυν με ζυμι λεμονιυ, ί πορτοκαλιυ, με τςάι κε με ζάχαρι, αλιότικα πόντς.

Ρ.

ράγια (ι)· το κάθε κομάτι τις ατςαλένιας γραμις, πυ πάνο-τις τρέχι ο ςιδερόδρομος ί το τραμ.

ράτςα (ι)· το γένος, ι γενια, ι φιλι: „ςκιλι απο καλι ράτςα".

ρέβο (αόρ. έρεπςα)· νκρεμνίζομε, γίνομε ερίπιο: «έρεπςε ο τίχος»· || μεταφορικα, λιόνο, καταβάλομε, εκςαντλιέμε: «έρεπςε απ' τιν αρόςτια»· || μεταβάλο κάπιον ςε ερίπιο: «τον έχι ρέπςι ι φτόχια»· || μεταφ·ρικα: «θα ςε ρέπςο στο κςίλο», θα ςε δίρο αλίπιτα.

ρέπιο (το)· χάλαζμα, ερίπιο, ριμάδι, ςαράβαλο: «ρέπιο πράμα» χαλαζμένο, ςάπιο.

ρέςτος-ι-ο (λέκςι ιταλικι)· κίνος πυ απόμινε, αποδέλιπος: „τρις μονάχα πλιγοθίκανε, ι ρέςτι γλίτοςαν όλι"· || το υδέτερο ρ έ ς τ ο (το), ςαν υςιαςτικο κε πιότερο ςτον πλιθιντικο, ρ έ ς τ α (τα), ιπόλιπο απ' το χριματικο ποσο: «κράτιςε ότι ςυ χροςτο κε δόςε-μυ τα ρέςτα απο ένα δεκάρικο»· || φράςι: «κε τα ρέςτα», κε τα λιπα: «φάγαμε, ίπιαμε κε τα ρέςτα», «ζιτάι κε τα ρέςτα», έχι απετίςις, ενο φτέι κε πρέπι να δόςι λόγο.

ριάζομε υρλιάζο, ςκύζο. Το υςιαςτικο ρ ι ά ς ι μ ο (το).

ρίγας (ο) (λέκςι λατινικι)· γεν. ριγος κε ρίγα, θιλικο ρίγιςα· βαςίλιας· || στα χαρτια, πυ πέζυν, το χαρτι, πυ πάνο ς' αφτο ίνε ζογραφιζμένος ο βαςιλιας, αλιότικα, παπας.

ρίγμα (το)· το μέρος όπυ κόβετε ι ςινέχια ενος ςόματος, αλιότικα ράγιζμα, χάζμα· || μεταφορικα, το να μένι κανις πίςο, να μιν εχτελι το πλάνο-τυ, καθιςτέριςι: «έχυμε ρίγμα ςτιν εχτέλεςι τυ πλάνυ».

ριζοβύνι (το)· ί ρίζα ί τα ριζα τυ βυνυ, ι πρόποδες.

ριθμικος-ι-ο· κίνος, πυ γίνετε με το ριθμο, ςε ίςα, διλαδι, χρονικα διαςτίματα, ί πυ έχυν αναλογία μετακςί-τυς: «ριθμικι γιμναςτικι», «ριθμικες κινίςις».

ριχος-ι-ο· κίνος, πυ δεν έχι βάθος, ανάβαθος: «ριχα νερα»· || μεταφορικα, ο άνθροπος, πυ δεν έχι βάθος, ςκέπςις, επιπόλεος: «ριχος πιτις»· || ο πλιθιντικος ςαν υςιαςτικο, ρ ι χ α (τα), το ανάβαθο μέρος τις θάλαςας: «να κολιμπας ςτα ριχα»· || φράςι: «πνίγετε ςτα ριχα», απελπίζετε, καταςτρέφετε δίχος καμια ςιμαντικι ετία.

ρόζος (ο)· ο κόμπος τυ κςίλυ· || ο κάλος τυ ποδιυ ί τυ χεριυ. Το επίθετο ρ ο ζ ι ά ρ ι κ ο ς-ι-ο κίνος, πυ έχι ρόζυς: «χέρι ροζιάρικο». Το ρίμα ρ ο ζ ι ά ζ ο· αποχτο, βγάνο ρόζυς: «ροζιάςανε τα χέρια-μυ απ' το κυπι».

Σ.

ςαλαγο· οδιγο με φονες τα πρόβατα, τις γίδες τις γελάδες: «κε ςαλαγυν απο μπροςτα τα διο καματερά-τυς» (Κριςτάλις).

ςαλάμι (το)· καλμπαςα.

ςαλέβο· (αόρ. ςάλεπςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςαλεμένος)· κυνοςιο: «τα κίματα ςαλέβυν το πλίο»· || κινιέμε, ςιέμε, ταλαντέβομε: «ςαλέβυν τα φίλα», «ςαλέβι το πςάρι»· φράςι: «ςάλεπςε το μιαλό-τυ», τρελάθικε· || μετακινιέμε λίγο: „μι ςαλέπςις απ' τον τόπο-ςυ". Το υςιαςτικο, ς ά λ ε μ α (το).

ςάλι (το)· κάθε πρόχιρο καταςκέβαζμα απο κςίλα, ί άλο ιλικο, πυ το μεταχιριζόμαςτε για να πλέομε: «πέραςα το ποτάμι με το ςάλι».

ςάλιο (το)· το ιγρο πυ έχυμε ςτο ςτόμα κε πυ βγένι απο τυς ςιελογόνυς αδένες.

ςανος (ο)· κε **ςανο** (το)· το χόρτο, πυ το μαζέβυν προτυ ακό μι κιτρινίςι κε πυ κςερένοντάς-το το δίνυν για τροφι ςτα ζόα.

ςαραβαλιάζο· κάνο κάτι ςαράβαλο: „το ςαραβάλιαςες το ποδίλατό-ςυ"· || γίνυμε ςαράβαλο, ςαραβαλιάζομε: «έχι ςαραβαλιάςι απ' τα γεράματα». Το υςιαςτικο, ς α ρ ά β α λ ο (το), κάθε παλιομένο, γεραζμένο κε πυ βρίςκετε γενικα ςε κακι κατάςταςι: «άνθροπος ςαράβαλο», „ςπίτι ςαράβαλο".

ςαρόνο· καθαρίζο με τι ςκύπα το πάτομα απ' τα ςκυπίδια κε τις ακαθαρςίες, αλιότικα ςκυπίζο, φροκαλίζο· || μεταφορικα, ςκοτόνο, αφανίζο: «ςάροςαν τυς εχθρυς με τα πολιβόλα». Τα υςιαςτικα ς ά ρ ο μ α (το), ςκύπιζμα, ς α ρ ί δ ι (το), κάθε τι πυ πεςτιέτε με το ςάρομα, ςκυπίδι, φρόκαλο.

ςαςτίζο (λέκςι τύρκικι)· (αόρ. ςάςτιςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςαςτιζμένος)· κάνο κάπιον να τα χάςι, τόνε φέρνο ςε ςίχιςι: „με ςάςτιςες καιμένε"· || ςινχίζομε, μένο χάςκοντας, τα χάνο: «ςάςτιςα με τα καμόματά-τυ»· || έκφραςι: «τα ςάςτιςα», τἄχαςα, δεν ίκςερα τί μυ γινόταν. Τα υςιαςτικα, ς ά ς τ ι ζ μ α (το), ς α ς τ ι ζ μ ά ρ α (ι).

ςερπετο (το)· κάθε ζόο, πυ ςέρπι πάνο ςτιν κιλια ςαν το φίδι, αλιος ερπετο.

ςερπετος-ι-ο· ζοιρος, εφκολοκίνιτος, γλίγορος: «ςερπετο πεδι»· || μεταφορικα, κςιπνος. || Το υςιαςτικο, ς ε ρ π ε τ ι α (ι).

ςιμφορα κε ςιφορα (ι)· κάτι κακο, πυ μυ ίρθε ςτο κεφάλι, διςτίχιμα: „έπαθε μεγάλες ςιφορες"· || φράςι: «αχ, ςιφορά-μυ»· ί απλα «ςιφορά-μυ», αλίμονό-μυ.

ςιμπόνια (ι)· το να εστάνομε τον κσένο πόνο, το να ςιμπονο έναν άλονε, σπλαχνια, ςιμπάθια.

ςίναγμα (το)· το να ςινάζι κανις διλ. να μαζέβι, μάζεμα: «μερμίνκι ςτι δυλια, ποτε όμος ςτο ςίναγμα» (Α. Καρκαβίτςας).

ςινάζο· (αόρ. ςίνακςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςιναγμένος)· μαζέβο: «πάι να ςινάκςι τυς ςκορπιζμένυς ςιντρόφυς-τυ», «πολις κόζμος ςινάχτικε».

ςίνεργο (το)· το εργαλίο τυ τεχνίτι: «τα ςίνεργα τυ πςαρα»· || μεταφορικα: «τα ςίνεργα τυ πολέμυ», όλα όςα χριάζοντε ςτον πόλεμο.

ςινένοχος (ο)· κίνος, πυ πίρε μαζι με άλυς μέρος ς' ένα ένκλιμα: «πιάςτικαν όλι ι ςινένοχι».

ςίνκερα (επίριμα)· ένκερα, τον ίδιον κερο, ςίνχρονα.

ςινκεντρόνο (αόρ. ςινκέντροςα, παθ. αορ. ςινκεντρόθικα μετοχ. παθ. παρακ. ςινκεντρομένος)· μαζέβο πολα πρόςοπα ί πράματα ςτο ίδιο μέρος, ςα ςε κέντρο, ςιναθρίζο, μαζέβο: „πύ θα ςινκεντροθύμε για τιν εκδρομι;" || ςινεκδοχικα: «ςινκεντρόνο τις ςκέπςις-μυ — τις ιδέες μυ», ςκέφτυμε δίχος κανένα περιςπαζμο, δίχος διλαδι να με διακόπςι κανένας, «ςινκεντρόνο τιν προςοχί-μυ», δίνο όλι-μυ τιν προςοχι.

ςινοδος (ο)· κίνος, πυ ςινοδέβι κάτι ί κάπιονε για αςφάλια, για τιμι ί για καθοδίγιςι.

ςινομίλικος-ι-ο· κίνος, πυ έχι τιν ίδια ιλικία με κάπιον: «διο ςινομίλικα πεδια».

ςινταγι (ι)· οδιγία για το πός πρέπι κε απο πιά ςιςτατικα πρέπι να γίνι ένα φάρμακο, ένα φαι, ί ένα γλίκιζμα κ.τ.λ., αλιότικα ρετςέτα.

ςιντεριάζο (αόρ). ςιντέριαςα, παθ. αόρ. ςιντεριάςτικα, μετοχ. παθ. παρακ. ςιντεριαζμένος)· τεριάζο κάτι μ' ένα άλο πρεπύμενα, αρμονικα κε ακριβολογιμένα, ςιναρμόζο, ςινδιάζο, τεριάζο.

ςκάγι (το)· πιο ςινιθιζμένο ςτον πλιθυντικο ς κ ά γ ι α, ςφερίτςες μολιβένιες, πυ τις μεταχιρίζοντε ςα βόλια ςτα όπλα-τυς ι κινιγι.

ςκάγο κε **ςκάο**· (αόρ. έςκαςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςκαζμένος)· κάνο κάτι να ραγίςι: «θα μυ ςκάςις τι φύςκα»· || μεταφορικα, ςτενοχορο κάπιον πάραπολι: „μ' έςκαςε με τιν επιμονί-τυ"· || παθένο ρίγμα, άνιγμα: „έςκαςε ο τίχος"· „έςκαςαν τα ςίκα", «έςκαςε ι μπόμπα»· || ςτενοχοριύμε ιπερβολικα, πνίγομε απ' το κακό-μυ, απο θλίπςι κ.τ.λ: „πάι να ςκάςι απ' το θιμό-τυ", «έςκαςε απο τι ζέςτι», «έςκαςε το πεδι απ' το κλάμα», κλέι πολι διναταː «ςκάςε»· (πρόςτιχα), αντις, «ςόπα»· (κατάρα) «να

ςκάςις κε να πλαντάκςις»! φράςις: «έςκαςε ο ίλιος, ο αποςπερίτις», μόλις φάνικε απ' τιν ανατολι (ς' αφτι τι ςιμαςία το έχι ο Κριςτάλις)· «τΰςκαςε ένα χαςτύκι», τυ έδοςε ένα δινατο μπάτςο «τόςκαςε απ'το ςκολιο, έφιγε κριφα.

ςκαλόνο (αόρ. ςκάλοςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςκαλομένος)· ανεβένο πάνο ςε κάτι, πυ ίνε κάθετο ί κατιφορικο με τι βοίθια τον χεριον κε τον ποδιόν-μυ (ςα με ςκάλα), ςκαρφαλόνο: «ςκάλοςα ςτο δέντρο, ςτο βράχο»· || μεταφορικα, βρίςκο εμπόδια, προςκόματα: „ςκάλοςε ι δυλια". Το υςιαςτικο, ς κ ά λ ο μ α (το), το να ςκαλόνι, ί να ςκαρφαλόνι κανις· || μεταφορικα, το ςταμάτιμα, επιδι βρέθικε εμπόδιο.

ςκαρφαλόνο· ανεβένο πάνο ςε κάτι, πυ ίνε κάθετο ί κατιφορικο, με τι βοίθια τον χεριον κε τον ποδιόνε-μυ κε για τα ζόα, με τι βοίθια το νιχιόνε-τυς: «ςκαρφάλοςα ςτο δέντρο», «ι γάτα ςκαρφάλοςε ςτον τίχο».

ςκιαχτα (επίριμα)· δι̇λα (απ' το ρίμα ς κ ι ά ζ ο μ ε, τρομάζο, φοβύμε, διλιάζο).

ςκιλιάζο· ερεθίζο κάπιονε ςα ςκίλο, τον κάνο να θιμόςι παραπολι, με απανοτα πιράγματα, αλιότικα λιςιάζο: «τον ςκίλιαςα με τα όςα τυ ίπα» || ερεθίζομε, θιμόνο παραπολι ςαν το ςκιλι:«ςκίλιαςε απο το κακό-τυ».

ςκέλι (το) το καθένα απο τα πόδια τυ ανθρόπυ, καθος κε το καθένα απο τα πιςινα πόδια τον ζόον απο τα μερια κε κάτο...

ςκοντάφτο· εχι πυ περπατο ςκαλόνο ςε κάτι-τι με το πόδι-μυ κε πέφτο, αλιότικα ςκυντυφλο: «ςκόνταπςα ςτιν πέτρα κ' έπεςα»· || μεταφορικα, βρίςκο εμπόδιο: «ι ιπόθεςι ςκόνταπςε». Το υςιαςτικο, ς κ ό ν τ α μ α (το).

ςκοπος (ο)· ο ςτρατιότις, πυ τον έβαλαν να φιλάι μια θέςι επίκερι ί επικίντινι.

ςκερτςόζικος-ι-ο κε **ςκερτςόζος**-α-ο· κίνος πυ κάνι πολα ςκέρτςα, διλαδι τςακίζματα, φιλάρεςκος, ναζιάρις· || ο χαριτομένος: «καπέλο ςκερτςόζικο». Επίριμα ς κ ε ρ τ ς ό ζ ι κ α κε ς κ ε ρ τ ς ό ζ α.

ςοθικα (τα)· τα εντόςθια, τα ςπλάχνα.

ςοφίτα (ι)· το χαμιλοτάβανο διαμέριζμα κάτο απ' τι ςτέγι τυ ςπιτιυ.

ςπάζο, ςπάνο κε **ςπο** (αόρ. έςπαςα, μετοχ. παθ. παρακ. ςπαζμένος)· διακόβο τι ςινέχια κάπιυ πραμάτυ με το τςάκιζμα· «ςπάζο το κςίλο, τιν κλοςτι»· || κάνο κομάτια, θριματίζο: «ςπάνο το γιαλι, το ποτίρι, το τζάμι„· || μεταφορικα· «ςπάζο

το ρεκορ τυ Α», τον κςεπερνο σε απόδοςι ς' ένα αγόνιζμα· «ςπάζο το κεφάλι-μυ», βαςανίζο τι ςκέπςι-μυ, κάνο μεγάλι διανοιτικι προςπάθια· || τςακίζομε, γίνομε κομάτια, «έςπαςε ι ςτάμνα, το τζάμι„· || «παθένο ςπάςιμο», διλ. κίλι: „αφτος ίνε ςπαζμένος», ιποφέρι απο κίλι· || φράςις: «θα τυ ςπάςο τα μύτρα», θα τόνε μπατςίςο, θα τυ δόςο γροθιες ςτα μύτρα, «τον έςπαςε ςτο κςίλο», τόνε κςιλοκόπιςε ανελέιτα, «τον έςπαςε ςτι δυλια», τον έβαλε να κάνι δίςκολι, βαρια δυλια κε για πολες όρες κε «έςπαςα ςτι δυλια», κοπίαςα πολι ςτι δυλια, πυ έκανα.

ςπανκοραμένος-ι-ο· ο πολ: φιλάργιρος.

ςπάνκος (ο) (λέκςι ιταλικι)· πολι λεπτο ςκινι.

ςπαράζο (αόρ. ςπάρακςα, παθ. αόρ. ςπαράχτικα, μετοχ. παθ. παρκ. ςπαραγμένος)· φέρνο βαθι πςιχικο πόνο, βαθια λίπι: «το διςτίχιμα αφτο μυ ςπάρακςε τιν καρδια»· || κυνιέμε ςπαζμοδικα, ςπαρταρο: «το πςάρι ςπαράζι ακόμα», «ςπάρακςε ι καρδιά-μυ».

ςπάραχνο (το)· περιςότερο ςτον πλιθιντικο αριθμο, **ςπάραχνα** (τα), τα αναπνεφςτικα όργανα τον πςαριον: «τα πςάρια αναπνέυν με τα ςπάραχνα», αλιότικα ζβάραχνα.

ςπιρι (το)· το κυκάκι τον γενιμάτον: «ένα ςπιρι ςιτάρι», «λαλι πυλι πέρνι ςπιρι κ' ι μάνα το ζιλέβι» (Δ. Σολομος)· || ςτο ζίγιαζμα τον φαρμάκον, ι πιο μικρι μονάδα βάρυς: «δέκα ςπιρια κινίνο»· || εκςάνθιμα ί εντοπιζμένι φλεγμονι πάνο ςτο δέρμα, αλιότικα ς π ι θ ύ ρ ι: «γέμιςε ςπιρια το πρόςοπό-μυ». Ιποκοριςτικο, ς π ι ρ ά κ ι (το).

ςτάβροςι (ι)· ςτα πλία, το κοντάρι πυ μπένι οριζόντια προς το κατάρτι, έτςι πυ ςχιματίζι ςταβρο.

ςτάζι ι μίτι-τυ φαρμάκι, φράςι πυ τι λεν για κίνον, πυ ι φιςιογνομία-τυ φανερόνι πάθος, κακία κε μίςος.

ςταςιαςτις (ο)· κίνος πυ κάνι ςτάςι, αρνιέτε διλαδι να ιπακύςι ςτυς άρχοντες ί ςτυς νόμυς, ί πυ πέρνι μέρος σε ςτάςι.

ςτιλόνο (αόρ. ςτίλοςα, παθ. αόρ. ςτιλόθικα, μετοχ. παθ. παρκ. ςτιλομένος)· ςτιρίζο κάτι με ςτίλο, για να μιν πέςι· || ςινεκδοχικα, για τα φαγιτα κε τα πιοτα, κςαναδίνο δινάμις σε κάπιονε: «ι ςύπα αφτι με ςτίλοςε»· || φράςι: «ςτιλόνο τα μάτια-μυ πάνο σε κάτι», καρφόνο τα μάτια-μυ, τα προςιλόνο πάνο... Το υςιαςτικο, ς τ ί λ ο μ α (το).

ςτο πόδι-ςυ-τυ· ςτι φράςι «δυλέβο ςτο πόδι-τυ-ςυ», δυλέβο ςτον τόπο-τυ, ί ςτον τόπο το δικό-ςυ.

στρίβο κε **στρίφο** (αόρ. έστριπσα, μετοχ. παθ. στριμένος)· γιρνο κάτι γίρο απ' τον εαφτό-τυ: «στρίβο το νίμα, το μυστάκι-μυ»· || κάνο στροφι, αλάζο μέτοπο, κατέφθινσι: «στρίπσε δεξσια»· «εκι πυ στρίβι ο δρόμος»· || ι μετοχι στριμένος, ο διαστραμένος, ο δίστροπος, ο κακόβυλος, ο μοχθιρος, ο στρίνκλος άνθροπος· || φράσις, «τὄστριπσε», έφιγε τρεχάτος ί στα κριφα, αλιότικα τὄσκασε, «τΰστριπσε ι βίδα», ί απλα «τΰστριπσε», τρελάθικε· «τἄστριπσε» (ενοίτε τα λόγια-τυ), ανέρεσε όσα ίπε προτίτερα.

στρινκιος-ια-ιο (μόνο για τι φονι κε γενικα για τον ίχο)· κίνος πυ τριπα τ' αφτια, διαπεραστικος: «ακύστικε στρινκιο το σφίριγμα τις σιρίνας».

στρινκλίζο (αόρ. στρίνκλισα)· φέρνομε σα στρινκλος, ίμε μοχθιρος, δίστροπος, φιλάργιρος· || φονάζο με στρινκια φονι, βγάζο στρινκιο ίχο: «ι πόρτα άνιξσε στρινκλίζοντας».

στραφτοκοπο· στράφτο πάραπολι (ιδίος απο πάστρα, απο καθαριότιτα), λαμποκοπο: «στραφτοκοπύσε το σπίτι απ' τιν πάστρα».

συγιας (ο)· μικρο μαχεράκι, πυ ανιγοκλι· (παριμιακι φράσι) «τρόι πσομι κε συγια», διλ. ξσερο πσομι μόνο, δίχος προσφάι.

σύρυπο (το)· το μισόφοτο, πυ κρατα απ'τι στιγμι πυ βασιλέβι ο ίλιος ος τιν όρα πυ σκοτινιάζι ολότελα, αλιότικα συρύπομα, μύχρομα, σίθαμπο· || σύρυπα, σαν επίριμα, τιν όρα τυ σύρυπυ, όταν αρχίζι να νιχτόνι, αλιότικα σίθαμπα, σίσκοτα. Το ρίμα, συρυπόνι.

συσυριτο (το)· πσίθιρος, αλαφρος θόριβος.

σύσυρο (το)· συσυριτο· || μεταφορικα, θόριβος σε βάρος κάπιυ, σκάνταλο: «έγινε μεγάλο σύσυρο».

σφάντζικα (ι) (απ' το γερμανικο *Zwanziger*-ικοσάρι)· παλιο αφστριακο νόμιζμα, πυ κικλοφορύσε στιν Ελάδα στον κερο τυ Καποδίστρια, τυ πρότυ κιβερνίτι τις Ελάδας.

σφίνκα (ι)· έντομο μεγάλο σαν τι μέλισα με κεντρι φαρμακερο.

σχεδιαστις (ο)· κίνος πυ έχι για επάνκελμα να κάνι σχεδιογραφίματα: «ο σχεδιαστις έκανε το σχεδιογράφιμα τις πολιτίας».

σχόλιο (το)· σίντομι εξσίγισι λέξσεον κε φράσεον ενος κιμένυ (ιδίος τον αρχέον σινγραφέον κε πιιτον): «σχόλια στον Ομιρο, στον Πλάτονα»· || κατ'επέχτασι, κρίσις πάνο σε γεγονότα ί πράξσις, επίκρισι: «ι εφιμερίδε σέχαναν σχόλια πάνο στις διλόσις τυ προθιπυργυ», «ας λίπυν, παρακαλο τα σχόλια».

Τ.

ταβατύρι κε **νταβατύρι** (το) (λέκσι τύρκικι)· θόριβος, σίνχισι, αταξία: «έγινε μεγάλο νταβατύρι».

ταβέρνα (ι) (λέκσι ιταλικι)· καπελιο, κρασοπυλιο.

τάβλα (ι)· σανίδα με αρκετο μάλιστα πάχος· || τραπέζι, σοφρας: «έχο τάβλα σίμερα», έχο προσκαλεζμένυς στο γιόμα· || φράσι: «έγινε τάβλα στο μεθίσι», μέθισε πολι, αλιότικα, έγινε στυπι στο μεθίσι.

ταμπυρας (ο)· λαικο μυσικο όργανο, πυ πέζι με κόρδες, αλιότικα πανδύρα· || φράσι: «ι κιλιά-τυ πέζι (ί βαράι) ταμπορα», πινα πάραπολι, αλιότικα «βαράι Καραισκάκι».

ταμπυρόνυμε (αόρ. ταμπυρόθικα, μετοχ. παθ. παρακ. ταμπυρομένος)· κάνο ταμπύρι, διλ. χαράκομα, οχίρομα, προφιλάγομε πίσο απο ταμπύρι, οχιρόνυμε. Υς. ταμπύρι (το).

ταλαντέβομε (αόρ. ταλαντέφτικα)· κινιέμε όπος τα τάσια τις ζιγαριας πάνο κάτο· || μεταφορικα, δεν έχο σταθερι πίστι, γνόμι ί απόφασι: «ταλαντέβετε ανάμεσα στο νε κε το όχι».

ταλέντο (το)· φισικο χάριζμα, ιδιοφιία, εκσερετικι φίσι: «ζογράφος, πιιτις, σινγραφέας με ταλέντο», αλιότικα τάλαντο (το).

ταρακυνο· αρπάζο κάπιον κε τον κυνο με δίναμι, τραντάζο.

ταρσανας (ο) (λέκσι τύρκικι)· το μέρος, όπυ φτιάνοντε καράβια, βαπόρια κ.τ.λ., αλιότικα ναφπιγίο, νάφσταθμος.

ταπσι (το) (λέκσι τύρκικι)· ένα ίδος κάπος μεγάλο μαγιρικο σκέβος απο μπακίρι: «γλικίζματα τυ ταπσιυ», αφτα, πυ ψίνοντε στο ταπσι· || φράσι: «θα σε κάνο να χορέπσις στο ταπσι», θα σε βασανίσο, θα σε κάνο να ταλεποριθις (σαν απιλι εκδίκισις).

τέρας (το)· το κάθε-τι, πυ δεν ίνε κανονικα διαπλαζμένο: «ι γινέκα γένισε τέρας με διο κεφάλια κε τέσερα χέρια»· || το κάθε-τι, πυ ίνε εκσερετικο, ιπερφισικο: «τέρας ιπομονις», για άνθροπο πυ έχι πολι μεγάλι ιπομονι· || μεταφορικα, άνθροπος κακος, διαστραμένος· || άνθροπος πολι άσκιμος.

τεράστιος-α-ο· ιπερβολικα μεγάλος, ιπερφισικος: «τεράστιες φλόγες», «τεράστιο ανάστιμα». Επίρ. τεράστια.

τεμπεσίρι (το) (λέκσι τύρκικι)· κιμολία: «τιρι τεμπεσίρι», διλαδι ξερο απ' τιν πολικερία κε άπαχο.

τιγανίτα (ι)· γλίκιζμα πρόχιρο, πυ το κάνυν ρίχνοντας μέσα σε ζεματιστο λάδι κυταλιες απο χιλο αλεβριυ.

τίκσι (ι)· λιόσιμο απ' τιν πολι δυλια.

τομέας (ο)· στο στρατο, εδαφικι έχτασι μιας θέσις αμιντικα οργανομένις, κε πυ τιν αμινά-τις τιν ανάλαβε μια μεγάλι μονάδα στρατυ· || μεταφορικα, το καθένα απο τα μέρι, πυ ς' αφτα ιποδιερίτε ένα σίνολο, για να εφκολιθι ι δυλια· || περιοχι: «ο τομέας τις επιστίμις, τις τέχνις»

τονόνο· δίνο τόνο, δίναμι, ζοιρότιτα στιν κιριολεχτικι κε μεταφορικι σιμασία: «αφτο το ζυμι με τόνοσε», «τονόνο το ιθικό-μυ».

τραγανος-ι-ο· κίνος, πυ τρίζι στο μάσιμα: «τραγανο σταφίλι, κεράσι».

τραντάζο (αόρ. τράνταξα, παθ. αόρ. τραντάχτικα)· κυνο δινατα: «το αφτόμπυς μας τράνταξε άσκιμα».

τρικύβερτος-ι-ο· για τα πλία, κίνος πυ έχι τρις κυβέρτες, τρία καταστρόματα· || μεταφορικα, πολι μεγάλος, μεγαλόπρεπος, σπυδέος: «γλέντι τρικύβερτο».

τριζόνι (το)· ένα έντομο, πυ μιάζι πολι με τιν ακρίδα (σαραντζα), μόνο πυ έχι υρα κοντίτερι. Το λεν τριζόνι απ' τι φονί-τυ τρζ, τρζ, τρζ, πυ τιν ακύτε στυς κάμπυς τις θερμες καλοκεριάτικες νίχτες.

τςαλαβυτο· βυτο, περπατο μέσα στι λάσπι· || μεταφορικα, εργάζομε απρόσεχτα, επιπόλεα, τςαπατςύλικα. Απ' εδο κε το υσιαστικο τ ς α λ α β ύ τ α ς (ο).

τςαλακόνο (αόρ. τςαλάκοςα, παθ. αόρ. τςαλακόθικα, μετοχ. παθ. παρ. τςαλακομένος)· ζαρόνο ένα πράμα έτςι, πυ να γιομίςι ζάρες, κακοδιπλόνο, συφρόνο: «μυ τςαλάκοςες το παντελόνι, το γράμα κ.τ.λ.» Υς τ ς α λ ά κ ο μ α (το).

τςαλαπατο· (αόρ. τςαλαπάτιςα, παθ. αόρ. τςαλαπατίθικα, μετοχι παθ. παρακ. τςαλαπατιμένος)· πατο με τα πόδια-μυ, ποδοπατο: «τςαλαπάτιςες το καπέλο-συ», «τον έριξε χάμο κε τόνε τςαλαπάτιςε»· || ι μετοχι τςαλαπατιμένος μεταφορικα, άνθροπος κοντύλις κε κακοφτιαζμένος. Υς. τ ς α λ α π ά τ ι μ α (το)·

τςακίζυμε· (αόρ. τςακίςτικα, μετοχ. παρακ. τςακιζμένος)· σπάνομε: «τςακίςτικε ι στάμνα, το μπαςτύνι»· || μεταφορικα, κυράζομε ιπερβολικα»· «τςακίςτικα ςτι δυλια». Φράςις: «τον τςάκιςαν ςτο ξίλο», τον έδιραν ιπερβολικα, «τςακίζετε να μας εφχαριςτίςι», κάνι ότι μπορι· || καταβάλομε: «τςακίςτικε απ' τα γερατια».

τςακόνυμε· (αόρ. τςακόθικα, μετοχ. παθ. παρακ. τςακομένος) πιάνομε ςτιν τςάκα, ςτιν παγίδα, πιάνομε: «τςακόθικε ςτι φάκα»· || φιλονικο πιάνομε, έρχομε ςτα χέρια: „τςακόθικαν ςτι μιραςια"· φράςι: «ίνε τςακομένι», δε μιλιέντε, γιατι μάλοςαν μεταξί-τυς.

τσανκάρις (ο)· ο παπυτσις ί παπυτσας. Το μαγαζί-τυ, τ ς α ν κ α-ράδικο κε τ ς α ν κ α ρ ι ο (το).

τσάπα (ι)· γεοργικο σίνεργο, πυ μ' αφτο σκάβυν τι γι· ι μικρι τσάπα, τ ς α π ι (το).

τσυνκρανίζο κε **τσανκρυνίζο** (αόρ. τσυνκράνισα, παθ. αόρ. τσυνκρανίστικα, μετοχ. παθ. παρακ. τσυνκρανιζμένος)· κάνο τσυνκρανια, διλ. αλαφρο κσέσκιζμα τις επιδερμίδας με το νίχι, ί με άλο συβλερο όργανο.

τΰδοσαν τις χρονιάς-τυ· τον έδιραν για καλα, τον κσιλοκόπισαν άγρια.

τυρτυρίζο· τρέμο απ' το πολι το κρίο έτσι, πυ χτιπυν τα δόντια- μυ: «τυρτύριζε απ' το κρίο». Υσιαστικο τ ύ ρ τ υ ρ ο (το) ί τ ύ ρ τ υ ρ α ς (ο), τ υ ρ τ ύ ρ ι ζ μ α (το) κε το επίθετο, τ υ ρ τ υ ρ ι ά ρ ι ς (ο).

Υ.

υρλιάζο (αόρ. ύρλιασα κε ύρλιακσα)· σκύζο· || για τυς ανθρόπυς, σκύζο σαν το σκιλι: «τί υρλιάζις έτσι»!

Φ.

φάκελος (ο)· ι χάρτινι θίκι, πυ βάζυν μέσα τα γράματα ί τα ένγραφα, αλιότικα πιλίκος, ρύσικα κονβερτ.

φαρμακοπιος (ο)· επιστίμονας, πυ έχι για επάνκελμά-τυ τιν επιστίμι, πυ καταγίνετε με τα φάρμακα, τι φαρμακεφτικι, επίσις κίνος, πυ εχτελι τις ιατρικες σινταγες.

φασαρία (ι)· θόριβος, αταξία, αναστάτοσι: «έγινε μεγάλι φασαρία»· || δυλια, πυ έχι σκοτύρες: „ίχα μεγάλες φασαρίες με τα κυβαλίματα".

φέι-βολαν (το) (γαλικο, άκλιτο)· έντιπο φίλο χαρτιυ, πυ περιέχι διαφίμισι κε μιράζετε στυς δρόμυς· || σίντομι προκίριξι, με σινθίματα: «μιράσαμε φέι-βολαν».

φέρετρο (το)· κάσα πυ μέσα ς' αφτίνε κυβαλυν στο νεκροταφίο τυς νεκρυς, αλιότικα, νεκροκρέβατο, κάσα, κασόνι.

φτερνίζομε (αόρ. φτερνίστικα)· με πιάνι φτέρνιζμα, βγάζο απ' τι μίτι-μυ αέρα δινατα κε με θόριβο.

φένκο (αόρ. έφεκσα)· ρίχνο φος πάνο σε κάτι ί σε κάπιονε: „φέκσε-μυ λίγο να ιδο"· φράσι: „φέκσε-μυ κε γλίστρισα", ιρονικα, όταν έρχετε κανις να μυ δόσι βοίθια, πλιροφορία ί σιμβυλι, όταν πια ίνε αργα κε δε μυ χριάζετε· || ίμε φοτινος,

βγάζο φος, λάμπο: «ι λάμπα αφτι δε φένκι καλα»· || φάνικε ι μέρα, ί απλα «φένκι», χσιμερόνι: «μα πύ να φέχσι ακόμα»· || φανκρίζο, διλ. ίμε ί γίνομε μισοδιάφανος: «όμορφος ίσε μα δε φένκις»· τι φράσι τι λεν όταν κανις πάι κε σταθι μπροστα στι λάμπα κε εμποδίζι τον άλονε να βλέπι· „έφεχσε απο τιν πίνα", έγινε πολι αχαμνος, πολι λιγνος· «τΰφεχσε», τυ σινέβικε κάτι καλο, δίχος να το περιμένι.

φιδες (ο)· ζιμαρικο, πυ μιάζι σαν κλοστι κε το κάνυν σύπα ρύσικα βερμισελ.

φιλέβο (αόρ. φίλεπσα)· προσφέρνο φιλοφρονιτικα γιόμα, πιοτο, φαγόσιμο ίδος κ.τ.λ: «σίμερα με φίλεπσαν ένα καλάθι σταφίλια»· || δίνο ένα μικρο φιλοδόριμα: «κάνε-μυ αφτο, πυ συ λέο κε κάτι θα σε φιλέπσο».

φίνος-ι-ο (λέχσι ιταλικι,· για τυς ανθρόπυς λεπτος, επιτίδιος, στυς τρόπυς κε στα λόγια, στιν ενέργια: «φίνος άνθροπος»· || για τα πράματα, λεπτοκατεργαζμένος, λεπτοδυλεμένος ί εχσερετικις πιότιτας: «φίνα ντα ντέλα», «φίνο μεταχσοτο», «φίνο κρέας». Επιρ. φ ί ν α: «μας σκοτόνανε πιο φίνα», διλ. με λεπτότιτα κε μ' επιδεχσιοσίνι έτσι, πυ δεν το πέρναμε σχεδον ίδισι.

φίσκα (σαν επίριμα κε σαν επίθετο, άκλιτο κε χορις να χσεχορίζι γένος)· πλέρια γεμάτος, έτσι πυ να μι χορι άλο: «το θέατρο ίταν απόπσε φίσκα», «μυ το γέμισες φίσκα το ποτίρι».

φλαμυρια (ι)· έτσι λεν στι διμοτικι τα διο δέντρα, τι φιλίρα κε τι μελία.

φλιαρο (αόρ. φλιάρισα)· λέο πολα κε περιτα, μιλο ασινάρτιτα κε κυραστικα, μορολογο.

φρίγανο (το)· χσερο κλαδάκι, ί θάμνος για κάπσιμο: «μαζέβο φρίγανα για προσάναμα».

φρίκι (ι)· το ρίγος κε ο αποτροπιαζμος, πυ σε κάνι βλέποντας, ακύοντας ί διαβάζοντας κάτι τρομαχτικο, απάνθροπο ί τρομερα ανόιτο· || πράμα φριχτο, απέσιο κε σαν επιφόνιμα: «φρίκι! φρίκι!», «τί φρίκι!»

φρένα (τα)· ο νυς, το λογικο, τα μιαλα, αντις ι φρένες: «έχασε τα φρένα-τυ».

φυντάρο κε **φυντέρνο** (αόρ. φύνταρα, μετοχ. παθ. παρκ. φυνταριζμένος)· βιθίζο πλίο με σίνκρυσι· || ρίχνο τιν άνκιρα: «φυντάραμε στο λιμάνι»· || βυλιάζο. Το υσιαστικο, φ υ ν τ ά ρ ι ζ μ α (το).

φρύριο (το)· μέρος οχιρομένο, πυ προφιλάι έναν τόπο απο εχτρικι επίθεσι, αλιότικα κάστρο.

Χ.

χαγιάτι (το) (λέχσι τύρκικι)· εσοτερικος ςτεγαζμένος διάδρομος τυ ςπιτιυ.

χαζέβο (αόρ. χάζεπςα)· χάςκο, κςοδέβο τον κερό-μυ άδικα βλέποντας πράματα, πυ δεν έχυν κανένα άμεςο ενδιαφέρο: «τί κάθεςε κε χαζέβις;»

χάλαρο (το)· χάλαζμα, ερίπιο· || τόπος πετρόδικος, βραχιαζμένος || το λιρι τυ κόκορα (πιότερο ςτον πλιθιντικο).

χαλέβο (αόρ. χάλεπςα)· πςάχνο, ζιτο: «τί κάθεςε κε χαλέβις;»

χαράδρα (ι)· βαθι άνιγμα τις γις, πυ ςχιματίςτικε απο νερα πυ κιλυν ορμιτικα, αλιότικα λανκάδι.

χάφτο κε **χάβο** (αόρ. έχαπςα)· αρπάζο με το ςτόμα κε καταπίνο: «ο βάτραχος χάφτι μίγες κε κυνύπια»· || μεταφορικα, πιςτέβο δίχος να εχςετάςο: «ότι να πις το χάφτι»· || φράςι: «χάφτο μίγες», χάνο τον κερό-μυ άδικα, ί ίμε βλάκας, κυτος, χάχας· || παριμία: «όπιος κιτα να χάπςι βόδι, χάφτι μίγες», κίνος πυ ζιτα να πετίχι περιςότερα απ' εκίνα, πυ τεριάζυν ςτις δινάμις-τυ, δεν καταφέρνι τίποτε.

χέλι (το)· πςάρι τυ ποταμιυ, πυ μιάζι ςα φίδι· || φράςι: «γλιςτρα ςα χέλι», για κίνυς πυ κατορθόνυν πάντα κε κςεφέβγυν.

χέτι (ι)· ι μακριες τρίχες, πυ κρέμοντε απ' το ζβέρκο μερικον ζόον, όπος το άλογο, το λεοντάρι κ.τ.λ. αλιότικα χίτι.

χιμο κε **χιμίζο**· (αόρ. χίμικςα)· ορμο, χίνομε ενάντια ςε κάπιον με ορμι: «χίμικςε κε τον άρπαχςε απ' τα μαλια».

χίμαρος (ο)· το ορμιτικο ποτάμι, πυ μόνο το χιμόνα κε με τις βροχες τρέχι. Το καλοκέρι, κςεροπόταμο.

χιμονικόφλυδο (το)· καρπυζόφλυδα. Απ' το χιμονικο, όπος λέι ςιχνα ο λαος το καρπύζι.

χιονοςτρόβιλος (ο)· χιόνι πυ το ςτροβιλίζι, διλ. το ςτριφογιρίζι ο δινατος αέρος, πυ φιςα ςίνκερα.

χιραδικος -ι-ο· κίνος, πυ πάςχι απο μιαν αρόςτια, πυ τι λεν χιράδοςι.

χόνο (αόρ· έχοςα, παθ. αόρ. χόθικα, μετοχ. παθ. παρακ. χοζμένος)· βάζο κάτι βαθια μέςα ςτο χόμα, μπίγο ςτο έδαφος· || ςκεπάζομε με χόμα, θάβο· || μεταφορικα, βιθίζο, ςκεπάζο ί κρίβο κάτι μέςα ς' άλο πράμα ί κάτο απο άλα πράματα: «χόνο τα χέρια ςτιν τζέπι», — «τα δάχτιλα ςτι μίτι», «χόνι τα λεφτά-τυ κάτο απ' το ςτρόμα», «πίγε κε χόθικε μέςα ς' ενα λάκο», κρίφτικε· || φράςις: «χόνετε παντυ», ί «χόνι τι μίτι-τυ

παντυ», τριπόνι αδιάκριτα παντυ, ανακατόνετε ς' όλες τις ιποθέσις, πυ δεν τον αφορυν.

χορατέβο· λέο ί κάνο χορατα, αςτία· || μιλο χορις ςοβαρότιτα: «αλίθια μυ το λες, ί χορατέβις;» || φράςι: «δε χορατέβι το κρίο», ίνε πολι δινατο.

χύφτα ι **φύχτα** (ι)· ι απαλάμι τυ χεριυ· || όςο χορι ι απαλάμι, αλιότικα χ υ φ τ ι α (ι): «μια χύφτα ζάχαρι». Τα παράγογα: χ υ φ τ ι α (ι) κε φ υ χ τ ι α, ρίμα χυφτιάζο, φυχτιάζο, χυφτόνο, ί φυχτόνο, αρπάζο κάτι με τιν απαλάμι. Το υςιαςτικο χ ύ φ τ ι α ζ μ α ί φ ύ χ τ ι α ζ μ α, φ ύ χ τ ο μ α ί χ ύ φ τ ο μ α (το).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Главный редактор Х. КАЧАЛОВ

Переводчики: Я. Канониди
ф. Григориади

Отв. по корректуре Б. СЕВЕРИС
Техред Г. МИЛИДИС

Сдано в набор 15/VII — 1936 г.
Издание № 241
Формат бумаги 72x108 1/16
Тираж 3090.

Подпись в печ. 22/VII 1936 г.
Уполкрайлит Л—118
Об'ем печ. 14 п.л.
Заказ № 973

Типография „Коммунистис" Ст. Крымская 1936 г.

На греческом языке.

И. И. ИОРДАНИДИ

ХРЕСТОМАТИЯ ПО ЛИТЕРАТУРЕ

ДЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

4-й класс

СКЛАД ИЗДАНИЯ
Ростов на Дону
Ул. Московская 53
КНИГОЦЕНТР